

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

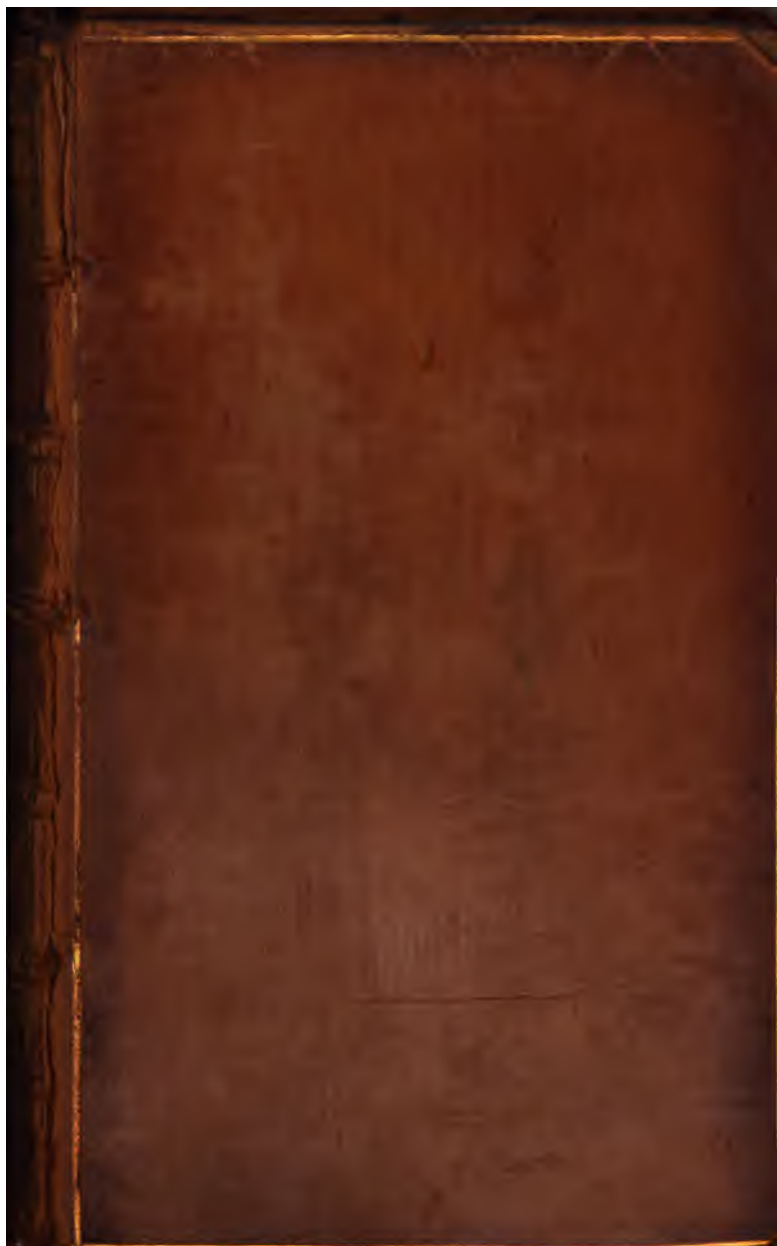
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

B. 56.

T. FINCH
Coll. Dis Joh. Bapt. Oxon.

TAYLOR INSTITUTION.

—
BEQUEATHED

TO THE UNIVERSITY

BY

ROBERT FINCH, M. A.

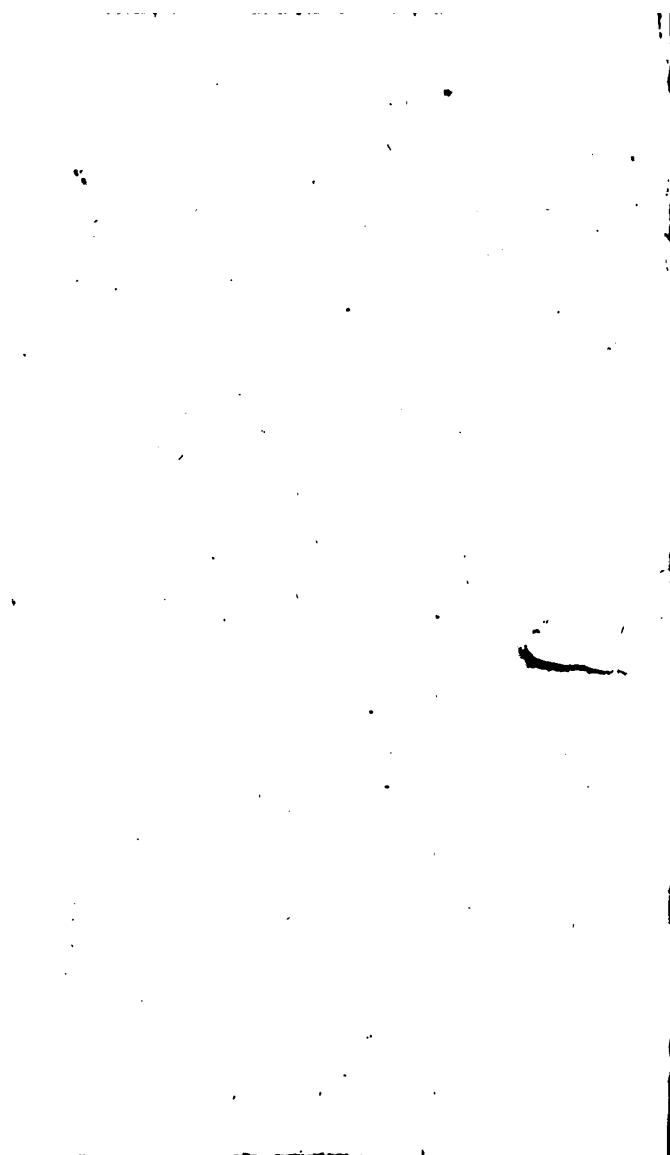
OF BALLIOL COLLEGE.

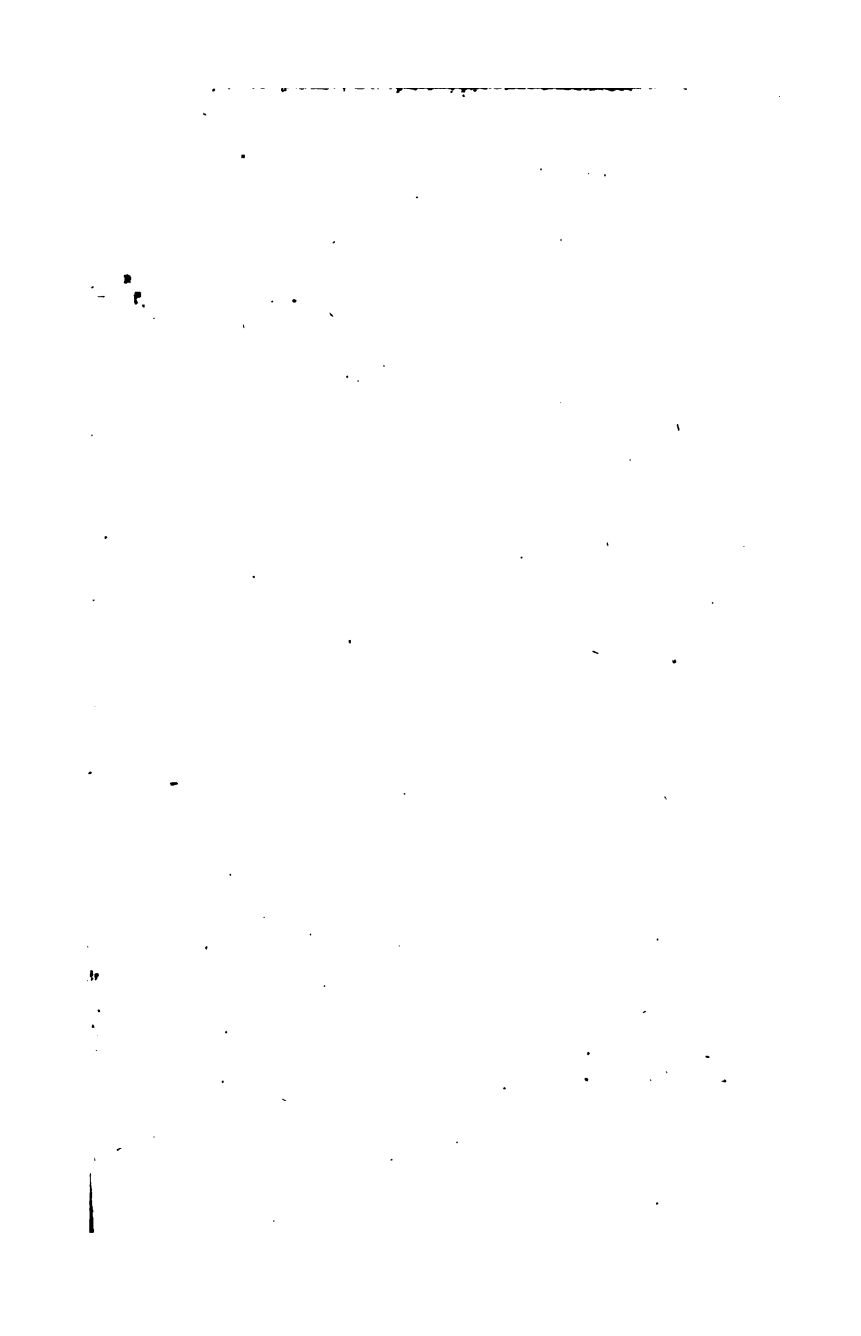
24584

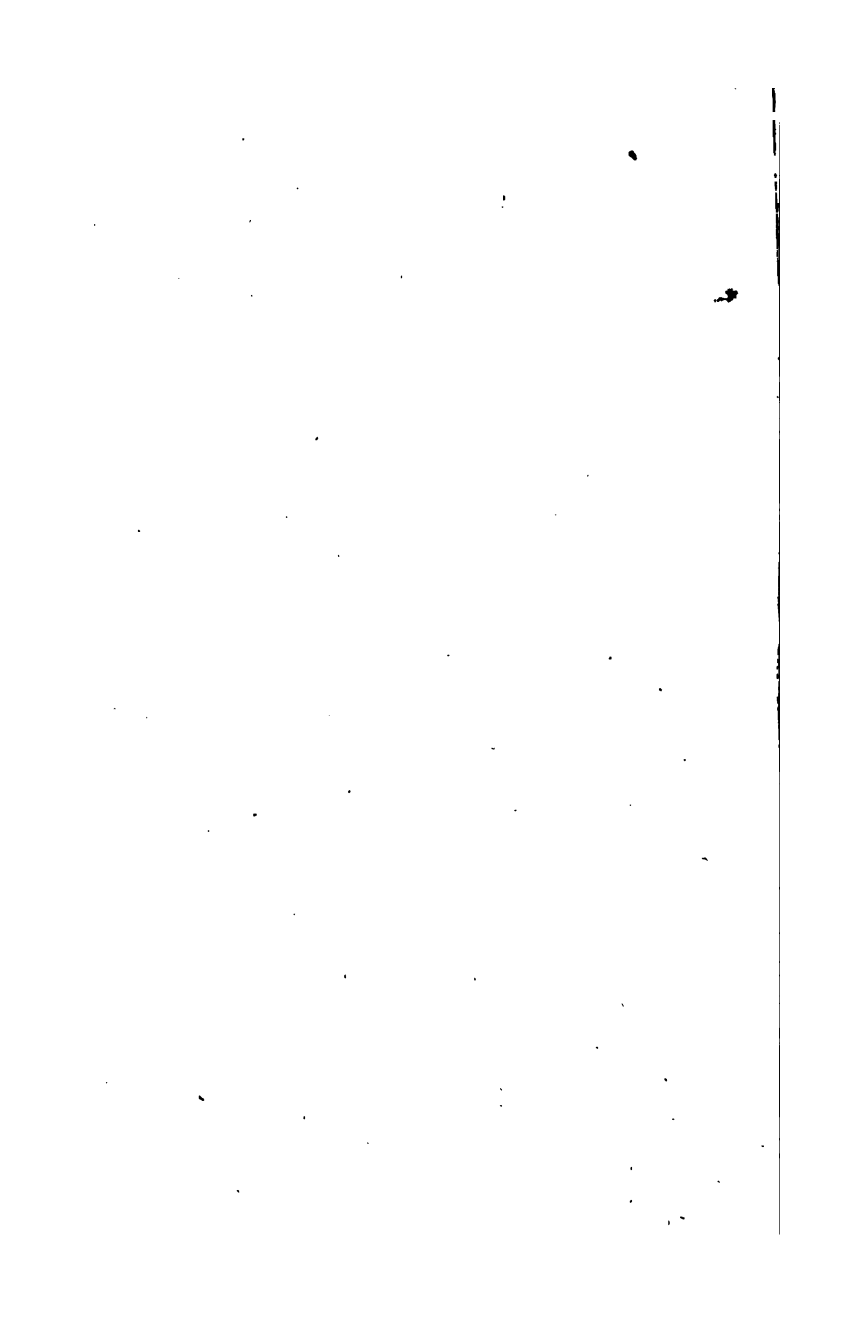
f

35

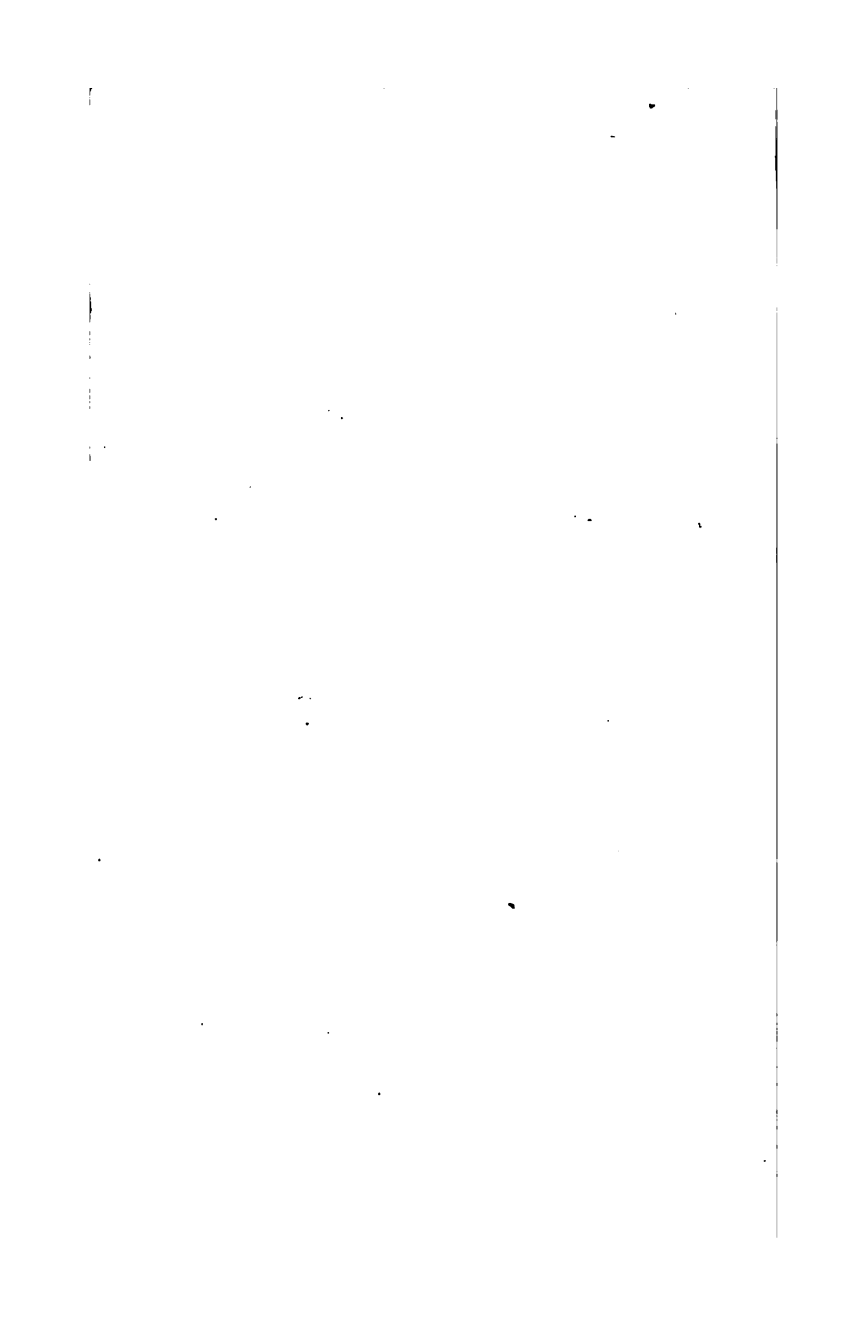
Τ Ο Υ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Ἡ ΤΟΥ

Κ Τ Ρ Ο Υ

ΠΑΙΔΕΙΑ.

ΤΟΥ
ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
Ἡ ΤΟΥ
ΚΥΡΟΥ
ΠΑΙΔΕΙΑ.

XENOPHONTIS
INSTITUTIO
C Y R I.

TOMIS QUATUOR.

EX EDITIONE T. HUTCHINSON.

T O M. II.

GLASGUAE:
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS
ACADEMIAE TYPOGRAPHI
M.DCC.LXVII.

•

ΧΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ.

XENOPHONTIS

DE

CYRI

INSTITUTIONE

LIBER TERTIUS.

TOM. II. A

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ'.

Ὁ Μὲν δὴ Κῦρος ἐν τέτοισι ἦν· ὁ δὲ Ἀρμένιος, ὡς ἤκουσε τῆ ἀγγέλου τὰ παρὰ τῆ Κῦρου, ἐξεπλάγη, ἐννοήσας ὅτι ἀδικοίη καὶ τὸν δασμὸν λείπων, καὶ τὸ σφάτευμα οὐ πέμπων. Καὶ τὸ μέγιστον ἐφοβεῖτο, ὅτι ὀφθήσεσθαι ἔμελλε τὰ βασίλεια οἰκοδομεῖν ἀρχόμενος, ὡς ἂν ἱκανὰ ἀπομάχουσαι εἴη. Διὰ πάντα δὴ ταῦτα ὀκνῶν, ἅμα μὲν διέπεμπεν ἀθροίζων τὴν αὐτῇ δύναμιν, ἅμα δ' ἔπεμπεν εἰς τὰ ὄρη τὸν νεώτερον υἱὸν Σάβαριν, καὶ τὰς γυναῖκας, τὴν τε ἑαυτῇ καὶ τὴν τῇ υἱῇ, καὶ τὰς θυγατέρας· καὶ κόσμον δὲ καὶ κατασκευὴν τὴν πλείους ἀξίαν συναπέπεμπε, προπομπὰς δὲς αὐτοῖς. Αὐτὸς δὲ ἅμα μὲν κατασκευομένους ἔπεμπε τί πράττει Κῦρος, ἅμα

XENOPHONTIS
DE
CYRI
INSTITUTIONE
LIBER TERTIUS.

ET Cyrus quidem haec agebat: Armenius autem, cum de nuntio mandata Cyri audisset, perterritus est; quod cum animo *suo* cogitaret se injustè facere, qui et tributum pendere desineret, et non mitteret exercitum. Maximè verò metuebat, quod futurum erat ut manifestum fieret, se fecisse initium struendae regiae, quod ad propulsandos hostes illa sufficeret. Has sanè ob causas omnes trepidans, simul nonnullis in diversas partes dimissis copias suas cogebat, simul in montes minorem natu filium Sabarim, et suam atque filii uxorem, et filias mittebat; et cum his ornatum quoque apparatusque maximi pretii mittebat, additis etiam qui deducerent. Ipse autem simul mittebat, qui specularentur quidnam *re-*

4 CYRI INSTIT. III.

rum Cyrus ageret, simul Armenios, qui aderant, instruebat: cùm mox adessent alii, qui Cyrum ipsummet appropinquare dicerent: tum verò manum conferere non ampliùs ausus, se subducebat. Id cùm eum Armeniù facere viderent, ad suas eorum quisque aedes diffugiunt, ut qui res *suas longiùs* submovere vellent. Cyrus autem cùm vidisset campum discurrentibus et abigentibus plenum, submisit qui dicerent, nemini eorum, qui remanerent se futurum hostem: sin fugientem aliquem caperet, *eum* se pro hoste habiturum praedixit. Itaque complures remanebant, cùm nonnulli essent qui cum rege se subducerent. At verò qui cum mulieribus antecesserant, in eos cùm incidissent qui erant in monte, clamorem statim ediderunt, et dum in fugam se conjiciunt eorum complures capti sunt. Tandem et filius et uxores, et filiae captae sunt, iis cum opibus, quasunque secum vehabant. Rex

δὲ συνέταττε τὰς παραγνομένους τῶν Ἀρ-
 μενίων· καὶ ταχὺ παρήσαν ἄλλοι, λέγον-
 τες ὅτι καὶ δὴ αὐτὸς ἕτος ὁμῶ· ἐνταῦθα δὴ
 ἔκτετι ἔτλη εἰς χεῖρας ἔλθεῖν, ἀλλ' ὑπε-
 χώρει. Ὡς δὲ τῦτο εἶδον αὐτὸν ποιή-
 σαντα οἱ Ἀρμένιοι, διεδίδρασκον ἥδη ἕκα-
 στος ἐπὶ τὰ ἑαυτῷ, βεβλόμενοι τὰ ὄντα ἐκ-
 ποδῶν ποιεῖσθαι. Ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἑώρα
 διαθιόντων καὶ ἐλαυνόντων τὸ πεδῖον μεσόν,
 ὑποπέμπων ἔλεγεν ὅτι ὕδενι πολέμιος εἴη
 τῶν μενόντων· εἰ δὲ τίνα φεύγοντα λή-
 ψαιτο, προηγόρευσεν ὅτι ὡς πολεμίῳ χρή-
 σαιτο. Οὕτω δὴ οἱ μὲν πολλοὶ κατέμενον,
 ἦσαν δὲ οἱ ὑπεχώρην σὺν τῷ βασιλεῖ. Ἐ-
 πεὶ δὲ οἱ σὺν ταῖς γυναῖξιν προΐοντες ἐνέ-
 πεισον εἰς τὰς ἐν τῷ ὄρει, κραυγὴν τε εὐ-
 θὺς ἐποίην, καὶ φεύγοντες ἠλίσκοντο πολ-
 λοὶ αὐτῶν. Τέλος δὲ καὶ ὁ παῖς, καὶ αἱ γυ-
 ναῖκες, καὶ αἱ θυγατέρες ἐάλωσαν, καὶ τὰ
 χρήματα ὅσα σὺν αὐτοῖς ἀγόμενα ἐτύγ-
 χανεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ὡς ἦσθετο

6 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ.

τὰ γιγνόμενα, ἀπορῶν ποῖ τράποιτο, ἐπὶ λόφον τινὰ καταφεύγει. Ὁ δ' αὖ Κῦρος ταῦτα ἰδὼν, περιίταται τὸν λόφον τῷ παρόντι στρατεύματι, καὶ πρὸς Χρυσάνταν πέμψας ἐκέλευε φυλακὴν τῷ ὄρους καταλιπόντα ἔχειν. Τὸ μὲν δὴ στρατεύμα ἠθροίζετο τῷ Κύρῳ· ὁ δὲ πέμψας πρὸς τὸν Ἀρμένιον κήρυκα, ἤρετο ὧδε, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πότερα βέλει αὐτῷ μένων τῷ λιμῷ καὶ τῇ δίψῃ μάχεσθαι, ἢ εἰς τὸ ἰσόπεδον καταβὰς ἡμῖν διαμάχεσθαι; Απεκρίνατο ὁ Ἀρμένιος ὅτι οὐδετέροις βέλοιο μάχεσθαι. Πάλιν ὁ Κῦρος πέμψας ἠρώτα, Τί οὖν κάθησαι αὐτόθι, καὶ ἔ καταβαίνεις; Απορῶν, ἔφη, ὅ,τι χρὴ ποιεῖν. Ἀλλ' ἔδεν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀπορεῖν σε δεῖ· ἔξεσι γάρ σοι ἐπὶ δίκην καταβαίνειν. Τίς δ', ἔφη, ὁ δικάζων; Δηλονότι ὦ ὁ θεὸς ἔδωκε καὶ ἄνευ δίκης σοι χρῆσασθαι ὅ,τι καὶ βέλοιο. Ενταῦθα δὴ ὁ Ἀρμένιος, γιγνώσκων τὴν ἀνάγκην, καταβαίνει· καὶ

CYRI INSTIT. III. 7.

autem eorum ubi quae acciderent sentiret, quò se verteret ambigens, in collem quendam fugâ se recipit. Cyrus item haec cùm vidisset, collem cum iis, quae aderant, copiis circumdat, mittitque ad Chrysantam, jubetque eum montis custodiâ relictâ venire. Et Cyro quidem collectus jam aderat exercitus: misso autem ad Armeninum caduceatore, sic *eum* interrogabat, Dic mihi, ait, Armenie, utrum istic manens cum fame ac siti pugnare mavis, an in aequum campum descendere, ac nobiscum depugnare. Cum neutris pugnare se velle respondit Armenius. Cyrus iterum misit qui quaererent, Cur igitur istic desides, ac non descendis? Quia quid agendum sit, inquit, ambigo. Sed enim, ait Cyrus, te neutriquam ambigere oportet: nam licet tibi ad agendam causam descendere. Quis autem, inquit, iudex erit? Nimirum is cui deus potestatem fecit de te pro arbitrio suo, indictâ etiam causâ, statuendi. Hic Armenius, consideratâ necessitate, descen-

2 CYRI INSTIT. III.

dit: ac Cyrus et illo et caeteris omnibus in medium receptis, castra *is* circumdedit; cum copias jam *secum una* omnes haberet.

Hoc ipso tempore Tigranes, natu maximus Armenii filius, peregrè *rediens* adveniebat, quem Cyrus aliquando socium venationis habuerat: is cum ea quae acciderant audisset, statim ad Cyrum *ita* contendit, uti *tum* comparatus erat. Ubi verò patrem, et matrem, et sorores, et uxorem suam in hostium manus devenisse vidit, ut par erat, illacrymavit. Cyrus autem eum intuitus, comitate in ipsum alià nullà est usus, quàm quòd diceret, Opportunè ades, ut iudicium in patrem *tuum exercendum* praesens audias. Statimque duces tum Persarum tum Medorum convocavit; quin et Armenios accessit, si qui eorum dignitate praestantes aderant; et foeminas, quae in *harmamatis* aderant, non repulit, sed *eis* audire permittebat. Cumque opportunum illi vi-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ. 9

ὁ Κύρος λαβὼν εἰς τὸ μέσον καὶ κείνον καὶ
τὰ ἄλλα πάντα, περικυρατοπέδεύσατο,
ὡμῷ ἤδη πᾶσαν ἔχων τὴν δύναμιν.

Ἐν τῷ δὲ τῷ χρόνῳ ὁ προσβύταλος
παῖς τῷ Ἀρμενίῳ, Τυργράνῃ, ἐξ ἀποδη-
μίας τινὸς προσήει, ὅς καὶ σύνθηρος πατὴρ
ἐχόμεντο τῷ Κύρῳ· καὶ ὡς ἤκουσε τὰ γεγε-
νημένα, εὐθὺς παρεύεται πρὸς τὸν Κύρον,
ἣπερ εἶχεν. Ὡς δὲ εἶδε πατέρα, καὶ μη-
τέρα, καὶ ἀδελφάς, καὶ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα
ἀνιχνεύσας γεγεννημένης, ἐδάκρυσεν, ὡς-
περ εἶκός. Ὁ δὲ Κύρος ἰδὼν αὐτὸν, ἄλ-
λο μὲν ἔδεν ἐφιλοφρονήσατο αὐτῷ, εἶπε
δ' ὅτι, Εἰς καιρὸν ἦκαίς, ὅπως σὺ τῆς δί-
κης ἀκρότης παρὼν τῆς ἀμφὶ τῷ πατρός.
Καὶ εὐθὺς συγκαλεῖ τὸς ἡγεμόνας τὸς τε
τῶν Περσῶν καὶ τὸς τῶν Μήδων· παρεκά-
λει δὲ καὶ εἰ τις Ἀρμενίων τῶν ἐντίμων
παρῆν· καὶ τὰς γυναῖκας, ἐν ταῖς ἀρμαμά-
ξαις παρέσας, ἐκ ἀπῆλασεν, ἀλλ' εἶα ἀ-
κείνη. Ὅποτε δὲ καλῶς εἶχεν, ἤρχετο

Ι.Ο ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

τῷ λόγῳ· καὶ, ὦ Ἀρμένιε, ἔφη, πρῶτον
 μέν σοι συμβλεύω, ἐν τῇ δίκῃ τᾶληθῇ
 λέγειν, ἵνα σοι ἐν γε ἀπῇ τὸ εὐμισετότα-
 τον· τὸ γὰρ ψευδόμενον φαίνεσθαι, εὖ ἴσθι
 ὅτι καὶ τῷ συγγνώμῃς τινὸς τυγχάνειν ἐμ-
 ποδῶν μάλιστα ἀνθρώποις γίγνεται. Ἐπει-
 τα δέ, ἔφη, συνίσασι μέν σοι καὶ οἱ παῖδες
 καὶ αἱ γυναῖκες αὐταὶ πάντα ὅσα ἔπραξας,
 καὶ Ἀρμενίων οἱ παρόντες· ἦν δὲ αἰδομένων-
 τὰί σε ἅλλα ἢ τὰ γιγνόμενα λέγοντα, νο-
 μίσσι σε καὶ αὐτὸν καταδικάζειν σαυτῷ
 πάντα τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἦν ἐγὼ τᾶλη-
 θῇ πύθωμαι. Ἀλλ' ἐρώτα, ἔφη, ὦ Κύρε,
 ὅ,τι βέλει, ὡς τᾶληθῇ ἐρῶντος· τέττε ἐνε-
 κα καὶ γενέσθω ὅ,τι βέλεται. Λέγε δὴ μοι,
 ἔφη, ἐπολέμησας ποτὲ Ἀσυάγει τῷ τῆς
 ἐμῆς μητρὸς πατρὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις Μή-
 δοις; Εἰγώ, ἔφη. Κρατηθεῖς δ' ὑπ' αὐ-
 τῷ, συνωμολόγησας δασμὸν οἴσειν, καὶ συ-
 στρατεύεσθαι ὅπῃ ἐπαγγέλλοι, καὶ ἐρύμαλα
 μὴ ἔχειν; Ἦν ταῦτα. Νῦν ἔν δια τί ὅτε

CYRI INSTIT. III. 11

sum esset, dicere orsus est; et, Primum ait, Armenie, auctor tibi sum, ut in hac causae cognitione vera dicas, quod unum illud saltem à te absit, quod odium maximum meretur: nam in mendacio deprehendi, certò scias maximo esse hominibus ad veniam aliquam consequendam impedimento. Praeterea, liberi tui, inquit, et hae mulieres, et Armenii qui adsunt, omnium abs te actorum tibi sunt conscii: qui si te senserint alia dicere, quàm quae facta sint, arbitrabuntur te etiam ipsum extrema tibi met supplicia patienda decernere, si veritatem ego rescivero. Tu verò Cyre, inquit, quodcumque voles interrogato *me nempe haud dubiè* vera dicturum; quidvis *tandem* eà de causâ mihi evenerit. Dic mihi igitur, inquit, bellumne aliquando cum matris meae patre Astyage caeterisque Medis gessisti? Gessi equidem, ait. Victus autem ab ipso, nonne condiciones has accepisti, tributum te adlaturum, et unà cum ipso militaturum ubicunque denuntiasset, munitionesque non habiturum? Ità prorsus. Jam ergò quamobrem neque

14 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ΄.

πρὸς πολεμίς αὐτὸν γιγνώσκης ἀφισάμε-
 ιον, τί ποιεῖς; Κατακαίνω, ἔφη· τί γὰρ
 δεῖ, ἐλεγχθέντα ὅτι ψεύδομαι, ἀποθα-
 νεῖν, μᾶλλον ἢ τἀληθῇ λέγοντα; Εὐκω-
 θα δὴ ὁ μὲν παῖς αὐτῷ ὡς ἤκασε ταῦτα,
 περισπάσατο τὴν τιάραν, καὶ τὰς πέπλους
 κατερῥήξατο· αἱ δὲ γυναῖκες ἀναβοήσασαι
 ἐδρύπλοντο, ὡς οἰχομένου τῷ πατρὸς, καὶ
 ἀπολωλότων πάντων σφῶν ἥδη. Καὶ ὁ
 Κῦρος σιωπῆσαι κελεύσας, πάλιν εἶπεν,
 Εἶεν· τὰ μὲν δὴ σὰ δίκαια, ταῦτα, ὦ
 Ἀρμένιε· ἡμῖν δὲ τί συμβαλεύεις ἐκ τέτων
 ποιεῖν; Ὁ μὲν δὴ Ἀρμένιος ἐσιώπα, ἀπο-
 ρῶν πότερα συμβουλευοὶ τῷ Κύρῳ κατα-
 καίνειν ἑαυτὸν, ἢ τὰναντία διδάσκει ὧν
 αὐτὸς ἔφη ποιεῖν. Ὁ δὲ παῖς αὐτῷ Τι-
 γράνης ἐπήρετο τὸν Κῦρον, Εἰπέ μοι, ὦ
 Κῦρε, ἔφη, ἐπεὶ ὁ πατὴρ ἀποροῦντι ἔοι-
 κεν, ἢ συμβαλεύσω περὶ αὐτῷ ἃ οἶμαί σοι
 βέλτιστα εἶναι; Καὶ ὁ Κῦρος, ἡσθημένος,
 ὅτε συνεθήρα αὐτῷ ὁ Τιγράνης, σοφιστήν·

ad hostes etiam eum deficere intelligas, quid facis? Occido, inquit: cur enim potius, mendacii convictus, moriar, quàm vera profatus? Ibi quidem Armenii filius, haec ut audivit, detraxit tiaram *capiti*, vestesque discidit: foeminae autem, ingenti sublato ejulatu *ora sua* dilaniabant, quasi jam periisset pater, et actum de omnibus ipsis esset. Et Cyrus, indicito silentio, rursus inquit, Esto; tua quidem haec sunt, Armenie, jura: nobis verò quid secundum haec faciendum consulis? Tacebat quidem Armenius, dubius animi, utrum sui necandi consilium Cyro daret, an contraria doceret iis, quae se facturum fuisse dixerat. At filius ejus Tigranes Cyrum percunctatus, Dic mihi, Cyre, inquit, quando pater haerere videtur, an consilium mihi de eo dare liceat, tibi quod ex usu maximè futurum arbitrer? Et Cyrus, qui animadverterat, quo tempore Tigranes cum ipso venari

16 CYRI INSTIT. III.

solebat, sophistam quendam Tigranum familiarem ei que magnae admirationi fuisse, quid tandem dicturus esset audire percupiebat; atque adeo jubebat alacriter, quod sentiret, proferret.

Ego igitur, inquit Tigranes, si tu quaecunque pater vel deliberando instituit, vel patravit probas, omnino tibi sum auctor, ipsam ut imiteris: sin tibi videtur omnia peccasse, hoc tibi do consilli, eum ne imiteris. Ergo minime delinquentem imitabor, ait Cyrus, si quod justum est egero. Ita est, inquit *ille*. Erit igitur animadvertendum, ex tua quidem ratione, in patrem *tuam*; siquidem justum est in hominem injuste agentem animadvertere. Utrum vero, Cyre, melius esse ducis tuo cum commodo poenas *te* sumere, an tuo cum detrimento? Nimirum hoc pacto, subjecit Cyrus, supplicio me ipsum adfecero. Atqui tu magnam sane iacturam facies, ait Tigranes, si tuos cum occidas, cum tibi quantivis pretii fuerint, tua si sint in potestate. Verum qui pos-

τινα αὐτῷ συνόντα καὶ θαυμαζόμενον ὑπὸ
τῷ Τυγράνῃ, πάνυ ἐπεθύμει αὐτῷ ἀκῶ-
σαι, ὅ,τι ποτὲ ἐροίη· καὶ προθύμως ἐκέ-
λευε λέγειν, ὅ,τι γινώσκει.

Εγὼ τοίνυν, ἔφη ὁ Τυγράνης, εἰ μὲν
ἀγασαι τῷ πατρὸς ἢ ὅσα βεβέλευται, ἢ
ὅσα πέπραχε, πάνυ σοι συμβουλεύω τῷ-
τον μιμεῖσθαι· εἰ δέ τοι σοι δοκεῖ πάντα
ἡμαρτηκέναι, συμβουλεύω σοι αὐτὸν μὴ
μιμεῖσθαι. Οὐκᾶν, ἔφη ὁ Κῦρος, τὰ δι-
καια ποιῶν, ἥκισ' ἂν τὸν ἀμαρτάνοιλα μι-
μοίμην. Εἰσι, ἔφη, ταῦτα. Κολαζέον
ἄρ' ἂν εἴη, κατὰ γε τὸν σὸν λόγον, τὸν
πατέρα· εἴπερ τὸν ἀδικῶντα δίκαιον κο-
λάζειν. Πότερα δ' ἡγῇ, ὦ Κῦρε, ἄμει-
νον εἶναι σὺν τῷ σῷ ἀγαθῷ τὰς τιμωρίας
ποιεῖσθαι, ἢ σὺν τῇ σῇ ζημίᾳ; Εμαυλὸν
ἄρα, ἔφη, ἔτω γ' ἂν τιμωροίμην. Ἀλλὰ
σὺ μέντοι, ἔφη ὁ Τυγράνης, μεγάλα γ'
ἂν ζημιόιο, εἰ τὰς σεαυτῷ καλῶν τοί-
τε, ὅποτε σοι πλείους ἄξιοι εἶεν κεκλῆσθαι.

18 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

Πῶς δ' ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, τότε πλείους ἄ-
 ξιοι γίγνουντο ἄνθρωποι, ὁπότε ἀδικῶντες
 ἀλίσκοιντο; Εἰ τότε, οἶμαι, σώφρονες
 γίγνουντο. Δοκεῖ γάρ μοι, ὦ Κῦρε, ἔτως
 ἔχειν, ἀνευ μὲν σωφροσύνης ὅδ' ἄλλης ἀρε-
 τῆς ὅδ' ὅφελος εἶναι· (τί γάρ ἂν, ἔφη,
 χρήσαιτ' ἂν τις ἰσχυρῶ ἢ ἀνδρείῳ, μὴ σώ-
 φρονι, ἢ ἱππικῶ; τί δέ, πλουσίῳ; τί δέ,
 δυνάσῃ ἐν πόλει;) σὺν δὲ σωφροσύνῃ καὶ φί-
 λος πᾶς, χρήσιμος, καὶ θεράπων πᾶς, ἀγα-
 θός. Τῆτο οὖν, ἔφη, λέγεις, ὥς καὶ ὁ σὸς
 πατήρ ἐν τῇδε τῇ μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξ ἄφρονος
 σώφρων γεγένηται. Πάνυ μὲν ἔν, ἔφη.
 Πάθημα ἄρα σὺ λέγεις τῆς ψυχῆς εἶναι
 τὴν σωφροσύνην, ὥσπερ λύπην, ἢ μάθημα·
 ἢ γὰρ ἂν δήπερ, εἶγε φρόνιμον δεῖ γενέσθαι
 τὸν μέλλοντα σώφρονα ἔσεσθαι, παραχρη-
 μα ἐξ ἄφρονος σώφρων ἂν τις γένοιτο. Τί
 δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔπω ἡοῦ καὶ ἕνα ἄνδρα
 δι' ἀφροσύνης μὲν ἐπιχειροῦντα κρείττους
 ἑαυτῷ μάχεσθαι, ἐπειδὴν δὲ ἡττήθη, εὐ-

CYRI INSTIT. III. 19

sint homines, inquit Cyrus, maximi tum esse pretii, cum in improbis facinoribus fuerint deprehensi? Si tum, nimirum, sanae fiant mentis. Nam mihi, Cyre, sic se res habere videtur, sine sanitate mentis nè *quidem cujusvis* alterius virtutis usum ullum esse: (quam enim ad rem, inquit, utatur aliquis *hominis* robusti vel fortis, vel equestris rei periti operâ, si non sit sanâ mente? quam ad rem, divitis? quam ad rem, hominis qui in civitate potentatum obtinet?) at si mentis adsit sanitas, et amicus omnis, utilis est, et omnis fervus, bonus. Hoc igitur, inquit, dicis, etiam patrem tuum hoc uno die de insano sanum factum esse hominem. Sanè quidem, ait. Ergò tu sanitatem affectionem esse animi dicis, sicut est aegritudo, non quiddam ex disciplinâ comparandum: nec enim sanè, si prudentem eum fieri oporteat, qui mente sanus sit homo futurus, subito quis ex insano sanus evaserit. Quid autem, Cyre, inquit, nunquam adhuc animadvertisti hominem etiam unum ex infantiâ conantem pugnare cum alio se *viribus* praestantiori, cùm victus esset,

20 CYRI INSTIT. III.

mox infaniae adversùs hunc suae finem fecisse? Nondum item, ait, civitatem *unam* adversùs aliam se opponentem vidisti, quae ubi victa fuerit, confestim huic *alteri* parere, quàm repugnare, mallet? Quam verò, Cyrus inquit, etiam patris *victi* cladem narrans, mentis cum ad sanitem revocatum esse tantoperè adfirmes? Quòd sibi, profectò, conscius est, se libertatem adpetendo, ad eam servitutem redactum, in quâ nunquam antehac fuerit: atque etiam nihil eorum perficere potuisse, quae habenda clam, vel occupanda, vel conficienda per vim existimarat. Te verò scit in iis, in quibus ipsum fallere volueris, ità fefellisse, ut quis caecos, aut furdos, et nullius planè mentis homines fallat: quae autem occultanda putâris, *ea* sic te scit occultâsse, ut quae loca sibi reservata esse tutissimâ existimabat, haec ei tu septa priùs effeceris, quàm ipse persentisceret: celeritate verò tantum eum superâsti, ut è longinquo magno cum exercitu priùs veni-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'. 21

θὺς πεπαυμένον τῆς πρὸς τῷτον ἀφροσύνης; Πάλιν δ', ἔφη, οὐπω ἐώρακας πόλιν ἀντιταττομένην πρὸς πόλιν ἑτέραν, ἥτις ἐπειδὰν ἡτλήθῃ, παραχρῆμα ταύτῃ, ἀντὶ τῷ μάχεσθαι, πείθεσθαι θέλει; Ποίαν δ', ἔφη ὁ Κύρος, καὶ σὺ τῷ πατρὸς ἦνταν λέγων, οὕτως ἰχυρίζῃ σεσωφρονίῳ αὐτόν; Ἐν ἧ, νῆ Δί, ἑαυτῷ σύνοιδεν ἑλευθερίας μὲν ἐπιθυμήσας, δῶλος δ' ὡς ὑδεπώποτε γενόμενος· ἃ δὲ ὥθη χρῆναι λαθεῖν, ἢ φθᾶσαι, ἢ ἀποδιάσασθαι, οὐδὲν τῶτων ἱκανὸς γενόμενος διαπράττειν. Σὲ δὲ οἶδεν, ἃ μὲν ἐβουλήθη ἐξαπατῆσαι αὐτόν, οὕτως ἐξαπατήσαντα, ὥσπερ ἂν τις τυφλὸς ἢ κωφὸς καὶ μὴδ' ὅτις φρονῶντας ἐξαπατήσειεν· ἃ δὲ ὥθη λαθεῖν χρῆναι, ὅτω σὲ οἶδε λαθόντα, ὥστε ἃ ἐνόμιζεν ἑαυτῷ ἐχρᾶ χωρὶς ἀποκείσθαι, ταῦτα εἰρκτὰς αὐτῷ ἔλαθες προκατασκευάσας· τάχει δὲ τούτων περιγεγόνου αὐτῷ, ὥστε πρόσωθεν ἐφθασας ἐλθὼν σὺν πολλῷ στόλῳ,

22 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ΄.

πρὶν τῷτον τὴν παρ' ἐαυτῷ δύναμιν ἀθροί-
 σαθαι. Ἐπεὶ αὖ δοκεῖ σοι, ἔφη ὁ Κῦρος,
 καὶ ἡ τοιαύτη ἡτλία σὺ φρονίζεις ἰκανὴ εἶναι
 ἀνθρώπους, τὸ γινῶναι ἄλλους ἐαυτῶν βελ-
 τίονας ὄντας; Πολύ γε μᾶλλον, ἔφη ὁ
 Τυγράνης, ἢ ὅταν μάχη τις ἡτληθῇ. Ὅ-
 μὲν γὰρ ἰσχυροὶ κρατηθεῖς ἔστιν ὅτε ῥῆθῃ τὸ
 σῶμα ἀσκήσας ἀναμαχεῖσθαι· καὶ πόλεις
 γε ἀλῆσαι, συμμάχους προσλαβῆσαι, οἷ-
 ονται ἀναμαχεῖσθαι ἄν· ὅς δ' ἂν βελτί-
 ους τινὲς ἐαυτῶν ἡγήσωνται, τέτοις πολ-
 λάκις καὶ ἄνευ ἀνάγκης ἐθέλῃσι πείθεσθαι.
 Σὺ, ἔφη, ὅμοιας ἔκ οἶσθαι τὰς ὑβριστὰς
 γιγνώσκειν τὰς ἐαυτῶν σωφρονεσέμεν· ὅδε
 τὰς κλέπτῃς, τὰς μὴ κλέπτοντας· οὐδὲ
 τὰς ψευδομένους, τὰς ἀληθῆ λέγοντας· ὅ-
 δε τὰς ἀδικῶντας, τὰς τὰ δίκαια ποιῶντας·
 οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὅτι καὶ νῦν ὁ σὸς πατήρ
 ἐφύεσσατο, καὶ ἔκ ἐξημπέδα τὰς πρὸς ἡμᾶς
 συνθήκας, εἰδὼς ὅτι ἡμεῖς ὅδ' ὅτιεν ὦν
 Ἀστυάγης συνέθετο παραβαίνομεν; Ἀλλ'

res, quàm is copias sibi proximas cogeret. Videturne igitur tibi, inquit Cyrus, talis etiam clades, quòd nempe homines ipsi alios meliores *tandem* cognoscant, sufficere ad eos ad sanam mentem reducendos? Multò sanè magis, ait Tigranes, quàm cùm pugnâ quis superatus sit. Robore enim inferior interdum, rursùs exercito corpore, se pugnam instauraturum putat; et captae quidem civitates, adscitis belli sociis, cladem acceptam refarciri posse existimant: quos verò aliqui seipsis praestantiores ducunt, iis saepè nullâ etiam necessitate coacti parere volunt. Videris tu, subjecit *Cyrus*, non existimare homines petulantes *alios* se ipsis modestiores noscere; vel fures, illos qui non furantur: vel mendaces, eos qui vera dicunt; vel injustos, eos qui justè agunt: an ignoras, inquit, nunc etiam patrem tuum *nos* fefellisse, neque pactis inter nos conventis stetisse, quamvis sciret nos nihil quicquam eorum, quae Astyages pepigit, violasse? At enim nec ipse id

24 CYRI INSTIT. III.

dico, solum hoc homines ad sanam mentem reducere, quod *se* meliores nōrint, nisi melioribus etiam poenas dent, quemadmodum dat nunc pater meus. At tuus certē pater, inquit Cyrus, nihil prorsus mali adhuc est perpeffus: metuit verò, fat scio, nē ultima quaeque patiatur. Ergo tu quidquam esse existimas, inquit Tigranes, quod homines magis ad fervilem animi demissionem dejiciat, quàm vehemens metus? Num ignoras, eos qui ferro caeduntur, quod castigationis genus gravissimum existimatur, tamen adversus eosdem pugnare velle? at quos admodum metuunt homines, eos nē quidem consolantia dicentes verba intreri sustinent? Dicis *ergo*, inquit, merum gravis cruciare homines, quàm si re ipsa malo maerentur? Ac tu quidem nōsti, inquit, vera me dicere: scis enim eos qui metunt nē patriā exolent, et qui pugnaturi timent nē vincantur, in anxietate versari; iidem qui inter navigandum ~~metuant~~, nē naufragium faciant, et qui servitutem

οὐδ' ἐγὼ τῷτο λέγω, ὥς τὸ γινῶναι μόνον
 τὰς βελτίονας, σωφρονίζει, ἀνευ τῆ δίκῃ
 διδόναι ὑπὸ τῶν βελτιόνων, ὥσπερ ὁ ἐμὸς
 νῦν πατὴρ δίδωσιν. Ἀλλ' ἔφη ὁ Κῦρος, ὅ-
 γε σὺς πατὴρ πέπονθε μὲν ἔδ' ὅτις οὐπω
 κακόν· φοβεῖται μὲν τοι εὖ οἶσθ' ὅτι μὴ
 πάντα τὰ ἔσχατα πάθῃ. Οἶει ἔν τι, ἔ-
 φη ὁ Τυγράνης, μᾶλλον καταδουλεύσθαι
 ἀνθρώπους τῷ ἰχυρῷ φόβῳ; Οὐκ οἶσθ' ὅτι
 οἱ μὲν, τῷ ἰχυροτάτῳ κολάσματι νομι-
 ζομένῳ, σπῆρῳ παιόμενοι, ὅμως ἐθέλουσι,
 καὶ πάλιν μάχεσθαι τοῖς αὐτοῖς; ἔς δ' ἄν
 σφόδρα φενηθῶσιν ἄνθρωποι, τέτοις ἔδ' ἐ-
 παραμυθουμένοις ἀντιβλέπειν δύνανται;
 Λέγεις σὺ, ἔφη, ὥς ὁ φόβος τῷ ἔργῳ κα-
 χῆσθαι μᾶλλον κολάζει τὰς ἀνθρώπους;
 Καὶ σὺ γε, ἔφη, οἶσθα ὅτι ἀληθῆ λέγω
 ἐπίστασαι γὰρ ὅτι οἱ μὲν φοβέμενοι μὴ φθί-
 γωσι πατρίδα, καὶ οἱ μέλλοντες μάχεσθαι,
 δεδιότες μὴ ἡττηθῶσιν, ἀθύμως διάγουσι· καὶ
 οἱ πλείοντες, μὴ καυαγήσωσι, καὶ οἱ δαλεί-

26 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

αν κὶ δεσμὸν φοβόμενοι, ἔτι μὲν ἔτε σίτε,
 ἔθ' ὑπὸ δύνανται τυγχάνειν διὰ τὸν φό-
 βον· οἱ δὲ ἤδη μὲν φυγάδες, ἤδη δ' ἡττήμέ-
 νοι, ἤδη δὲ δουλεύοντες ἔσιν ὅτε δύνανται
 μᾶλλον τῶν εὐδαιμόνων ἐσθίειν τε κὶ κα-
 θεύδειν. Ἐτι δὲ φανερώτερον κὶ ἐν τοῖσδε,
 οἷον φόρημα ὁ φόβος· ἐνιοι γὰρ φοβόμενοι
 μὴ ληφθέντες ἀποθάνωσι, προαποθνήσκου-
 σιν ὑπὸ τῷ φόβῳ· οἱ μὲν, ῥιπίθοντες ἐαυτοῖς·
 οἱ δὲ, ἀπαγχόμενοι· οἱ δὲ, ἀποσφατίζομενοι·
 οὕτω πάντων τῶν δεινῶν ὁ φόβος μάλιστα
 καταπλήττει τὰς ψυχάς. Τὸν δ' ἐμὸν
 πατέρα, ἔφη, νῦν πῶς δοκεῖς διακεῖσθαι
 τὴν ψυχὴν, ὃς εἰ μόνον περὶ ἑαυτῷ, ἀλλὰ
 κὶ περὶ ἐμῷ, κὶ περὶ γυναικὸς, κὶ περὶ
 πάντων τῶν τέκνων δαλείας φοβεῖται;
 Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλὰ νῦν μὲν ἐμοι-
 γε ἔδεν ἄπιστον ἔτῳ τῷτον διακεῖσθαι· δα-
 κεῖ μέντοι μοι τῷ αὐτῷ ἀνδρὸς εἶναι, κὶ
 εὐτυχῆντα ἐξυβρίσαι, κὶ πλάσαντα τα-
 χὺ πλῆξαι· κὶ ἀνεθέντα, πάλιν αὖ μέγα

ac vincula timent, isti quidem nec cibum nec somnum prae metu capere possunt: at qui jam sunt exules, jam victi, jam servi, nonnunquam *etiam* magis quàm fortunati homines edere et dormire possunt. Manifestius est etiam in his, quale onus sit metus: quippe nonnulli metuentes nè capti interficiantur, prae metu priùs moriuntur; alii quidem, sese *alicundè* praecipitando; alii, strangulando; alii, jugulando: *usque* adeò metus inter omnes res terribiles maximè animos percellit. Ac quo nunc, ait, animo patrem meum esse affectum putas, qui non solùm suâ, sed meâ etiam, et uxoris, et omnium liberorum causâ servitutem metuit? Et Cyrus, Mihi quidem, inquit, nequaquam incredibile *videtur*, eum nunc sic *animo* affectum esse: verùm ejusdem esse hominis arbitror, et secundis rebus inolescere, et adversis subitò consternari; et, si veniâ donatus *in antiquum statum restitua-* *tur*, rursùs insolenter se efferre, denuq-

28 CYRI INSTIT. III.

que negotium faceſſere. Enimverò, Cy-
 re, inquit, delicta noſtra adferunt illa
 quidem cauſas, quamobrem fides nobis
 non haberetur: at verò tibi licet caſtella
 circumvallare, et loca munita *occupata*
 tenere, atque aliud quodcunque voles fi-
 dei pignus capere. Et nos ſanè, inquit, ii
 erga te erimus, qui haec non graviter
 admodum ferant: nam recordaturi ſu-
 mus, horum nos auctores exiſtere. Quod
 ſi ex iis alicui tradito imperio, qui ni-
 hil in te deliquerint, fidem ipſe non ha-
 bere videberis, cave nè ſimul et benefi-
 cium praefteſ, ſimulque te minimè amicum
 ducant. Rurſus ſi, dum cavebis nè odio
 premariſ, iuga ipſis non impoſueriſ, quod
 minus ſe inſolenter gerant, vide nè illi
 magis etiam quàm nos modò, tibi ſint ad
 mentem ſanam revocandi. At ego me
 profeſſò, inquit *Cyrus*, ejuſmodi miniſ-
 teriſ, quos ſciam neceſſitate *coactos ſuas*
mibi praeftere operas, minus libenter u-
 ſerum arbitror: quos autem animadver-
 ſere viderer, ex benevolentia et mei amo-

φρονῆσαι, καὶ πάλιν αὖ πράγματα παρα-
 χεῖν. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ Κῦρε,
 ἔχει μὲν προφάσεις τὰ ἡμέτερα ἀμαρτή-
 ματα, ὥστε ἀπιστεῖν ἡμῖν· ἔξеси δέ σοι καὶ
 φρέτρια ἐντερχίζειν, καὶ τὰ ἐχυρὰ κατέ-
 χειν, καὶ ἄλλο ὅ,τι ἂν βέλη πισὸν λαμ-
 βάνειν. Καὶ μέντοι, ἔφη, ἡμᾶς μὲν ἔξεις
 ὑδὲν τι τέτοις μέγα λυπημένους· μεμνησθό-
 μεθα γὰρ ὅτι ἡμεῖς αὐτῶν αἵτιοι ἐσμεν.
 Εἰ δέ τινι τῶν ἀναμαρτήτων παραδιδῶς
 τὴν ἀρχὴν, ἀπιστῶν αὐτὸς φανείης, ὅρα
 μὴ ἅμα τε εὖ ποιήσης, καὶ ἅμα ἔ φίλον
 νομίσωσί σε. Εἰ δ' αὖ φυλαττόμενος τὸ
 ἀπεχθάνεσθαι, μὴ ἐπιθῇς αὐτοῖς ζυγὰ
 τῷ μὴ ὑβρίσαι, ὅρα μὴ ἐκείνους αὖ δεήσῃ
 σε σωφρονίζειν ἔτι μᾶλλον ἢ ἡμᾶς νῦν
 ἐδέησεν. Ἀλλὰ ναὶ μὰ τῆς θεᾶς, ἔφη,
 τοιούτοις μὲν ἔγωγε ὑπηρετάς, ὅς εἰδείην
 ἀνάγκη ὑπηρετῆντας, ἀηδῶς ἂν μοι δοκῶ
 χρῆσθαι· ὅς δὲ γιγνώσκειν δοκοῖην ὅτι εὐ-
 ναία καὶ φιλία τῇ ἐμῇ τὸ δέον συλλαμβά-

30 ΚΥΡΟΤ ΠΑΙΔ. Γ΄.

νοιεν, τέττς ἂν μοι δοκῶ κὴ ἀμαρτάνοντας
 ῥᾶον φέρειν, ἢ τὲς μισθῶντας μὲν, ἔκπλεω
 δὲ πάντα ἀνάγκῃ διαπονυμένους. Καὶ ὁ
 Τυγράνης πρὸς ταῦτα, Φιλίαν δ' ἔφη,
 παρὰ τίνων ἂν ποτε λάβοις τοσαύτην,
 ὅσῃν σοι παρ' ἡμῶν ἔξεσι κτήσασθαι νῦν;
 Παρ' ἐκείνων οἶομαι, ἔφη, παρὰ τῶν μη-
 δεπώποτε ἔτῳ πολεμίων γεγεννημένων· εἰ
 ἐθέλοιμι εὐεργετεῖν αὐτὲς, ὥσπερ σὺ κε-
 λεύεις με νῦν εὐεργετεῖν ὑμᾶς. Ἡ κὴ δύ-
 ναιο ἂν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐν τῷ παρόντι εὐ-
 ρεῖν νῦν ὅτῳ ἂν χαρίσαιο ὅσαπερ τῷ ἐμῷ
 πατρί; Αὐτίκα, ἔφη, ἦν τινα ἑᾶς ζῆν
 τῶν σὲ μὴδὲν ἡδίκηκότων, τίνα σοι τέττς
 χάριν οἶει αὐτὸν εἰσεῖναι; τί δὲ; ἂν αὐ-
 τῷ τέκνα καὶ γυναῖκα μὴ ἀφαιρῇ, τίς σε
 τέττου ἔνεκα φιλήσει μᾶλλον ἢ ὁ νομίζων
 προσήκειν ἑαυτῷ ἀφαιρεθῆναι; τὴν δ' Αρ-
 μενίων βασιλείαν εἰ μὴ ἔξει, οἶδά τινα
 λυπόμενον μᾶλλον ἢ ἡμᾶς; ἔκῃν κὴ τέττο,
 ἔφη, δῆλον, ὅτι ὁ μάλισα λυπούμενος εἰ

re, in id quod factò sit opus *mecum* simul incumbere, hos ego delinquentes etiam laturum me faciliùs existimo, quàm eos qui *me* quidem oderint, cumulatè tamen omnia *sua munera* coacti explere studeant. Ad haec Tigranes, A quibus autem, inquit, amorem tantum unquam consequêris, quantum modò tibi licet à nobis adipisci? Ab illis arbitror, ait *Cyrus*, qui *nimirum* nunquam ità hostili fuerint *in me* animo; si velim eos beneficio adficere, quemadmodùm tu jam, ut in vos beneficium conferam, hortaris. Num, Cyre, possis, inquit, quenquam hoc tempore reperire, cui tanta gratificari queas, quanta meo patri? Primùm, inquit, si de ~~is~~ aliquem vivere sinas, qui nullà te affecerint injurià, quam eum existimas tibi hâc de re gratiam habiturum? quid item? si liberos ipsi et uxorem non adimas, quis eo te nomine magis diliget, quàm qui jure sibi *suos* eripi potuisse putat? an verò ullum nôsti cui gravius, quàm nobis, futurum sit, *se* Armeniorum regnum non obtinere? quapropter etiam hoc, ait, perspicuum est, eum qui molef-

32 CYRI INSTIT. III.

tissimè laturus sit se regem non esse, maximam tibi gratiam habiturum, si imperium à te impetraverit. Quòd si etiam tibi curae est, inquit, ut has res quàm minimè turbatas, ubi discesseris, relin-
 quas, re deliberatà, inquit, utrum *tandem* existimas tranquilliora hìc loci futura omnia, novato imperio, an usitato remanente: quòd si etiam tibi curae est, ut exercitum amplissimum educas, quem existimas hujus delectum rectiùs habiturum, quàm qui eo saepiùs est usus? si pecunià quoque tibi sit opus, quos meliùs confecturos hanc putas, quàm qui et novit et habet quicquid facultatum *his in locis* est? Cyre, inquit, optime, cave nè nobis amissis, majori teipsum detrimento adficias, quàm quo adficere te pater hic *meus* potuisset. Hujusmodi *quaedam* proferebat *Tigranes*:

Cyrus autem haec audiens mirificè delectabatur, quòd arbitraretur omnia sibi confecta *jam* esse, quae Cyaxari facturum se receperat: nam dixisse meminerat, existimare se futurum ut *Armenius* amicior ipsis, quàm antea *fuiisset*, operà suà redderetur. Itaque deinceps Arme-

μὴ βασιλεὺς εἴη, οὗτος κὶ λαβὼν τὴν ἀρχὴν, μεγίστην ἂν σοι χάριν εἰδείη. Εἰ δέ τι σοι, ἔφη, μέλει κὶ τῷ ὥς ἥκιστα τεταραγμένα τάδε καταλιπεῖν ὅταν ἀπίης, σκόπει, ἔφη, πότερον ἂν οἶει ἡρεμεσέως ἔχειν τὰ ἐνθάδε, καὶνῆς γενομένης ἀρχῆς, ἢ τῆς εἰωθίας καταμενύσης· εἰ δέ τι σοι μέλει κὶ τῷ ὥς πλείστην φρατιὰν ἐξάγειν, τίνα ἂν οἶει μᾶλλον ἐξετάσαι ταύτην ὀρθῶς τῷ πολλάκις αὐτῇ κεχρημένῃ; εἰ δέ κὶ χρημάτων δεήσῃ, τίνας ἂν ταῦτα νομίζεις ἐκπορίσαι κρεῖττον τῷ κὶ εἰδότος κὶ ἔχοντος πάντα τὰ ὄντα; Ω γὰρ θεέ, ἔφη, Κύρε, φύλαξαι μὴ ἡμᾶς ἀποβαλὼν, σωτὸν ζημιώσης πλείω ἢ ὁ πατήρ ἡδυνήθη σε βλάψαι. Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν·

Ὁ δὲ Κύρος ἀκῶν ὑπεργόρετο, ὅτι ἐνόμιζε περαίνεσθαι πάντα αὐτῷ, ὅσα περ ὑπέσχετο Κυαζάρει πράξειν· ἐμέμνητο γὰρ εἰπὼν ὅτι κὶ φίλον οἶοιτο μᾶλλον αὐτὸν ἢ πρόδεεν ποιήσκειν. Εκ τούτου δὴ τὸν

34 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ΄

Αρμένιον ἔρωτᾷ, Ἦν δὲ δὴ ταῦτα πεί-
 θωμαι ὑμῖν, λέγε μοι σὺ, ἔφη, ὦ Αρμένιε,
 πόσῃν μοι στρατιὰν συμπέμψεις, πόσα δὲ
 χρήματα συμβαλῇ εἰς τὸν πόλεμον;
 Πρὸς ταῦτα δὴ λέγει ὁ Αρμένιος, Οὐ-
 δέν, ἔφη, ὦ Κῦρέ, ἔχω ἀπλῆστερον εἰπεῖν,
 οὐδὲ δικαιότερον, ἢ δεῖξαι μὲν ἐμὲ πᾶσαν
 τὴν δύναμιν τὴν ἔσσαν, σὲ δὲ ἰδόντα, ὅσῃν
 μὲν ἂν σοι δοκῇ στρατιὰν ἄγειν, τὴν δὲ κα-
 ταλιπεῖν, τῆς χώρας φυλακὴν. Ὡσαύ-
 τως δὲ περὶ χρημάτων, δηλῶσαι μὲν ἐμὲ
 δίκαιόν σοι πάντα τὰ ὄντα· σὲ δὲ τύτων
 αὐτῶν γνόντα ὁπόσα τε ἂν βέλη φέρεσθαι,
 καὶ ὁπόσα ἂν βέλη καταλιπεῖν. Καὶ ὁ
 Κῦρος εἶπεν, Ἰθι, δεῖξόν μοι ὁπόσῃ σοι δύ-
 ναμὶς ἐστὶ, λέξον δὲ καὶ πόσα χρήματα.
 Ενταῦθα δὴ λέγει ὁ Αρμένιος, Ἴππεῖς
 μὲν τοίνυν τῶν Αρμενίων εἰσὶν εἰς ὀκτα-
 κισχίλις, πεζοὶ δὲ εἰς τέτταρας μυριάδας·
 χρήματα δ', ἔφη, σὺν τοῖς θησαυροῖς, οἷς
 ὁ πατὴρ κατέλιπεν, ἔστω, εἰς ἀργύριον λα-

CYRI INSTIT. III. 35

nium ipsum percontatus est, Si vobis, inquit, in his morem gesserō, dic mihi, Armenie, quantum missurus es exercitum mecum, quantumque pecuniae ad hoc bellum conferes? Ad haec respondens Armenius, Nihil, Cyre, ait, simplicius nec aequius quod dicam habeo, quàm ut copias *mibi* quae adsunt omnes ostendam, easque *adeò* ubi tu videris, exercitum quantum tibi visum fuerit abducas, illum autem relinquant, qui regioni nostrae praesidio sit. Itidem de pecuniis aequum est ut quas habeam tibi declarem; tu autem, summam earum cognita, ex iis quantum velis auferas, quantum velis relinquant. Et Cyrus, Age verò, inquit, ostendito quantae tibi sint copiae, quantumque pecuniae habeas dicito. Hic Armenius, Equites ergò, inquit, Armeniorum ferè sunt octies mille, pedites quadragies mille: pecuniae verò summa, inquit, cum thesauris, quos reliquit pater, est, ad argentum redacta, tribus talento-

36 CYRI INSTIT. III.

rum millibus major. Et Cyrus nihil cunctatus, dixit, De exercitu igitur, quandoquidem, inquit, Chaldaei finitimi bellum tibi faciunt, partem dimidiam mihi adjungendam mittito: de pecuniâ verò, pro talentis quinquaginta, quae tributum nomine pendebas, duplum Cyaxari solvito, *propterea* quòd solutionem neglexeris: mihi autem, ait, mutuum centum altera dato: et pro iis quae mihi mutuum dederis, ego tibi polliceor, vel alia me, deo benè juvante, beneficia pluris aestimanda *in te* collaturum, vel ipsam pecuniam dinumeraturum, si quidem potero: sin autem non potero, praestandae nimirum *pecuniae* impar esse videar, injustus haud *certè* jure existimari possim. Et Armenius, Obsecro te profectò, Cyre, inquit, ut nè sic loquaris; alioquin, ero tibi fidenti minùs animo: sed *velim* existimes, ait, quascunque reliqueris *pecunias*, nihilo minùs tuas esse atque illae sint quas hinc tecum auferas. Esto, inquit Cyrus: verum ut uxorem recipias, quantum mihi pecuniae dederis? Quantum mihi fu-

γιοθέντα, τάλαντα πλείω τῶν τριχι-
λίων. Καὶ ὁ Κῦρος ἐκ ἐμέλλησεν, ἀλλ'
εἶπε, Τῆς μὲν τοίνυν στρατιάς, ἐπεὶ σοι,
ἔφη, οἱ ὁμοροὶ Χαλδαῖοι πολεμῶσι, τὴς
ἡμίσεις μοι σύμπεμπε· τῶν δὲ χρημάτων,
ἀντὶ μὲν τῶν πεντήκοντα ταλάντων, ὧν
ἔφερες θασμὸν, διπλασίονα Κυαξάρει ἀπό-
δος, ὅτι ἔλιπες τὴν φοράν· ἐμοὶ δ', ἔφη,
ἄλλα ἑκατὸν δάνεισον· ἐγὼ δέ σοι ὑπι-
χνῶμαι, ἂν θεὸς εὖ διδῶ, ἀνθ' ὧν ἂν ἐμοὶ
δανείσῃς, ἢ ἄλλα πλείονος ἄξια εὐεργετή-
σῃς, ἢ τὰ χρήματα ἀπαριθμήσῃς, ἣν
δύνωμαι· ἣν δὲ μὴ δύνωμαι, ἀδύνατος ἂν
φανοίμην, οἶμαι, ἄδικος δι' ἐκ ἂν δικαίως
κρινοίμην. Καὶ ὁ Αρμένιος, Πρὸς τῶν θε-
ῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε, μὴ ἔτῳ λέγε· εἰ δὲ μὴ,
ὃ θάρρουντά με ἔξεις· ἀλλὰ νόμιζε, ἔφη,
ἃ ἂν καταλίπῃς, μηδὲν ἥτιον σὰ εἶναι ὧν
ἂν ἔχων ἀπίης. Εἶπεν, ἔφη ὁ Κῦρος· ὥς-
τε δὲ τὴν γυνᾶκα ἀπολαβεῖν, πόσα ἂν
μοι χρήματα δώῃς; Ὅποσα ἂν δύναμην,

38 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ΄.

ἔφη. Τί δὲ ὥστε τὲς παῖδας; Καὶ ἀντί-
 τῶν, ἔφη, ὅποσα ἂν δυνάμην. Οὐκᾶν,
 ἔφη ὁ Κῦρος, ταῦτα μὲν ἤδη διπλάσια
 τῶν ὄντων. Σὺ δὲ, ἔφη, ὦ Τιγράνη, λέ-
 ζον μοι ὅποσος ἂν πρίαμο, ὥστε τὴν γυναῖ-
 κα ἀπολαβεῖν. (Ὁ δὲ ἐτύγχανε νεόγα-
 μός τε ὢν, καὶ ὑπερφιλῶν τὴν γυναῖκα.)
 Εγὼ μὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε, καὶ τῆς ψυχῆς
 πριαίμην, ὥστε μήποτε λατρεῦσαι ταύ-
 την. Σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη, ἀπάγου τὴν
 σὴν· ὅδε γὰρ εἰλήφθαι ἔγωγε αἰχμάλω-
 τον ταύτην νομίζω, σὺ γε μὴ πώποτε
 φυγόντος ἡμᾶς. Καὶ σὺ δὲ, ὦ Αρμένιε,
 ἀπάγε τὴν τε γυναῖκα καὶ τὲς παῖδας,
 μηδὲν αὐτῶν καταθείς· ἵνα εἰδῶσιν ὅτι
 ἐλεύθεροι πρὸς σε ἀπέρχονται. Καὶ νῦν
 μὲν, ἔφη, δειπνεῖτε παρ' ἡμῖν· δειπνήσαν-
 τες δὲ ἀπελαύνετε ὅπως ὑμῖν θυμός. Οὕ-
 τω δὴ κατέμειναν.

Διασκηνοῦντων δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον,
 ἐπῆρετο ὁ Κῦρος, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Τι-

CYRI INSTIT. III. 39

erit *dandi* facultas, inquit. Quid, ut liberos? Pro his etiam, ait, quantum mihi fuerit *dandi* facultas. Ergò jam hae duplo ampliores fuerint iis quas tu possides. Tu verò Tigranes, inquit, dic mihi quanti redimeres, ut uxorem tibi recipere liceret. (Is autem novus tunc fortè maritus erat, uxoremque summo amore complectebatur.) Equidem, Cyre, inquit, vel animae pretio meae redemerim, nè unquam haec servitutem serviat. Tu igitur, inquit *Cyrus*, tuam abducito: neque enim eam ego sanè in captivitatem venisse arbitror, quando tu quidem nunquam nos deseruisti. Tu quoque Armenie, tam uxorem quàm liberos abducito, nullo pro iis pretio soluto: ut se liberos ad te venire sciant. At nunc quidem, inquit, apud nos coenate; sumptâ verò coenâ, quò animo vestro libitum erit, discedite. Atque ità manserunt.

Cùm autem à coenâ in tabernaculo versarentur, interrogans *Cyrus*, Dic mi-

46 CYRI INSTIT. III.

hi, Tigranes, inquit, ubi tandem est vir ille, qui nobiscum venari solebat: tu quidem mihi videbaris eum plurimum admirari. Annon, ait, pater hic meus eum occidit? In quo deprehensum facinore malo? Dicebat me ab ipso corrumpi. At verò, Cyre, adeò praeclarus honestusque erat, ut *tum* etiam cùm moriturus erat, arcessito mihi diceret, Nè tu patri, Tigranes, inquit, quidquam succensueris, quòd me morte multaverit: non enim hoc ex malevolentia, sed ignorantia, facit: quaecunque verò per ignorantiam peccant homines, ea omnia praeter voluntatem *committi* equidem arbitror. Ac Cyrus hìc ait, Hem qualem virum, *indignâ morte peremptum!* Armenius autem in hunc modum loquutus est, Nec illi, Cyre, qui viros alios cum uxoribus suis familiaritè versantes deprehendunt, ob hanc culpam eos interficiunt, quòd minus modestas reddant uxores suas; sed quòd existiment amorem eos sibi debitum praeripere, idcirco pro hostibus illos ha-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'. 41

γράνη, πῦ δὴ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀνὴρ, ὃς συνε-
 θήρα ἡμῖν· καὶ σύ μοι μάλα ἐδόκεις θαυμά-
 ζειν αὐτόν. Οὐ γάρ, ἔφη, ἀπέκτεινεν
 αὐτὸν ὅτι οἱ ἐμὸς πατήρ; Τί λαβὼν
 ἀδικῶντα; Διαφθείρειν αὐτὸν ἔφη ἐμέ.
 Καίτοι, ὦ Κῦρε, ἔγω καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἦν
 ἐκεῖνος, ὡς καὶ ὅτε ἀποθνήσκειν ἐμελλε,
 προσκαλέσας με εἶπε, Μὴ τι σὺ, ὦ Τι-
 γράνη, ἔφη, ὅτι ἀποκτενεῖ με, χαλεπή-
 νης τῷ πατρί· καὶ γὰρ κακonoία τινὶ τῷτο
 ποιεῖ, ἀλλ' ἀγνοία· ὅποσα δὲ ἀγνοία ἀν-
 θρωποὶ ἐξαμαρτάνουσι, πάντα ἀκέραια ταῦτ'
 ἐγὼ γε νομίζω. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐπὶ τῷ-
 ταις εἶπε, Φεῦ τῷ ἀνδρός. Ὁ δὲ Ἀρμένιος
 ἔλεξεν ἔτι, ὦ Κῦρε, ὅτι οἱ ταῖς ἑαυτῶν
 γυναῖξιν λαμβάνοντες συνόντας ἀλλοτρίους
 ἀνδρας, καὶ τῷτο αἰτιώμενοι αὐτοὺς κατα-
 κτείνουσιν ὡς ἀφρονεσέρας ποιεῖντας τὰς
 γυναῖκας· ἀλλὰ νομίζοντες ἀφαιρεῖσθαι
 αὐτοὺς τὴν πρὸς ἑαυτοὺς φιλίαν, διὰ τῷτο
 ὡς πολεμίοις αὐτοῖς χρῶνται. Καὶ ἐγὼ

42 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

ἐκείνῳ, ἔφη, ἐρθόνησα, ὅτι μοι ἐδόκει τὸν ἐμὸν υἱὸν ποιεῖν αὐτὸν μᾶλλον θαυμάζειν ἢ ἐμέ. Καὶ ὁ Κύρος εἶπεν, Ἀλλὰ ναὶ μὰ τῆς θεᾶς, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, ἀνθρώπινά μοι δοκεῖς ἀμαρτεῖν· καὶ σὺ, ὦ Τυγράνη, συγγίνωσκε τῷ πατρί. Τότε μὲν δὴ τοιῶντα διαλεχθέντες καὶ φιλοφρονηθέντες, ὥσπερ εἰκὸς, ἐκ συναλλαγῆς, ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ἀρμαμάξας σὺν ταῖς γυναῖξιν, ἀπήλθον εὐφραϊνόμενοι.

Ἐπεὶ δ' ἦλθον οἴκαδε, ἔλεγον τῷ Κύρῳ ὁ μὲν τις τὴν σοφίαν, ὁ δὲ τὴν καρτερίαν, ὁ δὲ τὴν πραότητα, ὁ δὲ τις καὶ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος. Ἐνθα δὴ ὁ Τυγράνης ἐπήρετο τὴν γυναῖκα, Καί σοι, ἔφη, ὦ Ἀρμενία, καλὸς ἐδόκει ὁ Κύρος εἶναι; Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἐκείνῳ ἐθεώμην. Ἀλλὰ τίνα μήν; ἔφη ὁ Τυγράνης. Τὸν εἰπόντα, νῆ Δία, ὡς τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ἂν πρίαιτο, ὥστε μή με δελεεύειν. Τότε μὲν δὴ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐκ τοιούτων ἀνεπαύοντο σὺν ἀλλήλοις.

CYRI INSTIT. III. 43

bent. *Itidem* et ipse illi homini invidi, quòd facere mihi videretur, ut filius meus ipsum magis quàm me admiraretur. Et Cyrus subjicit, Profectò, Armeniæ, inquit, humanitùs quid deliquisse videris: ruque *adeò*, Tigranes, ignoscito patri. Et hujusmodi quidem cùm hoc in tempore inter se differuissent et amanter, ut par erat, à reconciliatione, *se mutuo* complexi essent, hârmamaxis unà cum uxoribus consensu, laeti *undè venerant* redibant.

Cùm autem domum venissent, Cyri alius sapientiam, fortitudinem alius, alius mansuetudinem, atque etiam non nemo pulchritudinem ac majestatem commemorabat. Ibi sanè Tigranes uxorem interrogabat, Num et tibi, Armenia, pulcher esse visus est Cyrus? Profectò, ait, illum non adspectabam. At quem vero? inquit Tigranes. Eum, profectò, qui dicebat animæ suæ pretio se redempturum, nè servitutem ego servirem. Ac tum quidem, ut par erat, rebus hujusmodi transactis quieti unà se dederunt.

44 CYRI INSTIT. III.

Postridiè verò Armenius Cyro uni-
 versoque exercitui munera tanquam hos-
 pitibus misit; ac suis edixit, quibus in
 militiam eundum erat, ut tertium ad
 diem aessent: et pecuniam quam popos-
 cerat Cyrus duplicatam dinumeravit.
 Cyrus autem, acceptâ quam poposcerat
 summâ, reliquam remisit, simulque in-
 terrogavit, uter exercitum ducturus es-
 set, filius, an ipse. Simul autem respon-
 dit uterque, pater quidem in hunc mo-
 dum, Utrumcunque tu jusseris: filius ve-
 rò sic, Equidem abs te, Cyre, non abero,
 non si etiam comitari te calonis instar
 sarcinarii me oporteat. Et Cyrus risu
 hîc sublato, Et quanti velles, inquit, ut
 uxor *tua* sarcinas te gestare audiret? At
 non opus erit ut audiat, inquit: ducam
 enim *illam mecum*; adeò ut ipsa videre
 poterit quidquid egero. *Verùm* jam, ait,
 tempus fuerit, ut collectis vasis ad iter
 vos accingatis. Existimes *velim*, inquit,
 nos collectis paratisque iis, quaecunque
 pater dederit, adfuturos. Ac tum quidem
 milites more hospitum excepti quieti se
 dederunt.

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ, Γ'. 45

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Ἀρμένιος Κύρω μὲν καὶ
 τῇ στρατιᾷ πάση ξένια ἔπεμπε· προῖπε
 δὲ τοῖς ἑαυτῷ, ὅς δεῖσιν στρατεύεσθαι, εἰς
 τρίτην ἡμέραν παρῆναι· τὰ δὲ χρήματα
 ὧν εἶπεν ὁ Κύρος διπλάσια ἀπηρίθμησεν.
 Ὁ δὲ Κύρος, ὅσα εἶπε λαβὼν, τὰ ἄλλα
 ἔπεμψεν· ἤρετο δὲ πότερος ἔσαι ὁ τὸ στρα-
 τευμα ἄγων, ὁ παῖς, ἢ αὐτός. Εἰπέτην
 δὲ ἅμα, ὁ μὲν πατὴρ ὕτως, Ὁπότερον
 ἂν σὺ κελύης· ὁ δὲ παῖς ὕτως, Ἐγὼ μὲν
 οὐκ ἀπολείψομαί σου, ὦ Κύρε, οὐδ' ἂν
 σκευοφόρον με δέῃ σοι συνακολουθεῖν. Καὶ
 ὁ Κύρος ἐπιγελάσας εἶπε, Καὶ ἐπὶ πόσῳ
 ἂν ἐθέλοις, ἔφη, τὴν γυναῖκά σε ἀκῶσαι,
 ὅτι σκευοφορεῖς; Ἀλλ' ὕδεν, ἔφη, ἀκῶειν
 δεήσει αὐτήν· ἄζω γάρ· ὥστε ὄρᾱν ἐξέσαι
 αὐτῇ ὅ,τι ἂν ἐγὼ πράττω. Ὡρα ἂν, ἔ-
 φη, συσκευάζεσθαι ὑμῖν εἶη. Νόμιζε, ἔφη,
 συνεσκευασμένους παρέσεσθαι ὅ,τι ἂν ὁ πα-
 τὴρ δῶ. Τότε μὲν δὴ ξενιοθέντες οἱ στρα-
 τιώται ἐκοιμήθησαν.

46 ΚΥΡΟΣ ΠΑΙΔ. Γ΄.

Τῇ δ' ὑφεραία λαβὼν ὁ Κῦρος τὸν Τιγράνην, καὶ τῶν Μήδων ἱππέων τὸς κρατίστες, καὶ τῶν ἑαυτῷ φίλων ὁπόσους καιρὸς ἐδόκει εἶναι, περιελαύνων τὴν χώραν κατεθεᾶτο, σκοπῶν ἔ τειχιοδείη φρέριον. Καὶ ἐπ' ἄκρον τι ἐλθὼν, ἐπηρώτα τὸν Τιγράνην, πῶα ἂν εἴη τῶν ὁρέων ὁπόθεν οἱ Χαλδαῖοι καταθέοντες ληίζονται. Καὶ ὁ Τιγράνης ἐδείκνυεν. Ὁ δὲ πάλιν ἤρετο, Νῦν δὲ ταῦτα τὰ ὄρη ἔρημά ἐστιν; Οὐ μὰ Δί, ἔφη, ἀλλ' αἰεὶ σκοποὶ εἰσιν ἐκείνων, οἱ σημαίνουσι τοῖς ἄλλοις ὅ,τι ἂν ὀρώσι. Τί ἔν, ἔφη, ποιῶσιν, ἐπὰν αἰσθωνται; Βοηθῆσαι, ἔφη, ἐπὶ τὰ ἄκρα, ὡς ἂν ἕκαστος δύνηται. Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Κῦρος ἤκηκόει· σκοπῶν δὲ κατενόει πολλὴν τῆς χώρας τοῖς Ἀρμενίοις ἔρημον καὶ ἄργον ἔσαν διὰ τὸν πόλεμον. Καὶ τότε μὲν ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ δειπνήσαντες ἐκοιμήθησαν. Τῇ δ' ὑφεραία αὐτός τε ὁ Τιγράνης παρῆν συνεσκευασμένος· καὶ εἰς τετρα-

Postridiè Cyrus sumpto *secum* Tigra-
ne, ac Medorum equitum praestantissi-
mis, deque suis amicis quot commodum
ei visum esset, regionem obequitans cir-
cumspectabat, quo loco castellum muni-
endum esset considerans. Cumque ad ju-
gum quoddam venisset, Tigranem inter-
rogabat, quinam illi montes essent, undè
Chaldaei decurrentes praedas agerent.
Monstrat eos Tigranes. Rursum inter-
rogabat, Hi montes suntne nunc deser-
ti? Minimè verò, inquit, sed eorum spe-
culatores *ibi* semper adsunt, qui caeteris
significant quicquid viderint. Quid er-
gò taciunt, inquit, cùm *aliquid* senser-
int? Ad juga, inquit, defensionis causâ,
pro suis quisque viribus, adcurrunt. Et
haec quidem Cyrus ubi audisset, lustran-
do *omnia* animadvertibat magnam regi-
onis partem Armeniis propter bellum de-
sertam et incultam esse. Et tum quidem
ad exercitum reverterunt, et cùm coe-
nâssent quieti se dederunt. Postridiè Ti-
granes ipse paratis rebus suis aderat; at-
que equitum ei quatuor millia coge-
ban-

48 CYRI INSTIT. III.

tur, cum decies mille sagittariis, totidemque peltastis. Cyrus autem, dum *eae copiae* cogherentur, hostias mactabat: cumque sacra ei secunda evenissent, tum Persarum, tum Medorum convocavit duces. Et cum unà *omnes* adessent, hujusmodi verba fecit:

“ Hi montes, amici, quos adspicimus,
 “ Chaldaeorum sunt: eos autem si occu-
 “ paverimus, et castellum in vertice nos-
 “ trum fuerit, necesse erit utrique, tam
 “ Armenii quàm Chaldaei, ergà nos mo-
 “ destè, *ut officii ratio postulat*, se gerant.
 “ Et sacra quidem nobis *evenère* laeta;
 “ humanae verò ad haec perficienda ala-
 “ critati nihil aequè magno adjumento
 “ fuerit, atque celeritas. Nam si montes
 “ priùs, quàm hostes se colligant, adscen-
 “ derimus, vel omninò verticem sine ul-
 “ lo praelio capiemus, vel cum paucis
 “ invalidisque hostibus res nobis erit.
 “ Nullus ergò labor faciliior, inquit, ma-

χιλίου ἰππεὺς συνελέγοντο αὐτῷ, καὶ
τοξόται εἰς τὴς μυρίας, καὶ πελτασταὶ
ἄλλοι τοσῆτοι. Ὁ δὲ Κῦρος, ἐν ᾧ συνε-
λέγοντο, ἐθύετο· ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν τὰ ἱερὰ
αὐτῷ, συνεκάλεσε τὴς τε τῶν Περσῶν ἡ-
γεμόνας, καὶ τὴς τῶν Μήδων. Ἐπεὶ δὲ ὁμῶς
ἦσαν, ἔλεξε τοιαύδε·

“ Ἄνδρες φίλοι, ἔστι μὲν τὰ ὄρη ταῦ-
“ τα, ἃ ὁρῶμεν, Χαλδαίων· εἰ δὲ ταῦ-
“ τα καταλάβοιμεν, καὶ ἐπ’ ἄκρον γένοιτο
“ τὸ ἡμέτερον φρόνιον, σωφρονεῖν ἀνάγκη
“ ἂν εἴη πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀμφοτέροις, τοῖς
“ τε Ἀρμενίοις καὶ τοῖς Χαλδαίοις. Τὰ
“ μὲν ἔν ἱερὰ καλὰ ἡμῖν· ἀνθρωπίνη δὲ
“ προθυμία εἰς τὸ πραχθῆναι ταῦτα
“ ἔδεν ἔτῳ μέγα σύμμαχον ἂν γένοιτο
“ ὥς τάχος. Ἦν γὰρ φθάσωμεν πρὶν τὴς
“ πολεμίους συλλεγῆναι ἀναβάντες, ἢ
“ παντάπασιν ἀμαχεὶ λάβοιμεν ἂν τὰ
“ ἄκρον, ἢ ὀλίγοις τε καὶ ἀδυνέσι χρησαί-
“ μεθα ἂν πολεμίους. Τῶν ἔν πόνων οὐ-

50 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ.

“ δαίς ῥάων, ὃδὲ ἀκινδυνώτερος, ἔφη, ἐστὶ
 “ τῷ νῦν καρτερῆσαι σπεύδοντας. Ἰτε ἔν
 “ ἐπὶ τὰ ὄπλα. Καὶ ὑμεῖς μὲν, ὦ Μη-
 “ δοι, ἐν ἀριστερᾷ ἡμῶν πορεύεσθε· ὑμεῖς
 “ δὲ, ὦ Ἀρμένιοι, οἱ μὲν ἡμίσεις ἐν δεξιᾷ,
 “ οἱ δὲ ἡμίσεις ἔμπροσθεν ἡμῶν ἡγεῖσθε·
 “ ὑμεῖς δὲ, ὦ ἵππεῖς, ὅπιοσιν ἔπεσθε,
 “ διακελευόμενοι καὶ ὠθῆντες ἄνω ἡμᾶς· ἢ
 “ δέ τις μαλακύνηται, μὴ ἐπιτρέπετε.”

Ταῦτ' εἰπὼν ὁ Κῦρος, ἡγεῖτο, ὀρθίους
 ποισάμενος τὰς λόχους. Οἱ δὲ Χαλδαῖοι,
 ὡς ἔγνωσαν τὴν ὁρμὴν ἄνω ἔσαν, εὐθὺς ἐσή-
 μαινόν τε τοῖς ἑαυτῶν, καὶ συνέβωον ἀλλή-
 λους, καὶ συνηθροίζοντο. Ὁ δὲ Κῦρος πα-
 ρηγγύα, Ἄνδρες Πέρσαι, ἡμῖν σημαίνουσι
 σπεύδειν. Ἦν γὰρ φθάσωμεν ἄνω γενόμε-
 νοι, ὃδὲν τὰ τῶν πολεμίων δυνήσεται.

Εἶχον δὲ οἱ Χαλδαῖοι γέρρα τε καὶ
 παλτά δύο· καὶ πολεμικώτατοι δὲ λέγον-
 ται ἔσσι τῶν περὶ ἐκείνην τὴν χώραν εἶ-
 ναι· καὶ μιοῦ στρατεύονται, ὅποταν τίς

“ gisve fuerit periculi expers, quàm si
 “ nunc in accelerando tolerant es erimus.
 “ Ite igitur ad arma. Et vos quidem,
 “ Medi, à sinistrâ incedite; vos autem,
 “ Armenii, cum parte dimidiâ dextram
 “ *tenete*, cum *alterâ* parte dimidiâ duces
 “ nobis itineris estote: vos equites, à ter-
 “ gò sequimini, ut nos cohortemini sur-
 “ sumque protrudatis; quòd si quis re-
 “ missiorem se praebeat, *hoc ut se modo*
 “ *gerat* nè permittite.” Haec cùm Cy-
 rus dixisset, praeibat, exercitu ità in-
 structo ut manipuli recti fierent. Chal-
 daei verò, postquam sursum tendi cum
 impetu animadverterunt, et suis statim
 signa dant, et mutuis clamoribus se con-
 vocando colliguntur. Cyrus autem *suos*
ità cohortabatur; *Hi*, Persae, nobis sig-
 num dant ut properemus. Nam si priores
 illuc adscenderimus, nihil hostium cona-
 tus efficere poterunt.

Gestabant autem Chaldaei scuta et
 palta duo; iidemque bellicosissimi ferun-
 tur esse inter ejus regionis incolas: mer-
 cede etiam militant, cùm ipsorum operâ

52 CYRI INSTIT. III.

quis eger, propterea quòd et bellicosissimi sint et pauperes: quippe regio eis montuosa, et cujus exigua pars opulenta est. Cùm autem Cyri milites propriùs ad juga montium accederent, Tigranes, qui unà cum Cyro ibat, An nòsti, Cyre, ait, mox pugnandum nobis ipsis esse? nam Armenii quidem certè hostes *irruentes* sustinere non poterunt. Et Cyrus id se non ignorare respondens, edixit Persis ut se pararent, utpote quibus mox insequendum esset, posteaquam Armenii suffugientes paulatim hostes, ut prope nos essent, deducerent. Atque ità præcedebant quidam Armenii; de Chaldaeis autem qui aderant, ubi propiùs Armenii accessissent, celeriter clamore sublato, more suo, cursu in eos feruntur: Armenii verò, more *tidem* suo, *impetum illorum* non excipiebant. Ubi vero Chaldaei, qui *hòs* persequabantur, viderunt homines gladiis instructos adversùs se fursum tendere, nonnulli cùm ad eos propiùs accesserint sta-

αὐτῶν δέηται, διὰ τὸ πολεμικώτατοι καὶ
 πένητες εἶναι· καὶ γὰρ ἡ χώρα αὐτοῖς
 ὄρεινὴ τέ ἐστι καὶ ὀλίγη ἡ τὰ χρήματα
 ἔχουσα. Ὡς δὲ μᾶλλον ἐπλησίαζον οἱ
 ἀμφὶ τὸν Κῦρον τῶν ἄκρων, ὁ Τυγράνης
 σὺν τῷ Κύρῳ πορευόμενος εἶπεν, Ω Κῦρε,
 ἄρ' οἶδ', ἔφη, ὅτι αὐτὸς ἡμᾶς αὐτίκα
 μάλα δεήσει μάχεσθαι; ὥς οἱ γε Ἀρμέ-
 νιοι ἔμῃ δέξωνται τῆς πολεμίας. Καὶ ὁ
 Κῦρος εἰπὼν ὅτι εἰδείη τῷτο, παρηγ-
 γύησε τοῖς Πέρσαις παρασκευάζεσθαι, ὥς
 αὐτίκα δεῆσον ἐπιδιώκειν, ἐπειδὰν ὑπά-
 γωσι τῆς πολεμίας ὑποφεύγοντες οἱ Ἀρ-
 μένιοι, ὥς' ἐγγὺς ἡμῖν γενέσθαι. Οὕτω
 δὴ ἡγῶντο μὲν οἱ Ἀρμένιοι· τῶν δὲ Χαλ-
 δαίων οἱ παρόντες, ὥς ἐπλησίαζον οἱ Ἀρ-
 μένιοι, ταχὺ ἀλαλάζαντες ἔθεον, ὥσπερ
 εἰώθασιν, ἐπ' αὐτὸς· οἱ δὲ Ἀρμένιοι, ὥς-
 περ εἰώθεσαν, ἔκ ἐδέχοντο. Ὡς δὲ διώκον-
 τες οἱ Χαλδαῖοι εἶδον ἐναντίας μαχαιρο-
 φόρους ἰεμένους ἄνω, οἱ μὲν τινες αὐτοῖς πε-

54 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

λάσαντες ταχὺ ἀπέθνησκον, οἱ δ' ἔφευγον, οἱ δέ τινες καὶ ἐάλωσαν αὐτῶν. Ταχὺ δὲ εἶχετο τὰ ἄκρα. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἄκρα εἶχον οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον, καθεώρων τε τῶν Χαλδαίων τὰς οἰκήσεις, καὶ ἠορτάνοντο φεύγοντας αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐγγύς οἰκήσεων. Ὁ δὲ Κῦρος, ὥς πάντες οἱ στρατιῶται ὁμοῦ ἐγένοντο, ἀριστοποιῆσαι παρήγγειλεν. Ἐπεὶ δὲ ἤρξηκεσαν, καταμαθὼν ἔνθα σκοπαὶ ἦσαν αἱ τῶν Χαλδαίων ἐρυμνὸν τε ὄν καὶ ἐνυδρον, εὐθὺς ἐτείχιζε φρέριον· καὶ τὸν Τυγράνην ἐκέλευσε πέμπειν ἐπὶ τὸν πατέρα, καὶ κελεύειν παραγενέσθαι ἔχοντα ὅποσοι εἶεν τέκτονές τε καὶ λιθοδόμοι. Ἐπὶ μὲν δὴ τὸν Ἀρμένιον ἦχετο ἄγγελος· ὁ δὲ Κῦρος τοῖς παρῶσιν ἐτείχιζεν.

Ἐν δὲ τῷ τῷ προσάγουσι τῷ Κύρῳ τῆς αἰχμαλώτους δεδεμένους, τῆς δὲ τινος καὶ τετρωμένους. Ὡς δὲ εἶδεν, εὐθὺς λύειν μὲν ἐκέλευσε τῆς δεδεμένους, τοὺς δὲ τετρωμένους, ἰατροὺς καλέσας, θεραπεύειν

rim interfecti sunt, alii in fugam se con-
 jecere, nonnulli etiam eorum capti sunt.
 Statim autem juga montium occupata
 sunt. Cumque juga ea Cyri milites oc-
 cupata tenerent, et Chaldaeorum domi-
 cilia despiciebant, et eos ex proximis
 domiciliis aufugere animadvertabant.
 Cyrus autem, cum milites omnes conve-
 nissent, ut pranderent edixit. Pransi ve-
 rò cum essent, ipseque animadvertisset
 locum esse munitum et aquis irriguum,
 ubi speculae Chaldaeorum erant, statim
ibi castellum extruere coepit: Tigna-
 nemque jubet ad patrem mittere, eique
 ut statim adesset praecipere, et fabros
 lignarios ac structurae lapideae peritos,
 quotquot haberet, secum adduceret. Et
 nuntius quidem ad Armenium profec-
 tus est: Cyrus autem cum iis qui ade-
 rant structurae intentus erat.

Interea verò captivi ad Cyrum vincti
 adducuntur, et nonnulli etiam vulnerati.
Hos ut vidit, statim vinctos solvi jussit,
 et vulneratos, arcessitis medicis, curari

56 CYRI INSTIT. III.

praecepit. Deindè Chaldaeos *in hunc modum* adlocutus est, non se venisse, quòd illos perditos cuperet, vel bello sibi esset opus, sed quòd inter Armenios Chaldaeosque pacem facere veller. Prius certè quidem quàm *à nobis haec* juga tenerentur, scio vos pacem minimè expetivisse; nam vestrae res in tuto positaerant, et Armeniorum facultates agere et ferre solebatis: nunc verò quo sitis loco perspiciatis. Itaque vos ego, qui capti estis, domum dimitto, vobisque potestatem ceteris cum Chaldaeis deliberandi facio, bellumne nobiscum gerere velitis, an amicitiam jungere. Bellum quidem si elegeritis, nè sine armis huc ampliùs venite, si sapitis: sin pacis egere vos statueritis, inermes accedite: ut verò benè res vestrae se habeant, si amici fueritis, mihi curae erit. Haec Chaldaei cùm audissent, multis laudibus Cyrum prosecuti, multumque dextram ejus amplexi, domum discesserunt.

Armenius autem, ut à Cyro se arcessi, quasque res ille gereret, audisset, ad-

ἐκέλευσεν. Ἐπειτα ἔλεξε τοῖς Χαλδαίοις, ὅτι ἂν ἦκοι ὅτε ἀπολέσαι ἐπιθυμῶν ἐκείνους, ὅτε πολεμεῖν δεόμενος, ἀλλ' εἰρήνην ποιῆσαι βυλόμενος Ἀρμενίοις καὶ Χαλδαίοις. Πρὶν μὲν ὅν ἔχεσθαι τὰ ἄκρα, οἶδ' ὅτι ὕδεν ἐδεῖσθε εἰρήνης· τὰ μὲν γὰρ ὑμέτερα ἀσφαλῶς εἶχε, τὰ δὲ τῶν Ἀρμενίων ἠγάγε καὶ ἐφέρετε· νῦν δὲ ὁρᾶτε δὴ ἐν οἷῳ ἐσέ. Ἐγὼ ὅν ἀφήμι ὑμᾶς οἴκαδε τὲς εἰλημμένους, καὶ δίδωμι ὑμῖν σὺν τοῖς ἄλλοις Χαλδαίοις βουλευέσασθαι, εἴτε βύλεσθε πολεμεῖν ἡμῖν, εἴτε φίλοι εἶναι. Καὶ ἂν μὲν πόλεμον αἰρῇσθε, μηκέτι ἦκετε δεῦρο ἄνευ ὅπλων, εἰ σωφρονεῖτε· ἢν δὲ εἰρήνης δοκῇτε δεῖσθαι, ἄνευ ὅπλων ἦκετε· ὥς δὲ καλῶς ἔξει τὰ ὑμέτερα, ἢν φίλοι γένησθε, ἐμοὶ μελήσει. Ἀκῶσαντες δὲ ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι, πολλὰ μὲν ἐπαινέσαντες, πολλὰ δὲ δεξιωσάμενοι τὸν Κύρον, ὥχοντο οἴκαδε.

Ὁ δὲ Ἀρμένιος ὥς ἤκουσε τὴν τε κλῆσιν

58 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

τῷ Κύρῳ, καὶ τὴν πράξιν, λαβὼν τὰς τέκτονας καὶ τὰλλα, ὅσων ᾤετο δεῖν, ἦκε πρὸς τὸν Κύρον ὡς ἐδύνατο τάχιστα. Ἐπεὶ δὲ εἶδε τὸν Κύρον, ἔλεξεν, Ω Κύρε, ὡς ὀλίγα δυνάμενοι προορᾷν ἄνθρωποι περὶ τοῦ μέλλοντος, πολλὰ ἐπιχειροῦμεν πράττειν. Νῦν γὰρ δὴ καὶ ἐγὼ ἐλευθερίαν μὲν μηχανᾶσθαι ἐπιχειρήσας, δῆλος, ὡς οὐδὲ πώποτε, ἐγενόμην· ἐπεὶ δ' ἐάλωμεν, σαφῶς ἀπολωλέναι νομίσαντες, νῦν ἀναφανόμεθα σεσωσμένοι, ὡς οὐδὲ πώποτε. Οἱ γὰρ οὐδὲ πώποτε ἐπαύοντο πολλὰ κακὰ ἡμᾶς ποιῶντες, νῦν ὁρῶ τέττας ἔχοντας ὥς περ ἐγὼ νῦν χόμην. Καὶ τοῦτο ἐπίσω, ἔφη, ὦ Κύρε, ὅτι ἐγὼ, ὥστε ἀπελάσαι Χαλδαίους ἀπὸ τέτων τῶν ἄκρων, πολυπλασία ἂν ἔδωκα χρήματα ὦν σὺ νῦν ἔχεις παρ' ἐμῷ· καὶ ἃ ὑποχρῆσθαι ποιήσῃς ἀγαθὰ ἡμᾶς, ὅτ' ἐλάβανες τὰ χρήματα, ἀποτετέλεσαί σοι ἤδη· ὥστε καὶ προσοφείλοντές σοι ἄλλας χάριτας ἀναπεφνήναμεν,

sumptis fabris rebusque aliis, quibuscunque *illi* opus futurum putabat, quàm poterat celerrimè ad Cyrum contendit. Et Cyrum ubi vidit, O Cyre, inquit, quàm paucos futurorum eventus *nos* homines prospicere valentes multa peragenda suscipimus? Nam et ego nunc libertatem comparare adgressus, in majorem, quàm antehàc unquam, servitutem incidì: postquam verò capti sumus, certò nos perissequi rati, majorem nunc, quàm hactenus unquam, incolumitatem nos adeptos esse manifestum est. Qui enim nunquam multis nos damnis adficere desinebant, hos eo jam in statu esse video, quo ego *hactenus* optabam. Atque hoc scias *velim*, Cyre, inquit, multò me majorem datorum fuisse pecuniam, quàm tu nunc à me acceperis, ut jugis hisce Chaldaei depellerentur: jamque *adeo* cumulatè praestitisti, quae nobis te beneficia praestaturum pollicebare, cùm pecuniam illam acciperes: itaque praetereà debere nos alias etiam tibi gratias manifestum

60 CYRI INSTIT. III.

est, quas sanè nos, nisi improbi simus, pudeat tibi non referre: cui licèt referamus, *tamen* nè sic quidem pro merito quidquam nos facere erga virum *plura* qui in nos contulit beneficia comperiemur. Haec quidem dixit Armenius:

Chaldaei verò venientes orabant Cyrum ut pacem cum ipsis faceret. Et eos interrogabat Cyrus, Ecquâ de causâ, Chaldaei, aliâ, nunc pacem cupitis, nisi quòd existimetis tutiùs *vos*, pace factâ, quàm si bellum geratis, degere posse? quandoquidem nos juga tenemus. Adfensi sunt Chaldaei. Et ille, Quid igitur, inquit, si et alia vobis ex pace accedant commoda? Majori adhuc, aiunt illi, gaudio adficiemur. Quid ergò aliud, inquit, causae esse arbitremini cur pauperes sitis, nisi quòd fertilis soli penuriâ laboretis? Hoc quoque *illi* adfensi sunt. Quid ergò? inquit Cyrus, velletisne vobis, pendentibus ea quae caeteri Armenii pendunt, liceret tantum agri Armenii colere, quantum vobis *ipsis* liberet? Si

ἄς ἡμεῖς γε, εἰ μὴ κακοὶ ἔσμεν, αἰχυνοί-
μεθ' ἂν σοι μὴ ἀποδιδόναι· ὧ καὶ ἀποδιδόν-
τες, ὕδεν ἄξιον ὕδ' ἔτω πρὸς εὐεργέτην κα-
ταλαμβάνόμεθα τοσῶτον ποιῶντες. Ὁ μὲν
Αρμένιος ταῦτ' ἔλεξεν·

Οἱ δὲ Χαλδαῖοι ἦκον δεόμενοι τῷ Κύ-
ρου εἰρήνην σφίσι ποιῆσαι. Καὶ ὁ Κύρος
ἐπήρετο αὐτὸς, Ἀλλὰ τε, ἔφη, ὧ Χαλ-
δαῖοι, ἢ τέττε γε ἕνεκα, εἰρήνης νῦν ἐπιθυ-
μεῖτε, ὅτι νομίζετε ἀσφαλέστερον δύνασθαι
ζῆν, εἰρήνης γινομένης, ἢ πολεμοῦντες;
ἐπεὶ ἡμεῖς τ' ἄκρα ἔχομεν. Ἐφασαν οἱ
Χαλδαῖοι. Καὶ ὁ, Τί οὖν, ἔφη, εἰ καὶ
ἄλλα ὑμῖν ἀγαθὰ προσγένοιτο διὰ τὴν
εἰρήνην; Ἐτι ἂν, ἔφασαν, μᾶλλον εὐφραι-
νοίμεθα. Ἄλλο τι ἔν, ἔφη, ἢ διὰ τὸ γῆς
σπανίζειν ἀγαθῆς, νῦν πένητες νομίζετ'
εἶναι; Συνέφασαν καὶ τέτο. Τί ἔν; ἔφη
ὁ Κύρος, βέλοισθ' ἂν ἀποτελῶντες ὅσα
περ οἱ ἄλλοι Αρμένιοι, ἐξεῖναι ὑμῖν τῆς
Αρμενίας γῆς ἐργάζεσθαι ὅποσιν ἂν βού-

62 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

λησθε; Εφασαν οἱ Χαλδαῖοι, Εἰ πισεύοι-
 μεν μὴ ἀδικήσεσθαι. Τί δὲ σὺ, ἔφη, ὦ
 Ἀρμένιε; βέλοιο ἂν τὴν νῦν ἀργὸν ἔσαν
 γῆν ἐνεργὸν γενέσθαι, εἰ μέλλοιεν τὰ νο-
 μιζόμενα παρά σοι ἀποτελεῖν οἱ ἐργαζό-
 μενοι; Εφη ὁ Ἀρμένιος πολλῷ ἂν τῷτο
 πρίασθαι· πολὺ γὰρ ἂν αὐξάνεσθαι τὴν
 πρόσδοον. Τί δ' ὑμεῖς, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι;
 ἐπεὶ ὅρη ἀγαθὰ ἔχετε, ἐθέλοιτ' ἂν ἑᾶν
 νέμειν ταῦτα τῷς Ἀρμενίῃς, εἰ ὑμῖν μέλ-
 λαιεν οἱ νέμοντες τὰ δίκαια ἀποτελεῖν;
 Εφασαν οἱ Χαλδαῖοι· πολλὰ γὰρ ἂν ὠ-
 φελεῖσθαι, ὑδὲν πονῶντας. Σὺ δὲ, ἔφη, ὦ
 Ἀρμένιε, ἐθέλεις ἂν ταῖς τέττων νομαῖς
 χρῆσθαι, εἰ μέλλοις, μικρὰ ὠφελῶν Χαλ-
 δαῖς, πολὺ πλείω ὠφεληθήσεσθαι; Καὶ
 σφόδρα ἂν, ἔφη, εἴπερ οἰοίμην ἀσφαλῶς
 νέμειν. Οὐκῦν, ἔφη, ἀσφαλῶς ἂν νέμοίμε,
 εἰ τὰ ἄκρα ἔχοιτε σύμμαχα; Εφη ὁ
 Ἀρμένιος. Ἀλλὰ μὰ Δί', εφασαν οἱ Χαλ-
 δαῖοι, οὐκ ἂν ἡμεῖς ἀσφαλῶς ἐργαζοίμεθα

CYRI INSTIT. III. 63

crederemus, aiebant Chaldaei, nullam nobis injuriam illatum iri. Quid tu verò, Armenie? vellesne solum id quod nunc incultum est, cultum reddi, si cultores id, quod apud te in more positum est, penderent? Magno *se* hoc redempturum, ait Armenius: quòd *ea ratione* reditus longè *sibi* futurus esset auctior. Quid autem vos, inquit, Chaldaei? cùm montes fertiles habeatis, an velletis Armeniis permittere ut iis pro pascuis uterentur, si vobis ii, pascuis qui utentur istis, quod aequum esset, penderent? Adfentiebantur Chaldaei: magnas quippe *se hac ratione* capturos utilitates, sine ullo *suo* labore *dicebant*. At tu, inquit, Armenie, vellesne pascuis horum uti, si pro parvo Chaldaeis adlato commodo, multò majores ipse utilitates ceperis? Et admodùm *quidem*, ait, si putarem fore, ut pascuis tutò frui liceret. Nempe, ait, tutò *his* fruemini pascuis, si vestrum sit quicquid adjumenti ab his jugis peti possit? Adfentiebatur Armenius. At nos profectò, inquit Chaldaei, nequaquam tutò non modò istorum, sed nè nostrum

64 CYRI INSTIT. III.

quidem *agrum* culturi sumus, si juga *montium* isti teneant. *Quid* verò si vobis, inquit, auxilio sint ista juga? *Nimirum* ità, respondent illi, benè nobiscum ageretur. Sed profectò, ait Armenius, non benè nobiscum ageretur, si juga *montium* hi reciperent, praesertim *castello jam* muroque munita. Et Cyrus, ego igitur sic faciam, inquit; neutris vestrùm haec juga tradam, sed nos ea custodiemus: ac si vestrùm alterutri auctores injuriae fuerint, à laesis nos stabimus.

Haec cùm utrique audissent, collaudârunt, solaque hâc ratione pacem firmam fore dixerunt. Atque his conditionibus fidem dabant accipiebantque omnes; atque *inter se* constituebant, ut per utrosque utrisque sua constaret libertas, ut connubia, cultus agrorum, et pastiones utrisque communes essent; ut communibus etiam copiis sese juvarent, si quis alterutros laederet. Ad hunc modum res tunc confectae sunt: atque hâc etiam tempestate, pacta haec inter Chal-

μὴ ὅτι τὴν τέτων, ἀλλ' ὅδ' ἂν τὴν ἡμετέραν, εἰ οὗτοι τὰ ἄκρα ἔχοιεν. Εἰ δὲ ὑμῖν ἂν, ἔφη, τὰ ἄκρα σύμμαχα εἴη; Οὕτως ἂν, ἔφασαν, ἡμῖν καλῶς ἔχοι. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀρμένιος, ὅκ' ἂν ἡμῖν νῦν καλῶς ἔχοι, εἰ ἔτοι παρὰλήψονται πάλιν τὰ ἄκρα, ἄλλως τε καὶ τετειχισμένα. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Οὕτωςι τοίνυν ἐγὼ ποιήσω, ἔφη· οὐδετέροις ὑμῶν τὰ ἄκρα παραδώσω, ἀλλὰ ἡμεῖς φυλάξομεν αὐτά· καὶ ἂν ἀδικῶσιν ὑμῶν ὅποτε ροῖσιν, σὺν τοῖς ἀδικυμένοις ἐσόμεθα ἡμεῖς.

Ὡς δ' ἤκουσαν ταῦτα ἀμφοτέρω, ἐπήνεσαν, καὶ ἔλεγον ὅτι οὕτως ἂν εἴη μόνως εἰρήνη βεβαία. Καὶ ἐπὶ τέτοις ἔδοσαν καὶ ἔλαβον πάντες τὰ πιζά· καὶ ἐλευθέρους μὲν ἀμφοτέρους ἀπ' ἀλλήλων εἶναι συνετίθεντο, ἐπιγαμίας δ' εἶναι, καὶ ἐπεργασίας, καὶ ἐπινομίας· καὶ συμμαχίαν δὲ κοινήν, εἴ τις ἀδικοίη ὅποτε ροῖσιν. Οὕτω μὲν τότε διεπράχθη· καὶ νῦν δὲ ἔτι οὕτω διαμένουσιν αἱ

66 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

τότε γενόμεναι συνθήκαι Χαλδαίοις κὶ τῷ
 τὴν Ἀρμενίαν ἔχοντι. Ἐπεὶ δὲ αἱ συνθή-
 και ἐγένοντο, εὐθὺς συνετείχιζόν τε ἀμ-
 φότεροι προθύμως ὡς κοινὸν φρέσιον, κὶ τὰ
 ἐπιτήδεια συνεισῆγον. Ἐπεὶ δὲ ἐσπέρα
 προσῆι, συνδείπνους ἔλαβεν ἀμφοτέρους
 πρὸς ἑαυτὸν, ὡς φίλος ἦδη. Συνδειπνούν-
 των δὲ εἶπέ τις τῶν Χαλδαίων ὅτι τοῖς
 μὲν ἄλλοις σφῶν πᾶσιν εὐκλὰ ταῦτα εἴη·
 εἰσὶ δὲ τινὲς τῶν Χαλδαίων, οἳ ληϊζόμενοι
 ζῶσι, κὶ ὅδ' ἂν ἐπίσταντο ἐργάζεσθαι, ὅδ'
 ἂν δύναιτο, εἰθισμένοι ἀπὸ πολέμου βιο-
 τεύειν· αἰ γὰρ ἐληϊζοντο κὶ ἐμισθοφόρον,
 κὶ πολλάκις μὲν παρὰ τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ,
 (καὶ γὰρ, ἔφασαν, πολύχρυσος ὁ ἀνὴρ)
 πολλάκις δὲ καὶ παρ' Ἀσσυάγει. Καὶ ὁ
 Κῦρος ἔφη, Τί ἔν ἐ κὶ νῦν παρ' ἐμοὶ μι-
 σθοφορεῖσιν; ἐγὼ γὰρ δώσω ὅσον τις καὶ
 ἄλλος πλεῖστον δήποτε ἔδωκε. Συνέφα-
 σάν οἱ, κὶ πολλὰς γε ἔσεσθαι ἔλεγον τῆς
 ἐθελήσαντας. Καὶ ταῦτα μὲν θὴ οὕτω
 συνωμολογεῖτο.

daeos et cum qui Armeniam tenet id temporis inita, sic manent. Postquam pactiones hae factae sunt, statim utrique castellum, quasi quod esset commune, conjunctis alacriter operis exstruunt, et unà res *in id* necessarias important. Adpetente autem vespérâ, *Cyrus* utrosque, velut jam amicos, in coenae apud se societatem adsumpsit. Iis autem unà coenantibus, quidam ex Chaldaeis inquit, cacteris quidem suae gentis omnibus optabilia haec accidere *pacta*; verùm quidam, *ait*, sunt Chaldaei, qui rapto vivunt, ac terrae neque norint colendae rationem, neque *adhibere* possint, quippe qui victum bello quaerere consueverunt: semper enim latrocinari solent et stipendia mereri, saepè quidem apud Indorum regem, (is etenim, aiebant, auro abundat) saepeque etiam apud Astyagem. Et *Cyrus* inquit, Cur igitur non etiam hoc tempore apud me stipendia faciunt? nam ego *tantum* iis dabo, quantum aliquis alius unquam dedit. Adfensi sunt ei, multosque fore dixerunt, qui *hoc facere* vellent. Et de his quidem *inter eos* ità conveniebat.

Cyrus autem cùm audisset Chaldaeos ad Indum saepè profiscisci, recordatus ab hoc venisse *quosdam* ad Medos, qui, quid rerum apud ipsos gereretur, explorarent, eosdemque *deindè* ad hostes etiam abiisse, ut illorum quoque res perspicerent, Indum edoctum volebat ea quae à se gesta fuissent. Itaque hujusmodi sermonem suscepit: Dicite mihi, Armenie, vosque Chaldaei, inquit, si quem ego meorum ad Indum mitterem, vestrumne aliquos unà mitteretis, qui et itineris duces ipsi, et adjumento essent in iis ab Indo impetrandis, quae ipse cupio? nam ego quidem accedere nobis adhuc aliquid pecuniae velim, ut iis, quibus opus est, stipendia abundè numerare possim, et milites, qui meriti fuerint, honore muneribusque cohonestare: his quidem de causis quàm maximam pecuniae mihi copiam esse volo. Quamvis autem eis *mihi* opus esse statuam, mihi tamen omninò libet vestris parcere; (nam vos jam

Ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἤκουσεν ὅτι πρὸς τὸν
 Ἰνδὸν πολλάκις οἱ Χαλδαῖοι ἐπορεύοντο,
 ἀναμνηθεὶς ὅτι ἦλθον παρ' αὐτῷ κατα-
 σκεφόμενοι εἰς Μήδους τὰ αὐτῶν πράγ-
 ματα, καὶ ὥχοντο πρὸς τὰς πολεμίους, ὅ-
 πως αὖ καὶ τὰ ἐκείνων κατίδωσιν, ἐβέλειο
 μαθεῖν τὸν Ἰνδὸν τὰ αὐτῷ πεπραγμένα.
 Ἡρξάτο ἔν λόγῳ τοιῷδε· Ω Ἀρμένιε, ἔφη,
 καὶ ὑμεῖς οἱ Χαλδαῖοι, εἶπατέ μοι, εἴ τινα
 ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἀποσέλλοιμι πρὸς τὸν Ἰν-
 δὸν, συμπέμψαιτ' ἂν μοι τῶν ὑμετέρων,
 οἵτινες αὐτῷ τήν τε ὁδὸν ἡγοῖντο ἂν, καὶ
 συμπράττοιεν ὥστε γενέσθαι ἡμῖν παρὰ
 τῷ Ἰνδῷ ἢ ἐγὼ βέλομαι; ἐγὼ γὰρ χρή-
 ματα μὲν προσγενέσθαι ἔτι ἂν βουλοίμην
 ἡμῖν, ὅπως ἔχω καὶ μισθὸν ἀφθόνως διδόναι
 οἷς ἂν δέῃ, καὶ τιμᾶν καὶ δωρεῖσθαι τῶν στρα-
 τευομένων τὰς ἀξίας· τέττων μὲν δὴ ἔνεκα
 βέλομαι ὡς ἀφθονώτατα χρήματα ἔχειν.
 Δεῖσθαι δὲ τέττων νομίζω, τῶν μὲν ὑμε-
 τέρων ἡδὺ μοι φεῖδεσθαι· (φίλος γὰρ ὑμᾶς

70 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

ἤδη νομίζω) παρὰ δὲ τῷ Ἰνδῷ ἡδέως ἂν λά-
 βωμι, εἰ δίδοι. Ὁ ὢν ἄγγελος, ὃ κελεύω
 ὑμᾶς ἡγεμόνας δῆναι καὶ συμπράκτορας γε-
 νέσθαι, ἐλθὼν ἐκεῖσε, λέξει ὧδε, Επεμ-
 ψέ με Κύρος, ὃ Ἰνδῆ, πρὸς σε· φησὶ δὲ
 προσδεῖσθαι χρημάτων, προσδεχόμενος καὶ
 ἄλλην στρατιάν οἴκοθεν ἐκ Περσῶν· (καὶ
 γὰρ προσδέχομαι, ἔφη) ἦν ὢν αὐτῷ πέμ-
 ψης ὅποσα σοι προχωρεῖ, φησὶν, ἦν θεὸς
 ἀγαθὸν τέλος δίδῳ αὐτῷ, πειράσασθαι
 ποιῆσαι, ὥστε σὲ νομίζειν καλῶς βεβου-
 λεῦσθαι χαρισάμενον αὐτῷ. Ταῦτα μὲν
 ὁ παρ' ἐμῷ λέξει· τοῖς δὲ παρ' ὑμῶν ὑμεῖς
 αὐτοὶ ἐπισέλλετε ὅτι ὑμῖν δοκεῖ συμφέρον
 εἶναι. Καὶ ἦν μὲν λάβωμεν, ἔφη, παρ'
 αὐτῷ, ἀφθονωτέροις χρῆσόμεθα· ἦν δὲ μὴ
 λάβωμεν, εἰσόμεθα ὅτι ἐδεμίαν αὐτῷ χά-
 ριν ὀφείλομεν, ἀλλ' ἐξέσαι ἡμῖν, ἐκείνου
 ἕνεκα, πρὸς τὸ ἡμέτερον συμφέρον πάντα
 τίθεσθαι. Ταῦτ' εἶπεν ὁ Κύρος, νομίζων
 τὰς ἰόντας Ἀρμενίων καὶ Χαλδαίων τοιαυ-

CYRI INSTIT. III. 71

in numero amicorum pono) at ab Indo, si daret, libenter acciperem. Itaque nuntius, cui duces vos ut detis atque adjuvamento sitis hortor, cùm eò venerit, in hunc modum loquetur, Cyrus ad te me misit, Inde; qui pecuniâ sibi opus esse dicit, quòd à Persis alium etiam domo exercitum expectet: (omninò enim expecto, inquit) quapropter si tantum ei miseris pecuniae, quantum commodè pro felici rerum tuarum successu poteris, ait se, si bonum *rerum* exitum deus ipsi dederit, studiosè id operam daturum, ut existimes, benè *te rebus tuis* consuluisse, qui sis ipsi gratificatus. Haec qui à me mittetur nuntius dicet: quos autem vos unà mittetis, iis ipsi, quicquid vobis ex usu fore videtur, imperate. Et *pecuniam* quidem, inquit, ab eo si acceperimus, major nobis *illius* copia fuerit: sin minùs, sciemus nullam nos ei gratiam debere, sed, quod ad eum adtinet, licebit nobis omnia è re nostrâ constituere. Haec Cyrus aiebat, cùm *quidem* existimaret, Armenios Chaldeosque, qui illuc

72 CYRI INSTIT. III.

proficiscerentur, talia de se dicturos, qualia omnes ipse homines et de se dicere cupiebat et audire.. Ac tum quidem, ubi visum fuisset opportunum, soluto convivio, quieti se dederunt.

Postridiè Cyrus hunc nuntium mittebat, cùm ea omnia, quorum meminerat, mandata ipsi dedisset; et Armenius ac Chaldaei *de suis* mittebant *eos*, quos et ad conficiendum hoc negotium maximè idoneos arbitrabantur, et ad praedicandum ea de Cyro quae conveniret. Secundùm haec, Cyrus, cùm et militibus praesidiariis, quot satès essent, *in eo constitutis*, et rebus omnibus necessariis, castellum absolvisset, Medumque eorum praefectum reliquisset, quem quòd praeficeret, rem Cyaxari maximè gratam futurum se existimabat, discessit, sumptis secum et copiis, quas adduxerat, et iis, quas ab Armeniis acceperat; et iis, quas Chaldaei miserant, hominum ad quatuor millia, qui vel reliquis omnibus praestantiores se arbitrabantur.

Ubi autem in regionis loca culta descendisset, Armepiorum nemo se domi

τα λέξειν περὶ αὐτῷ, οἷα αὐτὸς ἐπεθύμει
πάντας ἀνθρώπους καὶ λέγειν καὶ ἀκθεῖν περὶ
αὐτῷ. Καὶ τότε μὲν δὴ, ὁπότε καλῶς
εἶχε, διαλύσαντες τὴν σκηνὴν, ἀνεπαύ-
οντο.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὅτε Κῦρος ἐπέμπε τὸν
ἄγγελον, ἐπισείλας ὅσα περ ἔφη, καὶ ὁ Αρ-
μένιος καὶ οἱ Χαλδαῖοι συνέπεμπον ἕς ἱκα-
νωτάτους ἐνόμιζον εἶναι καὶ συμπρᾶξαι καὶ
εἰπεῖν περὶ Κύρου τὰ προσήκοντα. Ἐκ δὲ
τέττε ὁ Κῦρος ἐπιτελέσας τὸ φρέριον καὶ
φύλαξιν ἱκανοῖς καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσι,
καὶ ἄρχοντα αὐτῶν καταλιπὼν Μῆδον,
ὃν ᾤετο Κυαζάρει ἂν μάλιστα χαρίσασθαι,
ἀπῆει συλλαβὼν τὸ ἕτερον σφάτευμα ὅσον
τε ἦλθεν ἔχων καὶ ὁ παρ' Ἀρμενίων προσέ-
λαβε, καὶ τὴς παρὰ Χαλδαίων, εἰς τετρα-
χιλίους, οἱ ὧντο καὶ συμπάντων τῶν ἄλ-
λων κρετίστες εἶναι.

Ὡς δὲ κατέβη εἰς τὴν οἰκυμένην, ὑδαὶς
ῥέεινεν ἔνδον Ἀρμενίων, ὅτε ἀνὴρ, ὅτε γυ-

74 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

νῆ, ἀλλὰ πάντες ὑπὴντων, ἠδόμενοι τῇ εἰρήνῃ, καὶ φέροντες καὶ ἄγοντες εἴ τι ἕκαστος ἄξιον εἶχε. Καὶ ὁ Ἀρμένιος τότε οὕτως ἤχθετο, ὥτως ἂν νομίζων καὶ τὸν Κῦρον μάλλον ἠδεσθαι τῇ ὑπὸ πάντων τιμῇ. Τέλος δ' ὅν ὑπὴντησε καὶ ἡ γυνὴ τῇ Ἀρμενίᾳ, τὰς θυγατέρας ἔχουσα, καὶ τὸν νεώτερον υἱόν· καὶ σὺν ἄλλοις δώροις καὶ τὸ χρυσίον ἐκόμιζεν, ὃ πρότερον οὐκ ἠθέλε λαβεῖν ὁ Κῦρος. Καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν, εἶπεν, Ὑμεῖς ἐμὲ ὅ ποιήσετε μισθὸ περιϊόντα εὐεργετῆιν· ἀλλὰ σὺ, ὦ γύναι, ἔχουσα ταῦτα τὰ χρήματα ἃ φέρεις, ἄπιθι, καὶ τῷ Ἀρμένιῳ μηκέτι δὸς αὐτὰ κατορύξαι· ἔπεμψον δὲ τὸν σὸν υἱὸν ὡς κάλλιπα ἀπ' αὐτῶν κατασκευάσασα ἐπὶ τὴν στρατείαν· ἀπὸ δὲ τῶν λοιπῶν κτῶ καὶ σαυτῇ, καὶ τῷ ἀνδρὶ, καὶ ταῖς θυγατράσι, καὶ τοῖς υἱοῖς ὅ,τι κεκλήμενοι καὶ κεκοσμημένοι κάλλιον καὶ ἥδιον τὸν αἰῶνα διάζετε· εἰς δὲ τὴν γῆν, ἔφη, ἀρκείτω τὰ σώματα, ὅταν ἕκαστος τελευτήσῃ,

continuit, nec vir, nec foemina, sed obviam processerunt omnes, de pace laeti, *secum* ferentes adducentesque quidquid alicujus pretii quilibet haberet. Atque his Armenius minimè offendebar, quòd Cyrum magis hoc modo delectatum iri *delato* ab omnibus honore putaret. Tandem et uxor Armenii occurrit, filias ac minorem natu filium secum ducens: ac praeter alia munera illud aurum quoque adferebat, quod Cyrus antea accipere noluerat. Hoc Cyrus ubi vidisset, Vos non effecturi estis, inquit, ut mercedis causâ hinc inde proficiscendo benè merear; verùm tu, mulier, abi, istas quas adfers pecunias retine, nec eas posthac Armenio defodiendas dederis: sed filium tuum *potius* his à te quàm pulcherrimè exornatum in militiam mittito: de reliquis autem et marito, et filiabus, et filiis id comparato, quod consecuti quoque ornati elegantius atque jucundius vitam traducatis: ubi verò quisque defunctus erit, satis esto, corpora sub terra conde-

76 CYRI INSTIT. III.

re. Haec cùm dixisset progressus est : Armenius autem, caeterique homines universi *eum* unà deducebant, altà voce appellantes *plurimorum* beneficiorum auctorem, virum illum bonum. Idque *adfiduè* faciebant, donec extra regionem *suam* deduxissent. Armenius verò majorem etiam exercitum ei adjunxit, quippe qui domi pacem haberet. Atque ità Cyrus abiit, non iis solùm, quas acceperat, pecuniis locupletatus, sed patefactà *amabili* morum facilitate ad multò his majores viâ, adeò ut *eas*, quoties esset opus, sumere posset. Ac tum quidem in finibus castra metati sunt. Postridiè copias pecuniasque ad Cyaxarem misit, (is autem propè aberat, quemadmodùm dixerat;) ipse cum Tigrane ac Persarum optimatibus venabatur ubicunque in feras incidissent, atque *ità* se oblectabat. In Medorum verò regionem cùm pervenisset, suis cohortium praefectis pecunias dedit, quantum *scilicet earum* cuique satis esse arbitrabatur, ut illi etiam habe-

κατακρύπτειν. Ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν πα-
 ρήλαυνεν· ὁ δὲ Ἀρμένιος συμπρῆπεμπε, καὶ
 οἱ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι, ἀνακαλοῦντες
 τὸν εὐεργέτην, τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθόν.
 Καὶ ταῦτ' ἐποίων, ἕως ἐκ τῆς χώρας ἐξέ-
 πεμψαν. Συναπέσειλε δὲ αὐτῷ ὁ Ἀρμέ-
 νιος καὶ στρατιὰν πλείονα, ὥς εἰρήνης οἴκοι
 ἔσσης. Οὕτω δὲ ὁ Κῦρος ἀπῆει κεχρημα-
 τισμένος, οὐχ ἂν ἔλαβε μόνον χρήματα,
 ἀλλὰ πολὺ πλείονα τέτων ἐτοιμασά-
 μενος διὰ τὸν τρόπον, ὥστε λαμβάνειν ὁ-
 πότε δέοιτο. Καὶ τότε μὲν ἐστρατοπεδεύ-
 σαντο ἐν τοῖς μεθορίοις. Τῇ δ' ὑφεραία
 τὸ μὲν στρατεύμα καὶ τὰ χρήματα ἔπεμ-
 ψε πρὸς Κυαζάρην, (ὁ δὲ πλησίον ἦν, ὡς-
 περ ἔφησεν) αὐτὸς δὲ σὺν Τυγράνῃ καὶ
 Περσῶν τοῖς ἀρίστοις ἐθήρα ὅπου ἐπιτυγ-
 χάνοιεν θηρίοις, καὶ εὐφραίνετο. Ἐπεὶ δὲ
 ἀφίκετο εἰς Μήδους, τὰ χρήματα ἔδωκε
 τοῖς ἑαυτοῦ ταξιάρχοις, ὅσα ἐδόκει ἐκάστῳ
 ἱκανὰ εἶναι, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι ἔχοιεν τιμᾶν

78 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

εἴ τινας ἀγαιντο τῶν ὑφ' ἑαυτῆς· ἐνόμιζε γάρ, εἰ ἕκαστος τὸ μέρος ἀξιάπαινον ποιήσῃ, τὸ ὅλον αὐτῷ καλῶς ἔχειν. Καὶ αὐτὸς δέ, εἴ τι πρὸς καλὸν ἴδοι εἰς τὴν στρατίαν, τῷτο κτώμενος ἐδωρεῖτο τοῖς ἀξιώτάτοις νομίζων, ὅτι καλὸν ἀγαθὸν ἔχει τὸ στρατεύμα, τέτοις ἅπασιν αὐτὸς κεκοσμησθαι. Ἡνίκα δὲ αὐτοῖς διεδίδου ὧν ἔλαβεν, ἔλεξεν ὧδέ πως εἰς τὸ μέσον τῶν ταξιαρχῶν, καὶ λοχαγῶν, καὶ πάντων ὧς ἐτίμα·

“ Ἄνδρες φίλοι, δοκεῖ ἡμῖν εὐφροσύνη
 “ τίς νῦν παρῆναι, καὶ ὅτι εὐπορία τις
 “ προσγεγένηται, καὶ ὅτι ἔχομεν ἀφ' ὧν
 “ τιμᾶν ἔχομεν οὐς ἂν βυλώμεθα, καὶ τι-
 “ μάσθαι ὡς ἂν ἕκαστος ἀξίος ᾖ. Πάντως
 “ δὴ ἀναμιμνησκόμεθα τὰ πόδια ἅτλα ἔρ-
 “ γα τέτων τῶν ἀγαθῶν ἐξ ἡμῶν αἰτία· σκο-
 “ πύμενοι γὰρ εὐρήσετε, τό, τε ἀγρυπνή-
 “ σαι, ὅπως ἔδει, καὶ τὸ ποιεῖν, καὶ τὸ
 “ σπεῦσαι, καὶ τὸ μὴ εἶσαι τοῖς πολεμί-

rent unde suos honoris ergo ornarent, si quos admirarentur: existimabat enim, si quisque partem *exercitus sibi mandatam* laude dignam redderet, fore ut totus *exercitus* egregiè comparatus esset. Ipse quoque, si quid uspiam videret quod exercitui posset esse ornamento, id ubi comparâisset, dignissimis *quibusque* donabat: quippe qui putaret, quidquid pulchri praeclarique haberet exercitus, id omne sibi ornamento esse. Quando autem ea quae acceperat iis distribuebat, in hunc ferè modum inter cohortium praefectos, et manipulorum duces, et omnes illos, qui apud ipsum erant in honore, locutus est:

“ Laetitia quaedam, amici, hoc tem-
 “ pore nobis adesse videtur, tum quòd
 “ rerum *omnium* copia quaedam *nobis*
 “ accefferit, tum quòd habeamus, unde
 “ eos quos velimus honore afficere po-
 “ terimus, et cum quisque quo dignus
 “ fuerit honorem consequatur. Omni-
 “ nò autem memoriâ nobis retinendum
 “ est, cujusmodi studia sunt horum *no-*
 “ *bis* commodorum causae: nam si cum
 “ animis vestris consideretis, haec *vos*,
 “ et vigilando, cùm opus erat, et labo-

80 CYRI INSTIT. III.

“ rando, et accelerando, et nihil hosti
 “ cedendo, *consequutos* reperietis. Qua-
 “ propter deinceps quoque viri fortes
 “ fitis oportet, statuatisque obedientiam,
 “ et tolerantiam, et laborum, ubi poscit
 “ occasio, periculorumque patientiam,
 “ magnas voluptates, et commoda in-
 “ gentia adferre.’

Cùm autem Cyrus animadverteret, milites et corporibus ad labores militares perferendos valere, et animis esse ad contemnendum hostem praeparatos, peritos etiam eorum esse, quae abs quoque armaturae suae ratio postularet, ac praeterea omnes ad parendum praefectis *suis* paratos esse videret; his utique de causis jam aliquid eorum gerere cupiebat, quae adversùs hostes suscipi solent: quippe qui intelligeret, in cunctationibus saepè ducibus usu venire ut apparatus etiam praeclari aliquâ ex parte immutati *labefactique* essent: et cùm praeterea videret, complures milites, quorum summa comparebat ambitio in iis de quibus erant inter ipsos certamina, sibi etiam mutuò invidere, et hisce de

“ οἱς. Οὕτως ἔν χρῇ καὶ τολοιπὸν ἀνδρας
 “ ἀγαθὸς εἶναι, γινώσκοντας ὅτι τὰς
 “ μεγάλας ἡδονὰς καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ με-
 “ γάλα ἢ πειθῶ, καὶ ἡ καρτερία, καὶ οἱ ἐν
 “ τῷ καιρῷ πόνοι καὶ κίνδυνοι παρέχον-
 “ ται.”

Κατανοῶν δὲ ὁ Κύρος ὡς εὔ μὲν αὐτῶν
 εἶχον τὰ σώματα οἱ στρατιῶται πρὸς τὸ
 δύνασθαι στρατιωτικὰς πόνας φέρειν, εὔ δὲ
 τὰς ψυχὰς, πρὸς τὸ καταφρονεῖν τῶν
 πολεμίων, ἐπισήμονες δὲ ἦσαν τὰ προσή-
 κοντα τῇ ἑαυτῶν ἑκάστος ὀπλίσει, καὶ πρὸς
 τὸ πείθεσθαι δὲ τοῖς ἀρχασι ἐώρα πάν-
 τας εὔ παρεσκευασμένους· ἐκ τούτων οὖν
 ἐπεθύμει τὶ ἤδη τῶν πρὸς τὰς πολεμίους
 πράττειν· γινώσκων ὅτι ἐν τῷ μέλλειν,
 πολλάκις τοῖς ἀρχασι καὶ τῆς καλῆς πα-
 ρασκευῆς ἀλλοπεταί τι· ἔτι δὲ ὁρῶν ὅτι
 φιλοτίμως ἔχοντες ἐν οἷς ἀντηγωνίζοντο
 πολλοὶ καὶ ἐπιποθόνως εἶχον πρὸς ἀλλήλους
 τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῶνδε ἕνεκα ἐξάγειν

82 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

αὐτὸς ἐβέβητο εἰς τὴν πολεμίαν ὡς τὰ-
 χισα· εἰδὼς ὅτι οἱ κοινοὶ κίνδυνοι φιλοφρό-
 νως ποῖσιν ἔχειν τὰς συμμαχίας πρὸς ἀλ-
 λήλους, καὶ ἔκτετι ἐν τούτῳ ὅτε τοῖς ἐν ὅπλοις
 κοσμημένοις φθονῶσιν, ὅτε τοῖς δοξῆς ἐφιε-
 μένοις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπαινῶσι καὶ ἀ-
 σπάζονται οἱ τοῖστοι τὰς ὁμοίους· νομί-
 ζοντες συνεργῆς αὐτὸς τῷ κοινῷ ἀγαθῷ εἶ-
 ναι. Οὕτω δὲ πρῶτον μὲν ἐξώπλισε τὴν
 στρατιάν, καὶ κατέταξεν ὡς ἐδύνατο κάλ-
 λιστά τε καὶ ἄριστα· ἔπειτα δὲ συνεκάλεσε
 μυριάρχους, καὶ χιλιάρχους, καὶ ταξιάρ-
 χους, καὶ λοχαγούς· ἔτοι γὰρ ἀπολελυμέ-
 νοι ἦσαν τῷ καταλέγεσθαι ἐν τοῖς τακτι-
 κοῖς ἀριθμοῖς· καὶ ὅποτε δεοὶ ἢ ὑπακῆειν τῷ
 στρατηγῷ ἢ παραγγέλλειν τί, ὅδ' ὡς ὅδ' ἐν
 ἀναρχον κατελείπετο, ἀλλὰ δωδεκαδάρ-
 χοις καὶ ἑξαδάρχοις πάντα τὰ καταλει-
 πόμενα διεκοσμεῖτο. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οἱ
 ἐπικαίριοι, παράγων αὐτῆς, ἐπεδείκνυε
 τε αὐτοῖς τὰ καλῶς ἔχοντα, καὶ ἐδίδασκεν

causis quàm primùm eos in hosticum educere volebat; quippe qui sciret pericula communia efficere ut commilitones mutuâ se benevolentîâ complectantur, quique *aded* non ampliùs, in eo rerum statu, vel iis quibus ornatissima sunt arma, vel iis qui gloriae cupidi sunt invident, sed potiùs qui tales sint et collaudant et amanter complectuntur sibi similes, quòd *nimirum* eos secum unâ communi utilitati inservire existiment. Primùm igitur exercitum penitùs armavit, quàmque poterat pulcherrimè et optimè instruxit: deindè duces decem millium, et tribunos, et cohortium praefectos, et manipulorum ductores convocavit; nam hi nullâ erant necessitate adstricti ut in ordinum militarium numeris recensiti essent: cumque vel imperatori parendum sit, vel denuntiandum aliquid, nè sic quidem pars ulla rectoris experts relinquebatur, sed reliquae omnes copiae per duodenùm et senùm militum praefectos aptè instruebantur. Postquam verò convenissent ii, quorum praesentiam res ipsa postulabat, eis *praeter aciem* deductis et quae praeclarè se haberent ostendebat,

84 CYRI INSTIT. III.

et quâ parte valida essent auxilia singula docebat. Cumque illos etiam gerendi jam aliquid cupidos reddidisset, eos ad praesens quidem ad ordines redire iussit, et suos quemque *milites* edocere, quae illos ipse *modò docuerat*, omnibusque militiae cupiditatem injicere conari, ut ala-cri maximè animo egrederentur omnes, ac manè Cyaxaris ad portas adeste. Et tunc quidem abeuntes ità fecerunt: postridiè autem primâ luce ii, quibus opportunè rerum agendarum cura committi possit, ad portam aderant. Itaque cum iis ingressus ad Cyaxarem Cyrus, hujusmodi orationem exorsus est:

“ Scio quidem ea, Cyaxares, quae
 “ dicturus sum, jampridem tibi non mi-
 “ nùs quàm nobis videri: sed fortassis
 “ haec te proferre pudet, nè videaris
 “ *idèd* mentionem professionis facere,
 “ quòd graviter feras te nos alere.
 “ Quando tu igitur taces, ego tam tuo
 “ quàm nostro nomine rem exponam.
 “ Nobis nimirum omnibus videtur, cum
 “ parati simus, non tunc *demum* pug-

ἡ ἕκαστον ἰχυρὸν ἦν τῶν συμμαχικῶν.
 Ἐπεὶ δὲ καὶ κείνους ἐποίησεν ἐρωτικῶς ἔχειν
 τῷ ἤδη ποιεῖν τί, εἶπεν αὐτοῖς νῦν μὲν
 ἀπιέναι ἐπὶ τὰς τάξεις, καὶ διδάσκειν ἕκα-
 στον τῶς ἑαυτῷ ἀπερ αὐτὸς ἐκείνους, καὶ
 πειρᾶσθαι αὐτῶς ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν πᾶσι
 τῷ στρατεύεσθαι, ὅπως εὐθυμότατα πάν-
 τες ἐξορμῶνται, πρῶτ' δὲ παρεῖναι ἐπὶ τὰς
 Κυαζάρης θύρας. Τότε μὲν δὴ ἀπιόντες
 ἔτῳς ἐποίουν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἡμέ-
 ρᾳ παρήσαν οἱ ἐπικαίριοι ἐπὶ τὰς θύρας.
 Σὺν τέτοις ἔν ὃ Κῦρος εἰσελθὼν πρὸς τὸν
 Κυαζάρην, ἤρξατο λόγῳ τοιούτῳ·

“ Οἶδα μὲν, ἔφη, ὦ Κυαζάρη, ὅτι ἄ
 “ μέλλω λέγειν, σοὶ πάλα δοκεῖ ἔδεν
 “ ἥττον ἢ ἡμῖν· ἀλλ' ἴσως αἰχρύνῃ λέγειν
 “ ταῦτα, μὴ δοκῇς, ἀχθόμενος ὅτι τρέ-
 “ φεις ἡμᾶς, ἐξόδῳ μεμνησθαι. Ἐπεὶ ἔν
 “ σὺ σιωπᾶς, ἐγὼ λέξω ὑπὲρ σὺ καὶ ὑπὲρ
 “ ἡμῶν. Ἡμῖν γὰρ δοκεῖ πᾶσιν, ἐπεὶ περ
 “ παρεσκευάσμεθα, μὴ ἐπειδὰν ἐμβάλ-

“ λωσιν οἱ πολέμιοι εἰς τὴν σὴν χώραν,
 “ τότε μάχεσθαι, μὴδ' ἐν τῇ φιλίᾳ κα-
 “ θημένους ἡμᾶς ὑπομένειν, ἀλλ' ἵεναι ὡς
 “ τάχιστα εἰς τὴν πολεμίαν. Νῦν μὲν
 “ γὰρ ἐν τῇ σῇ χώρᾳ ὄντες, πολλὰ τῶν
 “ σῶν σιγόμεθα ἄκοντες· ἦν δὲ εἰς τὴν
 “ πολεμίαν ἴωμεν, τὰ ἐκείνων κακῶς
 “ ποιήσομεν ἠδόμενοι. Ἐπειτα νῦν μὲν σὺ
 “ ἡμᾶς τρέφεις, πολλὰ δαπανῶν· ἦν δὲ
 “ ἐκστρατευώμεθα, θρεφόμεθα ἐκ τῆς πο-
 “ λεμίας. Ἐτι δὲ εἰ μὲν μείζων τις ἡμῖν
 “ κίνδυνος ἐμελλεν εἶναι ἐκεῖ ἢ ἐνθάδε,
 “ ἴσως τὸ ἀσφαλέστατον ἦν ἂν αἰρετέον.
 “ Νῦν δὲ ἴσοι μὲν ἐκεῖνοι ἔσονται, εἴαν τε
 “ ἐνθάδε ὑπομένωμεν, εἴαν τε εἰς τὴν ἐκεί-
 “ νων ἰόντες ὑπαντῶμεν αὐτοῖς· ἴσοι δὲ ἡ-
 “ μῆς ὄντες μαχόμεθα, ἦν τε ἐνθάδε ἐπι-
 “ όντας αὐτὸς δεχώμεθα, ἦν τε ἐπ' ἐκεί-
 “ νους ἰόντες τὴν μάχην συνάπλωμεν. Πο-
 “ λὺ μέντοι ἡμεῖς βελτίοσι καὶ ἐρρωμενεσέ-
 “ ραις ταῖς ψυχαῖς τῶν στρατιωτῶν χρη-

“ nandum esse, cum hostes in regionem
 “ tuam irrumpant, neque *illos* nobis in
 “ amicorum agro sedentibus expectan-
 “ dos esse, sed in hosticum quàm primùm
 “ eundum esse. Cùm enim in tuâ nunc
 “ sumus regione, multis rebus tuis de-
 “ trimentum inferimus inviti: at si hos-
 “ tilem in agrum proficiscamur, rebus
 “ illorum cum voluptate incommodabi-
 “ mus. Praetereà tu nunc quidem, mag-
 “ no tuo sumptu, nos alis: sin autem *tu-*
 “ *os extra fines* exercitum educamus, ex
 “ hostili agro victus nobis erit. Jam verò
 “ si majus aliquod nobis istic periculum,
 “ quàm hìc, immineret, fortassis id, quod
 “ tutissimum, eligendum esset. Nunc au-
 “ tem et illi futuri sunt iidem, sive *adedò*
 “ hìc *eos* expectemus, seu in illorum re-
 “ gionem progressi obviam eis eamus;
 “ et nos iidem pugnam inituri sumus,
 “ sive hìc eos cùm nosmet invaserint ex-
 “ cipiamus, seu adversùs eos profecti
 “ pugnam conseramus. Verùm nos mi-
 “ litum animos alacriores multò et fir-

88 CYRI INSTIT. III.

“ miores experiemur, si adversus eos
 “ qui infenso veniunt animo contenda-
 “ mus, et in conspectum hostium non
 “ inviti venire videamur: illi itidem
 “ multò nos magis metuent, cùm nos
 “ audient non ut formidolosos eorum
 “ metu percelli ac domi desidere, sed
 “ adventu *hostium* comperto, iis occur-
 “ rere, ut quàm celerrimè pugnam con-
 “ seramus, et non opperiri dum regio
 “ nostra infestetur, sed terram eorum
 “ antevertendo jam populari. Atqui si
 “ illos, inquit, aliquantùm formidolosi-
 “ ores, et nos ipsos audentiores reddi-
 “ derimus, magnam id ego nobis *singu-*
 “ *laremque* commoditatem *adlaturum*
 “ existimo; atque hoc equidem modo
 “ nobis minus, hostibus plus periculi,
 “ multò magis *futurum* statuo. Pater
 “ quoque *meus* semper dicit, et tu ais,
 “ caeterique *aded* omnes consentiunt,
 “ de praeliis iudicium fieri potiùs ex
 “ animis quàm corporum viribus.” Ille
 quidem hanc orationem habuit: Cyaxa-
 res autem respondit,

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'. 89

“ σόμεθα, ἢν ἴωμεν ἐπὶ τῆς ἐχθρῆς, καὶ
 “ μὴ ἄκοντες δοκῶμεν ὄρᾶν τῆς πολεμίας·
 “ πολὺ δὲ καὶ κείνοι μᾶλλον ἡμᾶς φοβηθή-
 “ σονται, ὅταν ἀκέσωσιν ὅτι οὐχ ὡς φο-
 “ βόμενοι πλῆσομεν αὐτῆς οἴκοι καθή-
 “ μενοι, ἀλλ’ ἐπεὶ αἰδομένημεθα προσιόν-
 “ τας, ἀπαντῶμέν τε αὐτοῖς, ἢν ὡς τὰ-
 “ χιστα συμμίζωμεν, καὶ ἐκ ἀναμένομεν ἕως
 “ ἂν ἡ ἡμετέρα χώρα κακῶται, ἀλλὰ
 “ φθάνοντες ἤδη δεῦν τὴν ἐκείνων γῆν.
 “ Καίτοι, ἔφη, εἴ τι ἐκείνης μὲν φοβερά-
 “ τέρας ποιήσομεν, ἡμᾶς δὲ αὐτῆς θαρρά-
 “ λεωτέρους, πολὺ τῆτο ἡμῖν ἐγὼ πλεο-
 “ νέκτημα νομίζω· καὶ τὸν κίνδυνον οὕτως
 “ ἡμῖν μὲν ἐλάττω λογίζομαι, τοῖς δὲ πο-
 “ λεμίοις μείζω, πολὺ ἂν μᾶλλον. Καὶ
 “ ὁ πατήρ αἰεὶ λέγει, καὶ σὺ φῆς, καὶ οἱ ἄλ-
 “ λοι δὲ πάντες ὁμολογεῖσιν, ὡς αἱ μάχαι
 “ κρίνονται μᾶλλον ταῖς ψυχαῖς ἢ ταῖς
 “ τῶν σωμάτων ῥώμας.” Ὁ μὲν ἔτι
 εἶπε· Κυαζάρης δὲ ἀπεκρίνατο.

90 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

Αλλ' ὅπως μὲν, ὦ Κῦρε, καὶ οἱ ἄλλοι
 Πέρσαι, ἐγὼ ἄχθομαι τρέφων ὑμᾶς, μὴδ'
 ὑπονοεῖτε· τό γε μέντοι ἶέναι εἰς τὴν πο-
 λεμίαν, ἥδη καὶ ἐμοὶ βέλτιον εἶναι δοκεῖ
 πρὸς πάντα. Επεὶ τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος,
 ὁμογνωμονῶμεν, συσκευαζώμεθα, καὶ ἦν τὰ
 τῶν θεῶν ἡμῖν θάττον συγκαταίνῃ, ἐξίωμεν
 ὡς τάχιστα. Ἐκ τήνδε τοῖς μὲν στρατιώ-
 ταις εἰπὼν συσκευάζεσθαι ὁ Κῦρος, ἔθυε,
 πρῶτον μὲν Διὶ βασιλεῖ, ἔπειτα δὲ καὶ
 τοῖς ἄλλοις θεοῖς· καὶ ἡτέϊτο ἰλέως καὶ εὐ-
 μενεῖς ὄντας, ἡγεμόνας γίνεσθαι τῇ στρα-
 τιᾷ, καὶ παραστάτας ἀγαθὰς, καὶ συμμά-
 χους, καὶ συμβέλους τῶν ἀγαθῶν. Συμπα-
 ρεκάλει δὲ καὶ ἥρωας γῆς Μηδίας οἰκήτορας
 καὶ κηδεμόνας. Επεὶ δ' ἐκαλλιέρησέ τε καὶ
 ἀθρόον ἦν αὐτῷ τὸ σφάτευμα πρὸς τοῖς
 ὀρίοις, τότε δὴ οἰωνοῖς χρησάμενος αἰσίοις,
 ἐνέβαλεν εἰς τὴν πολέμιαν. Επεὶ δὲ τά-
 χιστα διέβη τὰ ὄρια, ἐκεῖ αὖ καὶ Γῆν ἰλά-
 σκετο χοαῖς, καὶ θεὰς θυσίσαις, καὶ ἥρωας Ασ-

CYRI INSTIT. III. 91

Tu verò, Cyre, caeterique *vos* Persae, vos alere mihi grave esse nè suspicemini quidem: sed in hostilem tamen agrum ut progrediamur jam mihi quoque ad omnia melius esse videtur. Quando igitur, ait Cyrus, in eâdem sumus sententiâ, vasa colligamus, et si res divinae nobis confestim adnuerint, quàm primùm egrediamur. Secundùm haec cùm militibus edixisset Cyrus ut vasa colligerent, rem sacram Jovi primùm regi, deinde diis caeteris etiam fecit: petebat etiam ut propitii benignique *essent*, et exercitui duces bonique adjutores et socii in re gerendâ, atque utilium consultores *sibi* adessent. Quin etiam heroas Medorum terrae incolas et curatores simul invocabat. Cùm autem sacra secunda fecisset, et simul omnis ad fines adesset exercitus, tum sanè bonis usibus avibus hostile solum invalit. Et cùm primùm fines transisset, illic rursùs Tellurem etiam libationibus *sibi* propitiam reddidit, et deos atque heroas Assyriae

92 CYRI INSTIT. III.

incolas sacrificiis placavit. His peractis, rursùm Jovi patrio rem divinam fecit, nec, si quis alius se deorum offerret, ullum neglexit.

Postquam verò hæc rectè erant constituta, statim peditibus itinere non longo promotis, castra metati sunt: equitatu verò incursione factâ, prædam ingentem ac variam comparârunt. Et deinceps etiam castra moventes, et rebus necessariis abundantes, et regionem vastantes, hostes expectabant. Cùm verò adventare, nec jam amplius decem dierum itinere abesse dicerentur, tum Cyrus utique ait, Jam tempus est, Cyaxares, ut occurramus, nec *committamus ut* vel hostibus, vel nostris metu præpiditi videamur, quò minùs adversùs ipsos progrediamur; sed palam declaremus, nos non invitè praelium inituros. Hæc cùm Cyaxari quoque placerent, ità demum semper instructi tantum quotidie procedebant, quantum ipsis commodum videbatur. Et coenam quidem semper luce sumebant,

συρίας οἰκήτορας εὐμενίζετο. Ταῦτα δὴ ποιήσας, αὖθις Διὶ πατρὶ ἔθηκε, καὶ εἴ τις ἄλλος θεῶν ἐφαίνετο, ἔδενός ἡμέλει.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα καλῶς εἶχεν, εὐθύς τῆς μὲν πεζῆς προαγαγόντες οὐ πολλὴν ὁδόν, ἑσρατοπεδεύσαντο· ταῖς δὲ ἵπποις καταδρομὴν ποιήσαντες, περιβάλλοντο πολλὴν καὶ παντοίαν λείαν. Καὶ τολοπὸν δὲ μετασρατοπεδευόμενοι, καὶ ἔχοντες ἀφθονατὰ ἐπιτήδεια, καὶ δηῶντες τὴν χώραν, ἀνέμενον τῆς πολεμίας. Ἡνίκα δὲ προσιώντες ἐλέγοντο ἑκέτι δέχ' ἡμερῶν ἀπέχειν ὁδόν, τότε δὴ ὁ Κῦρος λέγει, ὦ Κουαζάρη, ὦρα δὴ ἀπαντᾶν, καὶ μήτε τοῖς πολεμiais δοκεῖν, μήτε τοῖς ἡμετέροις, φοβούμεους μὴ ἀντιπροσιέναι· ἀλλὰ δηλοὶ ὦμεν ὅτι οὐκ ἄκοντες μαχόμεθα. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνέδοξε τῷ Κουαζάρει, ἔτω δὴ αἰὲρ συντείλαγμένοι προήεσαν τασσόντων καθ' ἡμέραν, ὅσον ἐδόκει αὐτοῖς καλῶς ἔχειν. Καὶ δεῖπνον μὲν αἰὲρ κατὰ φῶς ἐποιῶντο, πυρὰ δὲ νύκ-

94 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

τωρ ἔκ' ἕκαιον ἐν τῷ στρατοπέδῳ· ἔμπρο-
θεν μέντοι τῷ στρατοπέδου ἕκαιον, ὅπως
ὁρᾶν μὲν εἴ τινες νυκτὸς προσίοιεν, διὰ τὸ
πῦρ, μὴ ὁρᾶντο δὲ ὑπὸ τῶν προσιόντων.
Πολλάκις δὲ καὶ ὅπιαθεν τῷ στρατοπέδου
ἐπυρπόλουν, ἀπάτης ἕνεκα τῶν πολεμίων·
ὥστ' ἔστιν ὅ τε καὶ κατάσκοποι ἐνέπιπλον εἰς
τὰς προφυλακὰς αὐτῶν, διὰ τὸ ὅπιαθεν
τὰ πυρὰ εἶναι, ἔτι πόρρῳ τῷ στρατοπέδου
οἴομενοι εἶναι.

Οἱ μὲν ὦν Ασύριοι καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς,
ἐπειδὴ ἐγγὺς ἀλλήλων τὰ στρατεύματα
ἐγίγνετο, τάφρον περιεβάλλοντο· ὅπερ καὶ
νῦν ἔτι ποῖσιν οἱ βάρβαροι βασιλεῖς, ὁπό-
ταν στρατοπεδεύωνται· (τάφρον περιβά-
λονται εὐπετῶς διὰ τὴν πολυχειρίαν)
ἴσασι γὰρ ὅτι ἱππικὸν στρατεύμα ἐν νυκτὶ
ταραχῶδές ἐστι καὶ δύσχρητον, ἄλλως τε καὶ
βάρβαρον. Πεποδισμένους γὰρ ἔχουσι τῆς
ἵππου ἐπὶ ταῖς φάτναις· καὶ εἴ τις ἐπ'
αὐτὴς ἴοι, ἔργον μὲν νυκτὸς λῦσαι ἵππου,

noctu verò ignes in castris non accendebant : veruntamen ante castra accendebant, ut ignis adjumento cernerent quidem, si qui noctu accederent, ipsi autem ab accedentibus non cernerentur. Saepenumero etiam post castra, hostium fallendorum causâ, ignes accendebant ; adeò ut nonnunquam speculatores in primas ipsorum excubias inciderent, rati se procul adhuc à castris abesse, propterea quòd ignes post castra *excitati* essent.

Et Assyrii quidem cum iis quos secum habebant, cum *jam* exercitus propè ad se invicem accessissent, fossâ se cingebant ; quod barbari reges hodieque faciunt, castra quoties metantur : (fossâ *autem* se facillimè ob manuum multitudinem circundant) nôrunt enim copias equestres noctu esse turbulentas difficilemque earum esse usum, praesertim si barbarae sint. Nam equos habent ad praesepia pedibus alligatos ; et si quis adeò eos invadat, operosum est noctu

96 CYRI INTSIT. III.

equos solvere, fraenare operosum, operosum insternere, operosum induere loricas: et ubi *tandem* equos conscenderint fieri prorsus nequit ut *equites* iis per castra vehantur. His omnibus de causis cum alii *barbari* tum illi munimentis se circumdant: simul etiam existimant, si in locis sint munitis, se quoque potestatem habere praelii, cum velint, non committendi. Et haec quidem dum agerent, alter alteri adpropinquare coepit. Cumque *jam* utroque *ad alterum* accedente parasangae ferè intervallo inter se distarent, Assyrii ità, uti dictum est, castra ponebant, loco quidem fossâ *ductâ* munito, sed aperto: Cyrus autem, *loco*, quantum *sanè* poterat, ab adspectu remotissimo, *sua faciebat castra*, et vicis et tumulis à fronte objectis; in bellis omnia, existimans, subito conspecta, adversariis esse formidabiliora. Et illâ quidem nocte, quemadmodum par erat, utrique constitutis *ante castra* excubiis quieti se dederunt.

Postridiè Assyrius et Croesus, duces-

ἔργον δὲ χαλινῶσαι, ἔργον δὲ ἐπισάξαι,
 ἔργον δὲ ἐπιθωρακίσασθαι· ἀναβάντας δὲ
 ἐφ' ἵππων ἐλάσαι διὰ τῆς σφαλοπέδου παν-
 τάπασιν ἀδύνατον. Τύτων δὲ ἕνεκα πάν-
 των καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ἐκεῖνοι τὰ ἐρύματα
 περιβάλλονται· καὶ ἅμα αὐτοῖς δοκεῖ, τὸ
 ἐν ἐχυρῷ εἶναι, καὶ ἑξοσίαν παρέχειν ὅταν
 βῆλονται μὴ μάχεσθαι. Τοιαῦτα μὲν
 δὴ ποιεῖντες ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγίγνοντο.
 Ἐπεὶ δὲ προσιόντες ἀπεῖχον ὅσον παρα-
 σάγγην, οἱ μὲν Ασσύριοι ὕτως ἐσφατοπε-
 δεύοντο ὥσπερ εἴρηται, ἐν περιτεταφρευ-
 μένῳ μὲν, καταφανεῖ δέ· ὁ δὲ Κῦρος, ὡς
 ἐδύνατο ἐν ἀφανεσάτῳ, κώμας τε καὶ γεω-
 λόφους ἐπὶπροσθεν ποιησάμενος· νομίζων
 πάντα τὰ πολεμικὰ, ἐξαίφνης ὀρώμενα,
 φοβερώτερα τοῖς ἐναντίοις εἶναι. Καὶ ἐκεί-
 νην μὲν τὴν νύκτα, ὥσπερ ἔπρεπε, προ-
 φυλακὰς ποιησάμενοι ἐκάτεροι ἐκοιμήθη-
 σαν.

Τῇ δὲ ὑπεραίᾳ ὁ μὲν Ασσύριος καὶ ὁ

98 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

Κροῖστος καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ἀνέπαυον τὰ στρατεύματα ἐν τῷ ἐχυρῷ· Κῦρος δὲ καὶ Κυαζάρης συνταξάμενοι περιέμενον, ὥς, εἰ προσίοιεν οἱ πολέμιοι, μαχόμενοι. Ὡς δὲ θῆλον ἐγένετο ὅτι οὐκ ἐξίοιεν οἱ πολέμιοι ἐκ τῆ ἐρύματος, οὐδὲ μάχην ποιήσονται ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ μὲν Κυαζάρης καλέσας τὸν Κῦρον καὶ πάντας τὰς ἐπικαυρίας, ἔλεξε τοιάδε· Δοκεῖ μοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ τυγχάνομεν συντεταγμένοι, οὕτως ἵεναι πρὸς τὸ τῶν ἀνδρῶν ἔρυμα, καὶ δηλῶν ὅτι θέλομεν μάχεσθαι. Οὕτω γάρ, ἔφη, ἐπειδὴν μὴ ἀντεπεξίωσιν ἐκεῖνοι, οἱ μὲν ἡμέτεροι μᾶλλον θαρρήσασιν ἐν ἅπασιν· οἱ πολέμιοι δὲ τὴν τόλμαν ἰδόντες ἡμῶν, μᾶλλον φοβηθήσονται. Τάτῳ μὲν δὴ οὕτως ἐδόκει. Ὁ δὲ Κῦρος ἔφη, Μηδαμῶς πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Κυαζάρη, ἔτω ποιήσωμεν. Εἰ γὰρ ἤδη ἐκφανέντες πορευσόμεθα ἢ σὺ κελεύεις, νῦν τε προσιόντας ἡμᾶς οἱ πολέμιοι θεάσονται ἔδεν φοβόμενοι, εἰδότες

que caeteri copias intra munitiones quiescere jusserunt: Cyrus autem et Cyaxares instructis suis, tanquam pugnaturi, si hostes accederent, expectabant. Cùm autem *jam* pateret, hostes extra munitionem non prodituros, neque manum illo *quidem* die conferturos, Cyaxares arcessito Cyro et omnibus quos adesse oporteret, in hanc ferè sententiam loquutus est: Nobis, viri, inquit, existimo sic, uti nunc instructi sumus, ad horum munitiones procedendum esse, ac declarandum nos pugnandi cupidos esse. Hoc enim modo, ait, ubi contra nos illi non prodierint, nostri audentiores se in omnibus praebebunt; et hostes, audacià nostrâ perspectâ, magis *sibi* metuent. Et huic quidem ità visum erat. At verò Cyrus, Nè per deos, Cyaxares, ità faciamus, inquit. Nam si in conspectum *jam illorum*, quod tu *nos* hortaris, prodierimus, et in hoc tempore nos accedentes sine ullo metu spectabunt hostes, qui in tuto se esse sciant, ut accidere

100 CYRI INSTIT. III.

quid ipsis adversi nequeat; et *deindè*,
 cùm nullâ re gestâ recedemus, rursûs *ii*
 copias nostras suis multò inferiores nu-
 mero conspicientes, *eas* contemnent,
 crastinoque die animis multò firmiori-
 bus prodibunt. Nunc autem cùm nos a-
 desse sciant, neque tamen videant, hoc
 certò scias, non contemptui habent, sed
 quid tandem hoc sibi velit sollicitè cogi-
 tant, atque *etiam*, sat scio inter se collo-
 qui de nobis non desinunt. Ubi verò
 prodierint, tum *demum* et exhibeamus
 nos conspiciendos eis, et continuò con-
 curramus oportet, deprehensis iis illie
 ubi jamdudum cupiebamus. In hunc
 modum Cyrus cùm loquutus esset, Cya-
 xaris haec aliorumque adsensu erant ap-
 probata. Et tunc quidem coenati, con-
 stitutis excubiis, et multis ante has exci-
 tatis ignibus, quieti se dederunt. Postri-
 diè autem manè Cyrus coronatus rem
 sacram faciebat, et caeteris etiam *Perfis*,
 qui dicti sunt *ὁμότιμοι*, coronati sacris ad-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'. 101

ὅτι ἐν ἀσφαλεῖ εἰσι τῷ μηδὲν παθεῖν·
 ἐπειδὴν τε μηδὲν ποιήσαντες ἀπίωμεν,
 πάλιν καθορῶντες ἡμῶν τὸ πλῆθος πολὺ
 ἐνδεέστερον τῷ ἑαυτῶν, καταφρονήσῃσι, καὶ
 αὐριον ἐξίασι πολὺ ἐρῶμενες ἐραῖς ταῖς
 γνώμας. Νῦν δ', ἔφη, εἰδότες μὲν ὅτι
 πάρεσμεν, οὐχ ὀρῶντες δὲ ἡμᾶς, εὖ τῷτο
 ἐπίσω, ὃ καταφρονῶσιν, ἀλλὰ φροντίζου-
 σι τί ποτε τῷτ' ἐστὶ, καὶ διαλεγόμενοι
 περὶ ἡμῶν, ἐγὼ οἶδ' ὅτι οὐδὲν παύονται.
 Ὅταν δ' ἐξίωσι, τότε δεῖ αὐτοῖς ἅμα φα-
 νερός τε ἡμᾶς γενέσθαι καὶ ἵεναι εὐθύς ὁμό-
 σε, εἰληφότας αὐτὸς ἔνθα πάλαι ἐβυλό-
 μεθα. Λέξαντος δὲ ὕτω Κύρου, συνέδοξε
 καὶ ταῦτα Κυαζάρει καὶ τοῖς ἄλλοις. Καὶ
 τότε μὲν δειπνοποιησάμενοι, καὶ φυλακὰς
 κατασησάμενοι, καὶ πυρὰ πολλὰ πρὸ τῶν
 φυλακῶν καύσαντες, ἐκοιμήθησαν. Τῇ
 δ' ὑπεραίᾳ πρῶτ' Κῦρος μὲν ἐσεφανωμένος
 ἔθυε, παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοτί-
 μοις ἐσεφανωμένοις πρὸς τὰ ἱερά παραῖναι.

Ἐπεὶ δὲ τέλος εἶχεν ἡ θυσία, συγκαλέ-
σας αὐτὸς, ἔλεξεν·

“ Ἄνδρες, οἱ μὲν θεοὶ, ὡς οἱ τε μάν-
“ τεις φασὶ, καὶ ἐμοὶ συνδοκεῖ, μάχην τ’
“ ἔσεσθαι προαγγέλλουσι, καὶ νίκην διδόναι,
“ καὶ σωτηρίαν προὔπιχονται ἐν τοῖς ἱε-
“ ροῖς. Ἐγὼ δὲ ὑμῖν μὲν παραινῶν ὁποί-
“ οὺς τινὰς χρὴ εἶναι ἐν τῷ τοιῷδε, αἰ-
“ χυνοίμην ἂν· οἶδα γὰρ ὑμᾶς ταῦτα
“ ἐπίσης ἐμοὶ ἐπισαμένους, καὶ ταυτὰ με-
“ μελετηκότας τε καὶ ἀκηκοότας καὶ ἀκού-
“ οντας διὰ τέλους, ἅπερ ἐγὼ, ὥστε καὶ
“ ἄλλος εἰκότως ἂν διδάσκοιτε τάδε. Εἰ
“ δὲ μὴ τυγχάνειε κατανενοηκότες, ἀκύν-
“ σατε. Οὓς γὰρ νεωστὶ συμμάχους τε
“ ἔχομεν καὶ πειρώμεθα ἡμῖν αὐτοῖς ὁμοί-
“ οὺς ποιεῖν, τέτους δεῖ ὑμᾶς ὑπομιμνή-
“ σκειν ἐφ’ οἷς τε ἐτρεφόμεθα ὑπὸ Κυα-
“ ζάρους, ἃ τε ἡσκήμεν, ἐφ’ ἃ τε αὐτὸς
“ παρακεκλήκαμεν, ὥστε ἄσμενοι ἅντα-
“ γωνισαὶ ἡμῖν ἔφασαν ἔσεσθαι. Καὶ τέ-

essent edixit. Peraeto autem sacrificio,
convocatis illis, *hanc* orationem habuit :

“ Dii quidem, viri, quemadmodum
“ et aruspices aiunt, et mihi quoque vi-
“ detur, praelium fore praenuntiant, et
“ victoriam largiuntur, et incolumita-
“ tem à sacris *captis praesagiis* polli-
“ centur. Me verò pudeat vos commo-
“ nefacere *velle*, quales vos in hujus-
“ modi rerum statu esse oporteat: nam
“ vos haec aequè tenere novi ac meip-
“ sum, eademque, quae ipse, studiosè
“ *vos* curasse, audisse, atque *adhuc* eti-
“ am assidue audire, ut vel alios jure
“ haec docere possitis. Si tamen *haec*
“ nondum perspexistis, *me* audite. Ii
“ nempe, quos paulò ante et socios *no-*
“ *bis* adscivimus, et nobis ipsis similes
“ efficere conamur, vobis admonendi
“ sunt, quem ad finem nos aluerit Cya-
“ xares, quae nostrae fuerint exercita-
“ tiones, ad quae *demum* eos ità cohor-
“ tati simus, ut libenti se animo nobis
“ aemulos fore dixerint. Hoc quoque

104 CYRI INSTIT. III.

“ eos admonete, hunc ipsum diem de-
 “ claraturum esse, quibus quisque prae-
 “ miis dignus sit. Nam quas res serò
 “ discunt homines, in iis minimè mirum
 “ est quosdam admonitore egere: sed
 “ boni consulendum est, si vel *aliorum*
 “ monitu viri fortes esse possint. Atque
 “ haec quidem dum ageris, simul de vo-
 “ bis etiam periculum facietis. Nam
 “ qui alios in huiusmodi rerum articu-
 “ lo fortiores reddere possit, is sibi quo-
 “ que procul dubio jam conscius fuerit,
 “ virum se perfectè bonum esse: qui
 “ verò haec sibi soli suggerere potest,
 “ atque hoc sibi fati esse ducit, *is* me-
 “ ritò se ex dimidiâ *tantum* parte per-
 “ fectum existimet. Eam autem ob rem
 “ ego *quidem haec* ipsis non expono, sed
 “ vobis exponenda mando, ut *nimirum*
 “ se vobis quoque probare studeant: vos
 “ enim estis eis proximi, suae *nempe*
 “ quisque parti. Fore etiam sciatis *ve-*
 “ *lim*, ait, ut, quamdiu vosmet fiduciae
 “ plenos eis ostenderitis, cùm hos tum

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'. 105

“ του δὲ αὐτὸς ὑπομιμνήσκετε, ὅτι ἤδε ἡ
 “ ἡμέρα δείξει ὧν ἄξιος ἕκαστός ἐστιν. Ὡν
 “ γὰρ ἂν ἄνθρωποι ὀφισμαθεῖς γένωνται,
 “ οὐδὲν θαυμαστὸν εἴ τινες αὐτῶν καὶ τῷ
 “ ὑπομνήσοντος δέονται· ἀλλ’ ἀγαπήλόν
 “ εἰ καὶ ἐξ ὑποβολῆς δύναιντο ἄνδρες ἀγα-
 “ θοὶ εἶναι. Καὶ ταῦτα μέντοι πράττον-
 “ τες, ἅμα καὶ ὑμῶν αὐτῶν πείραν λήφε-
 “ δε. Ὁ μὲν γὰρ δυνάμενος ἐν τῷ τοιῷ-
 “ δε καὶ ἄλλους βελτίους ποιεῖν, εἰκότως
 “ ἂν ἤδη καὶ ἑαυτῷ συνειδέῃ τελείως ἀ-
 “ γαθὸς ἀνὴρ ὢν· ὁ δὲ τὴν τέτων ὑπόμνη-
 “ σιν αὐτὸς μόνος ἔχων, καὶ τῷτο ἀγα-
 “ πῶν, εἰκότως ἂν ἡμιτελῇ αὐτὸν νομί-
 “ ζοι. Τέττε δ’ ἐνεκεν ἐκ ἐγὼ, ἔφη, αὐ-
 “ τοῖς λέγω, ἀλλὰ ὑμᾶς κελεύω λέγειν,
 “ ἵνα καὶ ἀρέσκειν ὑμῖν πειρῶνται· ὑμεῖς
 “ γὰρ καὶ πλησιάζετε αὐτοῖς, ἕκαστος τῷ
 “ ἑαυτῷ μέρει. Εὖ οἷ ἐπίσαδε, ἔφη,
 “ ἕως ἂν θαρρόυντας τέτοις ὑμᾶς αὐτὸς
 “ ἐπιδεικνύητε, καὶ τέττες καὶ ἄλλες πολ-

106 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ΄.

“ λὲς ὃ λόγῳ, ἀλλ’ ἐργῳ θαρρῆεῖν διδά-
 “ ζετε.” Τέλος εἶπεν ἀπίοντας ἀριστῶν
 ἐσφανωμένους, καὶ σπονδὰς ποιησαμένους
 ἤκειν εἰς τὰς τάξεις αὐτοῖς σεφάνοις.
 Ἐπεὶ δ’ ἔτοι ἀπῆλθον, αὖθις τὸς ἔραγδς
 προσεκάλεσε, καὶ τέτοισ αὖ τοιάδε ἔλεξεν.

“ Ἄνδρες Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ τῶν ὁμο-
 “ τίμων γεγόνατε, καὶ ἐπιλελεγμένοι ἐστέ,
 “ οἳ δοκεῖτε τὰ μὲν ἄλλα τοῖς κρατίστοις
 “ ὅμοιοι εἶναι, τῇ δ’ ἡλικίᾳ καὶ φρονιμώ-
 “ τεροι. Καὶ τοίνυν χώραν ἔχετε οὐδὲν
 “ ἥττιον ἐντιμον τῶν προστατῶν· ὑμεῖς
 “ γὰρ ὅπιοθεν ἄντες τὸς τ’ ἀγαθὸς ἂν,
 “ ἐφορῶντες καὶ ἐπικελεύοντες αὐτοῖς, ἔτι
 “ κρείττους ποιῶτε· εἴτε τίς μαλακίζοιτο,
 “ καὶ τῆτον ὀρῶντες οὐκ ἂν ἐπιτρέποιτε
 “ αὐτῷ. Συμφέρει δ’ ὑμῖν, εἴπερ τῷ καὶ
 “ ἄλλῳ, τὸ νικᾶν, καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ
 “ διὰ τὸ βάρος τῆς σολῆς. Ἄν δ’ ἄρα ὑ-
 “ μᾶς καὶ οἱ ἐμπροσθεν ἀνακαλῶντες ἔπε-
 “ σσαι παρεγγυῶσιν, ὑπακέετε αὐτοῖς·

CYRI INSTIT. III. 107

“ multos alios non verbo, sed re ipsâ fi-
 “ denti esse animo doceatis.” Tandem
 edixit, coronati pransum irent, peractis-
 que libationibus cum ipsis coronis ad or-
 dines venirent. Hi autem cùm abiissent,
 agminis extremi duces advocavit, et his
 vicissim hujusmodi verba fecit:

“ Vos, Persae, et in eorum, qui ὁμό-
 “ τιμοι appellantur, ordinem cooptati, et
 “ delecti *quidam* estis, qui in rebus qui-
 “ dem caeteris praestantissimis pares vi-
 “ demini, et per aetatem etiam pruden-
 “ tiores. Itaque locum non minùs ho-
 “ nestum, quàm ipsi praefecti, tenetis:
 “ nam cùm in extremo sitis agmine, vi-
 “ ros fortes intuendo eosque cohortan-
 “ do, fortiores etiam efficiatis; et si quis
 “ remissior fuerit, hunc itidem obser-
 “ vando, *ignaviae indulgere* eum non
 “ sinetis. Vobis autem, si cuiquam aliî,
 “ expedit, victoriâ potiri, tum ob aeta-
 “ tem, tum ob armaturae pondus. Ita-
 “ que si ii qui primum in acie locum te-
 “ nent vos inclamando ad sequendum
 “ hortati fuerint, ipsis *velim* obtempe-

108 CYRI INSTIT. III.

“ retis: et *videte* nè hâc in parte eis sitis inferiores, *nimirum* in eis vicissim
 “ adhortandis, ut majori cum celeritate
 “ adversùs hostes praeundo ducant.
 “ *Nunc* abite, inquit, et pransi cùm eritis, ad ordines unà cum aliis coronati
 “ accedite.” Et in his quidem rebus Cyri milites occupati erant: Assyrii autem, jam pransi quoque, audacter è *castris* prodibant, et acie instructâ praesentibus animis stabant. Instruebat autem eos rex ipse, curru vectus, et verbis hujusmodi cohortabatur:

“ Nunc *vos*, Assyrii, viros esse fortes
 “ oportet. Jam enim de vitâ vestrâ certamen *vobis propositum* est, et de solo
 “ in quo estis orti, et de domiciliis in
 “ quibus educati, et de uxoribus etiam
 “ liberisque, et de bonis quae possidetis
 “ universis. Nam si victoriâ potiti fueritis, horum omnium domini vos, ut
 “ antea, futuri estis: sin victi fueritis,
 “ certò vos scire volo hostibus isthaec
 “ omnia vos tradituros esse: itaque tanquam victoriae cupidi, constanter pug-

“ καὶ ὅπως μὴδ' ἐν τούτῳ αὐτῶν ἡττήθη-
 “ σεαθε ἀνίπαρακελεύόμενοι αὐτοῖς, θαύ-
 “ τον ἡγεῖσθαι ἐπὶ τὰς πολεμίους. Καὶ
 “ ἀπλέοντες, ἔφη, ἀρισησάντες καὶ ὑμεῖς,
 “ ἦκετε σὺν τοῖς ἄλλοις ἐσφαινωμένοι εἰς
 “ τὰς τάξεις.” Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον
 ἐν τέτοις ἦσαν· οἱ δ' Ἀσσύριοι καὶ δὴ ἡρίση-
 κότες ἐξήεσαν τε θρασέως, καὶ παρετάτλον-
 το ἐρρωμένως. Παρέταττε δὲ αὐτὰς ὁ βα-
 σιλεὺς, ἐφ' ἄρμαλος παρελαύνων, καὶ τοιαύδε
 παρεκελεύετο·

“ Ἄνδρες Ἀσσύριοι, νῦν δεῖ ἄνδρας ἀ-
 “ γαθὺς εἶναι. Νῦν γὰρ περὶ ψυχῶν
 “ τῶν ὑμετέρων ὁ ἀγὼν καὶ περὶ γῆς ἐν ἣ
 “ ἔφυτε, καὶ περὶ οἰκῶν ἐν οἷς ἐτρέφητε,
 “ καὶ περὶ γυναικῶν δὲ καὶ τέκνων, καὶ περὶ
 “ πάντων ὧν κέκτησθε ἀγαθῶν. Νική-
 “ σαντες μὲν γὰρ, ἀπάντων τούτων ὑμεῖς,
 “ ὥσπερ πρόοθεν, κύριοι ἔσεσθε· εἰ δ' ἡτ-
 “ τηθήσεσθε, εὖ ἴστε ὅτι παραδώσειε ταῦ-
 “ τα πάντα τοῖς πολεμίοις· ἃ τε ἐν νί-

ΙΙΟ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

“ κῆς ἐρῶντες, μένοντες μάχεσθε. Μω-
 “ ρὸν γάρ, τὸ κρατεῖν βουλομένους, τὰ
 “ τυφλὰ τῷ σώματος καὶ ἄοπλα καὶ ἄχει-
 “ ρα ταῦτα ἐναντία τάττειν τοῖς πολε-
 “ μίοις φεύγοντας. Μωρὸς δὲ καὶ εἴ τις
 “ ζῆν βεβλόμενος φεύγειν ἐπιχειροίη· εἰ-
 “ δὼς ὅτι οἱ μὲν νικῶντες σώζονται, οἱ δὲ
 “ φεύγοντες ἀποθνήσκουσι μᾶλλον τῶν
 “ μενόντων. Μωρὸς δὲ καὶ εἴ τις χρημά-
 “ των ἐπιθυμῶν, ἤτιαν προσίεται. Τίς
 “ γὰρ ἔκ οἶδεν ὅτι οἱ μὲν νικῶντες τά τε
 “ ἑαυτῶν σώζουσι, καὶ τὰ τῶν ἡττώμέ-
 “ νων προσλαμβάνουσιν· οἱ δ' ἡττώμενοι ἄ-
 “ μα ἑαυτὲς τε καὶ τὰ ἑαυτῶν πάντα
 “ ἀποβάλλουσιν;” Ὁ μὲν δὴ Αἰσύριος ἐν
 τέτοις ἦν.

Ὁ δὲ Κυαζάρης πέμπων πρὸς τὸν Κῦ-
 ρον ἔλεγεν ὅτι ἡδὴ καιρὸς εἴη ἄγειν ἐπὶ τῆς
 πολεμίας· εἰ γὰρ νῦν, ἔφη, ἔτι ὀλίγοι εἰσὶν
 οἱ ἔξω τῷ ἐρύματος, ἐν ᾧ ἂν προσίωμεν,
 πολλοὶ ἔσονται· μὴ οὖν ἀναμένωμεν ἕως

CYRI INSTIT. III. 111

“ nam sustinete. Quippe stultum est,
“ eos qui superiores esse velint, caecas
“ corporis partes et armis ac manibus
“ destitutas per fugam hostibus obver-
“ tere. Stultus item, quicunque vitae
“ cupidus in fugam se convertat; cùm
“ sciat victores quidem ferveri incolu-
“ mes, fugientes autem citius interire
“ quàm resistentes. Est et is stultus qui
“ opum cupidus, vinci se patitur. Nam
“ quis ignorat, victores et suas res con-
“ servare, et illorum praeterea quos vi-
“ cerint fortunis potiri; cùm victi et
“ seipsos et omnia sua simul amittant?”
Et haec quidem agebat Assyrius:

Cyaxares autem ad Cyrum mittebat,
qui diceret, in hostes ducendi jam tem-
pus esse: nam si pauci, ait, adhuc illi
sunt qui extra munitiones *progressi* sunt,
tamen interea dum *ad eos* accedemus,
multi erunt; nè expectemus igitur do-

112 CYRI INSTIT. III.

nec *ipsi* plures nobis sint, sed eamus dum adhuc facilè superiores eis nos futuros arbitramur. Cyrus contrà respondebat, Certò te scire velim, Cyaxares, nisi ex iis plus dimidia pars victa fuerit, dicturos esse, nos multitudinem metuentes paucos *è suis* adgressos esse: ipsique adedò se minimè victos existimabunt; sed aliud tibi praelium subeundum erit, in quo meliùs fortasse *sibi* consuluerint, quàm hoc tempore consuluere, quo se-ipsos nobis offerunt velut *è penu* promendos, ut cum quanto velimus eorum numero pugnemus. Et nuntii quidem his auditis discesserunt.

Intereà Chrysfantas Persa venit, et alii nonnulli ex eorum qui *ὁμότιμοι* appellantur ordine, qui *secum* transfugas ducebant. Et Cyrus, ut par erat, transfugas *quid* de rebus hostium *adferrent* interrogabat. Illi verò dicebant, armatos jam *è castris* prodire, regemque *ipsum* extra castra *quoque* progressum eos instruere, et cohortatione copiosâ vehementique ad eos uti, quotquot sine intermissione prodirent, uti *quidem* eos qui

ἂν πλείους ἡμῶν γένωνται, ἀλλ' ἴωμεν ἕως
 ἔτι οἴομεθα εὐπετῶς αὐτῶν κρατῆσαι ἂν.
 Ὁ δ' αὖ Κῦρος ἀπεκρίνατο, ὦ Κυαζάρη,
 εἰ μὴ ὑπὲρ ἡμῖσιν αὐτῶν ἔσονται οἱ ἡτλή-
 θέντες, εὖ ἴασι ὅτι ἡμᾶς μὲν ἐρῶσι, φοβου-
 μένους τὸ πλῆθος, τοῖς ὀλίγοις ἐπιχειρῆ-
 σαι· αὐτοὶ δὲ ἔνομίσουσιν ἡτλήσασθαι· ἀλλ'
 ἄλλης σοι μάχης δεήσειεν, ἢ ἂν ἄμεινον
 ἴσως βουλευσάντο ἢ νῦν βεβύλευναι, πα-
 ραδόντες ἑαυτὰς ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὥσθ'
 ὅποσοις ἂν βελώμεθα αὐτῶν μάχεσθαι.
 Οἱ μὲν δὴ ἄγγελοι ταῦτα ἀκέσαντες ὤ-
 χοντο.

Εἰν τῷ δὲ ἦλθε Χρυσάντας τε ὁ
 Πέρσης καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ὁμοτίμων αὐ-
 τομόλους ἄγοντες. Καὶ ὁ Κῦρος, ὡς εἰκὸς,
 ἡρώτα τὰς αὐτομόλους τὰ ἐκ τῶν πολε-
 μίων. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι ἐξίαιεν τε ἤδη σὺν
 τοῖς ὅπλοις, καὶ παρατάττοι αὐτὰς ὁ βα-
 σιλεὺς ἔξω ὦν, καὶ παρακελεύοιτο μὲν δὴ
 τοῖς αἰεὶ ἔξω οὔσι πολλά τε καὶ ἰσχυρά, ὡς

114 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ.

ἔφασαν λέγειν τὸς ἀκόντας. Ἐνταῦθα εἶπεν ὁ Χρυσάντας, Τί δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, εἰ καὶ σὺ συγκαλέσας, ἕως ἔτι ἔξεις παρακελεύσαιο, εἰ ἄρα καὶ σὺ ἀμείνους ποιήσας τὸς στρατιώτας; Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ὦ Χρυσάντα, μηδὲν σε λυπάντων αἱ τῷ Ασσυρίου παρακελεύσεις· οὐδεμία γὰρ ἔτις ἔσαι καλὴ παραίνεσις, ἢ τις τὸς μὴ ὄντας ἀγαθὸς αὐθημερὸν ἀκυσάντας ἀγαθὸς ποιήσει· ἐκ ἂν ἔν τοξότας γε, εἰ μὴ ἔμπροσθεν τῷτο μεμελετηκότες εἶεν· ἔδ' ἀκοντιστὰς, ἔδδ' μὴν ἱππέας γε· ἔδδ' μὴν τὰ γε σώματα ἱκανὸς ποιεῖν, ἢν μὴ πρόσθεν ἡσκηκότες ὦσι. Καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν, Ἀλλ' ἀρκεῖ τοι, ὦ Κῦρε, εἰάν τας ψυχὰς αὐτῶν παρακελευσάμενος ἀμείνους ποιήσης. Ἡ καὶ δύναιτ' ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς λόγος ῥηθεὶς αὐθημερὸν αἰδὼς μὲν ἐμπληῆσαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀκυσάντων, ἢ ἀπὸ τῶν αἰχρῶν κωλύσαι, προτρέψαι δὲ ὡς χρὴ, ἐπαίνους μὲν ἕνεκα, πάντα μὲν πόνον,

audissent *illum* adfirmare aiebant. Ibi tum Chryfantas, Quid verò, Cyre, inquit, si et tu, convocatis militibus, eos dum licet cohorteris? si fortè et tu reddas *eos* animosiores. Respondit Cyrus, Nè tibi omninò molestae sint Affyrii adhortationes istae, Chryfanta: nam admonitio nulla tam praeclara futura est, quae *homines* minimè fortes eodem, quo *eam* audiverint, die fortes sit effectura; non sagittarios certè, nisi *eam* artem prius exercuerint; non jaculatores, nec equites; imò nè id quidem efficiet, ut corporibus ad labores perferendos valeant, nisi *se* prius exercuerint. Et Chryfantas, Atqui satis est, Cyre, inquit, si eorum animos cohortando meliores reddideris. Num queat, ait Cyrus, una oratio pronuntiata, eodem die, pudore audientium animos implere, vel à rebus turpibus arcere, et eos monendo adducere, ut laudis gratiâ, laborem omnem,

116 CYRI INSTIT. III.

omne periculum subeundum statuunt, ac mentibus *suis* infixum hoc habeant, optabilius *nimirum* esse pugnando mori, quàm fugiendo salutem adipisci. Nonne, si hujusmodi cogitationes, inquit, hominum animis inferi et in iis insidere debeant, leges primùm sint tales oportet, ut earum beneficio viris quidem fortibus honesta et liberalis vita paretur, ignavis verò et plena doloris et minimè vitalis vita praeparata immineat? Deinde praeceptores, ut arbitror, et magistros eis qui praesint, accedere oportet, qui *exemplo* rectè monstrent doceantque *quae sint agenda*, hisque *eos* agendis adsuefaciant, donec insitum hoc ipsis fuerit, ut viros *nempe* fortes et laudatos reapse felicissimos existiment, ignavos et infames omnium miserrimos ducant. Sic enim animati esse debent, quotquot disciplinam metu hostili potiozem praestaturi sunt. Quòd si quis *militibus* armatis ad pugnam prodeuntibus, quo tempore multi

πάντα δὲ κίνδυνον ὑποδύεσθαι, λαβεῖν δὲ
 ἐν ταῖς γνώμας βεβαίως τῷτο, ὡς αἰρεῖω-
 τερόν ἐστι μαχομένους ἀποθνήσκειν μᾶλλον
 ἢ φεύγοντας σωθῆναι; Ἀρ' οὐκ, ἔφη, εἰ
 μέλλουσι τοιῦται διάνοιαι ἐγγενήσεσθαι
 ἀνθρώποις καὶ ἔμμονοι ἔσεσθαι, πρῶτον μὲν
 νόμος ὑπάρξαι δεῖ τοιούτους, δι' ὧν τοῖς μὲν
 ἀγαθοῖς ἐντιμος καὶ ἐλευθέριος ὁ βίος παρα-
 σκευαοθήσεται, τοῖς δὲ κακοῖς ταπεινός
 τε καὶ ἀλγεινὸς καὶ ἀβίωτος ὁ αἰὼν ἐπανα-
 κείσεται; Ἐπειτα διδασκάλους, οἶμαι,
 δεῖ καὶ ἄρχοντας ἐπὶ τέτοις γενέσθαι, οἱ
 τινες δείξουσιν τε ὀρθῶς καὶ διδάξουσιν καὶ ἐθίσ-
 σιν ταῦτα δοῦν, ἕως ἄν ἐγγένηται αὐτοῖς
 τὰς μὲν ἀγαθὰς καὶ εὐκλεεῖς εὐδαιμονεσά-
 τας τῷ ὄντι νομίζειν, τὰς δὲ κακὰς καὶ δυσ-
 κλεεῖς, ἀθλιωτάτους πάντων ἡγεῖσθαι.
 Οὕτω γὰρ δεῖ διατεθῆναι τὰς μέλλοντας
 τῷ ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβῳ τὴν μάθησιν
 κρείττονα παρέξεσθαι. Εἰ δέ τοι ἰόντων
 εἰς μάχην σὺν ὅπλοις, ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ

118 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

τῶν παλαιῶν μαθημάτων ἐξίστανται, ἐν
 τῷ δυνήσεται τις ἀπορῆα φωδῆσαι πα-
 ραχρήμα ἄνδρας πολεμικὰς ποιῆσαι, πάν-
 των ἂν ῥᾶσον εἴη καὶ μαθεῖν καὶ διδάσκειν
 τὴν μεγίστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀρετὴν.
 Ἐπειδὴ ἔγωγ', ἔφη, αὐτοὶ ἂν τέτοιοι ἐπί-
 στευον ἐμμόνοιοι ἔσεσθαι, οὓς νῦν ἔχοντες
 παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ἡκῶμεν, εἰ μὴ καὶ ὑμᾶς
 ἐώρων παρόντας, οἳ καὶ παράδειγμα αὐτοῖς
 ἔσεσθε οἷς χρὴ εἶναι, καὶ ὑπαβάλλειν δυ-
 νήσεσθε ἢν τι ἐπιλαθάνωνται. Τὸς δ' ἀ-
 παιδεύτης παντάπασιν ἀρετῆς θαυμάζοιμι.
 ἂν, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, εἴ τι πλέον ἂν
 ὠφελήσῃ λόγος καλῶς ῥηθεὶς εἰς ἀνδρα-
 γαθίαν, ἢ τὸς ἀπαιδεύτης μουσικῆς ἄσμα
 καλῶς ἀσθεῖν εἰς μουσικὴν. Οἳ μὲν τοιαῦ-
 τα διελέγοντο.

Ὁ δὲ Κυαζάρης πάλιν πέμπων ἔλε-
 γεν ὅτι ἑξαμαρτάνοι διατρίβων, καὶ ἔκ' αὐγῶν
 ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸς πολέμιους. Καὶ ὁ
 Κῦρος ἀπεκρίνατο δὴ τότε τοῖς ἀγγελοῖς,

CYRI INSTIT. III. 119

etiam eorum quae olim didicerant obli-
viscuntur, tum *demum* verba fundendo
possit homines extemplò bellicosos effi-
cere, res *sanè* omnium facillima fuerit,
eam virtutem et discere et docere, quae
inter homines maxima est. Nam ego
certè, inquit, nè hos quidem, quos jam
ducimus et apud nosmetipsos *olim in bel-
li studio* exercuimus, firmos futuros esse
polliceri mihi ausim, nisi vos etiam prae-
sentes intuerer, qui exemplo eis eritis,
quales esse oporteat, et suggerere pote-
ritis, si quod obliti fuerint. Eis verò,
qui ad virtutem omninò instituti non
sunt, mirum mihi *sanè* videatur, Chry-
santa, si quid plus oratio praeclarè habi-
ta ad fortitudinem profuerit, quàm musi-
cae imperitis benè cantatum carmen ad
musicam *percipiendam*. Hujusmodi qui-
dem illi inter se sermones habebant;

Cyaxares autem denuò per nuntios
significat, *Cyrum* perperam facere qui
tempus tereret, et non quàm primùm in
hostes duceret. Tum verò Cyrus nun-

tiis respondit, Sciat planè Cyaxares, inquit, nondum tot hostes, quot oporteat, castris egressos esse; atque hoc coram omnibus ei renunciate: quando tamen illi *sic* videtur, *copias* jam ducturus sum. Haec loquutus, ad deos precatus, exercitum produxit. Cumque celerius etiam ducere coepisset, praeibat ipse, milites sequebantur, servatis *illi* quidem ordinibus, quòd et tenerent et studiosè rationem ordines in progrediendo servandi exercuerint; et praesentibus animis, quòd alii alios aemularentur, quòd corpora *eorum* laboribus adsuefacta *et firmata* essent, quodque praefecti essent omnes qui primi in acie stabant; et libenter *denique*, quòd prudentiâ valerent: sciebant enim, et jampridem didicerant, tutissimum esse facillimumque cominùs hostes invadere, praesertim qui sagittarii sint, et jaculatores, et equites.

Cumque adhuc extra *ictum* telorum essent, Cyrus *hanc* tesseram *militibus dari* iussit, JUPITER AUXILIARIS ET DUX. Cùm autem tessera vicissim reddita ad Cyrum rediisset,

· Αλλ' εὖ μὲν ἴσω, ἔφη, ὅτι ὅπω εἰσὶν ἔξω
 ὅσους ἔδει· καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλετε αὐτῷ
 ἐν ἅπασιν· ὅμως δὲ ἐπεὶ ἐκείνῳ δοκεῖ,
 ἄζω ἦδη. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ προσευξάμε-
 νος τοῖς θεοῖς, ἐξῆγε τὸ στρατεύμα. Ὡς δ'
 ἤρξατο ἄγειν ἔτι θάττον, ὁ μὲν ἠγεῖτο, οἱ
 δ' εἶποντο, εὐτάκτως μὲν, διὰ τὸ ἐπί-
 σασθαί τε καὶ μεμελετηκέναι ἐν τάξει πο-
 ρεύεσθαι· ἐρρωμένως δὲ, διὰ τὸ φιλονείκως
 ἔχειν πρὸς ἀλλήλους, καὶ διὰ τὸ τὰ σώ-
 ματα ἐκπεπονησθαι, καὶ διὰ τὸ πάντας
 ἄρχοντας τὸς πρωτοστάτας εἶναι· ἠδέως
 δὲ, διὰ τὸ φρονίμως ἔχειν· ἠπίσαντο γάρ,
 καὶ ἐκ πολλῶ ὅπως ἐμεμαθήκεσαν, ἀσφα-
 λέστατον εἶναι καὶ ῥᾶστον τὸ ὁμόσε ἵεναι τοῖς
 πολεμίοις, ἄλλως τε καὶ τοξόταις, καὶ
 ἀκοντισαῖς, καὶ ἵππεῦσιν.

Ἔως δ' ἔτι βελῶν ἔξω ἦσαν, παρηγ-
 γυῖα ὁ Κῦρος σύνθημα, ΖΕΥΣ ΣΥΜ-
 ΜΑΧΟΣ ΚΑΙ ἩΓΕΜΩΝ. Ε-
 πεὶ δὲ πάλιν ἦκε τὸ σύνθημα ἀνταποδι-

122 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ΄.

δόμενον, ἐξῆρχεν αὖ Διοσκύροις παῖνα
 τὸν νομιζόμενον· οἱ δὲ θεοσεβῶς πάντες
 συνεπήχησαν μεγάλη τῇ φωνῇ· ἐν τῷ
 ταύτῳ γὰρ δὴ οἱ δεισιδαίμονες ἤτιον τὰς
 ἀνθρώπους φοβῶνται. Ἐπεὶ δ' ὁ παῖν
 ἐγένετο, ἅμα πορευόμενοι οἱ ὁμότιμοι φαί-
 δροι, καὶ πεπαυμένοι, περιρῶντες ἀλλή-
 λους, ὀνομάζοντες παρασάτας, ἐπισάτας,
 λέγοντες πολὺ τὸ, Ἀγετε ἄνδρες φίλοι,
 Ἀγετ' ἄνδρες ἀγαθοὶ, παρεκάλουν ἀλλή-
 λους ἔπεσθαι. Οἱ δ' ὀπίσθεν, αὐτῶν ἀκού-
 σαντες, ἀντιπαρεκελεύοντο ταῖς πρώτοις
 ἡγεῖσθαι ἐρρώμένως. Ἦν δὲ μεσὸν τὸ στρα-
 τευμα τῷ Κύρῳ προθυμίας, φιλοτιμίας,
 ῥώμης, θάρσους, παρακελευσμῶ, σωφροσύ-
 νης, πειθῶς· ὅπερ οἶμαι δεινότατον ταῖς
 ὑπεναντίοις. Τῶν δ' Ἀσσυρίων οἱ μὲν ἀπὸ
 τῶν ἁρμάτων προμαχῶντες, ὡς ἐγγὺς ἦδη
 προσεμίγνυε τὸ Περσικὸν πλῆθος, ἀνέβαι-
 νον ἐπὶ τὰ ἅρματα, καὶ ἀνεχώρουν πρὸς τὰ
 ἑαυτῶν πλῆθος· οἱ δὲ τοξόται, καὶ ἀκοντι-

CYRI INSTIT. III. 123

ibi verò paeana Διοσκύρων *in laudem decantari solitum* exorsus est, et milites universi religiosè magnâ voce unâ canebant: nam in hujusmodi rerum statu, qui religiosi sunt, minùs homines metunt. Paeane absoluto, ὁμότιμοι qui vocantur unâ pergentes, vultu hilari, et *rite tanquam instituti*, oculis in se mutuò conversis, eos qui juxta se, quique post se erant nominatim compellantes, *atque* haec iterantes verba, Heus viri cari, Heus viri fortes, ad sequendum mutuò se adhortabantur. Eos autem cùm audissent, qui ponè sequebantur, vicissim primos ut praesentibus apimis praerirent hortabantur. Atque *adsò tatus* Cyri exercitus alacritatis, gloriae cupiditatis, roboris, fiduciae, cohortationis, prudentiae, obedientiae plenus erat: quod maximè equidem adversariis terribile puto. Apud Assyrios autem ii, qui de curribus ante aciem primi pugnare solebant, cùm jam propiùs accessit agmen Persicum, currus conscenderunt, et ad copias suas recesserunt: sagittarii

124 CYRI INSTIT. III.

verò, et jaculatores, et funditores tela sua multò prius emisère quàm *ad hostem* pervenire possent. Ubi autem Persae inruentes *jam* tela conculcarent, tum Cyrus *ità* loquutus est: Jam, viri fortissimi, celerius *vestrum* aliquis procedens sui det specimen, et *aliis idem* significet. Et illi quidem hoc *aliis* tradiderunt; prae alacritate autem et ardore animi et manum conferendi studio, currere quidam coeperunt: atque adeò tota simul phalanx *eos* curriculò secuta est. Ipse Cyrus etiam gradatim incedere oblitus, cursu praeibat; et simul clamabat, Quis sequitur? Quis vir fortis? Quis primus virum prosternet? Quod illi cùm audissent, hoc ipsum proferebant; adeoque per universos, ut *ipse* cohortari inceperat, *ità vox haec* didita erat; Quis sequetur? Quis fortis? Hoc igitur Persae cum impetu in congressum ferebantur: hostes verò non ampliùs subsistere poterant, sed terga vertentes ad munitionem fugà se recipiebant. Persae contrà ad *ipsos castrorum* aditus insequuti, dum il-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'. 125

σαί, καὶ σφενδονηταὶ αὐτῶν ἀφίεσαν τὰ
 βέλη πολλῶ πρὶν ἐξικνεῖσθαι. Ὡς δ' ἐπι-
 όντες οἱ Πέρσαι ἐπέβησαν τῶν ἀφιεμένων
 βελῶν, ἐφθέγγατο δὴ ὁ Κῦρος· Ἄνδρες ἄ-
 ριστοι, ἤδη θᾶττόν τις ἰὼν ἐπιδεικνύτω ἐαυ-
 τὸν καὶ παρεγγυάτω. Οἱ μὲν δὴ παρεδί-
 δosan τῷτο· ὑπὸ δὲ προθυμίας καὶ μένους
 καὶ τῷ σπεύδειν συμμίζαι, δρόμῳ τινὲς ἤρ-
 ζαντο· συνεφείπετο δὲ καὶ πᾶσα ἡ φά-
 λαγξ δρόμῳ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κῦρος ἐπι-
 λαθόμενος τῷ βίῳ, δρόμῳ ἡγεῖτο· καὶ ἅμα
 ἐφθέγγετο, Τίς ἐφέπεται; Τίς ἀγαθός;
 Τίς πρῶτος ἄνδρα καταβαλεῖ; Οἱ δὲ ἀ-
 κέσαντες, τὸ αὐτὸ τῷτο ἐφθέγγοντο· καὶ
 διὰ πάντων δὴ, ὥσπερ παρηγγύα, οὕτως
 ἐχώρει· Τίς ἔψεται; Τίς ἀγαθός; Οἱ
 μὲν δὴ Πέρσαι ὅτως ἔχοντες ὁμοσε ἐφέ-
 ροντο· οἱ γεμὴν πολέμοι οὐκέτι ἐδύναντο
 μένειν, ἀλλὰ σφαφέντες ἔφευγον εἰς τὸ
 ἔρυμα. Οἱ δ' αὖ Πέρσαι κατὰ τὰς εἰς-
 ὁδὸς ἐπόμενοι, ὠθεμένων αὐτῶν, πολλὰς

126 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Γ'.

ἀπέκτειναν· τὴς δὲ εἰς τὰς τάφρους ἐμπίπτοντας ἐπεισπηδῶντες ἐφόνευον, ἄνδρας ὁμῶς καὶ ἵππους· ἕνα γὰρ τῶν ἀρμάτων εἰς τὰς τάφρους ἠναγκάσθη φεύγοντα συνεισπεσεῖν. Καὶ οἱ τῶν Μήδων δὲ ἱππεῖς, ὁρῶντες ταῦτα, ἤλαυνον εἰς τὴς ἵππους τῶν πολεμίων· οἱ δ' ἐνέκλιναν καὶ τέτους. Εὐθα δὴ καὶ ἵππων διωγμὸς ἦν καὶ ἀνδρῶν, καὶ φόνος ἐξ ἀμφοτέρων. Οἱ δ' ἐντὸς τῆς ἐρύματος τῶν Αἰσυρίων ἐσηκότες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς τάφρου, τοξεύειν μὲν καὶ ἀκοντίζειν εἰς τὴς ἀποκτείνουσας ὅτε ἐφρόνεν, ὅτ' ἐδύναντο, διὰ τε τὰ θεινὰ ὄράματα καὶ διὰ τὸν φόβον. Τάχα δὲ καὶ καταμαθόντες τῶν Περσῶν τινὰς διακεκοφότες πρὸς τὰς εἰσόδους τῆς ἐρύματος, ἐτράποντο καὶ ἀπὸ τῶν κεφαλῶν ἔφευγον. Ἰδῶσαι δὲ αἱ γυναῖκες τῶν Αἰσυρίων καὶ τῶν συμμάχων φυγὴν ἤδη καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀνέκραγον, καὶ ἔθεον ἐκπεπληγμέναι, αἱ μὲν καὶ τὰ τέκνα ἔχουσαι, αἱ δὲ καὶ νεώτεραι καταρρήγνυμεναι

li se protrudendo premerent, multos occiderunt: et in eos, qui in fossam delaberentur, insilientes, viros simul et equos interfecerunt: nam currus quidam in fugâ coacti sunt in fossas decidere. Haec cum Medorum etiam cernerent equites, in hostium equitatum inruebant: at hi eorum quoque impetum declinabant. Ibi verò et equorum et hominum persecutio, et caedes utrorumque evenit. Assyrii autem qui intra munitionem supra caput fossae constiterant, de sagittis et jaculis in eos emittendis, qui *suos* occidebant, nec cogitabant, nec ità *quidem facere* poterant, cum ob terribilia *ista* spectacula, tum propter metum. Cumque mox etiam animadvertissent quosdam Persas ad munitionis aditus perrupisse, terga vertebant et à partibus *fossarum* editioribus diffugiebant. Ubi verò et Assyriorum et fociorum uxores viderunt etiam in castris jam fugam fieri, clamorem tollebant, discurrebantque *hinc inde* consternatae, aliae liberos habentes, juvenili aetate aliae, vestes discindentes, ora dilaniantes, obsecrantesque eos qui

118 CYRI INSTIT. III.

hastisque decurrerent, nè se fugiendo
 deferrent. sed et liberos, et ipsas *uxo-*
res, et seiplos traxerunt. Atque hìc *de-*
ux reges ipi qui cum fidissimis ad *cas-*
trorum aditus constituerunt, consensu
 eminentioribus locis, et pugnabant ipsi,
 et alios cohortando excitabant. Cyrus
 autem ubi quid ageretur animadvertit,
 veritus nè si etiam intro vi perrumpe-
 rent, pauci cum essent à multis detri-
 menti aliquid caperent, extra telorum
 ictus pedem referrent, dictoque audien-
 tes essent, edixit. Ibi tum agnovisset ali-
 quis *Persas*, qui *instituti* appellantur,
 etiam *ita* institutos, ut oporteret: nam
 et ipsi celeriter parebant, et aliis *idem*
 celeriter denunciabant. Cumque *jam*
 extra telorum ictus essent, suo *eorum quis-*
que loco constituerunt aptius multò, quàm
soleat canentium saltantiumque coetus,
 quòd accuratè nòrint quo quemque loco
 stare oporteret.

τὰς πέπλους, καὶ δρυπλόμεναι, καὶ ἱκετεύσαι
πάντας ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν, μὴ φεύγειν
καταλιπόντας αὐτάς, ἀλλ' ἀμῦναι καὶ
τέκνοις καὶ ἑαυταῖς καὶ σφίσιν αὐτοῖς. Ἐνθα
δὴ καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς σὺν τοῖς πιστοτά-
τοις πάντες ἐπὶ τὰς εἰσόδους, καὶ ἀναβάντες
ἐπὶ τὰς κεφαλὰς, καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο, καὶ
τοῖς ἄλλοις παρεκελεύοντο. Ὡς δ' ἔγνων
ὁ Κύρος τὸ γιγνόμενον, δείσας μὴ εἰ καὶ
βιάσαιντο εἰσω, ὀλίγοι ὄντες ὑπὸ πολλῶν
σφαλεῖέν τι, παρεγγύησεν ἐπὶ πόδα ἀνά-
γειν ἔξω βελῶν, καὶ πείθεσθαι. Ἐνθα δὴ
ἔγνων τις ἂν τὰς ὁμοτίμους καὶ πεπαιδευ-
μένους ὡς δεῖ· ταχὺ μὲν γὰρ αὐτοὶ ἐπεί-
θοντο, ταχὺ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγελ-
λον. Ὡς οἱ ἔξω βελῶν ἐγένοντο, ἔφησαν
κατὰ χώραν πολλῶ μᾶλλον χορῶ, ἀκρι-
βῶς εἰδότες ὅπῃ εἶδει ἕκαστον γενέσθαι.

1

2

3

ΧΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ'.

XENOPHONTIS

DE

CYRI

INSTITUTIONE

LIBER QUARTUS.

“ verum ubi ex iis à quibus par est sci-
 “ scitatus fuero, quibus quisque se dig-
 “ num praebeuit, tunc debitum cuique
 “ honorem conabor et verbis et ipsâ re
 “ tribuere. De Chryfantâ verò cohör-
 “ tis praefecto mihi proximo perconta-
 “ ri alios non necesse habeo, cum ipse
 “ norim qualem se praebeuit. Nam alia
 “ quidem, quaecunque vos etiam omnes
 “ *fecisse* arbitror, praestitit: et cum ego
 “ pedem referre iussi, compellato nomi-
 “ natim ipso, etsi gladium sustulerat il-
 “ le, ut percussurus hostem, statim *ta-*
 “ *men* mihi paruit, eoque omisso quod
 “ facturus erat, ut iusseram fecit: nam
 “ et ipse *suos* abduxit, et aliis *idem fa-*
 “ *ciendum* studiosè admodum significa-
 “ vit: adeò ut priùs extra teli iactum
 “ cohortem collocaret, quàm hostes a-
 “ nimadverterent, nos pedem referre,
 “ quamque arcus tenderent, et palta in
 “ uos ejacularentur: *unde fit* ut et ipse
 “ illaesus sit, et milites suos per obedi-
 “ entiam incolumes praestet. Alios au-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 135

“ λεςαι) ὦν δι' ἕκαστος ἄξιος, ἐπειδὴν
 “ παρ' ὧν προσήκει πύθωμαι, τότε τὴν
 “ ἀξίαν ἐκάσῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πειράσο-
 “ μαι ἀποδιδόναι. Τὸν δ' ἐμὺ ἐγγύτατα
 “ ταξίαρχον Χρυσάνταν οὐδὲν παρ' ἄλ-
 “ λων δέομαι πυνθάνεσθαι, ἀλλ' αὐτὸς
 “ οἶδα οἷος ἦν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὅσα περ
 “ οἶμαι καὶ ὑμεῖς πάντες, ἐποίει· ἐπεὶ δ'
 “ ἐγὼ παρηγγύησα ἐπανάγειν, καλέσας
 “ ὀνομασί αὐτὸν, ἀνατεταμένος ἔτος τὴν
 “ μάχαιραν, ὡς παίσων πολέμιον, ὑπή-
 “ κυσέ τε με εὐθύς, καὶ ἀφείς δ' ἐμελλε
 “ ποιεῖν, τὸ κελευόμενον ἐπρατίεν· αὐ-
 “ τός τε γὰρ ἐπανήγαγε, καὶ τοῖς ἄλλοις
 “ μάλα ἐπισπερχῶς παρηγγύα· ὥστ'
 “ ἐφθασεν ἔξω βελῶν τὴν τάξιν ποιήσας
 “ πρὶν τῆς πολεμίας κατανοῆσαί τε ὅτι
 “ ἀναχωρῶμεν, καὶ τόξα ἐντείνεσθαι, καὶ τὰ
 “ παλὶά ἐπαφεῖναι· ὥστ' αὐτὸς τε ἀβλα-
 “ βῆς, καὶ τῆς ἑαυτῷ ἀνδρας ἀβλαβεῖς δια-
 “ τὸ πείθεσθαι παρέχεται. Ἀλλοὺς

136 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

“ δ', ἔφη, ὁρῶ τετρωμένους, περὶ ὧν ἐγὼ
 “ σκεψάμενος ἐν ὁποίῳ χρόνῳ ἐτρώθησαν,
 “ τότε τὴν γνώμην περὶ αὐτῶν ἀποφα-
 “ νῆμα. Χρυσάνταν δὲ, καὶ ἐργάτην τῶν
 “ πολεμικῶν, καὶ φρόνιμον, καὶ ἄρχεσθαι
 “ ἱκανὸν καὶ ἄρχειν, χιλιαρχία μὲν ἦδη
 “ τιμῶ· ὅταν δὲ καὶ ἄλλο τι ἀγαθὸν ὁ θεὸς
 “ δῶ, ἔτε τότε ἐπιλήσομαι αὐτῷ. Καὶ
 “ πάντας δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἔφη, ὑπο-
 “ μῆσαι· ἃ γὰρ νῦν εἶδετε ἐν τῇ μάχῃ
 “ τῇδε, ταῦτα ἐνθυμύμενοι μήποτε παύ-
 “ σῃσθε, ἵνα παρ' ὑμῖν αὐτοῖς αἰεὶ κρί-
 “ νητε, πότερον ἢ ἀρετὴ μᾶλλον ἢ ἡ
 “ φυγὴ σώζει τὰς ψυχὰς, καὶ πότερον οἱ
 “ μάχεσθαι θέλοντες, ῥᾶον ἀπαλλάτ-
 “ τουσιν ἢ οἱ ὅκ' ἐθέλοντες, καὶ ποῖαν τινα
 “ ἡδονὴν τὸ νικᾶν παρέχει· ταῦτα γὰρ
 “ νῦν ἄριστα κρίναιτ' ἂν, πείραν τε αὐ-
 “ τῶν ἔχοντες, καὶ ἄρτι γεγεννημένους τῷ
 “ πράγματι. Καὶ ταῦτα μὲν, ἔφη,
 “ αἰεὶ διανούμενοι, βελτίους ἂν εἵητε· νῦν

CYRI INSTIT. IV. 137

“ tem *quosdam*, inquit, vulneratos vi-
 “ deo, de quibus, ubi consideravero quo
 “ tempore vulnera acceperint, tum *dè-*
 “ *mum* sententiam *meam* aperiarn. Chry-
 “ fantam verò, et in rebus bellicis stre-
 “ nuum, et prudentem, et ad accipien-
 “ dum imperium et imperandum idone-
 “ um, in presentiâ quidem honore tri-
 “ bunatûs adificio; et cùm deus aliquid
 “ etiam aliud boni largietur, nè tunc
 “ quidem ejus obliviscar. Quin vos eti-
 “ am universos, ait, admonitos volo:
 “ nam quae modò in hâc pugnâ vidistis,
 “ ea vobis in animis vestris nunquam
 “ non cogitanda sunt, ut ipsi semper sta-
 “ tuatis, utrùm virtus an fuga vitam ma-
 “ gis conservet, et utrùm ii qui pugna-
 “ re volunt, faciliùs se *pugnae* discrimi-
 “ ne defunctos praestent, an illi qui *pug-*
 “ *nare* nolunt, et cujusmodi voluptatem
 “ adferat victoria: de his enim optimè
 “ jam statuere possitis, cùm et periculum
 “ vosmet ipsi feceritis, et res *ipsa* re-
 “ cens gesta sit. Atque haec si usque
 “ animo versetis, ait, meliores evasuri

138 CYRI INSTIT. IV.

“ estis : nunc, ut deo cari, et fortes, et
 “ prudentes viri, coenam instruite, diis
 “ libate, pœana præcinite, simul *ut fiat*
 “ id quod denuntiaturum est provide.”

Haec cùm dixisset, equo conscenso
 provectus est ; atque ubi ad Cyaxarem
 venisset, et cum eo communem *ex gra-*
tulatione mutuâ, ceu par erat, volupta-
 tem cepisset, quaeque gererentur ibi vi-
 didisset, ac num aliquâ ipsi re opus esset
 rogâisset, suum ad exercitum revectus est.
 Et Cyri quidem milites posteaquam coe-
 nati essent, et excubias locâssent, uti con-
 veniebat, quieti se dederunt. Assyrii ve-
 rò, quorum nimirum et princeps, et cum
 eo ferè fortissimus quisque occubuerat,
 universi animis concidebant, multi eti-
 am eorum ex castris noctu diffugiebant.
 Haec autem cùm Croesus caeterique eo-
 rum socii viderent, animis deficiebant :
 nam erant omnia quidem dira : maximum
 verò maerorem omnibus praebebat, quod
 ea natio, quae in exercitu principatum
 teneret, penè alienatâ esse mente vide-

“ δέ, ὡς καὶ θεοφιλεῖς, καὶ ἀγαθοὶ, καὶ σώ-
 “ φρονες ἄνδρες, δειπνοποιεῖσθε, καὶ σπον-
 “ δὰς τοῖς θεοῖς πειθεῖσθε, καὶ παιᾶνα ἐξάρ-
 “ χετε, καὶ ἅμα τὸ παραγγελλόμενον
 “ προνοεῖτε.”

Εἰπὼν ταῦτα, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον
 ἤλασε· καὶ πρὸς Κυαζάρην ἔλθων, καὶ συν-
 ηθεῖς ἐκείνῳ κοινῇ, ὡς εἰκὸς, καὶ ἰδὼν τὰ-
 κεῖ καὶ ἐρόμενος εἴ τι δέοιτο, ἀπήλαυνεν
 εἰς τὸ ἑαυτοῦ στρατεῦμα. Καὶ οἱ μὲν δὴ
 ἀμφὶ Κῦρον δειπνοποιησάμενοι, καὶ φυλα-
 κάς κατασησάμενοι ὡς ἔδει, ἐκοιμήθησαν.
 Οἱ δὲ Ασῦριοι, ἅτε τεθνηκότος τῷ ἄρχον-
 τος, καὶ χεδὸν σὺν αὐτῷ τῶν βελτίστων,
 ἠθύμην μὲν πάντες, πολλοὶ δὲ καὶ ἀπεδί-
 δρασκον αὐτῶν τῆς νυκτὸς ἐκ τῷ στρατο-
 πέδῳ. Ὁρῶντες δὲ ταῦτα ὁ, τε Κροῖσος
 καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι αὐτῶν, ἠθύμουν·
 πάντα μὲν γὰρ ἦν χαλεπά· ἀθυμίαν δὲ
 πᾶσι πλείστην παρεῖχεν ὅτι τὸ ἡγούμενον
 φῦλον τῆς στρατιᾶς διεφθάρθαι ἐδόκει ταῖς

140 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

γνώμῃς· ἔτω δὴ ἐκλείπῃσι τὸ στρατόπε-
 δον, καὶ ἀπέρχονται νυκτός. Ὡς δ' ἡμέρα
 ἐγένετο, καὶ ἔρημον ἀνδρῶν ἐφάνη τὸ τῶν
 πολεμίων στρατόπεδον, εὐθύς διαβιάζει ὁ
 Κῦρος τὰς Πέρσας πρώτους· καταλέλειπτο
 δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων πολλὰ μὲν πρόβατα,
 πολλοὶ δὲ βόες, πολλαὶ δὲ ἄμαξαι πολ-
 λῶν ἀγαθῶν μεσαί· ἐκ δὲ τήτου διέβαινον
 ἡδὴ καὶ οἱ ἀμφὶ Κυαζάρην Μῆδοι πάντες,
 καὶ ἡρίσσοι ἔνταῦθα. Ἐπεὶ δὲ ἡρίση-
 σαν, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τὰς ἑαυτῶν τα-
 ξιάρχους, καὶ ἔλεξε τοιαῦτα· Οἶά μοι δο-
 κῆμεν καὶ ὅσα ἀγαθὰ, ὧ ἄνδρες, ἀφεῖναι,
 θεῶν ἡμῖν ταῦτα διδόντων. Νῦν γὰρ ὅτι
 μὲν οἱ πολέμιοι φοβούμενοι ἡμᾶς ἀποδεδρά-
 κασιν, αὐτοὶ ὁρᾶτε· οἵτινες δὲ ἐν ἐρύματι
 ὄντες ἐκλιπόντες τῆτο φευγῶσι, πῶς τέ-
 τας οἶεται ἂν τις μείναι ἰδόντας ἡμᾶς ἐν
 τῷ ἰσοπέδῳ; Οἵτινες δὲ ἄπειροί ἡμῶν ὄν-
 τες ἔχ' ὑπέμειναν, πῶς νῦν γ' ἂν ὑπομεί-
 νοιεν, ἐπεὶ ἤτληνται, καὶ πολλὰ κακὰ ὑφ'

CYRI INSTIT. IV. 141

batur: itaque castra deferunt, et noctu discedunt. Ubi verò illuxisset, et castra hostium à militibus vacua cernerentur, mox Cyrus Persas primos *ed* traducit: ab hostibus autem multae oves, bovesque multi, multa etiam bonis multis referta plaustra relicta erant: deinde Medii quoque qui erant cum Cyaxare jam *in ea* transierunt omnes, ibique prandium parârunt. Cùm autem pransi essent, Cyrus suos cohortium praefectos convocavit, et in hunc modum loquutus est: Qualia, viri, quantaque bona, divinitus nobis oblata, dimittere videmur? Jam enim videtis ipsi, metu nostrî permotos hostes in fugam se conjecisse: qui autem munitionibus, in quibus erant, desertis fugam capiunt, hos quonam modo possit existimare quisquam substitutos, ubi nos in planitie viderint? Qui *nos item* minimè sustinuerunt, cùm nec dum experti nos essent, quo pacto nunc sustinebunt, cùm et victi, et multis à nobis incommodis adfecti sunt? Et quorum for-

142 CYRI INSTIT. IV.

tissimi *quique* occiderunt, quomodo illorum vilissimi nobiscum pugnare velint? Et *hic* quidam, Cur igitur non quàm celerimè, inquit, *eos* persequimur, cùm *tanta* nobis bona manifestè adeò offerantur? Respondit ille, Quoniam equis adhuc nobis opus est: hostium enim qui praestantissimi sunt, quos nobis commodum maximè esset vel capere vel occidere, *domum* equis vecti redeunt: quos deorum ope nos in fugam quidem vertere potuimus, at non *sumus* ad eos persequendo capiendos idonei. Cur igitur, inquiunt, non Cyaxarem accedis, atque haec ipsi exponis? Et ille, Vos ergò, ait, omnes unà me sequimini, ut omnibus nobis haec placere videat. Tum verò universi *Cyrum* sequebantur, et quae viderentur ad rem, quam postulabant, adcommodata dicebant.

Et Cyaxares, partim quòd illi *hàc de re* sermonem primi injecissent *iis* quasi subinvidebat; partim, rectè se fortasse facturum existimabat, si rursùm periculum non adiret: (nam et ipse hilaritati se tunc dedebat, et de caeteris Medis

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 143

ἡμῶν πεπόνθασιν; Ὡν δὲ οἱ βέλτιστοι ἀπολώλασι, πῶς οἱ φαυλότεροι ἐκείνων μάχεσθαι ἂν ἡμῖν ἐθέλοιεν; Καί τις εἶπε, Τί ἔν ἐ διώκομεν ὡς τάχιστα, καλὰ δὴ λῶν γε οὕτω τῶν ἀγαθῶν ὄντων; Καὶ ὃς εἶπεν, "Ὅτι ἵππων προσδεόμεθα· οἱ μὲν γὰρ κράτις τῶν πολεμίων, ἧς μάλιστα καί ρὸς ἦν ἢ λαβεῖν ἢ ἀποκτεῖναι, οὗτοι ἐφ' ἵππων νέονται· οὓς ἡμεῖς τρέπεσθαι μὲν σὺν θεοῖς ἱκανοί, διώκοντες δὲ αἰρεῖν οὐχ ἱκανοί. Τί ἔν, ἔφασαν, οὐκ ἐλθὼν Κυαζάρει ταῦτα λέγεις; Καὶ ὃς εἶπε, Συνέπεσθε τοίνυν μοι πάντες, ὡς εἰδῇ ὅτι πάντων ὑμῖν ταῦτα δοκεῖ. Ἐκ τούτου εἰπονλότε πάντες καὶ ἔλεγον οἷα ἐπιτήδεια ἐδόκουν εἶναι ὑπὲρ ὧν ἐδέοντο.

Καὶ ὁ Κυαζάρης ἅμα μὲν, ὅτι ἐκεῖνοι ἤρχοντο τῷ λόγῳ, ὥσπερ ὑπεφθόναι· ἅμα δὲ ἴσως καλῶς ἐδόκει ἔχειν αὐτῷ μὴ πάλιν κινδυνεύειν· (καὶ γὰρ αὐτός τε περὶ εὐθυμίαν ἐτύγχανεν ὧν, καὶ τῶν ἄλλων

144 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

Μήδων ἑώρα πολλὰς τὸ αὐτὸ τῷτο ποι-
 ὤντας) εἶπε δ' ὅν ὦδε, “ Ἀλλ', ὦ Κῦρε,
 “ ὅτι μὲν μάλισα ἀνθρώπων μελετᾶτε
 “ ὑμεῖς οἱ Πέρσαι πρὸς μηδεμίαν ἡδονὴν
 “ ἀπλήσως διακείσθαι, καὶ ὄρων καὶ ἀκούων
 “ οἶδα· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τῆς μεγίστης ἡδονῆς
 “ πολὺ μᾶλλον συμφέρειν ἐγκρατῆ εἶναι.
 “ Μείζω δὲ ἡδονὴν τί παρέχει ἀνθρώποις
 “ εὐτυχίας, ἢ νῦν ἡμῖν παραγεγέννηται;
 “ Ἦν μὲν τοίνυν, ἐπεὶ εὐτυχῆμεν, σω-
 “ φρόνως διαφυλάττωμεν αὐτήν, ἴσως δυ-
 “ ναίμεθ' ἂν ἀκινδύνως εὐδαιμονῶντες γη-
 “ ρᾶν· εἰ δ' ἀπλήσως χρώμενοι ταύτῃ,
 “ ἄλλην καὶ ἄλλην πειρασόμεθα διώκειν,
 “ ὁρᾶτε μὴ πάθωμεν ἅπερ πολλοὺς μὲν
 “ λέγουσιν ἐν θαλάττῃ πεπονθέναι, διὰ τὸ
 “ εὐτυχεῖν ἐκ ἐθέλοντας παύεσθαι πλέ-
 “ οντας ἕως ἂν ἀπόλωνται· πολλὰς δὲ νί-
 “ κης τυχόντας, ἑτέρας ἐφιεμένους, καὶ
 “ τὴν πρόσθεν ἀποβαλεῖν. Καὶ γὰρ εἰ
 “ μὲν οἱ πολέμιοι ἥτις ὄντες ἡμῶν ἔφεν-

complures hoc ipsum facere videbat) itaque in hunc modum respondit, “ Enim-
 “ verò, Cyre, vos Persas *omnium* homi-
 “ num maximè id operam dare, ut insa-
 “ tiabili nullius voluptatis cupiditate te-
 “ neamini et oculis et auditu comper-
 “ tum habui: mihi verò multò magis
 “ expedire videtur, maximâ continenter
 “ frui voluptate. Quid autem volupta-
 “ tem hominibus majorem adfert, quàm
 “ prospera fortuna, quae *quidem* hoc
 “ tempore nobis obrigit? Si ergò, cùm
 “ prosperâ utamur fortunâ, prudenter
 “ eam conservemus, in vitâ fortassè be-
 “ atâ sine periculis senescere possimus:
 “ sin hæc minimè satiati, aliam ex aliâ
 “ persequi conabimur, videte, nè idem
 “ nobis accidat, quod accidisse multis in
 “ mari dicitur, ut, propterea quòd bo-
 “ nâ usi sint fortunâ, finem navigandi
 “ facere nollent, donec *nausfragio* inte-
 “ rirent; itidemque multis, qui victori-
 “ am adepti, dum alteram expèterent,
 “ priorem etiam amiserunt. Nam si hos-
 “ tes, pauciores cùm nobis essent, in fu-

146 CYRI INSTIT. IV.

“ gam se dederunt, fortassè et persequi
 “ pauciores tutum esset : nunc verò con-
 “ sideres *velim*, cum quantulâ ipforum
 “ parte *nos* omnes congressi vicerimus ;
 “ caeteri autem pugnâ abstinebant ; quos
 “ si ut pugnent non cogemus, et nostrum
 “ et sui ipforum ignari, propter impe-
 “ ritiam et animi mollitiam discedent :
 “ sin animadvertent, nihilo se minùs in
 “ periculo fore, si abeant, quàm si resis-
 “ tant, *vide*, nè cogamus eos ut etiam
 “ praeter animi sententiam fortiter se
 “ gerant. Nam scire debes, non magis
 “ illorum uxores ac liberos capiendi te
 “ cupidum esse, quàm illi servandi sint
 “ *cupidi*. Etiam fues cogita, posteaquam
 “ conspectae sunt, cum prole *sua* fuge-
 “ re, tametsi multae numero sint : cùm
 “ verò quis de pullis earum venetur ali-
 “ quem, non *jam* ampliùs, nè si una qui-
 “ dem sit, fugit, sed eum qui capere co-
 “ natur invadit. Nunc quidem cùm se-
 “ se in munitionem incluserint, potesta-
 “ tem nobis fecère velut è penu quo-
 “ dam promendi et pugnandi cum tanto
 “ eorum numero, quanto nobis visum

“ γον, ἴσως ἂν καὶ διώκειν τῆς ἡτῆς ἀσφα-
 “ λῶς εἶχε· νῦν δὲ κατανόησον πὸς ὧ αὐ-
 “ τῶν μέρει πάντες μαχεσάμενοι νενική-
 “ καμεν· οἱ δ' ἄλλοι ἄμαχοι εἰσὶν· οὓς εἰ
 “ μὲν μὴ ἀναγκάσοιμεν μάχεσθαι, ἀγνο-
 “ ῦντες καὶ ἡμᾶς καὶ ἑαυτὰς, δι' ἀμαθίαν καὶ
 “ μαλακίαν ἀπίασιν· εἰ δὲ γινώσκονται ὅτι
 “ καὶ ἀπίοντες ἔδὲν ἡτλὸν κινδυνεύουσιν ἢ μέ-
 “ νοντες, ὅπως μὴ ἀναγκάσωμεν αὐτὰς,
 “ καὶ εἰ μὴ βέλονται, ἀγαθὸς γενέσθαι.
 “ Ἰοδί γάρ ὅτι ἔσὺ μᾶλλον τὰς ἐκείνων
 “ γυναῖκας καὶ παῖδας ἐπιθυμεῖς λαβεῖν,
 “ ἢ ἐκεῖνοι σῶσαι. Εὐνόει δὲ ὅτι καὶ αἱ
 “ σύες ἐπειδὰν ὀφθῶσι, φεύγουσι καὶ
 “ πολλαὶ οὔσαι σὺν τοῖς τέκνοις· ἐπει-
 “ δὰν δὲ τις αὐτῶν θηρᾷ τι τῶν τέκνων,
 “ οὐκέτι φεύγει, οὐδ' ἦν μία τύχη οὖ-
 “ σα, ἀλλ' ἴεται ἐπὶ τὸν λαμβάνειν
 “ πειρώμενον. Καὶ νῦν μὲν ἐπικαίλακλεί-
 “ σαντες ἑαυτὰς εἰς ἔρυμα, παρέχον ἡμῖν
 “ ταμιεύεσθαι, ὥστε ὑπόσοις ἐβουλόμεθα

148 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

“ αὐτῶν μάχεσθαι· εἰ δ’ ἐν εὐρυχωρίᾳ
 “ πρόσμιεν αὐτοῖς, καὶ μαθήσονται, χωρὶς
 “ γενόμενοι, οἱ μὲν κατὰ πρόσωπον ἡμῖν,
 “ ὥσπερ νῦν, ἐναντιῶσθαι, οἱ δ’ ἐκ πλα-
 “ γίης, καὶ ἄλλοι ἐκ τῆς ἐτέρας πλαγίου, οἱ
 “ δὲ καὶ ὀπίωθεν· ὅρα μὴ πολλῶν ἐκάσῳ
 “ ἡμῶν καὶ ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν δεήσοι.
 “ Πρὸς δ’ ἔτι, ἔφη, ἔβηλοίμην ἂν ἔγωγε
 “ νῦν ὁρῶν Μήδης εὐθυμυμένους, ἔξαναση-
 “ σας ἀναγκάζειν κινδυνεύοντας ἰέναι.”

Καὶ ὁ Κῦρος ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλὰ
 μηδένα σὺ γε ἀναγκάσης, ἀλλὰ τὴς ἐθέ-
 λοντάς μοι ἔπεσθαι δός· καὶ ἴσως ἂν σοι καὶ
 τῶν σῶν φίλων τούτων ἐκάσῳ ἤκοιμεν ἄ-
 γοντες ἐφ’ οἷς πάντες εὐθυμήσεσθε. Τὸ
 μὲν γὰρ πλῆθος ἡμεῖς γε τῶν πολεμίων
 ἐδιωζόμεθα· (πῶς γὰρ ἂν καὶ καταλάβοι-
 μεν;) ἦν δέ τι ἢ ἀπερχισμένον τῆς στρατεύ-
 ματος λάβωμεν, ἢ τι ὑπολειπόμενον, ἥξο-
 μεν πρὸς σε ἄγοντες. Εννόει δ’ ἔφη, ὅτι
 καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ σὺ ἐδέου, ἤλθομεν, σοὶ

“ effect: at si latâ in planitie ad ipsos ac-
 “ cedemus, divisisque copiis discent, par-
 “ tim nobis à fronte, quemadmodum
 “ modò *accidit*, obsistere, partim ab la-
 “ tere uno, partim ab altero, partim eti-
 “ am à tergo; vide, nè cuique nostrum
 “ multis et oculis et manibus futurum
 “ sit opus. Praetereà nolim equidem,
 “ inquit, cùm Medos nunc hilaritati in-
 “ dulgere videam, *eos* surgere iussos ad
 “ periculosum iter cogere.”

Et Cyrus respondens, Neminem ve-
 rò, coëgeris, inquit; sed illos da *tantum*,
 qui me libentes sequentur: et fortassis
 ità redibimus, ut tibi et amicis hisce tu-
 is singulis adferamus ea, quae grata om-
 nibus futura sunt. Copias enim hostium
confertim omnes nos certè non persequemur;
 (nam quo pacto eas adsequi possi-
 mus?) verùm si quid vel avulsum ab exer-
 citu nacti erimus, vel à tergo relictum,
id ad te redeuntes adducemus. Cogita
 verò, inquit, nos etiam, quoniam tu ro-
 gabas, longo venisse itinere, tibi uti rem

150 CYRI INSTIT. IV.

gratam faceremus: itaque te vicissim nobis gratificari aequum est, ut et *ipsi* aliquo cum emolumento domum redeamus, et omnes ad thesaurum tuum non respiciamus. Hic Cyaxares, At verò si quis, inquit, libens te sequatur, equidem tibi gratiam quoque habiturus sim. Mitte igitur mecum quendam de *tuis* hisce fide dignis, qui tu quae jusseris exponat. Age verò, inquit, quemcunque horum volueris accipe. Ibi fortè *Medus* ille aderat, qui aliquando cognatum se Cyri dixerat, et osculum *ab eo* tulerat. Subjiciens itaque mox Cyrus, Sufficit, inquit, hic mihi quidem. Et is ergò te sequatur, ait: Tuque adeò dicito, ait, ut eat cum Cyro qui volet. Atque ità recepto *Cyrus* ad se homine exivit. Cumque egressus esset, statim dixit Cyrus, Jam sanè tu declarabis verumne sis loquutus, cùm te diceres voluptatem ex adspectu mei capere. Nequaquam verò à te discedam, inquit *Medus*, si hoc *quidem* dicis. Et Cyrus, Ergone caeteris, ait, *haec* prompto animo expones? Ille

χαριζόμενοι, μακρὰν ὁδὸν· καὶ σὺ ὅν ἡμῖν
 δίκαιος εἶ ἀντιχαρίζεσθαι, ἵνα καὶ ἔχοντές
 τι οἴκαδε ἀφικώμεθα, καὶ μὴ εἰς τὸν σὸν
 θησαυρὸν πάντες ὀρῶμεν. Ἐνταῦθα δὲ
 ἔλεξεν ὁ Κυαζάρης, Ἀλλ' εἶγε μέντοι
 ἐθέλων τις ἔποιτο, καὶ χάριν ἔγωγέ σοι εἰ-
 δεῖν ἂν. Σύμπεμψον τοίνυν μοι τῶν ἀ-
 ξιοπίστων τέτων τινὰ, ὃς ἔρεῖ ἂν σὺ ἐπι-
 σείλης. Λαβὼν δὲ ἴθι, ἔφη, ὄντινα ἐθέ-
 λης τέτων. Ἐνθα δὲ ἐτύγχανεν ὁ φήσας
 ποτὲ συγγενὴς αὐτῷ εἶναι, καὶ φιληθεὶς,
 παρῶν. Εὐθύς ὅν ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀρχεῖ,
 ἔφη, ἔμοιγε ἕτοσί. Καὶ ὅτος τοίνυν, ἔφη,
 σοὶ ἐπέσθω. Καὶ λέγε σὺ, ἔφη, τὸν θέ-
 λοντα ἵεναι μετὰ Κύρου. Οὕτω δὲ λαβὼν
 τὸν ἄνδρα ἐξήει. Ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, εὐθύς
 ὁ Κῦρος εἶπε, Νῦν δὲ σὺ δηλώσεις εἰ ἀ-
 ληθῆ ἔλεγες, ὅτε ἔφης ἠδεσθαί με θεώμε-
 νος. Οὐκ ἔν ἀπολείψομαί σε, ἔφη ὁ Μῆ-
 δος, εἰ τῷτο λέγεις. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν,
 Οὐκ ἔν καὶ ἄλλοις προθύμως λέξεις; Καί-

152 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

κεῖνος ἐπομόσας, Νῆ τὸν Δί', ἔφη, ἕως
 ἂν γε ποιήσω καὶ σέ ἡδέως ἐμέ θεᾶσθαι.
 Τότε δὴ ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ τῷ Κυαζάρους,
 τά τε ἄλλα προθύμως ἀπήγγελε τοῖς
 Μήδοις, καὶ προσετίθει ὅτι αὐτός γε οὐκ
 ἀπολείψοιτο ἀνδρὸς ἀρίστου καὶ καλλίστου, καί,
 τὸ μέγιστον, ἀπὸ θεῶν γεγονότος.

Πράττιονλος δὲ ταῦτα τῷ Κύρῳ, θείως
 πως ἀφικνῶνται ἀπὸ Ὑρκανίων ἄγγελοι.
 Οἱ δὲ Ὑρκανῖοι ὁμοροὶ μὲν τῶν Ασυρίων
 εἰσὶν, ἔθνος δ' ὅσον πολὺ· διὸ καὶ ὑπήκοοι τῶν
 Ασυρίων ἦσαν· ἐφιπποὶ δὲ καὶ τότε ἐδόκουν
 εἶναι, καὶ νῦν ἔτι δοκῶσι· διὸ καὶ ἐχρῶντο
 αὐτοῖς οἱ Ασύριοι, ὥς περ καὶ οἱ Λακεδαι-
 μόνιοι τοῖς Σκιρίταις· ὅθεν φειδόμενοι αὐ-
 τῶν οὔτ' ἐν πόνοις, οὔτ' ἐν κινδύνοις. Καὶ
 δὴ καὶ τότε ὀπισθοφυλακεῖν αὐτὰς ἐκέλευ-
 ον ὥς χιλίους ὄντας ἱππέας, ἵνα εἴ τι ὀπι-
 σθεν δεινὸν εἴη, ἐκεῖνοι πρὸ ἑαυτῶν τοῦτ'
 ἔχοιεν. Οἱ δὲ Ὑρκανῖοι, ἅτε μέλλοντες
 ὕστατοι πορεύεσθαι, καὶ τὰς ἀμάξας τὰς

CYRI INSTIT. IV. 153

interposito jurejurando, Profectò, inquit, donec efficiam, ut etiam tu me libenter adspicias. Tum demùm missus à Cyaxare, cùm alia Medis prompto animo denuntiavit, tum etiam addidit, se sanè à viro praestantissimo et pulcherrimo, atque *etiam*, quod maximum esset, à diis oriundo, abesse nolle.

Dum haec à Cyro geruntur, divinitùs quodammodò *accidit ut* ab Hyrcaniis nuntii venirent. Sunt autem Assyriis finitimi Hyrcanii, natio non *illa quidem* magna: quocirca etiam imperio Assyriorum subiecti erant: equites verò *idonei* et tunc habebantur, et adhuc habentur: idcirco utebantur operâ ipsorum Assyrii, quemadmodùm Lacedaemonii Sciritarum; nec in laboribus, nec in periculis eis parcentes. Et quidem eo ipso tempore jusserant eos, qui erant equites circiter mille numero, extremum tueri agmen, ut si quid à tergo periculum instaret, id illi ante se subirent. Hyrcanii autem, utpote qui ultimo loco iter facturi erant, etiam currus suos et do-

mesticos ultimos habebant. Nam pleraeque nationes Asiaticae expeditionem suscipientes familiam secum unà ducunt; et in hâc quidem expeditione Hyrcanii morem hunc servabant. Cumque ad animos eis accidisset, cujusmodi incommodis ab Assyriis afficerentur, et horum principem mortem occubuisse, victos ipsos esse, magnum metum invasisse exercitum, socios animum abjecisse, defecisseque; hæc cum secum ipsi cogitarent, visum est opportunè defectionem hoc tempore fieri posse, si *cum ipsis* Cyri exercitus *hostes* unà adoriri vellet. Atque *adèd* nuntios ad Cyrum mittunt: hujus enim nomini à praelio maxima celebritas accesserat. Qui autem missi erant, exponunt Cyro, jure se Assyrios odisse, ac si hoc tempore eos adgredi vellent, se quoque socios et duces ipsi itineris futuros: simul commemorabant etiam quo loco res hostium essent, utpote qui eum quàm maximè ad expeditionem *hanc* suscipiendam excitare cupiebant. Et Cyrus eos

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 155

ἑαυτῶν καὶ τῆς οἰκέτας ὑσάτους εἶχον.
 Στρατεύονται γὰρ δὴ οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν
 ἔχοντες οἱ πολλοὶ μεθ' ὧν περ καὶ οἰκῶσι.
 καὶ τότε δὴ ἐστρατεύοντο οἱ Ὑρκάνιοι, οὕ-
 τως. Εὐνοηθέντες δὲ οἶά τε πάχυσιν ὑπὸ
 τῶν Ασυρίων, καὶ ὅτι νῦν τεθναίῃ μὲν ὁ
 ἄρχων αὐτῶν, ἡτλημένοι δ' εἶεν, φόβος δὲ
 πολὺς εἴη ἐν τῷ στρατεύματι, οἱ τε σύμ-
 μαχοι αὐτῶν ὡς ἀθύμως ἔχοιεν καὶ ἀπο-
 λείποιεν· ταῦτα ἐνθυμζμένοις ἔδοξεν αὐ-
 τοῖς νῦν καλὸν εἶναι ἀποσῆναι, εἰ θέλοιεν
 οἱ ἀμφὶ Κῦρον συνεπιθέσθαι. Καὶ πέμ-
 πουσιν ἀγγέλους πρὸς Κῦρον· ἀπὸ γὰρ τῆς
 μάχης τὸ τέττου ὄνομα μέγιστον ἠύξετο.
 Οἱ δὲ πεμφθέντες λέγουσι Κύρῳ ὅτι μισοῖεν
 τῆς Ασυρίης δικαίως, νῦν τε εἰ βέλοιντο
 ἵεναι ἐπ' αὐτῆς, καὶ σφίσι σύμμαχοι ὑ-
 πάρξειαν καὶ ἡγήσαντο· ἅμα δὲ πρὸς τέ-
 τοις διηγνόντα τῶν πολεμίων ὡς ἔχοι,
 οἶα δὴ ἐπαίρειν βελόμενοι ὡς μάλιστα στρα-
 τεύεσθαι αὐτόν. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο

156 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

αὐτὸς, Καὶ δοκεῖτε ἄν, ἔφη, ἡμᾶς ἔτι καταλαβεῖν αὐτὸς, πρὶν ἐν τοῖς ἐρύμασιν εἶναι; ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφη, μάλα συμφορὰν τῷτο ἡγόμεθα εἶναι, ὅτι ἔλαθον ἡμᾶς ἀποδράντες. Ταῦτα δὲ ἔλεγε βουλόμενος αὐτὸς ὡς μέγιστον φρονεῖν ἐπὶ σφίσιν. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι καὶ αὐρίον ἔωθεν, εἰ εὐζῶνοι πορεύοιντο, καταλήψοιντο· ὑπὸ γὰρ τῷ ὄχλῳ καὶ τῶν ἀμαξῶν χολῇ πορεύεσθαι αὐτὸς· καὶ ἅμα, ἔφασαν, ἅτε τὴν προτεραίαν νύκτα ἀγρυπνήσαντες, νῦν μικρὸν πορευθέντες ἐς ρατοπεδεύχασι. Καὶ ὁ Κύρος ἔφη, Ἐχετε ὅν ὣν λέγετε πιστόν τι, ἡμᾶς διδάσκον, ὡς ἀληθεύετε; Ὁμήρους γ', ἔφασαν, ἐθέλομεν ἐλάσαντες αὐτίκα τῆς νυκτὸς ἀγαγεῖν· μόνον καὶ σὺ ἡμῖν θεῶν τε πιστὰ ποιήσον, καὶ δεξιὰν δὸς, ἵνα φέρωμεν καὶ τοῖς ἄλλοις ταῦτα, ἅπερ ἂν αὐτοὶ λάβωμεν παρὰ σῶ. Ἐκ' τούτου τὰ πιστὰ δίδωσιν αὐτοῖς, ἢ μὴν, εἰ μὴ ἐμπεδῶσιν ἂν λέγουσιν, ὡς φίλοις καὶ πιστοῖς χρήσεσθαι

CYRI INSTIT. IV. 157

interrogans, An existimatis, inquit, nos adhuc eos adsequeuturos, priusquam intra munitiones se recipiant? nam hoc *ipsum* nos magni infortunii loco ducimus, quod clam nobis aufugerint. Haec verò dicebat, quòd eos magnificentissimè de se sentire vellet. Illi autem responderunt, postridiè etiam manè fieri posse, si expediti pergerent, ut *eos* adsequerentur: prae turbâ enim et plaustris eos lentè iter facere: ac praetereà, inquit, quippe quòd nocte superiore vigilâssent, jam paululùm progressi castra metati sunt. Et Cyrus inquit, Ergone pignus quo fidem dictis faciatis aliquod habetis, quod nos doceat, vera vos dicere? Obsides, inquit, astutùm *hinc* profecti nocte adducere volumus: tu modò quoque diis testibus *tuam* nobis adstringe fidem, et dextram da, ut ea ad alios etiam adferamus, quae abs te acceperimus. Secundùm haec fidem iis dat, omninò se, ea si praestent quae pollicentur, illos et amicorum et fidorum *hominum* loco ha-

158 CYRI INSTIT. IV.

biturum, ut deteriori apud se conditione non essent, quàm vel Persae vel Medii. Atque hâc etiam tempestate videre est, et fidem Hyrcaniis haberi et eosdem magistratus gerere, quemadmodum qui de natione Persarum et Medorum *ipsi*dem digni videntur esse.

Cyrus, posteaquam coenatum esset, copias eduxit, cùm adhuc luceret, jussitque Hyrcanios operiri, ut unà proficiscerentur. Ac Persae quidem universi, ceu par erat, statim *castris* egrediebantur, et Tigranes *itidem* suis cum copiis; Medorum autem alii, quòd pueri cum *Cyro* puero amicitiam contraxerant, prodire; alii, quòd cum eo in venationibus consuetudine, congressi, mores ipsius admirati fuissent; alii, quòd gratiam ipsi haberent, qui metum eis ingentem depulisse videretur; alii, spe conceptâ, quòd *Cyrus* virum se virtute praeditum praeberet, eum etiam felicem valdeque magnum aliquando futurum: alii verò, si qua in se, dum apud Medos educaretur, contulerat beneficia, pro his vicissim ei rem gratam facere volebant; (et multis *sanè* multa

αὐτοῖς, ὡς μήτε Περσῶν μήτε Μήδων
μῆτιν ἔχειν παρ' αὐτῶ. Καὶ νῦν δι' ἔτι
ιδεῖν ἔστιν Ὑρκανίης καὶ πιστευομένης καὶ ἀρ-
χὰς ἔχοντας, ὥςπερ καὶ Περσῶν καὶ Μήδων
οἱ ἂν δοκῶσιν ἄξιοι εἶναι.

Ἐπειδὴ δ' ἐδείπνησαν, ἐξῆγε τὸ σφά-
τευμα ἔτι φωτὸς ὄντος. καὶ τὰς Ὑρκανίης
περιμένειν ἐκέλευσεν, ἵνα ἅμα ἴδεν. Οἱ
μὲν δὴ Πέρσαι πάντες, ὥςπερ εἰκὸς, εὐθὺς
ἔξω ἦσαν, καὶ Τυγράνης ἔχων τὸ ἑαυτοῦ
σφάτευμα. τῶν δὲ Μήδων ἐξήεσαν οἱ μὲν,
διὰ τὸ παιδὶ Κύρῳ ὄντι παῖδες ὄντες φί-
λοι γενέσθαι· οἱ δὲ, διὰ τὸ, ἐν θήραις συγ-
γενόμενοι, ἀγαθῆναι αὐτῷ τὸν τρόπον·
οἱ δὲ, διὰ τὸ χάριν εἶδέναι ὅτι μέγαν αὐ-
τοῖς φόβον ἀπεληλαχέναι ἐδόκει· οἱ δὲ, καὶ
ἐλπίδας ἔχοντες, διὰ τὸ ἄνδρα φαίνεσθαι
ἀγαθόν, καὶ εὐτυχῇ καὶ μέγαν ἔτι ἰσχυρῶς
ἔσεσθαι αὐτόν· οἱ δὲ, ὅτε ἐτρέφετο ἐν
Μήδοις, εἴ τιτι ἀγαθὸν συνέπραξεν, ἀντι-
χαρίζεσθαι ἐβόλοντο· (πολλοῖς δὲ πολ-

160 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

λα' διὰ φιλανθρωπίαν παρὰ τῷ πάππου
 ἀγαθὰ διεπέπρακτο) πολλοὶ δ' ἐπεὶ τὸς
 Ὑγκανίους εἶδον, καὶ λόγος διεδόθη ὡς ἡγή-
 σοιντο ἐπὶ πολλὰ ἀγαθὰ, ἐξήεσαν καὶ τοῦ
 λαβεῖν τι ἕνεκα. Οὕτω δὴ καὶ Μῆδοι χε-
 δὸν ἅπαντες ἐξῆλθον, πλὴν ὅσοι σὺν Κυα-
 ζάρει ἔτυχον σκηνῶντες· οὗτοι δὲ κατέ-
 μειναν, καὶ οἱ τέτων ὑπήκοοι. Οἱ δὲ ἄλ-
 λοι πάντες φαιδρῶς καὶ προθύμως ἐξωρμῶν-
 το, ἅτε ἔκ ἀνάγκῃ, ἀλλ' ἐθελεύσιοι καὶ χά-
 ριτος ἕνεκα ἐξιόντες. Ἐπειδὴ δὲ ἔξω ἦσαν,
 πρῶτον μὲν πρὸς τὸς Μήδους ἐξελθὼν ἐπή-
 νεσέ τε αὐτοὺς, καὶ ἐπηνύξατο, μάλιστα μὲν
 θεὸς αὐτοῖς ἴλεως ὄντας ἡγεῖσθαι καὶ σφί-
 σιν, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς δυνηθῆναι χάριν
 αὐτοῖς ταύτης τῆς προθυμίας ἀποδῆναι.
 Τέλος δ' ὅν εἶπεν ὅτι ἡγήσοιντο μὲν αὐ-
 τοῖς οἱ πεζοί, ἐκείνους δὲ ἔπεσθαι σὺν τοῖς
 ἵπποις ἐκέλευσε· καὶ ὅπως ἂν ἡ ἀναπαύων-
 ται ἢ ἐπίχωσι τῆς πορείας, ἐκέλευσεν
 αὐτοῖς πρὸς ἑαυτὸν παρελαύνειν τινας, ἵνα
 εἰδῶσι τὸ ἀεὶ καίριον.

commoda, quae ejus erat humanitas, apud avum confecerat) multi etiam, cùm Hyrcanios cernerent, et rumor esset diditus, *hos* ad multa bona *eis* duces futuros, illâ ipsâ de causâ proficiscebantur, ut aliquid consequerentur. Atque ità *factum*, ut et Medi prope universi prodirent, extra eos, quicumque Cyaxari fortè erant contubernales; hi enim, cum subiectis imperio suo, mauebant. Caeteri omnes laetis alacribusque animis illinc profecti sunt, utpote qui non coacti, sed sponte suâ gratificandique studio prodirent. Cùm verò jam egressi essent, primum Medos adiit, iisque collaudatis precatus est, maximè quidem ut dii propitii et ipsis et sibi duces essent, deinde ut et ipse gratiam iis pro hoc studio referre posset. Tandem pedites praeituros dixit, utque cum equis ipsi sequerentur imperavit: ac ubi vel requiescerent vel in itinere subsisterent, praecepit iis ut ad se quidam equis adveherentur, ut quid pro tempore quolibet fieri oporteret cognoscerent.

Secundùm haec jussit Hyrcanios praerire. Et illi interrogantes, Cur non expectas, inquiunt, donec obsides adducamus, ut et tu fidei pignoribus à nobis *prius* acceptis progrediaris? *Cyrus ibi* respondisse fertur, Equidem cogito, inquit, nostris in animis manibusque nostris fidei nos omnes habere pignora. Sic enim instructi *nobis* videmur, ut, vera si dicatis, nobis adsit beneficiis vos adficiendi facultas: sin fraude uti velitis, ità nos comparatos existimamus, ut minimè nos in potestate *vestrà*, sed vos potiùs in *nostrà*, diis volentibus, futuri sitis. Et verò Hyrcanii, ait, quia postremo loco vestros proficisci dicitis, ubi eos videritis, significate nobis illos esse vestros, iis uti parcamus. Haec cùm audissent Hyrcanii, et praeundo itineris se duces praestabant, quemadmodùm mandarât, et animi robur admirabantur; neque jam Assyrios, neque Lydos, neque socios ipsorum ampli-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 163

Ἐκ τούτων ἡγεῖσθαι ἐκέλευσε τὸς Ἰρ-
 κακίους. Καὶ οἱ ἡρώτων, Τί δὲ οὐκ ἀνα-
 μένεις, ἔφασαν, τὸς ὁμήρους ἕως ἂν ἀγά-
 γωμεν, ἵνα καὶ σὺ ἔχων τὰ πιστὰ παρ' ἡ-
 μῶν πορεύῃ; Καὶ τὸν ἀπακρίνασθαι λέ-
 γεται, Ἐννοῶ γάρ, φάναι, ὅτι ἔχομεν
 πάντες τὰ πιστὰ ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυ-
 χαῖς καὶ ταῖς ἡμετέραις χερσίν. Οὕτω
 γὰρ δοκοῦμεν παρεσκευάσθαι, ὥς, εἰ μὲν
 ἀληθεύητε, ἱκανοὶ εἶναι ὑμᾶς εὖ ποιεῖν·
 εἰ δὲ ἐξαπατᾶτε, οὕτω νομίζομεν ἔχσιν,
 ὥς μὴ ἡμᾶς ἐφ' ὑμῖν γενέσθαι, ἀλλὰ μάλ-
 λον, εἰ μὴ οἱ θεοὶ βύλωνται, ὑμᾶς ἐφ' ἡμῖν
 γενήσεσθαι. Καὶ μέντοι, ἔφη, ὦ Ἰρκακί-
 οί, ἐπειδὴ περ φατέ ὑσάτους πορεύεσθαι τὸς
 ἡμετέρους, ἐπειδὴν ἴδῃτε αὐτοὺς, σημαίνειτε
 ἡμῖν ὅτι οἱ ὑμέτεροί εἰσιν, ἵνα φειδόμεθα
 αὐτῶν. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ἰρκακί-
 οί, τὴν μὲν ὁδὸν ἡγάγοντο, ὥσπερ ἐκέλευε, τὴν
 δὲ ῥώμην τῆς ψυχῆς ἐθαύμαζον· καὶ ἔχι-
 τὸς Ἀσσυρίους, οὐδὲ τὸς Λωδῆς, οὐδὲ τὸς

164 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ.

συμμάχους ἑαυτῶν ἔτι ἐφοβῶντο, ἀλλὰ μὴ παντάπασιν ὁ Κῦρος μικράν τινα ἑαυτῶν οἶοιτο ῥοπὴν εἶναι καὶ παρόντων καὶ ἀπόντων.

Πορευομένων δὲ, ἐπεὶ νύξ ἐγένετο, λέγεται φῶς τῷ Κύρῳ καὶ τῷ στρατεύματι ἐκ τῆ οὐρανοῦ προφανὲς γενέσθαι, ὥστε πᾶσι φρίκην μὲν πρὸς τὸ θεῖον ἐγγίγνεσθαι, θάρσος δὲ πρὸς τὰς πολεμίους. Ὡς δὲ εὐζωνοὶ τε καὶ ταχὺ ἐπορεύοντο, εἰκότως πολλήν τε ὁδὸν διήνυσαν, καὶ ἅμα κνέφαϊ πλησίον γίγνομαι τῆ τῶν Ὑρκανίων στρατεύματος. Ὡς δ' ἐγνώσαν οἱ ἄγγελοι, λέγουσι τῷ Κύρῳ ὅτι ἔσθι εἰσιν οἱ σφέτεροι· τῷ τε γὰρ ὑσάτης εἶναι, γινώσκειν ἔφασαν, καὶ τῷ πλήθει τῶν πυρῶν. Ἐκ τήτου πέμπει τὸν ἕτερον αὐτῶν πρὸς αὐτὰς, προστάξας λέγειν, εἰ φίλοι εἰσιν, ὡς τάχιστα ὑπαντᾶν τὰς δεξιὰς ἀνατείναντας. Συμπέμπει δὲ τινὰς καὶ τῶν σὺν ἑαυτῷ, καὶ λέγειν ἐκέλευσε τοῖς Ὑρκανίοις ὅτι ὡς ἂν ὁρῶσιν

CYRI INSTIT. IV. 165

us metuebant, sed *hoc unum* nè Cyrus omninò parum in ipsis momenti situm existimaret, sive *ei* adessent sive abessent,

Cùm autem, iis progredientibus, nox adpetiisset, traditum est, Cyro et exercitui lucem clarissimam coelo datam fuisse, *quo factum* ut in animis omnium *quidam* horror erga numen divinum, et in hostes confidentia nasceretur. Et quia expediti celeriterque pergerent, mirum non est si magnum confecissent iter, atque *adèd* cum *ipso* crepusculo prope ab Hyrcaniorum copiis aberant. Id cùm nuntii animadvertissent, Cyrum docent, hos esse suos: nam *hoc* et indè se intelligere aiebant, quòd essent ultimi, et de ignium multitudine. Tum eorum alterum ad ipsos mittit, jubetque dicere, ut si *quidem* essent amici, quàm celerrimè sublatiis dextris occurrerent. Quosdam etiam suorum unà mittit, *quibus* praecipit Hyrcaniis dicerent, futurum ut ipsi

166 CYRI INSTIT. IV.

eodem se gererent modo, quo eos ad se ferri viderent. Atque ità nuntius alter apud Cyrum manet, alter ad Hyrcanios equo provehitur.

Intercà verò, dum quid Hyrcanii facturi essent considerabat Cyrus, exercitum subsistere iussit; et eum adequitant principes Medorum et Tigranes, et quid faciendum sit interrogant. Ille autem dicit iis, Agmen hoc proximum Hyrcaniorum est, et ad eos nuntiorum alter abiit, cumque hoc de nostris aliqui, monituri *eos*, ut si *quidem* amici sint, sublatiis dextris occurrant omnes. Quapropter si hoc modo accesserint, dextras eis suisque loco porrigite, simulque animum ipsis addite: sin arma expedierint, aut fugam moliantur, date operam, ait, nè quis ex *hostium* primis hisce superfit. Hujusmodi quaedam praecipiebat Cyrus; Hyrcanii verò nuntios cum audissent et gavisi sunt, et equis *celeriter* consensu adfuerunt, dextras, uti denuntia-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 167

αὐτὰς προσφερομένας, ἔτω καὶ αὐτοὶ ποιήσουσιν. Οὕτω δὴ ὁ μὲν μένει τῶν ἀγγέλων παρὰ Κύρῳ, ὁ δὲ προσελαύνει πρὸς τὰς Ἑρκανίους.

Εν ᾧ δ' ἐσκόπει τὰς Ἑρκανίους ὁ Κύρῳ, ὅ,τι ποιήσασιν, ἐπέσκησε τὸ σφράτευμα· καὶ παρελαύνουσι πρὸς αὐτὸν οἱ τῶν Μήδων προεσηκότες καὶ ὁ Τυγράνης, καὶ ἔρωτῶσι τί δεῖ ποιεῖν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Τῆς ἐς τὸ πλησίον Ἑρκανίων σφράτευμα, καὶ οἷχεται ὁ ἕτερος τῶν ἀγγέλων πρὸς αὐτὰς, καὶ τῶν ἡμετέρων τινὲς σὺν αὐτῷ, ἐροῦντες, εἰ φίλοι εἰσὶν, ὑπαντᾶν τὰς δεξιάς ἀνατείναντας πάντας. Εἰ μὲν ἔν ὅτῳ ἴωσι, δεξιῶδε αὐτὰς καθ' ὃν ἂν ἡ ἑκάστος, καὶ ἅμα θαρρύνετε· εἰ δὲ ὅπλα αἶρωνται, ἢ φεύγειν ἐπιχειρῶσι, τῶν, ἔφη, πρώτων εὐθὺς πειρᾶσθε μηδένα λείπειν. Ὁ μὲν τοιαῦτα παρήγγειλεν· οἱ δὲ Ἑρκάνιοι ἀκέσαντες τῶν ἀγγέλων, ἡσθησάν τε, καὶ ἀναπνήσαντες ἐπὶ

168 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

τὰς ἵππους παρῆσαν, τὰς δεξιάς, ὥσπερ
 εἶρητο, προτείνοντες· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ οἱ
 Πέρσαι ἀντεδεξιῶντό τε αὐτὰς καὶ ἐθάρρυ-
 νον. Ἐκ τούτου δὴ λέγει ὁ Κῦρος, Ἡμεῖς
 μὲν δὴ, ὦ Ὑρκάνιοι, ἤδη ὑμῖν πιστεύομεν·
 καὶ ὑμᾶς δὲ χρὴ πρὸς ἡμᾶς ἔτιωσ ἔχειν.
 Τούτο δ', ἔφη, ἡμῖν πρῶτον εἶπατε, ὁπό-
 σον ἀπέχει εἰθένδε ἔνθα αἱ ἀρχαί εἰσι τῶν
 πολεμίων, καὶ τὸ ἀθρόον αὐτῶν. Οἱ δὲ
 ἀπεκρίναντο ὅτι ὀλίγω πλεον ἢ παρασάγγ-
 γην. Ἐνταῦθα δὴ λέγει ὁ Κῦρος, “ Ἀγέε
 “ δὴ, ἔφη, ὦ ἄνδρες Πέρσαι καὶ Μῆδοι, καὶ
 “ ὑμεῖς ὦ Ὑρκάνιοι, (ἤδη γὰρ καὶ πρὸς ὑ-
 “ μᾶς ὡς συμμάχους καὶ κοινωνοὺς διαλέγο-
 “ μαι) εὖ χρὴ εἰδέναι νῦν ὅτι ἐν τούτῳ
 “ ἐσμὲν, ἔνθα μαλακισάμενοι μὲν, πάντων
 “ ἂν τῶν χαλεπωιάτων τύχοιμεν· (ἴσασι
 “ γὰρ οἱ πολέμοι ἐφ’ ᾧ ἤκομεν) ἦν δὲ κα-
 “ τὰ τὸ καρτερόν ἐμβαλόμενοι ἴωμεν ῥώ-
 “ μη καὶ θυμῷ ἐπὶ τὰς πολεμίους, αὐτίκα
 “ μάλα ὄψεσθε ὥσπερ θύλων ἀποδιδρα-

tum fuerat, protendentes : et Medi ac Persae dextras vicissim iis porrigebant, atque bono eos animo esse jubebant. Deinde Cyrus, Nos quidem, inquit, Hyrcanii, vobis jam fidem habemus; ac vos etiam eodem modo erga nos adfectos esse oportet. Verùm hoc primùm nobis dicite, quantum hinc distet *is locus* ubi hostium principes, et totae eorum sunt copiae. Responderunt illi, paulò majus intervallum esse parasangâ. Hìc Cyrus, “ Agite, ergò, inquit, Persae, Medi, et “ vos Hyrcanii, (nam vos etiam tanquam “ auxiliares et socios adloquor) certò *nos* “ scire oportet, eo res nostras esse in loco, ut si molliter remissaeque agamus, “ gravissima quaeque *mala* nobis even- “ tura sint: (nòrunt enim hostes quarum “ rerum causâ huc advenerimus:) sin “ totis viribus inruentes, fortiter animo- “ seque hostes adgrediemur, illico vide- “ bitis, eorum, servorum fugitivorum

170 CYRI INSTIT. IV.

“ more qui reperiuntur, alios supplica-
 “ re, alios fugere, alios nè ad haec qui-
 “ dem posse animos intendere. Nam
 “ victi nos adspicient, et neque fore ut
 “ adventemus existimantes, neque in
 “ ordines disposiri, neque ad pugnam
 “ parati deprehendentur. Quamobrem
 “ si suaviter et coenare et noctem *hanc*
 “ exigere et vivere deinceps volumus,
 “ nè demus eis deliberandi otium, ne-
 “ que parandi quidquam, quod ipsis ex
 “ usu sit, et nè omninò animadvertendi
 “ quidem quòd homines simus: sed non
 “ nisi scuta, et copidas, et secures, et
 “ plagas venisse putent. Et vos quidem,
 “ Hyrcanii, ait, vosmet nobis praeten-
 “ dendo, antecedit, quò vestris armis
 “ conspectis quàm longissimo tempore
 “ hostes fallere possimus. Verùm ubi
 “ ad hostium ego copias pervenero, co-
 “ hortem equitum apud me singuli re-

“ σκόντων καὶ εὐρημένων, τὴς μὲν ἵκετεύ-
 “ οντας αὐτῶν, τὴς δὲ φεύγοντας, τὴς δ’
 “ ἔδὲ ταῦτα φρονεῖν δυναμένους. Ἡτλή-
 “ μένοι τε γὰρ ὄφονται ἡμᾶς, καὶ ἔτε οἷο-
 “ μένοι ἥξειν, οὔτε συντεταγμένοι, οὔτε
 “ μάχεσθαι παρεσκευασμένοι, κατεilah-
 “ μένοι ἔσονται. Εἰ ἔν ἡδέως βελοίμεθα
 “ καὶ δειπνήσαι καὶ νυκτερεῦσαι καὶ βιοῦμεν
 “ τὸ ἀπὸ τῆςδε, μὴ δῶμεν αὐτοῖς χολήν
 “ μήτε βουλεύσασθαι, μήτε παρασκευά-
 “ σασθαι μηδὲν ἀγαθὸν ἑαυτοῖς, μηδὲ γινῶ-
 “ ναι πάνπαν ὅτι ἄνθρωποι ἐσμεν· ἀλλὰ
 “ γέρεα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις ἅπαντα
 “ καὶ πληγὰς ἤκειν νομιζόντων. Καὶ ὑμεῖς
 “ μὲν, ἔφη, ὦ Τρῳάριοι, ὑμᾶς αὐτὴς
 “ προπετάσαντες ἡμῶν, προπορεύεσθε
 “ ἔμπροσθεν, ὅπως τῶν ὑμετέρων ὅπλων
 “ ὀρωμένων λανθάνωμεν ὅτι πλείστον χρό-
 “ νον. Επειδὴν δ’ ἐγὼ πρὸς τῷ στρατεύ-
 “ ματι γένωμαι τῶν πολεμίων, παρ’ ἐμοῦ
 “ μὲν καταλείπει ἕκαστοι τάξιν ἱππέων,

172 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

“ ὥς, ἐάν τι δέῃ, χρῶμαι μένων παρά τὸ
 “ στρατόπεδον. Ὑμῶν δὲ οἱ μὲν ἄρχοντες
 “ καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐν τάξει ἐλαύνετε
 “ ἄθροοι, εἰ σωφρονεῖτε, ἵνα μήποτε ἀ-
 “ θρώῃ τινι ἐντυχόντες ἀποβιασθῆτε· τῆς
 “ δὲ νεωτέρους ἐφίειε διώκειν· ὅτοι δὲ και-
 “ νόνων· τῆτο γὰρ ἀσφαλέστατον νῦν ὥς
 “ ἐλαχίστους τῶν πολεμίων λείπειν. Ἡν
 “ δὲ (τὸ πολλοῖς δὴ συμβεβηκὸς κρατῆσι)
 “ τὴν τύχην ἀνατρέψαι γίγνηται, φυ-
 “ λάξασθαι δεῖ τὸ ἐφ’ ἀρπαγὴν τραπέ-
 “ σθαι· ὥς ὁ τῆτο ποιῶν ἐκέτι ἀνὴρ ἐστίν
 “ ἀλλὰ σκευοφόρος, καὶ ἔξει τῷ βελομέ-
 “ νῳ ἥδη χρῆσθαι τέτῳ ὥς ἀνδραπόδῳ.
 “ Ἐκεῖνο δὲ χρὴ γινῶναι, ὅτι οὐθέν ἐστι
 “ κερδαλεώτερον τῆ νικᾶν. Ὁ γὰρ κρα-
 “ τῶν ἅμα πάντα συνήρπακε, καὶ τῆς ἀν-
 “ δρας, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ χρήμα-
 “ τα, καὶ πᾶσαν ἅμα τὴν χώραν. Πρὸς
 “ ταῦτα τῆτο μόνον ὁρᾶτε, ὅπως τὴν
 “ νίκην διασώσωμεν· ἐν γὰρ ταύτῃ καὶ αὐ-

CYRI INSTIT. IV. 173

“ linquite, ut eorum operâ, si quid opus
 “ fuerit, *ipse* apud exercitum manens
 “ utar. Vos autem qui principes estis et
 “ aetate provectiores, ordinibus servatis
 “ conferti procedite, si sapitis, ut nè in
 “ confertas *hostium* copias delapsi per
 “ vim repellamini; junioribus perfe-
 “ quendi potestatem facite; iique *aded*
 “ *hostes* occidant: nam id tutissimum
 “ hoc fuerit tempore, ut ex hostibus
 “ quàm paucissimos superstites relinqua-
 “ mus. Quòd si accidat (id quod multis
 “ usu venit, qui rerum potiuntur) ut
 “ evertamus *ipforum* fortunam, caven-
 “ dum erit, nè ad praedam nos confera-
 “ mus: nam qui hoc facit, non ampliùs
 “ vir est, *et miles*, sed *farcinarius* calo,
 “ atque hunc *aded* uti mancipium trac-
 “ tare cuivis licet. Illud autem sciamus
 “ oportet, victoriâ nihil esse quaestuosius.
 “ Nam qui victor est, is simul omnia cor-
 “ ripit, et viros, et mulieres, et opes, et
 “ regionem simul universam. Ad haec
 “ unicum illud videte, ut victoriam con-
 “ servemus: quippe quâ etiam raptor

174 CYRI INSTIT. IV.

“ ipse continetur. Hoc quoque inter
 “ persequendum meminertis, ut ad me,
 “ dum adhuc lucebit, redeatis: nam post-
 “ quam tenebrae accesserint, neminem
 “ amplius admissuri sumus.”

Haec loquutus unumquemque suos
 ad ordines dimisit, simulque edixit, *ad*
suos cum venissent, decurionibus suis
 haec quisque significarent: (nam quia in
 fronte decuriones erant, audire pote-
 rant) decurionum verò quemque jube-
 rent *eadem* decuriae suae denuntiare.
 Secundum haec antecedeabant Hyrcanii,
 ipse cum Persis medium *agmen* tenens
 iter faciebat; equitesque in utrumque
 latus, ceu par erat, instructos collocavit.
 Cum autem illuxisset, hostium alii ob-
 stupuerunt eis quae cernebantur, alii
 jam *quid* ageretur, animadvertabant; alii
comperta nuntiabant, vociferabantur alii,
 alii solvebant equos; alii vasa colligebant,
 alii de jumentis arma dejiciebant, alii ar-
 mis se instruebant; alii in equos insilie-
 bant, alii frenos eis injiciebant; alii in
 vehicula uxores imponebant; alii res

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 175

“ τὸς ὁ ἀρπάζων ἔχεται. Καὶ τῷτο
 “ ἅμα διώκοντες μέμνησθε, ἦκειν πάλιν
 “ ὥς ἐμὲ ἔτι φωτὸς ὄντος· ὥς σκότους γε-
 “ νομένῃς ἡδὲνα ἔτι προσδεζόμεθα.

Ταῦτα εἰπὼν ἀπέπεμπεν εἰς τὰς τά-
 ξεις ἐκάστας, καὶ ἐκέλευσεν ἅμα πορευομένους
 τοῖς αὐτῷ ἐκαστον δεκαδάρχοις ταῦτα ση-
 μαίνειν· (ἐν μετώπῳ γὰρ οἱ δεκάδαρχοι
 ἦσαν, ὥστε ἀκθεῖν) τῆς δὲ δεκαδάρχης τῇ
 δεκάδι ἐκαστον κελεύειν παραγγέλλειν. Εκ-
 τῆς προηγουμένης μὲν οἱ Ὑρκάνιοι, αὐτὸς
 δὲ τὸ μέσον ἔχων σὺν τοῖς Πέρσαις ἐπο-
 ρεύετο· τῆς δὲ ἱππέας ἐκατέρωθεν, ὥς περ
 εἰκὸς, παρέταξε. Τῶν δὲ πολεμίων, ἐπεὶ
 σαφὲς ἐγένετο, οἱ μὲν ἐθαύμαζον τὰ ὀρώ-
 μενα, οἱ δ' ἐγίνωσκον ἤδη· οἱ δ' ἠγγελλον,
 οἱ δ' ἐβόων, οἱ δ' ἔλυον ἱππας· οἱ δὲ συνε-
 σκευάζοντο, οἱ δ' ἐρρίπιον τὰ ὄπλα ἀπὸ
 τῶν ὑποζυγίων, οἱ δ' ὠπλίζοντο· οἱ δὲ
 ἀνεπήδων ἐπὶ τῆς ἱππας, οἱ δὲ ἐχαλίναν·
 οἱ δὲ τὰς γυναῖκας ἀνεβίβαζον ἐπὶ τὰ ὄχη-

176 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

ματα· οἱ δὲ τὰ πλείους ἄζια ἐλάμβανον, ὡς διασωσόμενοι, οἱ δὲ κατορύττοντες τὰ τοιαῦτα ἠλίσκοντο· οἱ δὲ πλείοι εἰς φυγὴν ὤρμων. Οἶεσθαι δὲ χρὴ καὶ ἄλλα πολλά τε καὶ παντοδαπὰ ποιεῖν αὐτῆς· πλὴν ἐμάχετο ὕδεις, ἀλλ' ἀμαχητὶ ἀπώλοντο. Κροῖτος δὲ ὁ Λυδῶν βασιλεὺς, ὡς θέρος ἦν, τὰς τε γυναῖκας ἐν ταῖς ἀρμαμάξαις προαπεπέμφατο τῆς νυκτὸς, ὡς ἂν ῥᾶον πορεύοιντο κατὰ τὸ ψύχος, καὶ αὐτὸς ἔχων τὰς ἱππέας ἐπηκολύθει. Καὶ τὸν Φρύγα ταυτὰ φασὶ ποιῆσαι, τὸν τῆς παρ' Ἑλλήσποντον ἀρχοντα Φρυγίας. Ὡς δὲ παρήσθοντο τῶν φευγόντων καὶ καταλαμβανόντων ἑαυτὰς, πυθόμενοι τὸ γιννόμενον, ἔφευγον δὴ καὶ αὐτοὶ κατὰ κράτος. Τὸν δὲ τῶν Καππαδοκῶν βασιλέα καὶ τὸν τῶν Αἰαλίων ἔτι ἐγγὺς ὄντας καὶ ὑποσάντας ἀθωρακίσας κατακαίνυσιν οἱ Ὑρκάνιοι. Τὸ δὲ πλεῖστον ἦν τῶν ἀποθανόντων Αἰσυρίων καὶ Αἰαλίων· ἐν γὰρ

maximi pretii sumebant, tanquam *eas* conservaturi, deprehendebantur alii, qui hujusmodi res defodiebant; maxima verò pars in fugam ruebat. Alia etiam multa variaque *tunc* fecisse eos existimandum est; extra *illud unum*, quod nemo pugnabat, sed sine praelio peribant. Croesus autem Lydorum rex, et mulieres, quòd aestas esset, noctu harmamaxis praemisera, ut in frigore facilius iter facerent, et ipse cum equitatu subsequeretur. Eadem etiam Phrygem illum fecisse perhibent, qui *sitae* ad Hellespontum Phrygiae imperabat. Verùm ubi fugere quosdam et ad se jam pervenire senserunt, comperto quid fieret, etiam ipsi summâ viriûm contentione fugerunt. Cappadocum autem regem et Arabum, qui prope adhuc erant, et inermes subsistebant, Hyrcanii trucidant. Qui verò interficiebantur, maximâ ex parte Assyrii erant et Arabes: nam quòd in sua

178 CYRI INSTIT. IV.

jam essent regione, lentissimè progrediebantur. Ac Medi quidem et Hyrcanii hujusmodi quaedam, inter persequendum, qualia victores *facere* consentaneum est, patrabant. Cyrus autem equites apud se relictos castra circumequitare jussit, et si quos armatos exire viderent, *eos* occidere: remanentibus verò per praeconem edicebat, ut quicunque milites hostium vel equites essent, vel peltaestae, vel sagittarii, arma colligata adferrent, equis ad tabernacula relictis: haec autem quicunque non faceret, mox capite plecteretur: et cum strictis copidibus in ordine circumsteterunt. Itaque ii, quibus erant arma, unum in locum *illa* adsportata abjiciebant, ubi *Cyrus* jussérat, et ea quidem concremabant illi, quibus hoc negotii dederat.

Cyrum autem cogitatio subit, se neque esculentis neque potulentis instructos venisse, sine quibus nec ulla suscipi expeditio, nec fieri quicquam aliud que-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 179

τῇ ἑαυτῶν ὄντες χώρα, ἀσυντονώτατα
 πρὸς τὴν πορείαν εἶχον. Οἱ μὲν δὲ Μή-
 δοι καὶ Ὑρκάνιοι, οἷα δὴ εἰκὸς κρατῦντες,
 τοιαῦτα ἐποίουν διώκοντες. Ὁ δὲ Κῦρος
 τῆς παρ' ἑαυτῷ ἰππέας καταλειφθέντας
 περιελάυνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον, καὶ
 εἰ τινας σὺν ὅπλοις ἐξίοντας ἴδοιεν, κατα-
 καίνειν· τοῖς δ' ὑπομένουσιν ἐκήρυξεν, ὅπό-
 σοι τῶν πολεμίων στρατιωτῶν ἦσαν ἰππεῖς,
 ἢ πελτασαὶ, ἢ τοξόται, ἀποφέρειν τὰ
 ὅπλα συνδεδεμένα, τῆς δὲ ἵππου ἐπὶ ταῖς
 σκηναῖς καταλιπεῖν· ὅστις δὲ μὴ ταῦτα
 ποιήσῃ αὐτίκα τῆς κεφαλῆς στερηθήσεται·
 τὰς δὲ κοπίδας προχείρους ἔχοντες, ἐν
 τάξει περιΐσασαν. Οἱ μὲν δὲ τὰ ὅπλα
 ἔχοντες, ἐρρίπιν ἀποφέροντες εἰς ἓν χω-
 ρίον ὅποι ἐκέλευσε· καὶ ταῦτα μὲν οἷς ἐπέ-
 ταξεν ἔκαμον.

Ὁ δὲ Κῦρος ἐνενόησεν ὅτι ἦλθον μὲν
 ἔτε σῖτα ἔτε ποτὰ ἔχοντες, ἄνευ δὲ τέ-
 των ἔτε στρατεύεσθαι δυνατόν, ἔτε ἄλλο

180 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

ὅδ' ἐν ποιεῖν. Σκοπῶν δὲ ὡς ἂν ταῦτα τά-
 χιστα καὶ κάλλιστα γένοιτο, ἐνθυμεῖται
 ὅτι ἀνάγκη πᾶσι τοῖς στρατευομένοις εἶναι
 εἶναι τινα ὅτῳ καὶ σκηνῇς μελήσει, καὶ ὅπως
 τὰ ἐπιτήδεια παρεσκευασμένα τοῖς στρα-
 τιώταις εἰσίσιν ἔσαι. Καὶ τοίνυν ἔγνω
 ὅτι τέτους εἰκὸς μάλιστα πάντων ἐν τῷ
 στρατοπέδῳ νῦν κατειληφθαι ἂν ἦν, διὰ
 τὸ ἀμφὶ συσκευασίαν ἔχειν· ἐκέρυττε δὲ
 παρεῖναι πάντας τῆς ἐπιτρόπους· εἰ δὲ
 πῶς μὴ εἴη ἐπίτροπος, τὸν πρεσβύτατον
 ἀπὸ σκηνῆς· τῷ δὲ ἀπειθῆντι πάντα τὰ
 χαλεπὰ ἀνείπεν. Οἱ δὲ, ὁρῶντες καὶ τῆς
 δεσπότας πειθομένους, ταχὺ ἐπείθοντο.
 Ἐπεὶ δὲ παρεγένοντο, πρῶτον μὲν ἐκέ-
 λευσε καθίζεσθαι αὐτῶν οἷς ἐστὶ πλέον ἢ
 δυοῖν μηνῶν ἐν τῇ σκηνῇ τὰ ἐπιτήδεια.
 Ἐπεὶ δὲ τέτους εἶδεν, αἰτίῃς ἐκέλευσεν οἷς
 μηνὸς ἦν· ἐν δὲ τῷ ὅτῳ συμπάντες
 ἐκαθίζοντο. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔμαθεν, εἶ-
 πεν ὧδε αὐτοῖς, “ Ἀγετε τοίνυν, ἔφη, ὧ

at. Et cùm consideraret quo pacto haec et celerrimè et rectissimè parari possent; animadvertit, omnibus militantibus opus esse quodam, cui et tabernaculum curae foret, atque ut res necessariae militibus *in id* intrantibus paratae essent. Itaque sentiebat verisimile esse id maximè temporis illos in castris deprensos esse, quòd in apparandis rebus *corporibus curandis* necessariis occuparentur: per praeco- nes igitur edixit, ut procuratores *castrenses* omnes aessent, et sicubi procurator nullus esset, maximus natu è tabernaculo *veniret*: ei verò qui non pareret gravissima quaeque indixit. Illi autem, cùm etiam dominos *jussis* obtemperare cernerent, statim paruerunt. Et cùm aessent, primùm sedere jussit illos, quibus esset plus quàm in duos menses in tabernaculo *commeatus*. Hos cùm adspexisset, rursus *sedere* jussit quibus esset in *unum* mensem *commeatus*: ibi tum ferè omnes simul federunt. Cumque haec comperisset, his eos verbis adlocutus est, “ Agite verò, inquit, ò viri,

182 CYRI INSTIT. IV.

“ quicumque vestrūm mala exosi estis,
 “ et boni quidpiam à nobis consequi cu-
 “ pitis, promptis animis operam date,
 “ ut quolibet in tabernaculo cibi ac po-
 “ tūs plus duplo paratum sit et dominis
 “ et famulis, quàm quotidie parare con-
 “ suevistis: quin et alia parata sint om-
 “ nia facite, quaecunque dapes effectura
 “ sint lautas; quippe mox aderunt,
 “ utricunque vicerint, aequumque pu-
 “ tabunt esse, ut res omnes necessarias
 “ adfatim habeant. Itaque scire vos vo-
 “ lo è re vestrà futurum, si viros sine
 “ querelis exceperitis.” Haec illi cūm
 audissent, magno studio imperata facie-
 bant. *Cyrus* autem convocatis cohortium
 praefectis hujusmodi quaedam verba fe-
 cit:

“ Scimus jam licere nobis, amici, ap-
 “ te absentes socios prandium sumere,
 “ cibisque adeò studiosè admodum pa-
 “ ratis ac potu uti: verūm mihi non vi-
 “ detur hoc prandium magis nobis pro-
 “ futurum, quàm si pateat socios nobis

“ ἄνδρες, οἳ τινες ὑμῶν τὰ μὲν κακὰ μι-
 “ σείτε, ἀγαθὸν δέ τινος παρ’ ἡμῶν βύ-
 “ λεαθ’ ἂν τυγχάνειν, ἐπιμελήθητε προ-
 “ θύμως ὅπως διπλάσια ἐν τῇ σκηνῇ ἐκά-
 “ σῃ σιτία καὶ ποτὰ παρεσκευασμένα ἢ
 “ τοῖς δεσπόταις καὶ τοῖς οἰκέταις, ἢ ἂ
 “ καθ’ ἡμέραν ἐποιεῖτε· καὶ τᾶλλα δὲ
 “ πάντα ὅποσα καλὴν δαῖτα παρέξει,
 “ ἔτοιμα ποιεῖτε· ὥς αὐτίκα μάλα πα-
 “ ρέσονται ὁπότεροι ἂν κρατῶσι, καὶ ἀξιώ-
 “ σασιν ἑκπλεῶ ἔχειν πάντα τὰ ἐπιτή-
 “ ρεια. Ἰσε οὖν ὅτι συμφέροι ἂν ὑμῖν ἀ-
 “ μέμπως δέχεσθαι τὰς ἀνδρας.” Οἱ
 μὲν δὴ ταῦτα ἀκέσαντες, πολλῇ σπουδῇ
 τὰ παρηγγελμένα ἔπραττον. Ὁ δὲ αὖ
 συγκαλέσας τὰς ταξιαρχὰς ἔλεξε τοιαύδε·

“ Ἄνδρες φίλοι, γιγνώσκωμεν ὅτι νῦν
 “ ἕξεσιν ἡμῖν προτέροις τῶν ἀπόντων
 “ συμμάχων ἀρίστου τυχεῖν, καὶ τοῖς μά-
 “ λα ἐσπουδασμένοις σιτίοις καὶ ποτοῖς
 “ χρῆσθαι· ἀλλ’ ἢ μοι δοκεῖ τῆςτ’ ἂν τὸ

184 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

“ ἄριστον πλέον ὠφελῆσαι ἡμᾶς ἢ τὸ τῶν
 “ συμμάχων ἐπιμελεῖς φανῆναι, ὃδ' ἂν
 “ αὐτῇ ἡ εὐωχία ἰχυροτέρους τοσοῦτον
 “ ποιῆσαι ὅσον εἰ δυναίμεθα τὰς συμμά-
 “ χους προθύμους ποιῆσαι. Εἰ δὲ τῶν
 “ νυνὶ διωκόντων καὶ κατακαινόντων τὰς
 “ ἡμετέρας πολέμους, καὶ μαχομένων εἰ
 “ τις ἐναντῖται, τῶν δόξομεν οὕτως
 “ ἀμελεῖν ὥστε καὶ πρὶν εἰδέναι ὅ, τι πράτ-
 “ τουσιν, ἤρισηκότες φαίνεσθαι, ὅπως μὴ
 “ αἰχροὶ μὲν φανέμεθα, ἀδυνεῖς δ' ἐσό-
 “ μεθα, συμμάχων ἀπορῶντες. Τὸ δὲ
 “ τῶν πονόντων καὶ κινδυνεύόντων ἐπιμε-
 “ ληθῆναί τινα, ὅπως εἰσιόντες τὰ ἐπι-
 “ τήδεια ἔξουσιν, αὐτῇ ἂν ἡμᾶς ἡ θοίνη
 “ πλείω εὐφράνειεν, ὥς ἐγὼ φημι, ἢ τὰ
 “ παραχρῆμα τῇ γαστρὶ χαρίσασθαι.
 “ Εὐνοήσατε δ', ἔφη, ὥς εἰ μὴδ' ἐκείνους
 “ αἰχυντέον ἦν, ὃδ' ὥς ἡμῖν προσήκει ἔτε
 “ πλησμονῆς ποτε, ἔτε μέθης· ὃ γάρ πω
 “ διαπέπρακται ἡμῖν ἅ βυλόμεθα, ἀλλ'

CYRI INSTIT. IV. 185

“ curae fuisse, neque tantas nobis vires
 “ additurum esse hoc convivium, quan-
 “ tae nobis accessuræ sunt, si socios ad
 “ nos juvandos alacres reddere possimus.
 “ Quòd si eos, qui jam persequuntur et
 “ interficiunt hostes nostros, et, si quis
 “ adhuc resistit, dimicant, usque adeò
 “ negligere videbimur, ut etiam, priùs
 “ quàm cognoverimus quid rerum a-
 “ gant, nos pransos esse constet, *vereor*
 “ nè manifesti simus turpitudinis, et, so-
 “ ciis destituti, vires nostrae debiliten-
 “ tur. At eorum curam gerere qui et
 “ labores perferunt et pericula adeunt,
 “ ut adventantes *scilicet* res habeant ne-
 “ cessarias, hoc verò epulum multò nos
 “ magis exhilaraverit, meâ quidem sen-
 “ tentiâ, quàm si statim ea quae gulæ
 “ grata sunt faciamus. Etiam *hoc* cogi-
 “ tetis *velim*, ut illos maximè revereri
 “ non debeamus, *tamen* nè sic quidem
 “ vel satietati unquam vel temulentiae
 “ nos indulgere consentaneum esse: nec-
 “ dum enim confecimus ea quae volu-

186 CYRI INSTIT. IV.

“ mus, sed ea jam omnia curam quae
 “ requirunt *et diligentiam*, in ipso sunt
 “ articulo. Nam in castris hostes habe-
 “ mus numero plures nobis ipsis, eosque
 “ solutos; à quibus forsan adhuc cavere
 “ nos convenit, et *eosdem* custodire, ut
 “ sint qui nobis res necessarias parent.
 “ Absunt praeterea à nobis equites, qui
 “ solitudinem, quonam sint in loco, ad-
 “ ferunt; ac si redeant, mansurine sint
 “ nobiscum. Quapropter, viri, meâ qui-
 “ dem sententiâ, cibus ejusmodi hoc tem-
 “ pore potusque nobis est sumendus, cu-
 “ jusmodi quis existimet ad hoc maximè
 “ idoneum, ut nec somno, nec dementiâ
 “ repleamur. Scio itidem magnam in
 “ *hisc*e castris pecuniae copiam esse, de
 “ quâ non ignoro fieri posse ut nos, (ut
 “ ut illa nobis sit cum iis qui nobiscum
 “ eam cepère, communis) quantam vo-
 “ luerimus, avertamus: verùm non quae-
 “ stuosius hoc ego futurum arbitror, si
 “ *hanc ipsi* sumamus, quàm si justos illis
 “ nos declarantes, ratione hac id com-

ΚΥΤΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 187

“ αὐτὰ πάντα νῦν ἀκμάζει ἐπιμελείας
 “ δεόμενα. Ἐχομεν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέ-
 “ δῳ πολεμίους πολλαπλασίους ἡμῶν αὐ-
 “ τῶν, καὶ τέττας λελυμένους· ἔς καὶ φυ-
 “ λάττεσθαι ἴσως ἔτι προσήκει, καὶ φυλάτ-
 “ τειν, ὅπως ὥσι καὶ οἱ ποιήσοντες ἡμῖν τὰ
 “ ἐπιτήδεια. Ἐτι δὲ οἱ ἱππεῖς ἡμῖν ἄ-
 “ πεισι, φροντίδα παρέχοντες ὅπως εἰσί·
 “ καὶ ἂν ἔλθωσιν, εἰ παραμένουσιν. Ὡστε,
 “ ὦ ἄνδρες, νῦν μοι δοκεῖ τοιῦτον σῆτον
 “ προσφέρειν δεῖν ἡμᾶς καὶ τοιῦτον πο-
 “ τὸν, ὅποῖόν τις οἶεται μάλιστα σύμφο-
 “ ρον εἶναι πρὸς τὸ μήτε ὑπνοῦ, μήτε
 “ ἀφροσύνης ἐμπίπλεσθαι. Ἐτι δὲ καὶ
 “ χρήματα ἐγὼ οἶδα ὅτι πολλὰ ἐν τῷ
 “ στρατοπέδῳ ἔστιν, ὧν οὐκ ἀγνοῶ ὅτι δι-
 “ γατὸν ἡμῖν (κοινῶν αὐτῶν ὄντων τοῖς
 “ συγκατειληφόσι) νοσφίσασθαι ὅποσα
 “ ἂν βεβλώμεθα· ἀλλ' ἔμοι δοκεῖ τὸ λα-
 “ βεῖν κερδαλεώτερον εἶναι τῆ δικαίως
 “ φαινομένους ἐκείνοις, τέτῳ πρίασθαι ἔτι

188 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

“ μᾶλλον αὐτὰς ἢ νῦν ἀσπάζεσθαι ἡμᾶς.
 “ Δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, καὶ τὸ νεῖμαι τὰ
 “ χρήματα, ἐπειδὴν ἔλθωσι, Μήδοις καὶ
 “ Ὑρκανίοις καὶ Τυγράνῃ ἐπιτρέψαι· καὶ
 “ τι μείον ἡμῖν δάσωνται, κέρδος ἡγήσα-
 “ σθαι· διὰ γὰρ τὰ κέρδη ἡδίων ἡμῖν πα-
 “ ραμενῶσι. Τὸ μὲν γὰρ νῦν πλεονεκτῆ-
 “ σαι, ὀλιγοχρόνιον ἂν ἡμῖν τὸν πλῆτον
 “ παράχοι· τὸ δέ, ταῦτα προεμένους,
 “ ἐκεῖνα κτήσασθαι ὅθεν ὁ πλῆτος φύε-
 “ ται, τῷθ', ὡς ἐγὼ δοκῶ, ἀενναότερον
 “ ἡμῖν δύναται ἂν τὸν πλῆτον καὶ πᾶσι
 “ τοῖς ἡμετέροις παρέχειν. Οἶμαι δ',
 “ ἔφη, καὶ οἴκοι ἡμᾶς τέττε ἕνεκεν ἀσκεῖν
 “ καὶ γαστροὺς κρεῖττους εἶναι καὶ ἀκαίρων κερ-
 “ δῶν, ἵν', ὁπότε δέω, δυναίμεθα αὐτοῖς
 “ συμφόρως χρῆσθαι· πῶ δ' ἂν ἐν μείζονι
 “ τῶν νῦν παρόντων ἐπιδειξαίμεθα τὴν
 “ παιδείαν, ἐγὼ μὲν ἔχ' ὁρῶ.”

Ὁ μὲν οὕτως εἶπε· συνεῖπε δὲ αὐτῷ
 Ὑφάσπας, ἀνὴρ Πέρσης τῶν ὁμοτίμων,

CYRI INSTIT. IV. 189

“ paremus, ut nos majori quàm modò
 “ benevolentia complectantur. Etiam
 “ pecuniarum, inquit, divisionem Medis
 “ et Hyrcaniis et Tigrani, postquam ad-
 “ venerint, permittendam arbitror: ac
 “ si minus quoque nobis tribuerint, *id*
 “ *ipsum* in lucro ponendum esse: nam
 “ ob haec lucra libentiùs nobiscum ma-
 “ nebunt. Nos hoc quidem tempore
 “ proprii commodi rationem habere,
 “ opes nobis brevi temporis spatio du-
 “ raturas conciliaverit: verùm his ne-
 “ glectis illa parare, undè divitiae nas-
 “ cuntur, hoc *nimirum*, meo iudicio, no-
 “ bis nostrisque omnibus opes magis pe-
 “ rennes suppeditare possit. Arbitror
 “ autem, ait, propterea domi quoque
 “ nos et ad gulam et ad quaestus intem-
 “ pestivi cupiditatem fraenandam adsu-
 “ efactos, ut iis, cùm usus veniat, com-
 “ modè possimus uti: quibus autem in
 “ rebus meliùs quàm in praesentibus,
 “ edere queamus disciplinae specimen,
 “ equidem non video.”

Hoc quidem modo dixit *Cyrus*: ejus-
 que orationem *Hystaspas Persa*, unus ex
 ὁμοτῶν numero, hujusmodi verbis com-

190 CYRI INSTIT. IV.

probavit: Absurdum nempè fuerit, Cyre, nos in venatione quidem saepentimèrò ciborum ab usu toleranter abstinere, quâdam uti ferâ potiamur, eaque forsan parvi admodum pretii; at in conatu solidas venandi opes, si nobis ea patiamur esse impedimento, quae pravis quidem hominibus dominantur, sed bonis cedunt, nos haud videri, quod minimè nos deceat, facere. Et ità quidem Hyftaspas *Cyri* verba adprobavit; caeterique omnes his adsenſi ſunt. Et Cyrus, Agite ergò, inquit, quando de his eadem eſt *omnium* noſtrûm ſententia, mittite de *ſuo* quiſque manipulo viros quinque in primis graves, qui *per caſtra* circumeuntes collaudent eos, quoscuque res neceſſarias parare viderint; in negligentes autem nihilo parciùs quàm ſi ipſorum eſſent domini, animadvertant. Et haec quidem illi faciebant.

Medorum verò quidam, cùm partim plauſtra, quae è *caſtris hoſtium* dudum exceſſerant, rebus quibus indigebat exercitus reſerta, adſequerentur et reverti coëgiſſent, adveſti ſunt; partim *harmamaxas* interceptas cum praecellantiffi-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 191

ὦδε· Δεινὸν γάρ τ' ἂν εἴη, ὦ Κῦρε, εἰ ἐν
 θήρᾳ μὲν πολλάκις ἄσιτοι καρτερῶμεν,
 ὅπως θηρίον τι ὑποχείριον ποιησώμεθα,
 καὶ μάλα μικρὸν ἴσως ἄξιον· ὅλβον δὲ ὅλον
 πειρώμενοι θηρᾶν, εἰ ἐμποδὼν τι ποιησαί-
 μεθα γενέσθαι ἡμῖν, ἃ τῶν μὲν κακῶν ἀν-
 θρώπων ἄρχει, τοῖς δ' ἀγαθοῖς πεῖθεται,
 ἕκ ἂν μὴ πρέποντα ἡμῖν δοκοίημεν ποιεῖν.
 Ὁ μὲν Ὑφάσπας δὴ οὕτω συεῖπεν· οἱ δ'
 ἄλλοι πάντες ταῦτα συνήνευ. Ὁ δὲ Κῦ-
 ρος εἶπεν, Ἀγετε δὴ, ἔφη, ἐπειδὴ ὁμονοῶ-
 μεν ταῦτα, πέμψατε ἀπὸ λόχου πέντε
 ἄνδρας ἕκαστος τῶν σπαδαϊολάτων· ἔτοι δὲ
 περιϊόντες ἕς μὲν ἂν ὀρῶσι πορσύνοντις τὰ
 ἐπιτήδεια, ἐπαινόντων· ἕς δ' ἀμελῶντας,
 κολαζόντων ἀφειδέστερον ἢ ὡς δεσπότηαι.
 Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν.

Τῶν δὲ Μήδων τινὲς ἤδη οἱ μὲν ἀμάξας
 προωρμημένας κατὰ λαμβάνοντες καὶ ἀπο-
 στρέφαντες προσήλαυνον μεσὰς· ὧν ἐδεῖτο
 ἡ στρατιὰ, οἱ δὲ καὶ ἀρμαμάξας γυναικῶν

192 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

τῶν βελτίστων, τῶν μὲν, γνησίων, τῶν δέ, καὶ παλλακίδων, διὰ τὸ κάλλος συμπεριγομένων· καὶ ταύτας εἰληφότες προσήγον. Πάντες γὰρ ἔτι καὶ νῦν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν στρατευόμενοι ἔχοντες τὰ πλείους ἄξια στρατεύονται, λέγοντες ὅτι μᾶλλον μάχονται ἢ, εἰ τὰ φίλτατα παρείη· τέτοις γὰρ φασιν ἀνάγκην εἶναι προθύμως ἀλεξεῖν. Ἰσως μὲν ἔν ἕτῳς ἔχει· ἴσως δὲ καὶ ποιῶσιν αὐτὰ τῇ ἡδονῇ χαριζόμενοι.

Ὁ δὲ Κύρος, ὁρῶν τὰ τῶν Μήδων ἔργα καὶ Ὑρκανίων, ὥσπερ εἰ κατεμέμφετο αὐτὸν καὶ τὴς σὺν αὐτῷ, ὅτι οἱ ἄλλοι τῆτον τὸν χρόνον ἀκμάζειν τε μᾶλλον ἑαυτῶν ἐδόκην καὶ προσκταῖσθαι τι, αὐτοὶ δ' ἐν ἀργότερα χώρᾳ ὑποκαταμένειν. Καὶ γὰρ δὴ οἱ ἀπάγοντες, ἀποδεικνύντες Κύρῳ ἃ ἦγον, πάλιν ἀπήλαυνον, μεταδιώκοντες τὴς ἄλλους· ταῦτα γὰρ ἔφασαν σφίσι προστετάχθαι ποιεῖν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. Δακνόμενος δὴ ὁ Κύρος ἐπὶ τέτοις, ταῦτα

CYRI INSTIT. IV. 193

mis mulieribus, quas vel *conjuges* legitimas, vel concubinas formae causâ viri secum duxerant, *ad castra* adducebant. Nam hoc etiam tempore Asiatici omnes cùm exercitum in expeditionem educunt, ità solent educere, ut res maximi pretii secum sumant, quippe aiunt se pugnandi fore avidiores, eae si res adsint, quas carissimas habent: has enim animosè defendendi necessitatem sibi imponi dicunt. Et fortasse quidem ità se res habet; fortassis etiam haec, voluptati uti indulgeant, faciunt.

Cyrus autem, cùm Medorum et Hyrcaniorum facinora cerneret, *ipse* sibi suisque quasi succensebat, quòd alii hoc ipsos tempore vigore quodam superare viderentur, atque aliquid etiam acquirere, ipsi verò loco ab exercendâ industriâ remotiori haerere. Etenim qui praedam abducebant, monstratis Cyro rebus iis quas adferebant, rursùm caeteros persequuturi *hostes* avecti sunt: haec enim uti facerent, imperatum sibi suis à praefectis aiebant. Quae tamen Cyrum mor-

derent, suis tamen ille locis singula rēponebat; convocabat autem denuò cohortium praefectos, et cū ibi constitisset, unde exaudiri quae dicerentur possent, haec protulit:

“ Arbitror ego, amici, vos omnes animadvertere, bona ingentia Persis universis cessura, maximaque ad eò nobis, ceu par est, quorum adquiruntur opera, si *quidem* illa quae nobis sunt jam ostentata obtinuerimus: verum quo his pacto potiri queamus, cū virium satis ad ea comparanda nobis non superpetat, nisi proprius Persis equitatus fuerit, equidem non video. Nam velim vobis in mentem veniat, ait, nos Persas instructos armis esse, quibus hostes cominus *nobiscum* congressos in fugam vertere posse videmur: at ubi jam eos in fugam verterimus, quosnam vel equites, vel sagittarios, vel pelastas, vel jaculatores fugientes aut capere possimus, aut interficere, cū nulli nobis sint equi? Quinam itidem contra nos tendere formident, ac maleficiis nos vexare, sive sagittarii, sive jaculatores, sive equites, cum certò sci-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 195

μὲν ὁμῶς κατεχώριζε· συνεχάλει δὲ πάλ-
 λην τῆς ταξιάρχης, καὶ εἰς ὅπου ἔμελλεν
 ἂν ἐξαχθεῖν τὰ λεγόμενα, εἶπε τὰδε·

“ Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες φίλοι, εἰ κατὰ-
 “ ἔχομεν τὰ νῦν προφαινόμενα, μεγάλα
 “ μὲν ἂν ἅπασιν Πέρσαις ἀγαθὰ γένοιτο,
 “ μέγιστα δ' ἂν εἰκότως ἡμῖν, δι' ὧν πρῶ-
 “ σεται, πάντες, οἶμαι, γινώσκομεν· ὅ-
 “ πως δ' ἂν αὐτῶν ἡμεῖς κύριοι γενοίμε-
 “ θα, μὴ αὐτάρχεις ὄντες κτήσασθαι
 “ αὐτὰ, εἰ μὴ ἔσται οἰκθῆον ἱππικὸν Πέρ-
 “ σαις, τῷτο ρυκέτι ἐγὼ ὀρώ. Εὐνοεῖτε
 “ γὰρ δὴ, ἔφη, ἔχομεν ἡμεῖς οἱ Πέρσαι
 “ ὅπλα, οἷς δοκῶμεν τῆς πολεμίας τρέ-
 “ πεσθαι ὁμοῦσε ἰόντας· καὶ δὴ τρεπόμενοι,
 “ ποῖς ἢ ἱππέας, ἢ τοξότας, ἢ πελτα-
 “ τὰς, ἢ ἀκοντιστὰς, ἅνευ ἵππων ὄντες
 “ δυναίμεθα ἂν φεύγοντας ἢ λαβεῖν, ἢ
 “ κατακάνειν; Τίνες δ' ἂν φοβοῖντο ἢ
 “ μᾶς προσιώντες κακουργεῖν ἢ τοξόται, ἢ
 “ ἀκοντισαί, ἢ ἱππεῖς, εὖ εἰδότες ὅτι

196 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ.

“ ὅδεῖς αὐτοῖς κίνδυνος ὑφ’ ἡμῶν κακόν
 “ τι παθεῖν μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν πεφυκό-
 “ των δένδρων; Εἰ δὲ ταῦτα ἔτῳς ἔχει,
 “ οὐκ εὐδηλον, ἔφη, ὅτι οἱ νῦν παρόντες
 “ ἡμῖν ἱππεῖς νομίζουσι ταῦτα πάντα
 “ ὑποχέτρια γιγνόμενα ἔχῃ τῆτον ἐαυτῶν
 “ εἶναι ἢ ἡμέτερα; Ἰσως δὲ νῆ Δία καὶ
 “ μᾶλλον. Νῦν μὲν ἔν ἔτῳ ταῦτα ἔχει
 “ κατ’ ἀνάγκην. Εἰ δὲ ἡμεῖς ἱππικόν
 “ κτησαίμεθα μὴ χεῖρον τέτῳ, ἔ παν-
 “ τάπασιν ἡμῖν καλαφανές ὅτι τέσ τ’ ἂν
 “ πολεμίς δυναίμεθα ἄνευ τέτῳ ποιεῖν
 “ ἄπερ καὶ νῦν σὺν τέτοις, τέτους τε
 “ ἔχοιμεν ἂν τότε μετρίωτερον πρὸς ἡ-
 “ μᾶς φρονῶντας; ὁπότε γὰρ ἢ παρεῖναι
 “ ἢ ἀπεῖναι βέλοιντο, ἦτλον ἂν ἡμῖν μέ-
 “ λοι, εἰ αὐτοὶ ἄνευ τέτῳ ἀρκοῖμεν ἡμῖν
 “ αὐτοῖς. Εἶεν. Ταῦτα μὲν δὴ, οἶμαι,
 “ οὐδεὶς ἂν ἀντιγνωμονήσειε μὴ οὐχὶ τὸ
 “ πᾶν διαφέρειν τῶν Περσῶν γενέσθαι οἰ-
 “ κεῖον ἱππικόν. Ἀλλ’ ἐκεῖνο ἴσως ἐν-

CYRI INSTIT. IV. 197

“ ant nihil iis *imminere* periculi, nè à
 “ nobis magis quàm à consitis arboribus
 “ detrimenti quid accipiant? Quòd si
 “ haec ità se habeant, annon manifestum
 “ est, ait, illos equites qui modò nobis-
 “ cum sunt, existimare universa haec
 “ quae capta sunt, non minùs sua esse
 “ quàm nostra? Imo profectò magis eti-
 “ am fortasse. Et jam sanè haec uti sic
 “ se habeant necessarium est. At verò
 “ si nos equitatum paremus nihilo ho-
 “ rum *equitatu* deteriore, annon no-
 “ bis omninò perspicuum est, futurum,
 “ ut et adversùs hostes ea sine his ge-
 “ ramus, quae cum his modò gerimus,
 “ et ut hos *ipsos* erga nos modestiores
 “ experiamur? nam cùm vel adesse vel
 “ abesse velint, minùs curae nobis erit,
 “ si nobis ipsis *etiam* absque his facultas
 “ res conficiendi nostras abundè suppe-
 “ tat. Esto. Nemo certè, ut opinor, con-
 “ tra hanc sententiam repugnando dubi-
 “ tare possit, quin omninò praestet, Per-
 “ fas proprium sibi equitatum parare. Sed
 “ illud forsan vobiscum animo cogitatis,

198 CYRI INSTIT. IV.

“ quo pacto confieri hoc possit. Confi-
 “ deremus itaque, si *quidem* equitatum
 “ instituire velimus, quid nobis adsit,
 “ quidque desit. Sunt igitur hi *nobis*
 “ equi multi numero, capti in castris;
 “ *sunt* item frena quibus regi solent,
 “ caeteraque omnia quibus ad usum e-
 “ quorum opus est. Quin et illa nobis
 “ suppetunt, quibus eques uti debet, *ni-*
 “ *mirum* loricae, munimenta corporum,
 “ et palta, quibus et ejaculandis et re-
 “ tentis uti possumus. Quid ergò reli-
 “ quum? Viris nempè *nobis* opus est.
 “ Atqui hoc potissimum habemus: nihil
 “ enim aequè nostrum est, atque nosmet
 “ nobis ipsis sumus. At dixerit fortasse
 “ quispiam nos imperitos esse. Ità pro-
 “ fectò res est: neque enim illorum quis-
 “ quam, qui jam periti sunt, priusquam
 “ disceret, peritus erat. Verum quis
 “ objecerit, eos, pueri dum essent, di-
 “ dicisse. Utrum verò in pueris an in
 “ viris prudentiae plus est ad discendum
 “ ea quae dicantur et monstrantur?
 “ quibus, postquam didicerint, ad exer-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 199

“ νοεῖτε, πῶς ἂν τῷτο γένοιτο. Ἀρ’ ἔν
 “ σκεψώμεθα, εἰ βουλοίμεθα καθεσάναι
 “ ἵππικόν, τί ἡμῖν ὑπάρξει, καὶ τίνος ἐν-
 “ δεῖ. Οὐκἔν ἵπποι μὲν ἔσται πολλοὶ ἐν
 “ τῷ στρατοπέδῳ κατειλημμένοι, καὶ χα-
 “ λικοὶ οἷς πείθονται, καὶ τᾶλλα ὅσα δεῖ
 “ ἵππους ἔχειν χρῆσθαι. Ἀλλὰ μὲν καὶ
 “ οἷς γε δεῖ ἄνδρα ἵππεία χρῆσθαι ἔχο-
 “ μεν, θώρακας μὲν, ἐρύματα τῶν σω-
 “ μάτων, παλτὰ δὲ, οἷς καὶ μεθιέντες καὶ
 “ ἔχοντες χρῶμεθα ἅν. Τί δὴ τὸ λοι-
 “ πόν; Δηλονότι ἀνδρῶν δεῖ. Οὐκἔν τῷ-
 “ το μάλισα ἔχομεν· ἔδὲν γὰρ ἔτῳς ἡμέ-
 “ ῖερόν ἐστιν ὡς ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς. Ἀλλ’
 “ ἐρεῖ τις ἴσως ὅτι οὐκ ἐπιστάμεθα. Μὰ
 “ Δί· ἔδὲ γὰρ τῶν ἐπισταμένων νῦν, πρὶν
 “ μαθεῖν, οὐδεὶς ἠπίσατο. Ἀλλ’ εἴποι
 “ ἂν τις ὅτι παῖδες ὅλῃς ἐμάκθανον. Καὶ
 “ πότερον αἱ παῖδες εἰσι φρονιμώτεροι,
 “ ὥστε μαθεῖν τὰ φραζόμενα καὶ δεικνύ-
 “ μενα, ἢ οἱ ἄνδρες; πότεροι δὲ, εἰάν μα-

200 ΚΥΤΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

“ θωσιν, ἱκανώτεροι τοῖς σώμασιν ἐκπο-
 “ νεῖν, οἱ παῖδες ἢ οἱ ἄνδρες; Ἀλλὰ μὴν
 “ χολή γε ἡμῖν μανθάνειν ὅση ἔτε παι-
 “ σιν, ἔτε ἄλλαις ἀνδράσιν· ἔτε γὰρ το-
 “ ζεύειν ἡμῖν μαθητέον ὥσπερ τοῖς παισί·
 “ προεπισάμεθα γὰρ τῷτο· ἔτε μὴν ἀ-
 “ κοντίζειν· ἐπισάμεθα γὰρ τῷτο· ἀλλ’
 “ οὐδὲ μὴν ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀν-
 “ δράσι, τοῖς μὲν γεωργίαι ἀχολίαν πα-
 “ ρέχουσι, τοῖς δὲ τέχναι, τοῖς δὲ ἄλ-
 “ λα οἰκεῖα· ἡμῖν δὲ σφρατεύεσθαι ἔμό-
 “ νον χολή, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. Ἀλλὰ
 “ μὴν ἔχ ὥσπερ ἄλλα πολλὰ τῶν πο-
 “ λεμικῶν, χαλεπὰ μὲν, χρήσιμα δέ·
 “ ἵππικὴ δὲ ἔκ ἐν ὁδῷ μὲν ἡδίων ἢ αὐτῆς
 “ τοῖν ποδοῖν πορεύεσθαι; ἐν δὲ σπauδῇ,
 “ ἔχ ἡδὺ ταχὺ μὲν φίλῳ παραγενέσθαι,
 “ εἰ δέοι, ταχὺ δὲ, εἴτε ἄνδρα εἴτε θῆρα
 “ δέοι διώκοντα καταλαβεῖν; Εκείνο δὲ
 “ ἔκ εὐπετές, τὸ, ὅ,τι ἂν δέῃ ὄπλον φέ-
 “ ρειν, τὸν ἵππον τῷτο συμφέρειν; ἔκῃν

“ cendum *ea*, magis idonea corpora sunt,
 “ pueris an viris? At verò tantum nobis
 “ est ad discendum otii, quantum nec
 “ pueris, nec aliis viris: neque enim sa-
 “ gittandi nobis discenda est ars, sicut
 “ pueris; nam hanc jam ante tenemus:
 “ neque jaculandi; cùm illam *quoque*
 “ calleamus: nec item *nobis accidit*,
 “ quod hominibus caeteris, quibus ne-
 “ gotia partim agrorum cultura, partim
 “ artificia, partim aliae domesticæ res
 “ exhibent; nobis ad tractandam rem
 “ militarem non otium duntaxat est, sed
 “ etiam necessitas *imponitur*. At verò non
 “ hìc est, quod in aliis multis rebus ad
 “ bellum necessariis, quæ sunt illæ qui-
 “ dem difficiles, sed utilitatem adferunt:
 “ annon equitatio jucundior est in itine-
 “ re quàm pedibus incedere? in festina-
 “ tione autem, nonne jucundum est ce-
 “ leriter, si sit opus, amico adesse; cele-
 “ riterque, vel hominem vel feram, si
 “ poscat usus, insequendo intercipere?
 “ Illud autem non nec ommodum est,
 “ quodcunque armorum genus feren-
 “ dum sit, id equum unà portare? nimi-

202 CYRI INSTIT. IV.

“ rum idem est, et habere *ista* et una
 “ gestare. Quod verò maximè quis ve-
 “ reri possit, nè, si necesse fuerit in equo
 “ prius nos praelii periculum subire,
 “ quàm hoc *equitandi* munus accuratè
 “ teneamus, tum demum neque pedites
 “ ampliùs simus, neque satìs idonei equi-
 “ tes; nec hoc *ipsum* adeò omninò est
 “ explicatu difficile: nam ubicunque vo-
 “ luerimus, nobis statim licebit pediti-
 “ bus dimicare: quippe *equitandi* artem
 “ edocti, nihil eorum, quae ad artem pe-
 “ destris pugnae pertinent, dediscemus.”

Cyrus quidem hanc orationem habu-
 it: et Chryfantas ejus sententiam adpro-
 bans, in hunc modum loquutus est:

“ Equidem, inquit, usque adeò equi-
 “ tandi artem discere cupio, ut existi-
 “ mem me hominem volatilem fore, si
 “ eques factus fuero. Nam modò satìs
 “ mihi certè fuerit, si cum aliquo cur-
 “ rere pariter adgressus, solo *eum* capite
 “ antevertam; et si feram praetercur-
 “ rentem videam, ità contento cursu
 “ praevertere possim, ut prius eam vel
 “ jaculo vel sagittâ feriam, quàm procul
 “ admodum evaserit: at eques si factus

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 203

“ ταυτό γ’ ἐστὶν ἔχειν τε καὶ συμφέρειν.
 “ Ὁ γεμὴν μάλισ’ ἂν τις φοβηθείη, μὴ,
 “ εἰ δεήσει ἐφ’ ἵππῃ κινδυνεύειν πρότερον
 “ ἡμᾶς πρὶν ἀκριβοῦν τὸ ἔργον τῆτο, καὶ
 “ πεῖτα μήτε πεζοὶ ἔτι ὦμεν, μήθ’ ἵπ-
 “ πεις ἱκανοί· ἀλλ’ ὅδε τῆτο ἀμήχανον·
 “ ὅπου γὰρ ἂν βουλώμεθα, ἐξέσαι ἡμῖν
 “ πεζοῖς εὐθὺς μάχεσθαι· οὐδὲν γὰρ τῶν
 “ πεζικῶν ἀπομαθησόμεθα, ἵππεύειν μα-
 “ θόντες.” Κῦρος μὲν οὕτως εἶπε· Χρυ-
 σάντας δὲ συναγορεύων αὐτῷ, ὧδε ἔλεξεν·
 “ Ἀλλ’ ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὅπως ἐπιθυμῶ
 “ ἵππεύειν μαθεῖν, ὥς νομίζω, εἰάν ἵπ-
 “ πεὺς γένωμαι, ἀνθρώπου πλὴνός ἐφασθαι.
 “ Νῦν μὲν γὰρ ἔγωγε ἀγαπῶν, ἐξίσου
 “ τῷ θεῖν ὀρμηθεὶς ἀνθρώπῳ, μόνον τῇ
 “ κεφαλῇ προχών, ἂν τε θηρίαν παρα-
 “ θεόν ἰδὼν δυνήθῃ διατεινόμενος φθάσαι,
 “ ὥστε ἀκοντίσαι ἢ τοξεῦσαι πρὶν πάντα
 “ πρόσω αὐτὸ γενέσθαι· ἣν δὲ ἵππεὺς γέ-
 “ νωμαι, δυνήσομαι μὲν αἰδρα ἐξ ὀφθαλμοῦ

204 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

“ μήκῃς καθαιρεῖν· δυνήσομαι δέ, θηρία
 “ διώκων, τὰ μὲν ἐκ χειρὸς παίειν καὶ
 “ λαμβάνων, τὰ δὲ ἀκοντίζων ὥσπερ ἔση-
 “ κότα· ἢ γὰρ ἐὰν ἀμφότερα ταχέα ᾖ,
 “ ὅμως δὲ πλησίον γίγνηται ἀλλήλων,
 “ ὥσπερ τὰ ἔσηκότα ἔσαι. Εγὼ δὲ δὴ
 “ μάλιστα δοκῶ, ἔφη, ζῶν ἐζηλωκέναι
 “ ἵπποκενταύρους, εἰ ἐγένοντο· ὥστε προ-
 “ βελεύεσθαι μὲν ἀνθρώπῃ φρονήσει, ταῖς
 “ δὲ χερσὶ τὸ δέον παλαμᾶσθαι, ἵππου
 “ δὲ τάχος ἔχειν καὶ ἰχὺν, ὥστε τὸ μὲν
 “ φεῦγον αἶρεῖν, τὸ δὲ ὑπομένον ἀνατρέ-
 “ πειν· οὐκοῦν πάντα καὶ γὰρ ταῦτα ἵπ-
 “ πους γενόμενος, συγκομίζομαι πρὸς ἐ-
 “ μαυτόν. Προνοεῖν μὲν γε ἔξω πάντα
 “ τῇ ἐμῇ ἀνθρωπίνῃ γνώμῃ, ταῖς δὲ χερ-
 “ σὶν ὀπλοφορήσω, διώξομαι δὲ τῷ ἵππῳ,
 “ τὸν δ’ ἐναντίον ἀνατρέφομαι τῇ τῆ ἵπ-
 “ πῃ ῥώμῃ· ἀλλ’ ἔσπεφυκὼς δεδήσο-
 “ μαι, ὥσπερ οἱ ἵπποκένταυροι· ἔκῃ τῆ-
 “ τό γε κρεῖττον ἢ συμπεφυκέναι. Τοὺς

“ fuero, virum interimere tanto ex in-
 “ tervallò potero, quanto à me fuerit
 “ conspectus: et feras persequens, par-
 “ tim eas potero cominùs interceptas,
 “ partim quasi stantes jaculando ferire:
 “ nam si duo velocia sint, et propiùs ta-
 “ men ad se invicem accedant, stantium
 “ instar erunt. Ego verò, inquit, maxi-
 “ mè *omnibus* ex animalibus hippocen-
 “ tauros, si qui fuerunt, admirari soleo;
 “ quòd et humanâ prudentiâ consilium
 “ caperent priùs, et quòd opus esset ma-
 “ nibus efficerent, et equi celeritatem et
 “ robur haberent ad id capiendum quod
 “ fugeret, et prosternendum quod subsis-
 “ teret: haec igitur omnia et ipse factus
 “ eques, in me conferam. Mente qui-
 “ dem humanâ providere cuncta potero,
 “ manibus arma geram, persequar equo,
 “ equique *tandem* robore adversarium
 “ prosternam: neque tamen, ut hippo-
 “ centauri, concretus equo adligabor;
 “ atqui hoc certè melius est, quàm à na-
 “ turâ *equo* adhaerescere. Nam hippo-

206 CYRI INSTIT. IV.

„ centauros equidem ignorâsse arbitror,
 “ quo pacto multis commoditatibus ab
 “ hominibus inventis uti oporteret, quo-
 “ que pacto multis rebus jucundis, quas
 “ equis natura concessit, frui conveniret :
 “ ego verò, si equitare didicero, cùm equo
 “ infedero, quae hippocentauri sunt ni-
 “ mirum perficiam ; cùm descendero,
 “ quemadmodum reliqui homines, coc-
 “ nabo, et vestiar, et dormiam : quare
 “ quid aliud futurus sim, quam hippo-
 “ centaurus qui dividi et rursùm compo-
 “ ni poterit ? Ero praetereà, inquit, hâc
 “ etiam in parte meliori conditione quàm
 “ hippocentaurus ; nam oculis ille duo-
 “ bus prospiciebat, et auribus duabus
 “ audiebat ; ego verò quatuor oculis in
 “ explorando utar, et auribus quatuor
 “ praesentiam : aiunt enim equum etiam
 “ oculis multa prospicientem hominibus
 “ indicare, et significare *istidem* multa
 “ quae auribus ipse prius percipiat. Ita-
 “ que me, ait, illorum in numerum ad-
 “ scribe, qui equitare cupiunt.” Et 209

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 207

“ μὲν γὰρ ἵπποκενταύρους οἶμαι ἐγώ γε
 “ πολλοῖς μὲν ἀπορεῖν τῶν ἀνθρώποις εὐ-
 “ ρημένων ἀγαθῶν ὅπως δεῖ χρῆσθαι,
 “ πολλοῖς δὲ τῶν ἵπποις ἡδέων πεφυκό-
 “ των, πῶς αὐτῶν χρὴ ἀπολαύειν· ἐγὼ
 “ δέ, ἣν ἵππεύειν μάθω, ὅταν μὲν ἐπὶ τῷ
 “ ἵππου γένωμαι, τὰ τῷ ἵπποκενταύρῳ
 “ δήπου διαπράττομαι· ὅταν δὲ καταβῶ,
 “ δειπνήσω, καὶ ἀμφιέσομαι, καὶ καθευδήσω,
 “ ὥς περ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι· ὥστε τί ἄλ-
 “ λο ἢ διαιρετὸς ἵπποκένταυρος καὶ πάλιν
 “ σύνθετος γίγνομαι; Ἐτι δὲ, ἔφη, καὶ
 “ τὸδε πλεονεκτήσω τῷ ἵπποκενταύρῳ·
 “ ὁ μὲν γὰρ δυοῖν ὀφθαλμοῖν προεωράτο,
 “ καὶ δυοῖν ὥτον ἤκεν· ἐγὼ δὲ τέτληρσι μὲν
 “ ὀφθαλμοῖς τεκμαῖρμαι, τέτληρσι δὲ ὥσιν
 “ προαιδέσσομαι· πολλὰ γὰρ φασιν ἀν-
 “θρώποις καὶ ἵπποις τῶς ὀφθαλμοῖς προ-
 “ σρῶντα δηλῆν, πολλὰ δὲ τῶς ὥσιν προ-
 “ σκάνοντα σημαίνει. Ἐπεὶ μὲν ἔν, ἔφη,
 “ γράφε τῶν ἵππεύειν ἐπιθυμούντων.”

210 CYRI INSTIT. IV.

illi significâssent, deindè quid rerum gessissent, quaerebat. Illi res à se gestas exponebant, et quàm fortiter singula magnificè praedicabant. Omnia autem ille, quae dicere volebant, libenter audivit; deindè etiam eos hunc in modum collaudavit; Satis certè adparet, inquit, vos fortiter vosmet gessisse: nam ea *jam* vestra species est, ut et grandiores, et pulchriores, et acriores visu sitis, quàm priùs. Deindè autem, quantum itineris confecissent, interrogabat, et an incolas regio haberet. Dicebant illi, longum se iter *per magnam ejus partem* perequitando confecisse, totamque regionem habere incolas, et esse refertam et ovibus et capris, et bobus, et equis, et frumento, et bonis omnibus. Duo nobis, inquit, curanda sunt, tum ut superiores simus iis, qui haec possident, tum ut illi maneant: nam, quae incolas habet regio magni pretii possessio est; eademque si ab hominibus deserta sit, bonis etiam ipsis destituta est. Scio quidem trucidatos à vobis eos, qui se defendebant, rectèque adèd à vobis id factum: (nam hoc victo-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 211

ἐκ τούτων ἡρώτα ὅ,τι ἔπραξαν. Οἱ δὲ διη-
γῶντο ἅπερ ἐποίησαν, καὶ ὡς ἀνδρείως ἔκα-
σα ἐμεγαληγόρην. Ὁ δὲ διήκουε πάντα
ἡδέως ὅσα ἐβόλοντο λέγειν· ἔπειτα δὲ καὶ
ἐπήνεσεν αὐτὸς οὕτως, Ἀλλὰ καὶ δῆλοι,
ἔφη, ἐς ὅς ἀνδρες ἀγαθοὶ ἐγένεοθε· καὶ
γὰρ μείζους φαίνεσθε, καὶ καλλίους, καὶ γορ-
γότεροι, ἢ πρόοθεν, ἰδεῖν. Ἐκ δὲ τούτου
ἐπυνθάνετο ἡδὴ αὐτῶν καὶ πόσῃν ὁδὸν διή-
λασαν, καὶ εἰ οἰκοῖτο ἡ χώρα. Οἱ δ' ἔλε-
γον ὅτι καὶ πολλὴν διελάσειαν, καὶ πᾶσα
οἰκοῖτο ἡ χώρα, καὶ μεσῇ εἴῃ καὶ οἰῶν, καὶ
αἰγῶν, καὶ βοῶν, καὶ ἵππων, καὶ σίτου, καὶ
πάντων ἀγαθῶν. Δυσκοῖν ἂν, ἔφη, ἐπιμε-
λητέον ἡμῖν εἶη, ὅπως τε κρεῖττους ἐσόμε-
θα τῶν ἐχόντων αὐτὰ, καὶ ὅπως αὐτοὶ
μενῶσιν· οἰκουμένη μὲν γὰρ χώρα πολλοῦ
ἄξιον κλῆμα· ἐρήμη δ' ἀνθρώπων ὕσα, ἐρή-
μη καὶ τῶν ἀγαθῶν γίγνεται. Τὸς μὲν ἔν
ἀμυνομένους οἶδα, ἔφη, ὅτι ἀπεκτείνετε,
ὀρθῶς ποιοῦντες· (τούτο γὰρ μάλιστα σώζει

212 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

τὴν νίκην) τὰς δὲ παραδιδόντας, αἰχμα-
 λώτους ἐλάβετε· οὓς εἰ ἀφίεμεν, τῷτ' αὖ
 σύμφορον ἂν, ὡς ἐγὼ φημι, ποιήσαιμεν.
 Πρῶτον μὲν γὰρ νῦν οὐκ ἂν φυλάττεσθαι.
 ἔδὲ φυλάττειν τέτῃς ἡμᾶς δέοι, οὐδ' ἂν
 σιτοποιεῖν τέτοις· (ὃ γὰρ λιμῶ γε δήπου
 ἀποκτενῶμεν αὐτὰς) ἔπειτα δὲ καὶ τέτῃς
 ἀφέντες, πλείοσιν αἰχμαλώτοις χρησό-
 μεθα. Εἰ γὰρ κρατῶμεν τῆς χώρας,
 ἅπαντες ἡμῖν οἱ ἐν ταύτῃ οἰκῶντες, αἰχ-
 μάλωτοι ἔσονται· μᾶλλον δὲ τέτῃς ζῶν-
 τας ἰδόντες καὶ ἀφεθέντας μενῶσι καὶ οἱ ἄλ-
 λοι, καὶ πείθεσθαι αἰρήσονται μᾶλλον ἢ
 μάχεσθαι. Εγὼ μὲν ἔν οὗτω γινώσκω·
 εἰ δ' ἄλλο τις ὁρᾷ ἄμεινον, λεγέτω. Οἱ
 δὲ, ἀκούσαντες, συνήνουν ταῦτα ποιεῖν.
 Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος καλέσας τὰς αἰχμα-
 λώτους λέγει τάδε· “ Ἄνδρες, ἔφη, νῦν
 “ τε, ὅτι ἐπείθεσθε, τὰς ψυχὰς περικ-
 “ ποιήσασθε· τῷ τε λοιπῷ, ἢν ἔτῳ ποι-
 “ ῇτε, οὐδ' ὅτιῃν κακὸν ἔσαι ὑμῖν, ἀλλ'

riam in primis conservat) qui autem *arma* tradiderunt, eos captivos fecistis: quos si *quidem* dimittimus, facturi hoc, ut equidem aio, nostro cum commodo sumus. Primum enim neque caveri ab his neque custodire nos eos necesse fuerit, neque cibos eis parare: (non enim certe fame eos necabimus) deinde etiam, his dimissis, pluribus captivis utemur. Nam si regione potiti fuerimus, omnes ejus incolae captivos habebimus: magisque *adeo* caeteri, cum hos vivos dimissosque videbunt, mansuri sunt, et parere potius volent quam praelio discernere. Haec mea quidem sententia est: si quid aliud quisquam melius viderit proferat. Quae cum audissent illi, facienda haec consentiebant. Itaque Cyrus advocatos captivos his verbis adloquitur: “ Animas *vestras*, inquit, *vi-*
ri, conservastis, *eo ipso* quod paruitis: ac si deinceps vos ita gesseritis, nihil prorsus mali vobis accidet, praeter-

214 CYRI INSTIT. IV.

“ quam quòd idem, qui antehac, vobis
 “ non imperabit: incoletis autem domos
 “ easdem, et idem solum exercebitis et
 “ cum iisdem mulieribus habitabitis, et
 “ liberis vestris, uti modò, imperabitis.
 “ Neque tamen adversùs nos, neque
 “ quenquam alium, pugnabitis; ac si *quis*
 “ alius injuriam vobis intulerit, nos *ipsi*
 “ pro vobis pugnabimus. Nè quis verò
 “ militiam vobis imperet, ad nos arma
 “ deferre: eaque qui detulerint, pacem,
 “ et caetera, quae dicimus, sine fraude
 “ habebunt; quotquot autem *arma* bel-
 “ lica non deposuerint, adversùs eos ex-
 “ peditionem continuò suscepturi sumus.
 “ Quòd si quis vestrùm benevolo se ad nos
 “ animo accedere, et agere quid *nostrâ*
 “ *causâ* nosque doceré ostenderit, hunc
 “ nos ut benè de nobis promerentem at-
 “ que amicùm, non ut servum, tractabi-
 “ mus. Haec igitur, ait, et vos ipsos scire
 “ volo, et caeteris denuntiare. Quòd si
 “ quidam, ait, nobis haec statuentibus,

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 215

“ ἢ οὐχ ὁ αὐτὸς ἄρξει ὑμῶν, ὥσπερ καὶ
 “ πρότερον· οἰκήσετε δὲ τὰς αὐτὰς οἰ-
 “ κίας, καὶ χώραν τὴν αὐτὴν ἐργάσεσθε,
 “ καὶ γυναῖξί ταῖς αὐταῖς συνοικήσετε, καὶ
 “ παίδων τῶν ὑμετέρων ἄρξετε, ὥσπερ
 “ νῦν· Ἡμῖν μέντοι οὐ μαχεῖσθε, οὐδὲ
 “ ἄλλω ὕδενί· ἂν δὲ καὶ ἄλλος ὑμᾶς ἀδι-
 “ κῃ, ἡμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν μαχόμεθα· Ὁ-
 “ πως δὲ μὴδ' ἐπαγγέλλῃ μὴδεὶς ὑμῖν
 “ στρατεύειν, τὰ ὅπλα πρὸς ἡμᾶς κομί-
 “ σατε· καὶ τοῖς μὲν κομίζουσιν ἔσαι εἰ-
 “ ρήνη, καὶ ἃ λέγομεν, ἀδόλως· ὅποσοι δὲ
 “ ἂν τὰ πολεμικὰ μὴ ἀπορίθωνται ὅπλα,
 “ ἐπὶ τέτῃς ἡμεῖς καὶ δὴ στρατευσόμεθα.
 “ Εἰάν δέ τις ὑμῶν, καὶ ἰὼν ὡς ἡμᾶς εὐνοϊ-
 “ κῶς, καὶ πράττων τι καὶ διδάσκων φαίνη-
 “ ται, τῷτον ἡμεῖς ὡς εὐεργέτην καὶ φί-
 “ λον, ὅχ ὡς ὄνλον, περιέφομεν. Ταῦτ'
 “ ἔν, ἔφη, αὐτοὶ τε ἴξε, καὶ τοῖς ἄλλοις
 “ διαγγέλλετε. Ἀν δὲ ἄρα, ἔφη, ἡμῶν
 “ βουλομένων ταῦτα, μὴ πείθωνταί τι-

216 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

“ νες, ἐπὶ τούτῃς ἡμᾶς ἄγετε, ὅπως ἡμεῖς
 “ ἐκείνων, μὴ ἐκείνοι ἡμῶν ἄρχωσιν.”
 Ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ προσεκύνησάν
 τε καὶ ταῦτα ἔφασαν ποιήσεν.

Ἐπεὶ δὲ ἐκείνοι ὤχωντο, ὁ Κύρος εἶ-
 πεν, ὦ Μῆδοι καὶ Ἀρμένιοι, δει-
 πνεῖν πᾶσιν ἡμῖν· παρεσκευάσαι δὲ ὑμῖν
 τὰ ἐπιτήδεια, ὥς ἡμεῖς βέλτερά ἐδυνά-
 μεθα. Ἀλλ' ἴτε, καὶ ἡμῖν πέμπετε τῶ
 πεποιημένῳ σίτῃ τὸ ἥμισυ· ἱκανὸς δὲ ἀμ-
 φοτέροις πεποιήται· ὅψον δὲ μὴ πέμπετε,
 μὴδὲ πιεῖν· ἱκανὰ γὰρ ἔχομεν παρ' ἡμῖν
 αὐτοῖς παρεσκευασμένα. Καὶ ὑμεῖς δ',
 εἴφη, ὦ Ὑρκάνιοι, διαγάγετε αὐτὸς ἐπὶ
 τὰς σκηναίς, τὸς μὲν ἄρχοντας ἐπὶ τὰς
 μεγίστας, (γινώσκετε δὲ) τὸς δ' ἄλλους
 ὥς ἂν δοκῇ κάλλιστα ἔχειν· καὶ αὐτοὶ δὲ
 δειπνεῖτε, ὅπως ἡδίστον ὑμῖν· καὶ γὰρ ἀκέ-
 ραι αἱ σκηναί· παρεσκευάσαι δὲ καὶ ἐνθά-
 δε ὥσπερ καὶ τέτοις. Τούτο δ' ἴσε ἀμφότε-
 ροι, ὅτι τὰ μὲν ἔξω ὑμῖν ἡμεῖς νυκτοφυ-

CYRI·INSTIT. IV. 217

“ parere noluerint, adversùs eos nos dur-
 “ cite, ut nobis in illos, non illis in nos sit
 “ imperium.” Haec cùm dixisset, *cum*
 illi adorârunt, seque *adèd* praestatu-
 ros haec dixerunt.

Cumque illi discessissent, Tempus jam
 fuerit, inquit Cyrus, ô Medi et Hyrcan-
 nii, ut nos coenemus omnes: res au-
 tem necessarias vobis studio quo potui-
 mus maximo paravimus. Ite ergo, no-
 bisque partem parati panis dimidiam mit-
 tite: nam satîs pro utrisque paratum est;
 obsonii verù ac potûs nihil mittite: haec
 enim ipsi, quantum satîs est, parata ha-
 bemus. Vos autem, Hyrcanii, inquit,
 deducite ipsos ad tabernacula, principes
 quidem ad maxima, (*ea* verò nòstis) cæ-
 teros, ut visum fuerit commodissimum:
 quin et ipsi coenate ubi jucundissimùm
 vobis fuerit; nam tabernacula *vobis* inte-
 gra sunt; et in his etiam parata sunt om-
 nia, sicut et istis. Illud utrique scitote,
 nocturnas excubias nos obituros esse.

218 CYRI INSTIT. IV.

quòd ea, quae foris sunt, adtinet; vos ea, quae in tabernaculis fiunt, ipsi curate, atque in iis arma ponite: necdum enim illi qui sunt in tabernaculis, nobis amici sunt. Et Medi quidem Tigranisque milites lavabant, (*omnia* enim parata erant) mutatisque vestibus coenabant: ipsorum etiam equi necessaria habebant: mittebantque Persis dimidiam panis partem singulis: at neque obsonium neque vinum. miserunt, quòd Cyri milites haec habere putarent, quia *is* horum ipsis asfatim esse dixerat. Cyrus verò haec dixerat, *Persis* famem esse pro obsonio, potum autem, *qui* de praeterfluente amne hauriretur. Et Cyrus quidem praebitâ Persis coenâ, cùm tenebrae jam essent, complures eorum, quinos ac denos, dimittebat; eosque circum castra se occultare iussit, quippe qui existimaret simul custodiam *hoc modo* fore, si quis extrinsecus accederet; simul futurum, ut si quis extra *castra* pecunias ferens aufugeret, caperetur; atque ità *quidem* accidit: nam et aufugiebant multi, et multi fuère cap-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 219

λακήσομεν, τὰ δ' ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτοὶ
 ὄρατε, καὶ τὰ ὄπλα ἐντίθεοθε· οἱ γὰρ ἐν
 ταῖς σκηναῖς ἔπω φίλοι ἡμῖν. Οἱ μὲν δὴ
 Μῆδοι καὶ οἱ ἀμφὶ Τυγράνην ἔλθοντο, (ἦν
 γὰρ παρεσκευασμένα) καὶ ἱμάτια μεταλα-
 βόντες ἐδείπνουν· καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν εἶχον
 τὰ ἐπιτήδεια· καὶ τοῖς Πέρσαις διέπεμπον
 τῶν ἄρτων ἐκάστοις τὴς ἡμίσεως· ὄφον δὲ
 οὐκ ἔπεμπον οὐδὲ οἶνον, οἴομενοι ἔχειν τὴς
 ἀμφὶ Κῦρον, ὅτι ἔφη ἀφθονα ταῦτα
 ἔχειν. Ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα ἔλεγεν, ὄφον
 μὲν τὸν λιμὸν, πιεῖν δ' ἀπὸ τῆ παραρρέ-
 οντος ποταμοῦ. Ὁ μὲν ἦν Κῦρος δειπνί-
 σας τὴς Πέρσας, ἐπειδὴ συνεσκότασε, κα-
 τὰ πεμπάδας καὶ κατὰ δεκάδας πολλὰς
 αὐτῶν διέπεμπε· καὶ ἐκέλευσε κύκλῳ τοῦ
 στρατοπέδου κρύπτειν, νομίζων ἅμα μὲν
 φυλακὴν ἔσεσθαι εἴαν τις ἔξωθεν προσίη,
 ἅμα δὲ, εἴαν τις ἔξω χρήματα φέρων ἀ-
 ποδιδράσκη, ἀλώσεσθαι αὐτόν· καὶ ἐγένετο
 ὕτως· πολλοὶ μὲν γὰρ ἀπεδιδρασκον, πολ-

220 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

λοὶ δὲ ἐάλωσαν. Ὁ δὲ Κῦρος τὰ μὲν χρήματα τῆς λαβόντας εἶα ἔχειν, τῆς δὲ ἀνθρώπους ἐκέλευσεν ἀποσφάζαι· ὥστε τῷ λοιπῷ ἔδὲ βουλόμενος ἂν εὗρες ῥαδίως τὸν νύκτωρ πορευόμενον. Οἱ μὲν δὴ Πέρσαι ἔτῳ διῆγον· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ ἔπινον, καὶ εὐωχῶντο, καὶ ἠυλῶντο, καὶ πάσης εὐθυμίας ἐνεπίμπλαντο· πολλὰ γάρ καὶ τοιαῦτα ἐάλω, ὥστε μὴ ἀπορεῖν ἔργα τῆς ἐγρηγορότας.

Ὁ δὲ Κριαζάρης ὁ τῶν Μήδων βασιλεὺς τὴν μὲν νύκτα ἐν ἣ ἔξηλθεν ὁ Κῦρος, αὐτὸς τε ἐμεθύσκετο μεθ' ὧν παρεσκήνυσεν, ὡς ἐπ' εὐτυχία, καὶ τῆς ἄλλης δὲ Μήδους ᾤετο παρεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πλὴν ὀλίγων, ἀκούων θόρυβον πολύν· οἱ γὰρ οἰκέται τῶν Μήδων, ἅτε τῶν δεσποτῶν ἀπεληλυθότων, ἀνειμένως καὶ ἑπινόον καὶ ἐθορύβουν, ἄλλως τε καὶ ἐκ τῆς Ἀσσυρίου στρατεύματος καὶ οἶνον καὶ ἄλλα πολλὰ ταῦτα εἰληφότες. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο,

ti. Cyrus autem pecunias quidem eos tenere, qui *hos* cepissent, sinebat; homines verò interfici iussit: quo factum est, ut deinceps nè si cuperes quidem, quenquam noctu abeuntem reperisses. Et Persae quidem hoc modò degebant: Medii verò et potabant, et epulabantur, et tibiarum cantu semet oblectabant, et omni hilaritate ad satietatem usque fruebantur: nam ejusmodi multa capta fuerant, ut vigilantibus, quod agerent, minimè deesset.

Medorum verò rex Cyaxares, eâ nocte quâ Cyrus abierat, et ipse cum contubernaliis ebrius erat, veluti re benè gestâ, et Medos caeteros in castris, exceptis paucis, adesse putabat, quòd ingentem strepitum audiret: nam Medorum domestici, quippe quia domini discessissent, cum omni licentiâ potabant et tumultuabantur, praesertim quòd ab Assyriorum exercitu vinum et alia hujusmodi multa accepissent. Cum autem illuxisset,

222 CYRI INSTIT. IV.

set, atque ad portam nemo veniret praeter eos qui cum ipso coenati fuerant, audiretque castra Medis et equitibus esse vacua, et egressus ipse rem ità se habere cerneret: tum verò et in Cyrum et in Medos irà fremebat, quòd se relicto solo discessissent: statimque jubet, uti sanè crudelis et amens fuisse perhibetur, quendam ex iis qui aderant, equitibus ~~illis~~ *secum* sumptis, quàm celerrimè ad copias Cyrum secutas proficisci, atque haec dicere, Ego sanè nè te quidem, Cyre, arbitrabar adeò imprudens consilium de me capturum fuisse: si tamen ea Cyri esset sententia, minimè vos saltem, Medi, voluisse sic me solum relinquere *putàram*. Jam verò, Cyrus si quidem volet, *veniat*: sin minùs, vos saltem quàm celerrimè adeste. Haec mandata *ad Medos perferenda* dedit *nuntio*. Is autem qui proficisci jussus erat, Ego vero, domine, ait, quonam modo illos inveniam? Quonam, inquit *Cyaxares*, modo Cyrus istique adeò qui eum secuti sunt, *illos invenerunt* adversùs quos profecti sunt? Quoniam pro-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 223

καὶ ἐπὶ θύρας ὕδεις ἦκε, πλὴν οἵπερ καὶ συν-
 εδείπνεν, καὶ τὸ στρατόπεδον κενὸν ἤκουεν
 εἶναι τῶν Μήδων καὶ τῶν ἱππέων, ἑώρα
 δ', ἐπεὶ ἐξῆλθεν, ὅπως ἔχοντα· ἐνταῦθα
 δὴ ἐβριμῆτό τε τῷ Κύρῳ καὶ τοῖς Μήδοις,
 τῷ καταλιπόντας αὐτὸν ἔρημον οἴχεσθαι·
 καὶ εὐθύς, ὥςπερ λέγεται ὠμὸς εἶναι καὶ
 ἀγνώμων, κελεύει τῶν παρόντων τινὰ,
 λαβόντα τῆς παρ' ἑαυτῷ ἱππέας, πορεύ-
 εσθαι ὡς τάχιστα πρὸς τὸ ἀμφὶ Κῦρον
 στρατεύμα, καὶ λέγειν τάδε, Ὀμην μὲν ἔ-
 γωγε οὐδ' ἂν σέ, ὦ Κύρε, οὕτως ἀπρο-
 νοήτως περὶ ἐμῷ βελεύεσθαι· εἰ δὲ Κῦρος
 ὅτω γιγνώσκει, ὅτι ἂν ὑμᾶς γε, ὦ Μῆδοι,
 ἐθελῆσαι ὅπως ἔρημον ἐμὲ καταλιπεῖν.
 Καὶ νῦν, εἰ μὲν Κῦρος βέληται· εἰ δὲ
 μὴ, ὑμεῖς γε τὴν ταχίστην πάρεστε.
 Ταῦτα ἐπέτελλεν. Ὁ δὲ ταςόμενος
 πορεύεσθαι, ἔφη, Καὶ πῶς, ὦ δέσποτα,
 ἐγὼ εὐρήσω ἐκείνους; Πῶς δὲ Κῦρος, ἔφη,
 καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ἐφ' ὅς ἐπορεύοντο; Ὅτι

224 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

νῆ. Δί', ἔφη, ἀκέω ἀφεσηκότας τῶν πε-
 λεμίων Ὑρκανίους τινὰς, καὶ ἐλθόντας δε-
 ρο, οἵχεσθαι ἡγεμένους αὐτῶν. Ἀκού-
 σαυτα ὁ Κυαζάρης, πολὺ μᾶλλον ἔτι
 Κύρῳ ὠργίζετο, μὴδ' εἰπεῖν αὐτῷ τε-
 τα· καὶ πολλῇ σπευδῇ μᾶλλον ἔπεμ-
 ἐπὶ τὴς Μήδους, ὡς φιλώσων αὐτόν.
 ἰχυρότερον ἔτι, ἢ πρόσθεν, τοῖς Μή-
 ἀπειλῶν ἀπεκάλει· καὶ τῷ πεμπομένῳ
 ἡπεῖλησεν, εἰ μὴ ἰχυρῶς ταῦτα ἀπαγ-
 γείλοι.

Ὁ μὲν δὴ πεμπόμενος ἐπορεύετο, ἔχων
 τὴς ἑαυτοῦ ἰππέας ὡς ἑκατόν· ἀνιῶμενος
 ὅτι καὶ αὐτὸς ἔκ' ἐπορεύθη μετὰ τῷ Κύρῳ.
 Ἐν δὲ τῇ ὁδῷ πορευόμενοι, διαχιζομένων
 ὁδῶν τρίβῳ τινὶ, ἐπλανῶντο· καὶ ἔ' πρόσθεν
 ἀφίκοντο εἰς τὸ τῷ Κύρῳ σφάτευμα, πρὶν
 ἐνταχόντες ἀποχωρῆσαι τισὶ τῶν Αἰατυ-
 ρίων, ἡνάγκασαν αὐτὴς ἡγεῖσθαι· καὶ ἔ'τως
 ἀφικνῶνται, τὰ πυρὰ κατιδόντες, περὶ
 μέσας νύκτας. Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο πρὸς τῷ

CYRI INSTIT. IV. 225

festò, ait, quosdam Hyrcanios ab hostibus defecisse audio, cùmque huc venissent, duces se Cyri copiis praebentes abisse. Haec cùm audisset Cyaxares, multò etiam magis Cyro succensebat, qui haec ei non indicasset; majorique studio ad Medos mittebat, quò eum *copiis* nudaret: quin etiam gravioribus cum minis, quàm antea, Medos *ab eo* avocabat: eique etiam qui missus erat minas intendit, si non haec vehementer acriterque exponeret.

Et ille quidem qui missus erat, cum suis centum ferè equitibus, proficiscebatur: *id ipsum*, quod non et ipse cum Cyro discessisset, aegrè ferens. Cùmque iter pergerent, ac viae semitâ quâdam tritâ dividerentur, oberrârunt; neque prius ad Cyri exercitum pervenêre, quam in Assyrios quosdam à *castris* digressos incidissent, atque eos ut sibi duces essent vi coëgissent: atque ità *demum*, conspectis ignibus, èo, circa mediam noctem, pervenerunt. Cùm verò ad castra ac-

226 CYRI INSTIT. IV.

cessissent, excubitores eos, quemadmodum mandatum à Cyro fuerat, ante lucem non intromiserunt. Die verò jam illucescente, Cyrus primùm arcessitis magis, diis ea, quae in more essent, ob res adeò prosperas, seligi iussit. Et ii quidem in his erant occupati: ille autem, convocatis iis qui ἰμότιμοι appellantur, dixit, Multa bona, viri, deus nobis ostendit; at nos, Persae, pauciores hoc tempore sumus, quàm ut illa nostrâ in potestate tenere possimus. Nam si ve ea, quaecunque laboribus nostris adepti fuerimus, non conservabimus, rursùs erunt aliena; si ve ex nostris quosdam ipsis custodes eorum quibus potiti sumus relinquamus, statim nullas nobis esse vires manifestum erit. Quamobrem mihi videtur, cuidam è vobis quamprimùm in Persiam eundum esse, qui doceat ea quae à me dicuntur, et exercitum quàm celerrimè mitti jubeat, si quidem Persae et imperium et fructum Asiae suam in potestatem venire cupiant. Ito ergò tu, qui natu maxi-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 227

στρατοπέδῳ, οἱ φύλακες, ὥσπερ εἰρημένον
 ἦν ὑπὸ Κύρου, οὐκ εἰσαφῆκαν αὐτὸς πρὸ
 ἡμέρας. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ὑπεφαίνετο, πρῶ-
 τον μὲν τὸς μάγας καλέσας ὁ Κύρος, τὰ
 τοῖς θεοῖς νομιζόμενα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀ-
 γαθοῖς ἐξαιρεῖσθαι ἐκέλευσε. Καὶ οἱ μὲν
 ἀμφὶ ταῦτα εἶχον· ὁ δὲ, συγκαλέσας τὸς
 ὁμοτίμους, εἶπεν, Ἄνδρες, ὁ μὲν θεὸς προ-
 φαίνει πολλὰ ἀγαθὰ, ἡμεῖς δὲ, ὦ Πέρ-
 σαι, ἐν τῷ παρόντι ὀλίγοι ἐσμέν ὥστε ἐγ-
 κρατεῖς εἶναι αὐτῶν. Εἴτε γὰρ ὅσα ἂν
 κατεργαζώμεθα μὴ φυλάζομεν ταῦτα,
 πάλιν ἀλλότρια ἔσται· εἴτε καταλείβο-
 μέν τινες ἡμῶν αὐτῶν φύλακας ἐπὶ τοῖς
 ἐφ' ἡμῖν γιγνομένοις, αὐτίκα οὐδεμίαν ἔ-
 χοντες ἰσχὺν ἀναφανέμεθα. Δοκεῖ ἔν μοι
 ὥς τάχιστα ἰέναι τινὰ ὑμῶν εἰς Πέρσας,
 καὶ διδάσκειν ἅπερ ἐγὼ λέγω, καὶ κελεύειν
 ὥς τάχιστα πέμπειν στρατεύμα, εἴπερ
 ἐπιθυμῶσι Πέρσαι τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας
 καὶ τὴν κάρπωσιν γενέσθαι ἐφ' ἑαυτοῖς. Ιθι

228 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ.

μὲν ὧν, ἔφη, σὺ ὁ πρεσβύτατος, καὶ ἔλθων
 ταῦτα λέγε, καὶ ὅτι ὅς ἂν πέμπωσι στρα-
 τιώτας, ἐπειδὴν ἔλθωσι παρ' ἐμέ, ἐμοὶ με-
 λήσει περὶ τῆς τροφῆς αὐτῶν. "Α δ' ἔχο-
 μεν ἡμεῖς, ὁρᾷς μὲν αὐτὰ, κρύπτει δὲ τέ-
 των μηδέν· ὅ,τι δὲ τέτων ἐγὼ καλῶς καὶ
 νομίμως πέμπων εἰς Πέρσας ποιοίμην ἂν,
 τὰ μὲν πρὸς τὸς θεοὺς, τὸν πατέρα ἐρώτα·
 τὰ δὲ πρὸς τὸ κοινόν, τὰς ἀρχάς. Περ-
 ψάντων δὲ καὶ ὀπίηρας ὧν πράττομεν, καὶ
 φρασηῆρας ὧν ἐρωτῶμεν. Καὶ σὺ μὲν,
 ἔφη, συσκευάζε, καὶ τὸν λόχον προπομ-
 πὸν ἄγε.

Ἐκ τούτων δὲ καὶ τὸς Μήδους ἐκάλει, καὶ
 ἅμα ὁ τῷ Κυζάρου ἀγγελὸς παρίσταται,
 καὶ ἐν πᾶσι τήν τε πρὸς τὸν Κύρον ὀργήν
 καὶ τὰς πρὸς τὸς Μήδους ἀπειλὰς αὐτὸς
 ἔλεγε· καὶ τέλος εἶπεν ὅτι ἀπιέναι Μήδους
 κελεύει, εἰ καὶ ὁ Κύρος μένειν βέλεται.
 Οἱ μὲν δὴ Μῆδοι ἀκούσαντες τῷ ἀγγέλῳ
 ἐσίγησαν, ἀπορῶντες μὲν πῶς χρη κα-

mus es, inquit, ac postquam eò veneris, haec exponito; tum autem, mihi curae futurum, ut militibus quos miserint, ubi ad me pervenerint, alimenta suppetant. Vides ipse quidem ea, quae habemus, eorumque nihil celato: ex quibus quidnam *potissimum* in Persiam mittendo, ut par et legibus consentaneum est fecero, deos quod adtinet, patrem *meum*; quod rempublicam, magistratus, interroga. Etiam spectatores eorum quae gerimus, et explicatores eorum de quibus interrogaturi sumus, *huc* mittant. Ac tu quidem, ait, ad iter te collectis rebus necessariis parato, manipulumque, qui te deducat, tecum sumito.

Secundùm haec Medos arcessit, cùm simul Cyaxaris nuntius adesset, et coram omnibus iram ejus adversùs Cyrum et minas adversùs Medos indicaret, tandemque diceret, mandare *Cyaxarem* ut Medi discederent, etiamsi Cyrus manere vellet. Et Medi quidem cùm haec nuntii verba audissent, silebant; tum consilii inopes quo pacto arcessenti non pare-

rent, tum metuentes quemadmodum minanti obtemperarent, praesertim quod illius crudelitatem nossent. Cyrus autem, Minimè miror equidem, ait, nuntie Medique, Cyaxarem et de nobis et de seipso valdè timere, cùm multos id temporis hostes viderit, et quid nos agamus ignoret: verùm ubi senserit, complures hostium periisse, fugatos universos, primum metuere desinet, deindè agnoscet minimè se jam desertum esse, cùm amici hostes ipsius interimunt. At verò quonam modo reprehensione digni sumus, cùm de ipso benè promercamur, neque haec quidem de nostrâ sententiâ temerè faciamus? sed ego illum suasi ut mihi permitteret, vobis adsumptis egredi: vos autem non ut cupidi profectionis, an exeundum esset, interrogastis, atque ita jam huc pervenistis: at ab illo prodire iussi, si cui vestrùm grave non esset. Quapropter haec ira, sat scio, secundis *hisc*

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 231

λῶντος ἀπειθεῖν, φοβέμενοι δὲ πῶς ἀπει-
 λῶντι ὑπακῶσειαν, ἄλλως τε καὶ εἰδότες
 τὴν ὀμότητα αὐτῷ. Ὁ δὲ Κύρος εἶπεν,
 Ἀλλ' ἐγὼ, ὦ ἄγγελε καὶ Μῆδοι, ὕδεν, ἔφη,
 θαυμάζω εἰ Κυαζάρης πολλὰς μὲν πολε-
 μίαις τότ' ἰδὼν, ἡμᾶς δὲ ἔκ εἰδῶς ὅτι
 πράττομεν, ὁκνεῖ περὶ τε ἡμῶν καὶ περὶ
 ἑαυτῷ· ἐπειδὴν δὲ αἰσθῆται πολλὰς μὲν
 τῶν πολεμίων ἀπολωλότας, πάντας δὲ
 ἀπεληλαμένους, πρῶτον μὲν παύσεται
 φοβέμενος, ἔπειτα γνώσεται ὅτι νῦν ἔρη-
 μος ἔγίγνεται, ἥνίκα οἱ φίλοι αὐτῷ τὰς
 ἐκείνου ἐχθρὰς ἀπολλύουσιν. Ἀλλὰ μὴν
 μέμφεώς γε πῶς ἐσμέν ἄξιοι, εὖ τε ποι-
 ῶντες ἐκείνον, καὶ ὕδὲ ταῦτα αὐτοματί-
 σαντες; ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἐκείνον ἔπεισα ἐᾶ-
 σαί με λαβόντα ὑμᾶς ἐξελθεῖν· ὑμεῖς δὲ
 ἔχ' ὥς ἐπιθυμῶντες τῆς ἐξόδου ἡρωτήσατε,
 εἰ ἐξίοιτε, καὶ νῦν δεῦρο ἤκετε· ἀλλ' ὑπ'
 ἐκείνου κελευσθέντες ἐξίέναι, ὅτῳ ὑμῶν μὴ
 ἀχθομένῳ εἴη. Καὶ ἡ ὀργὴ ἔν' αὐτῇ σα-

232 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

φῶς οἶδ' ὅτι ὑπό τε τῶν ἀγαθῶν πεπαν-
 θήσεται, καὶ σὺν τῷ φόβῳ λήγοντι ἅπεισι.
 Νῦν μὲν ἔν, ἔφη, σὺ ὦ ἄγγελε ἀνάπαυ-
 σαι, ἐπεὶ πεπόνηκας· ἡμεῖς τε, ὦ Πέρ-
 σαι, ἐπεὶ καὶ προσδεχόμεθα πολεμίους ἥτοι
 μαχαμένους γε ἢ πεισομένους παρέσεοθαι,
 ταχθῶμεν ὡς κάλλιστα· ἔτῳ γὰρ ὀρωμέ-
 νους εἰκὸς πλεον προανύττειν ὧν χρῆζομεν.
 Σὺ δ', ἔφη, ὁ τῶν Ὑρκανίων ἀρχων, ὑπό-
 μεινον προστάξας τοῖς ἡγεμόσι τῶν σῶν
 στρατιωτῶν ἐξοπλίζειν αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ
 ταῦτα ποιήσας ὁ Ὑρκάνιος προσῆλθε, λέ-
 γει ὁ Κῦρος, Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ Ὑρκάνιε,
 ἤδομαι αἰδούμενος ὅτι οὐ μόνον φιλίαν
 ἐπιδεικνύμενος πάρεαι, ἀλλὰ καὶ ζύνεσιν
 φαίνη μοι ἔχειν. Καὶ νῦν ὅτι συμφέρει
 ἡμῖν τὰ αὐτὰ δῆλον· ἐμοί τε γὰρ πολέ-
 μιοι Ασσύριοι, σοί τε νῦν ἐχθιόνες εἰσιν ἢ
 ἐμοί· ἔτῳς ἔν ἡμῖν ἀμφοτέροις βελευτέον,
 ὅπως τῶν μὲν νῦν παρόντων μηδεὶς ἀπο-
 στατήσῃ ἡμῖν συμμαχῶν, ἄλλας, δὲ εἰάν

CYRI INSTIT. IV. 233

rebus mitigabitur, et unà cum desinente metu abibit. Ac tu quidem modò, nuntie, quia labore defatigatus es, quietem capito: nos autem Persae, quia sic hostes adfuturos expectamus, ut vel pugnent vel imperium accipiant, ordines quàm elegantissimè instructos habeamus: nam ità si conspiciamur, fortasse citiùs ea sumus effecturi quae desideramus. Tu verò princeps Hyrcaniorum, ait, *hic* operire militumque tuorum ducibus impera, ut suos armis penitùs instruendos curent. Cùm autem his peractis Hyrcanius accessisset, inquit Cyrus, *In hoc* ego, Hyrcanie, delector, quod animadverto, te non solùm ità nobis adesse ut amicitiam re declares, sed etiam indicia mihi praebere perspicacis, quâ praeditus es, prudentiae. At nunc quidem nobis eadem conducere perspicuum est: nam et mihi sunt hostes Assyrii, et tibi jam infestiores sunt quàm mihi: quare sic nostrùm utrique consultandum est, ut eorum sociorum, qui jam nobis adsunt, nemo deficiat; et alios *quoque* si possumus,

234 CYRI INSTIT. IV.

nobis adjungamus. Audisti verò Medum equites avocare; hi autem si discedant, quo pacto nos pedites soli manebimus? Sic igitur et mihi et tibi agendum est, ut hic ipse qui *Medos* avocat, nobiscum manere velit. Tu igitur repertum aliquod ei tabernaculum tradito, ubi commodissimè degat, et omnia, quibus opus fuerit, habeat; ego verò sum operam daturus, ut opus aliquod ei imperem, quod libentiùs suscepturus sit, quàm *hinc* abiturus: quin etiam cum ipso de bonis iis differito, quae spes sit amicis omnibus eventura, si benè gerantur ea quae fieri oporteat: haec verò ubi feceris, ad me redito. Itaque abiit Hyrcanius quidem ut Medum ad tabernaculum deduceret; et qui in Persiam profecturus erat, paratus aderat: ei Cyrus mandavit, ut Persis diceret quae oratione superiori sunt indicata, Cyaxari verò literas redderet. Volo autem, ait, tibi recitare, quae mea continet epistola; quò et scias ea et profitearis, si quis te de his interroget. Haec autem epistolae inerant:

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 235

δυνώμεθα, προσληψόμεθα. Τῷ δὲ Μήδου
 ἤκουσας ἀποκαλῦντος τῆς ἱππέας· εἰ δὲ
 ἔσται ἀπίασι, πῶς ἡμεῖς μόνοι πεζοὶ μενῶ-
 μεν; Οὕτως ἔν δεῖ παιεῖν ἐμέ κ' σέ, ὅπως
 ὁ ἀποκαλῶν ἔστος κ' αὐτὸς μένειν βεβλήσε-
 ται παρ' ἡμῖν. Σὺ μὲν οὖν σκηνὴν εὐρών,
 δὸς αὐτῷ, ὅπερ κάλλιπα διάζει πάντα τὰ
 δέοντα ἔχων· ἐγὼ δ' αὖ πειράσομαι ἔργον
 τι αὐτῷ προστάξαι, ὅπερ ἥδιον πράξει ἢ
 ἄπεισι· κ' διαλέγῃ δὲ αὐτῷ ὅποσα ἐλπίς
 γενέσθαι ἀγαθὰ πᾶσι τῷς φίλοις, ἣν τὰ
 δέοντα εὖ γένηται· ποιήσας μένοι ταῦτα
 ἦκε πάλιν παρ' ἐμέ. Ὁ μὲν δὴ Τρῳάδης
 ὤχετο τὸν Μῆδον ἐπὶ σκηνὴν ἄγων· ὁ δὲ
 εἰς Πέρσας ἰὼν, παρῇν συνεσκευασμένος· ὁ
 δὲ Κῦρος αὐτῷ ἐπέσειλε πρὸς μὲν Πέρ-
 σας λέγειν ἅ κ' πρόσθεν ἐν τῷ λόγῳ δεδή-
 λωται, Κρυζάρεϊ δὲ ἀποδῆναι τὰ γράμ-
 ματα. Αναγνῶναι δέ σοι, ἔφη, κ' ἅ ἐπι-
 στέλλω, βέλομαι· ἵνα εἰδὼς αὐτὰ ὁμολο-
 γῇς, εἴαν τις σέ πρὸς ταῦτα ἐρωτᾷ. Ἐνῆν
 δὲ τῇ ἐπιστολῇ τάδε·

236 ΚΥΤΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

“ΚΥΤΡΟΣ ΚΥΤΑΞΑΡΕΙ ΧΑΙ-
 “ΡΕΙΝ. Ἡμεῖς σε ὅτε ἔρημον κατε-
 “λίπομεν, (ὅδεις γὰρ ὅταν τῶν ἐχθρῶν
 “κρατῇ, τότε τῶν φίλων ἔρημος γίνεσθαι)
 “ὅδε μὴν ἀποχωρῶντές γε ἀπὸ σῆ οἴομε-
 “θα ἐν κινδύνῳ σε καθεστάναι· ἀλλ’ ὅσῳ
 “πλέον σὲ ἀπέχομεν, τοσούτῳ πλείονά
 “σοι τὴν ἀσφάλειαν ποιεῖν νομίζομεν· ὃ
 “γὰρ οἱ ἐγγύτατα τῶν φίλων καθήμενοι,
 “μάλιστα τοῖς φίλοις τὴν ἀσφάλειαν πα-
 “ρέχουσιν, ἀλλ’ οἱ τὰς ἐχθρὰς μήκιστον
 “ἀπελαύνοντες· μᾶλλον τὰς φίλους ἐν
 “ἀκινδύνῳ καθιστᾷσι. Σκέψαι δὲ καὶ οἷῳ
 “ὄντι μοι περὶ σέ, οἷος ὢν περὶ ἐμέ,
 “ἐπειτά μοι μέμφῃ. Εγὼ μὲν γέ σοι
 “ἤγαγον συμμάχους, ὅχ’ ὅσους σὺ ἐπει-
 “σας, ἀλλ’ ὁπόσους ἐγὼ πλείους ἐδυνά-
 “μην· σὺ δέ μοι ἔδωκας μὲν ἐν τῇ φιλίᾳ
 “ὄντι ὁπόσους πείσαι δυνηθείην· νῦν δ’ ἐν
 “τῇ πολεμίᾳ ὄντος, ὃ τὸν θέλοντα, ἀλ-
 “λὰ πάντας ἀποκαλεῖς. Τοιγαρὲν τό-
 “τε μὲν ὥομην ἀμφοτέροις ὑμῖν χάριν

CYRI INSTIT. IV. 237

“ CYRUS CYAXARI SA-
“ LUTEM. Nos neque te solum re-
“ liquimus, (nemo enim tunc ab amicis
“ destitutus est, cùm hostes *per eos* vin-
“ cit) nec verò propterea quod abs te
“ discessimus in periculo te nos consti-
“ tuisse arbitramur : sed quantò longiùs
“ abs te absumus, tantò tibi nos plus se-
“ curitatis praeſtare exiſtimamus. Nam
“ qui proxime amicos deſident, non iis
“ maximè ſecuritatem adferunt, ſed qui
“ hoſtes longiſſimè repellunt, ii potiùs
“ amicos extra periculum collocant. Con-
“ ſidera verò qualem me cùm ſis erga te
“ expertus, ipſeque *viciffim* qualem er-
“ ga me te praebeas, de me tandem que-
“ reris. Equidem auxilio qui tibi ſint
“ ſocios adduxi, non quot tu *ut venirent*
“ perſuaſiſti, ſed quàm ego plurimos
“ potui : tu mihi, dum *adhuc* amicâ in
“ regione eſſem, tot conceſſiſti, quot
“ perſuadendo, *me ut ſequerentur*, addu-
“ cere poſſem ; et nunc cùm in hoſtili
“ ſim agro, non eos, qui *redire* velint,
“ ſed univerſos avocas. Itaque tunc qui-
“ dem arbitrabar me vobis utriſque gra-

238 CYRI INSTIT. IV.

“ tiam debere, at nunc me tui quidem
 “ obliuisci cogis, et illis qui me secuti
 “ sunt omnem referre gratiam studere.
 “ Verùm *facere* non possum, ut tibi si-
 “ milis fiam: sed hoc ipso tempore copi-
 “ arum causâ misso in Persiam nuntio,
 “ mandatum dedi, ut quotquot ad me
 “ venturi sunt, si eorum operâ tibi sit o-
 “ pus, antequam ad nos veniant, iis tibi sit
 “ potestas, non ut ipsi voluerint, sed uti
 “ tu voles, utendi. Consilium autem ti-
 “ bi do, quanquam ipse junior, nè quae
 “ concefferis auferas; ut nè inimicitiae
 “ tibi gratiarum loco debeantur: nec
 “ minitabundus arceffas, cùm aliquem
 “ ad te celeriter venire velis: nec simul
 “ te solum esse dixeris, et multis mini-
 “ teris, nè doceas eos nihili te facere.
 “ Nos autem ut adsumus operam dabi-
 “ mus, ubi primùm ea confecerimus,
 “ quae facta cùm fuerint et tibi et nobis
 “ ex aequo fructuosa fore censemus.
 “ Vale.”

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 239

“ ὀφείλειν, νῦν δὲ ἀναγκάζεις σὺ μὲν ἐπι-
 “ λαθέσθαι, τοῖς δὲ ἀκολυθήσασιν πειρᾶ-
 “ σθαι πᾶσαν τὴν χάριν ἀποδιδόναι. Οὐ
 “ μέντοι ἔγωγε σοὶ δύναμαι ὁμοίος γενέ-
 “ σθαι· ἀλλὰ καὶ νῦν πέμπων ἐπὶ σφά-
 “ τευμα εἰς Πέρσας, ἐπισέλλω, ὅποσοι
 “ ἂν ἴωσιν ὥς ἐμέ, ἢν τι σὺ αὐτῶν δέῃ,
 “ πρὶν ὥς ἡμᾶς ἐλθεῖν, σοὶ ὑπάρχειν,
 “ ἔχ' ὅπως ἂν ἐθέλωσιν, ἀλλ' ὅπως ἂν σὺ
 “ βῆλῃ, χρῆσθαι αὐτοῖς. Συμβουλεύω δέ
 “ σοι, καίπερ νεώτερος ὢν, μὴ ἀφαιρεῖ-
 “ σθαι ἅ ἂν δῶς· ἵνα μὴ σοι ἔχθραι ἀντὶ
 “ χαρίτων ὀφείλωνται· μηδ' ὅταν τινὰ
 “ βῆλῃ πρὸς σε ταχὺ ἐλθεῖν, ἀπειλῶν
 “ μεταπέμπεσθαι· μηδὲ φάσκοντα ἔρη-
 “ μον εἶναι, ἅμα πολλοῖς ἀπειλεῖν, ἵνα
 “ μὴ διδάσκης αὐτὰς σὺ μὴ φροντίζειν.
 “ Ἡμεῖς δὲ πειρασόμεθα παρῆναι, ὅταν
 “ τάχιστα διαπραζώμεθα ἅ σοί τ' ἂν νο-
 “ μίζωμεν καὶ ἡμῖν πραχθέντα κοινὰ γε-
 “ νέσθαι ἀγαθὰ. Εὐρύωσο.”

240 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

Ταύτην αὐτῷ ἀπόδος, καὶ ὅ,τι ἂν σε
 τέτων ἐρωτᾷ, ἥπερ γέγραπται, σύμφαθι.
 Καὶ γὰρ ἐγὼ ἐπισέλλω σοι περὶ τῶν Περ-
 σῶν ἥπερ γέγραπται. Τέτῳ μὲν ἔν ἔτῳς
 εἰπὼν, καὶ δοὺς τὴν ἐπιστολὴν, ἀπέπεμψε
 προσεντειλάμενος ἔτῳ σπεύδειν, ὥσπερ οἶ-
 δειν ὅτι συμφέρεי ταχὺ παρῆναι.

Εκ τέτου δὴ ἑώρα μὲν ἐξωπλισμένους
 ἥδη πάντας καὶ τὲς Ἑρκανίους καὶ τὲς ἀμφὶ
 Τηγράνην· καὶ οἱ Πέρσαι δὲ ἐξωπλισμένοι
 ἦσαν· ἥδη δὲ τινες τῶν προχώρων καὶ ἵπ-
 πους ἀπήγαγον, καὶ ὅπλα ἔφερον· ὁ δὲ τὰ
 μὲν παλτὰ, ὅπερ περ καὶ τὲς πρόσθεν, κα-
 ταβάλλειν ἐκέλευσε, καὶ κατακαίειν, οἷς
 τῷτο ἔργον ἦν, ὁπόσων μὴ αὐτοὶ δέοιντο·
 τὲς δὲ ἵππους ἐκέλευσε φυλάττειν μένοντας
 τὲς ἀγαγόντας, ἕως ἂν τι σημανθεῖη αὐ-
 τοῖς· τὲς δ' ἄρχοντας τῶν ἱππέων καὶ Ἑρ-
 κανίων καλέσας, τοιαύδε ἔλεξεν·

“ Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, μὴ θαν-
 “ μάζητε, ἔφη, ὅτι πολλάκις ὑμᾶς συγ-

CYRI INSTIT. IV. 241

Hanc ei *epistolam* reddito, et de quocunque horum te interrogârit, id ità se habere dicito, prout *in epistolâ* scriptum est. Nam et de Persis *itidem* tibi mando, prout scriptum est. Atque hunc quidem his verbis adlocutus, traditâ epistolâ, dimisit; adjecto mandato, ut ità festinaret, quemadmodùm expedire noverat celeriter uti adesset.

Secundùm haec armatos jam omnes tam Hyrcanios quàm Tigranis milites spectabat: Persae quoque armis erant instructi: jam etiam finitimi quidam *ei se dedentes* equos adducebant, et adferrebant arma: *hos* ille palta eum in locum, ubi et caeteros antea, jussit abjicere, eaque *illos* concremare, quibus id negotii datum erat, ipsi quibus non egerent; equos autem ut illi *in castris* remanentes custodirent, qui *eos* adduxerant, praecepit, donec aliquid eis significatum esset: et convocatis praefectis equitum et Hyrcaniorum, hujusmodi orationem habuit:

“ Nè mirum vobis sit, amici et socii,
“ inquit, quod vos saepè convoco: nam

242 CYRI INSTIT. IV.

“ cūm res praesentes novae sint, earum
 “ multae ordine *adhuc* carent; quae ve-
 “ rò ordinata non sunt, ea semper nego-
 “ tia facessere necesse est, donec in *su-*
 “ *um quaeque* locum delata fuerint. Et
 “ multa jam sunt bona nobis bello cap-
 “ ta, et viri praeterea *qui in nostram po-*
 “ *testatem venerunt*: quoniam verò ne-
 “ que scimus, ipsi quatenus horum cujus-
 “ que nostrum sint, neque hi novere
 “ quis eorum cujusque sit dominus, *id-*
 “ *circo* non admodum multos quidem ex
 “ eis videre est officium facere, sed om-
 “ nes ferè ambigere, quid abs se fieri
 “ oporteat: quapropter ut nè haec sit
 “ rerum nostrarum ratio, *vos ista singu-*
 “ *lis quae eis propria sint dividendo* dis-
 “ cernite: et cūm quidem tabernaculum
 “ aliquis adeptus est, satius et esculentis
 “ instructum, et potulentis, et ministris,
 “ et stragulâ, et *aliâ* veste, rebusque
 “ caeteris quae requiruntur ut in taber-
 “ naculo militari commodè degi possit,
 “ huc ut quid aliud accedat non opus
 “ est, nisi ut is qui *illud* nactus est, sci-
 “ at horum sibi curam, tanquam suorum
 “ gerendam esse: qui verò in ea diver-

ΚΤΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 243

“ καλῶ· καινὰ γὰρ ὄντα ἡμῖν τὰ παρὼν
 “ τα πολλὰ αὐτῶν ἀσύντακτά ἐσιν· ἃ
 “ οἱ ἂν ἀσύντακτα ἦ, ἀνάγκη ταῦτα
 “ αἰεὶ πράγματα παρέχειν, ἕως ἂν χώ-
 “ ραν λάβῃ. Καὶ νῦν ἔστι μὲν ἡμῖν πολλὰ
 “ τὰ αἰχμάλωτα χρήματα, καὶ ἄνδρες
 “ ἐκ’ αὐταῖς· διὰ δὲ τὸ μήδ’ ἡμᾶς εἰδέ-
 “ ναι πᾶσα τέτων ἐκάστου ἐστὶν ἡμῶν, μή-
 “ τε τύτους εἰδέναι ὅστις ἐκάσῳ αὐτῶν
 “ δεσπότης, περαίνοντας μὲν δὴ τὰ δέον-
 “ τα οὐ πάνυ ἐστὶν ὁρᾶν αὐτῶν πολλὰς,
 “ ἀπορῶντας δὲ ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, χεδόν
 “ πάντας· ἵνα ἔν μὴ ἔτῳς ἔχῃ, διορίσα-
 “ τε αὐτά· καὶ ὅστις μὲν ἔλαβε σκηνὴν ἐ-
 “ χουσιν ἱκανὰ καὶ σῖτα καὶ ποτὰ, καὶ τὰς
 “ ὑπηρετήσοντας, καὶ σρωμὴν, καὶ ἐσθῆτα,
 “ καὶ τὰ ἄλλ’ οἷς οἰκεῖται σκηνὴ καλῶς στρα-
 “ τιωτικῇ, ἐνταῦθα μὲν ἔδεν ἄλλο δεῖ
 “ προσγενέσθαι ἢ τὸν λαβόντα εἰδέναι ὅτι
 “ τέτων, ὥς οἰκείων, ἐπιμελεῖσθαι δεῖ·
 “ ὅστις δὲ εἰς ἐνδεόμενά που κατεσκήνωσε,

244 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

“ τούτους ὑμεῖς σκεψάμενοι, τὸ ἐλλείπον
 “ ἐκπληρώσατε. Πολλὰ δὲ καὶ περιττὰ
 “ οἶδα ὅτι ἔσαι· πλείω γὰρ ἅπαντα ἢ
 “ κατὰ τὸ ἡμέτερον πλῆθος εἶχον οἱ
 “ πολέμιοι. Ἠλθον δὲ πρὸς με καὶ χρη-
 “ μάτων ταμίαι οἱ τῷ Ἀσυρίων βα-
 “ σιλέως καὶ ἄλλων δυναστῶν, οἱ ἔλεγον
 “ ὅτι χρυσίον εἶη παρὰ σφίσιν ἐπίσημον,
 “ δασμύς τινας λέγοντες· καὶ ταῦτα οὖν
 “ κηρύττετε πάντα ἀποφέρειν πρὸς ὑμᾶς,
 “ ὅπως ἂν καθέζησθε· καὶ φόβον ἐπιτίθεσθε
 “ τῷ μὴ ποιῆντι τὸ παραγγελλόμενον·
 “ ὑμεῖς δὲ λαβόντες διαδίδοτε, ἵππεϊ μὲν
 “ τὸ διπλῆν, πεζῷ δὲ τὸ ἀπλῆν· ἵνα ἔχη-
 “ τε, ἢν τινῶν προσδεηθῆτε, καὶ ὅτις ὠνή-
 “ σεσθε. Τὴν δ’ ἀγορὰν τὴν ἔσαν ἐν τῷ
 “ στρατοπέδῳ κηρύξατε μὲν ἤδη, ἔφη, μὴ
 “ ἀδικεῖν μηδένα, πωλεῖν δὲ τὴς καπῆ-
 “ λης καὶ ἐμπόρης ὅ,τι ἔχει ἕκαστος πρά-
 “ σιμον· καὶ ταῦτα διαθεμένους, ἄλλα ἄγειν,
 “ ὅπως οἰκῆται. ἡμῶν τὸ στρατόπεδον.”

“ tit tabernacula quibus pleraque de-
 “ sunt, vos his inspectis, quod deest sup-
 “ plete. Multa etiam fore scio quae su-
 “ persint: nam hostibus omnia fuere co-
 “ piofiora quàm pro multitudine nostrâ.
 “ Venerunt etiam ad me Assyriorum re-
 “ gis aliorumque dynastarum quaesto-
 “ res, qui apud se aurum signatum esse
 “ dixerunt, de tributis quibusdam men-
 “ tionem facientes: itaque per praeco-
 “ nem imperate, ut isthaec ad vos om-
 “ nia deferant, ubicunque confederitis;
 “ et terrorem ei incutite qui, quod im-
 “ peratum est, non fecerit: vos autem
 “ ea cùm accèperitis, duplum quidem
 “ equiti, pediti simplum distribuite; ut
 “ habeatis, si quibus vobis praetereà o-
 “ pus fuerit, undè etiam ea emere possi-
 “ tis. Forum verò castrense, inquit,
 “ praeconis jam voce edicite, ut nemo
 “ violet, utque caupones ac mercatores
 “ vendant merces quisque suas venales;
 “ et has ubi vendiderint, alias advehant,
 “ quò castra nostra sint frequentia.” Et

246 CYRI INSTIT. IV.

haec ille quidem statim per praeconem edicebant: Medi verò et Hyrcanii, Quo pacto nos, inquiunt, absque te ac tuis haec distribuerimus? Cyrus autem haec *ipsorum* verba ità excepit: “ Eane vestra, “ viri, sententia est, inquit, ut quicquid “ *tandem nobis* agendum fuerit, rebus “ omnibus nos omnes interesse oportere “ at; neque satìs ego facturum sim vobis, “ agens pro vobis quod usus postulet, “ neque vos, pro nobis? Et quam aliâ “ ratione plus habituri simus negotii, et “ minus effecturi, quàm istâ? At videte, “ ait: nos enim haec vobis custodivimus, et vos credidistis à nobis esse rectè custodita; vos verò vicissim distribuite, et nos credemus vobis, rectè vos “ distribuissse: ac nos rursus aliis in rebus operam dabimus ut quiddam, in “ commune profuturum, peragamus. Videte enim, ait, nunc primùm quot nobis partim adsint equi, partim adducantur: hos utique ità si relinquemus

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 247

Καὶ ταῦτα μὲν εὐθὺς ἐκήρυττον· οἱ δὲ
 Μῆδοι καὶ Ἑρκάριοι εἶπον ὧδε, Καὶ πῶς
 ἂν, ἔφασαν, ἡμεῖς ἄνευ σὺ καὶ τῶν σῶν
 διανέμοιμεν ταῦτα; Ὁ δ' ἔν Κῦρος πρὸς
 τῷτον τὸν λόγον ὧδε προσηνέχθη· “ Ἡ
 “ γὰρ ἔτῳς, ἔφη, ὦ ἄνδρες, γινώσκετε,
 “ ὥς ὅ,τι ἂν δεήσῃ πραχθῆναι, ἐπὶ πᾶσι
 “ πάντας ἡμᾶς δεήσει παρεῖναι, καὶ ἔτε
 “ ἐγὼ ἀρκέσω ὑμῖν πράττων πρὸ ὑμῶν ὅ,
 “ τι ἂν δεή, ἔτε ὑμεῖς πρὸ ἡμῶν; Καὶ
 “ πῶς ἂν ἄλλως πλείω μὲν πράγματα
 “ ἔχοιμεν, μείω δὲ διαπραττοίμεθα, ἢ οὐ-
 “ τως; Ἀλλ' ὁρᾷτε, ἔφη· ἡμεῖς μὲν γὰρ
 “ διεφυλάξαμεν ὑμῖν τάδε, καὶ ὑμεῖς ἡμῖν
 “ ἐπιστεύσατε καλῶς διαπεφυλάχθαι· ὑ-
 “ μεῖς δ' αὖ διανείματε, καὶ ἡμεῖς πιστεύσομεν
 “ ὑμῖν καλῶς διανενηκέσθαι· καὶ ἐν ἄλλοις
 “ δέ γε αὖ ἄλλο τι ἡμεῖς πειρασόμεθα
 “ κοινὸν ἀγαθὸν πράττειν. Ὅραίτε γὰρ δὴ,
 “ ἔφη, νυνὶ πρῶτον, ἵπποι ὅσοι ἡμῖν πά-
 “ ρεισιν, οἱ δὲ πρᾶγονται· τέτρες οὖν εἰ

248 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

“ μὲν ἐάσομεν ἀναμβάτης, ὠφελήσῃσι μὲν
 “ ὅδεν ἡμᾶς, πράγματα δὲ παρέξουσιν ἐπι-
 “ μελεῖσθαι· ἦν δ’ ἰππέας ἐπ’ αὐτὰς κα-
 “ τασήσωμεν, ἅμα πραγμάτων τε ἀπαλ-
 “ λαγησόμεθα καὶ ἰχὺν ἡμῖν αὐτοῖς προς-
 “ θησόμεθα. Εἰ μὲν ἔν’ ἄλλως ἔχετε, οἷς
 “ τισιν ἂν δοίητε αὐτὰς, μεθ’ ὧν ἂν καὶ
 “ κινδυνεύοιτε ἥδιον (εἴ τι θεοὶ ἢ μεθ’ ἡμῶν,
 “ ἐκείνοις δίδοτε· εἰ μὲντοι ἡμᾶς βέλεσθε
 “ παρασάλας μάλισα ἔχειν, ἡμῖν αὐτοῖς
 “ δότε. Καὶ γὰρ νῦν ὅτε ἄνευ ἡμῶν προς-
 “ ἐλάσαντες ἐκινδυνεύσατε, πολὺν μὲν φό-
 “ βον ἡμῖν παρείχετε μή τι πάθῃτε, μά-
 “ λα δὲ ἀχύνεσθαι ἡμᾶς ἐποίησατε ὅτι ὁ
 “ παρῆμεν ὅπου περ ὑμεῖς· ἦν δὲ λάβωμεν
 “ τὰς ἵππους, ἐφόμεθα ὑμῖν· καὶ μὲν δο-
 “ κῶμεν ὠφελειν πλείονα ἐπὶ τῶν ἵππων
 “ συναγωνιζόμενοι, ἔγωγε προθυμίας οὐδὲν
 “ ἐλλείφομεν· ἦν δὲ πεζοὶ γεγνημένοι δοκῶ-
 “ μεν καιριωτέρως ἂν παρῆναι, τὸ κατα-
 “ θῆναι, ἐν μέσῳ, καὶ εὐθύς πεζοὶ ὑμῖν πα-

CYRI INSTIT. IV. 249

“ ut nemo infideat, neque quidquam nobis
 “ proderunt, et ob curam iis impenden-
 “ dam negotium nobis exhibebunt: sin
 “ equites eis imponemus, eâdem operâ
 “ tum negotiis molestis liberabimur, tum
 “ virium nobis ipsis accessionem facie-
 “ mus. Atqui si alii sunt, quibus eos de-
 “ tis, et quibuscum (si sit opus) pericu-
 “ la libentiùs adeatis, quàm nobiscum,
 “ *nimirum* illis *eos* date: sin nos in primis
 “ auxilios qui vobis præstò sint habe-
 “ re vultis, nobis *eos* date. Etenim mo-
 “ dò cùm *ad hostes* absque nobis provecti,
 “ praelii discrimen adiretis, magnum
 “ nobis metum injecistis, nè quid adver-
 “ si vobis accideret; atque etiâ magnum
 “ nobis pudorem incussistis, quòd ibi
 “ non adessetis, ubi vos *aderatis*: ve-
 “ rùm si equos accipiemus, secuturi vos
 “ sumus; ac si quidem unâ *vobiscum* ex
 “ equis pugnantes majori usui esse vide-
 “ bimur, cùm ità se res habet, faciemus
 “ ut alacritatem nostram minimè deside-
 “ retis: sin pedites cùm fuerimus oppor-
 “ tuniùs vobis adfuturi videamur, pro-
 “ clive fuerit descendere, statimque a-

250 CYRI INSTIT. IV.

“ *ded* vobis pedites adcriamus; equos autem quibus tradamus, excogitabimus.”

Cyrus in hunc modum loquutus est: illi autem responderunt, At nos, *Cyre*, neque viros habemus, quos equis hisce imponamus, neque, si haberemus, cum tu haec velis, aliud iis *quae velles* praefereamus. Atque adeò nunc, inquiunt, equos accipe, et quod tibi optimum factu videtur facito. Ego verò accipio, inquit, adeoque nos, quod felix faustumque sit, efficiamur equites; et vos, quae communia sunt, dividatis. Ac primùm quidem, ait, diis secernite quodcunque magi *secernendum* praescripserint; deindè *Cyaxari* seligite, quae quòd selegeritis maximè rem gratam vos ipsi facturos arbitramini. Et illi risu facto, mulieres formosas *huic* deligendas aiebant. Ergò et mulieres, inquit, deligite, et quidquid aliud vobis visum fuerit. Postea verò quàm illi selegeritis, *Hyrcaii*, facite, quantum potestis, ut omnes hi *Medi*, qui me ultrò sequuti sunt, nihil habeant quod querantur. Et vos item, *Medi*, primos hos-

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 251

“ ρεσόμεθα· τὴς δ’ ἵππυς μηχανησόμεθα
 “ οἷς ἂν παραδιδόημεν.” Ὁ μὲν ὕτως ἔλε-
 ξεν· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, Ἀλλ’ ἡμεῖς μὲν, ὦ
 Κῦρε, οὔτε ἄνδρας ἔχομεν ὅς ἀναβλάσαι-
 μεν ἂν ἐπὶ τοὺς ἵππους τέτους, οὔτε, εἰ
 ἔχοιμεν, σὺ ταῦτα βελομένου ἔκ ἂν ἄλ-
 λο ἀντὶ τέτων αἰροίμεθα. Καὶ νῦν, ἔφα-
 σαν, λαβὼν τὴς ἵππυς, ποίει ὅπως ἄριστον
 δοκεῖ σοι εἶναι. Ἀλλὰ δέχομαί τε, ἔφη,
 καὶ ἀγαθὴ τύχη ἡμεῖς τε ἵππεῖς γενοίμε-
 θα, καὶ ὑμεῖς διέλοιστε τὰ κοινά. Πρῶτον
 μὲν ἔν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξαιρεῖτε ὅ,τι ἂν
 οἱ μάγοι ἐξηγῶνται· ἐπεὶ δὲ Κυαζάρει
 ἐξέλετε ὅποῖ ἂν οἴηθε αὐτῷ μάλισα χα-
 ρίζεσθαι. Καὶ οἱ γελάσαντες εἶπον ὅτι
 γυναῖκας ἂν καλὰς ἐξαιρετέον εἴη. Γυ-
 ναῖκάς τε τοίνυν ἐξαιρεῖτε, ἔφη, καὶ ὅ,τι
 ἄλλο ἂν δοκῇ ὑμῖν. Ἐπειδὴν δὲ ἐκείνῳ
 ἐξέλητε, ὦ Ὑρκάνιοι, τὴς ἐμοὶ ἐθελουσίας
 τύτης ἐπισπομένους πάντας ἀμέμπλως ποι-
 εῖτε εἰς δύναμιν. Ὑμεῖς δ’ αὖ, ὦ Μῆδοι,

252 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

τὸς πρώτους συμμάχους γενομένους τέτους τιμᾶτε, ὅπως εὖ βεβηλεῦσθαι ἡγήσωνται ἡμῖν φίλοι γερόμενοι. Νείματε δὲ πάντων τὸ μέρος καὶ τῷ παρὰ Κυαζάρους ἡκοντι ἀγγέλῳ, αὐτῷ τε καὶ τοῖς μετ' αὐτῶ· καὶ συνδιαμένειν δὲ παρακαλεῖτε, ὥς καὶ ἐμοὶ τῷτο συνοκῶν· ἵνα καὶ Κυαζάρει μᾶλλον εἰδὼς περὶ ἐκάστου ἀπαγγείλῃ τὰ ὄντα. Πέρσαις δὲ, ἔφη, τοῖς μετ' ἐμοῦ, ὅσα ἂν περιτὰ γένηται, ὑμῶν καλῶς κατεσκευασμένων, ταῦτα ἀρχέσει· καὶ γὰρ, ἔφη, μάλα πως ἡμεῖς ἐκ ἐν χλιδῇ τεθράμμεθα, ἀλλὰ χωριτικῶς ὥς τε ἴσως ἂν ἡμῶν καλαγελώητε, εἴ τι σευνὸν ἡμῖν περιτεθείη· ὥς περ, ἔφη, οἶδα ὅτι πολὺν γέλῳτα ὑμῖν παρέξομεν καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων καθήμενοι· ῥῖμαι δὲ, ἔφη, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καταπίπτοντες.

Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἦσαν ἐπὶ τὴν διαίρεσιν, μάλα ἐπὶ τῷ ἵππικῳ γελῶντες· ὁ δὲ τοὺς ταξιάρχους καλέσας, ἐκέλευε τὸς ἵπ-

CYRI INSTIT. IV. 253

ce socios nostros honoribus praemiisque ornatè, quò rectè se consuluisse rebus suis existiment, cùm nostrae se amicitiae adjungerent. Etiam de omnibus partem nuntio tribuite qui à Cyaxare venit, tum ipsi, tum iis quos secum habet: atque etiam hunc obsecrate ut nobiscum maneat, id quod et mihi simul probari *dicite*: ut cùm rectiùs singula intellexerit, vera Cyaxari renuntiare possit. Persis autem, ait, qui mecum sunt, quaecunque vobis praeclarè instructis supersint, ea sufficient: quippe nos, inquit, in deliciis non admodùm educati sumus, sed *duriter ac* rusticorum *fermè* more: itaque nos fortassis etiam irrississetis, si quid splendidius nobis adtribueretur; sicuti futurum scio, inquit, ut equis insidentes multum vobis risum moveamus; et *fortassis*, ut arbitror, ait, etiam in terram decident.

Secundùm haec illi ad *praedae* divisionem accessère, de equitatu hoc admodùm ridentes: et *Cyrus* arcessitis cohortium praefectis praecepit equos uti reci-

254 CYRI INSTIT. IV.

perent, et instrumenta equeſtria, cum equiſonibus; et numero *quidem* inito eos acciperent, pares *videlicet militum ſingularum* numero, qui ſortitò cohorti cuique obvenirent. Ipſe etiam Cyrus per praeconem pronuntiari juſſit, ut ſi quod in Aſſyriorum, aut Syrorum, aut Arabum exercitu mancipium eſſet, vel è Mediâ, vel Perſiâ, vel *terra* Baſtrianâ, vel Cariâ, vel Ciliciâ, vel Graeciâ, vel aliundè vi abductum, ſe conſpiciendum exhiberet. Hoc autem audito praeconio, multi ſe libenter in conſpectum dedère: et ille, cùm ex eorum numero ſelegiſſet, qui formâ praeſtabant, iis, liberi cùm jam eſſent, arma eſſe geſtanda dixit, quae ipſis daturus erat: ſibi autem curae futurum aiebat, res uti neceſſarias haberent. Simul eos ad praeſectos cohortium deducens, *iifdem* commendavit; et praecepit, ut ſcuta ac gladios exiles, eis darent, his ut inſtructi equitatum ſequerentur; atque ut pro *iifdem* commeatum, perinde ac pro Perſis ſuis, acciperent: ipſi verò *cohortium praeſecti* loricis haſtilibuſque inſtructi ſemper equis veherentur; atque

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 255

πρὸς λαμβάνειν, καὶ τὰ τῶν ἵππων σκεύη, καὶ
 τὰς ἵπποκόμους, καὶ ἀριθμήσαντας λαβεῖν κλη-
 ρωσαμένους εἰς τάξιν ἴσους ἐκάσταις. Αὐτὸς δὲ
 ὁ Κύρος ἀνείπεῖν ἐκέλευσεν, εἴ τις εἴη ἐν τῷ
 Αἰσυρίῳ ἢ Σύρῳ ἢ Αραβίῳ στρατεύματι
 ἀνὴρ δούλος, ἢ Μήδων, ἢ Περσῶν, ἢ Βακ-
 τριανῶν, ἢ Καρῶν, ἢ Κιλικίων, ἢ Ἑλλή-
 των, ἢ ἄλλοθεν ποθεν βεβασμένος, ἐκφαί-
 νεσθαι. Οἱ δ' ἀκύσαντες τῷ κηρύγματι,
 ἄσμενοι πολλοὶ προσεφάνησαν· ὁ δὲ, ἐκλε-
 ξάμενος αὐτῶν τὸς τὰ εἶδη βελτίστους, ἔ-
 λεγεν ὅτι ἐλευθέρους αὐτοὺς ὄντας δέησει
 ὅπλα ὑποφέρειν ἢ ἂν αὐτοῖς δίδωσι· τὰ
 δὲ ἐπιτήδεια ὅπως ἂν ἔχωσιν, ἔφη αὐτῷ
 μελήσειν. Καὶ εὐθὺς ἄγων πρὸς τὸς τα-
 ξίαρχους, συνέστησεν αὐτούς· καὶ ἐκέλευσε τὰ
 γέρρα καὶ τὰς φίλας μαχαίρας τέλεισι διδόν-
 ναι, ὅπως ἔχοντες σὺν τοῖς ἵπποις ἔπων-
 ται, καὶ τὰ ἐπιτήδεια τέτοις ὥσπερ καὶ τοῖς
 μεθ' ἑαυτῷ Πέρσαις λαμβάνειν· αὐτοὺς δὲ,
 τὸς θώρακας καὶ τὰ ζυγὰ ἔχοντας, αἰεὶ ἐπὶ

256 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

τῶν ἵππων ὀχεῖσθαι· καὶ αὐτὸς ἔτῳ ποι-
ῶν κατῆρχεν· ἐπὶ δὲ τῆς πέζης τῶν ὁμο-
τίμων ἀνθ' ἑαυτῆς ἕκασον καθιστάναι ἄλλον
ἄρχοντα τῶν ὁμοτίμων.

Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ ταῦτα εἶχον· Γω-
βρύας δ' ἐν τῷ παρῇν ὁ Ασσύριος, πρεσ-
βύτης ἀνὴρ, ἐφ' ἵππου, σὺν ἵππικῇ θε-
ραπείᾳ· εἶχον δὲ πάντες τὰ ἐφ' ἵππων
ὄπλα. Καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῷ τὰ ὄπλα
παραλαμβάνειν τέλαγμένοι ἐκέλευον πα-
ραδιδόναι τὰ ζυγὰ, ὅπως κατακαίοιεν ὡς-
περ καὶ τὰλλα. Ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν ὅτι
Κῦρον πρῶτον βάλοιτο ἰδεῖν· καὶ οἱ ὑπηρέλαι
τῆς μὲν ἄλλης ἵππείας αὐτῆς κατέλιπον,
τὸν δὲ Γωβρύαν ἄγασσι πρὸς τὸν Κῦρον. Ὁ
δὲ, ὡς εἶδε τὸν Κῦρον, ἔλεξεν ὧδε. “ ὦ
“ δέσποτα, ἐγὼ εἰμι τὸ μὲν γένος Ασσύ-
“ ριος· ἔχω δὲ καὶ τεῖχος ἰσχυρὸν, καὶ χώ-
“ ρας ἐπάρχω πολλῆς· καὶ ἵππον εἰς χι-
“ λῖαν τῷ τῶν Ασσυρίων βασιλεῖ παρει-
“ χόμην, καὶ φίλος ἦν ἐκείνῳ ὡς μάλιστα·

CYRI INSTIT. IV. 257

ipse primùm hoc facere orsus est: ac singuli suo loco praefectum alium ex ordine ὁμοτίμων, peditibus qui de numero *itidem* ὁμοτίμων erant constituerent.

Et in his quidem rebus cùm illi occupati essent; interea Gobryas Assyrius, senex, equo vectus, cum equestri famulatu aderat: gestabant autem omnes arma equestria. Et illi quidem quibus datum hoc erat negotii ut arma reciperent, eos hastilia tradere jubebant, ut ea perinde atque *arma* caetera comburerent. Gobryas autem, velle se primùm videre Cyrum, ait: itaque ministri caeteros quidem ipsius equites reliquerunt, et ad Cyrum Gobryam deducunt. Is ubi Cyrum conspexit, his verbis usus est: “ Equi-
 “ dem, domine, natione sum Assyrius;
 “ et castellum munitum habeo, et regi-
 “ oni amplae dominor; et equos circiter
 “ mille regi Assyriorum exhibere sole-
 “ bam, et illi *quidem* carus eram, ut qui
 “ maximè: sed quando interfectus ille à

258 CYRI INSTIT. IV.

“ vobis erat, vir *sanè fortis et bonus*, il-
 “ liusque filius rerum modò potitur, ini-
 “ micissimus mihi, ad te venio, et ad ge-
 “ nua tibi supplex accido: tradoque me
 “ tibi servum et belli socium, ac te ro-
 “ go ut me ulciscaris; teque pro eo ac
 “ possum filium *mibi* adopto. Nam nul-
 “ la mihi est *jam* proles mascula. Quem
 “ enim solum habebam *filium*, formâ,
 “ domine, et virtute præstantem, et a-
 “ mantem mei et eum honorem mihi de-
 “ ferentem, quo filius patrem persequen-
 “ do beare possit, hunc rex ille *qui nunc*
 “ *Affyriae dominatur*, arcessitum ab il-
 “ lius temporis rege, hujus patre, ut qui
 “ vellet filio meo filiam suam *uxorem*
 “ dare; (atque ego quidem *eum* ità di-
 “ mittebam, ut elato essem animo, qui
 “ nimirum filium meum regis filiae mari-
 “ tum visurus essem) hunc, *inquam*, rex
 “ iste *rerum* qui nunc *potitur*, ad venatio-
 “ nem invitavit, et potestatem ei fecit
 “ venandi totis viribus, quòd longè se
 “ illo meliorem equitem duceret; itaque
 “ *vénatus* est cum eo tanquam amico:

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 259

“ ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος μὲν τέθνηκεν ὑφ’ ὑμῶν,
 “ ἀνὴρ ἀγαθὸς ὢν, ὁ δὲ παῖς ἐκείνῃς τὴν
 “ ἀρχὴν ἔχει, ἔχθιστος ὢν ἐμοί, ἤκω πρὸς
 “ σε, καὶ ἰκέτης προσπίπτω· καὶ εἰδωμί σοι
 “ ἑμαυτὸν δῦλον καὶ σύμμαχον, σὲ δὲ τι-
 “ μωρὸν αὐτῷ μοι γενέσθαι· καὶ παῖ-
 “ δα ὅπως ὡς δυνατὸν σὲ ποιῆμαι. Απαις
 “ δέ εἰμι ἀρρένων παίδων. “ Ὅς γὰρ ἦν μοι
 “ μόνος καλὸς, ὃ δέσποτα, καὶ ἀγαθός, καὶ
 “ ἐμὲ φιλῶν καὶ τιμῶν ὥσπερ ἂν εὐδαίμο-
 “ να πατέρα παῖς τιμῶν τιθείη, τῷτον
 “ ὁ νυνὶ βασιλεὺς ἔτος, καλέσαντος τῷ
 “ τότε βασιλέως, πατρὸς δὲ τῷ νῦν, ὡς δώ-
 “ στονος τὴν θυγατέρα τῷ ἐμῷ παιδί· (ἐ-
 “ γὼ μὲν ἀπεπεμφάμην, μέγα φρονῶν ὅτι
 “ δῆθεν τῆς βασιλέως θυγατρὸς ὀφείμην
 “ τὸν ἐμὸν υἱὸν γαμέτην) ὁ δὲ νῦν βασι-
 “ λεὺς ἐπὶ θήραν αὐτὸν παρακαλέσας, καὶ
 “ ἀνεῖς αὐτῷ θηρᾶν ἀνὰ κράτος, ὡς πολλὰ
 “ κρείσσων αὐτῷ ἱππεὺς ἡγόμενος εἶναι·
 “ ὁ μὲν ὡς φίλῳ συνεθήρα· φανείσης δ’ ἄρ-

260 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄.

“ κτε, διώκοντες ἀμφοτέρω, ὁ μὲν νῦν ἄρ-
 “ χων ἔτος ἀκοντίσας ἡμαρτέν (ὥς μή-
 “ ποί ὤφελεν) ὁ δ’ ἐμὸς παῖς βαλὼν, (ἔ-
 “ δὲν δέον) καταβάλλει τὴν ἄρκτον. Καὶ
 “ τότε μὲν ἀναθεὶς ἄρα κατέχεν ἔτως
 “ ὑπὸ σκότει τὸν φθόνον· ὥς δὲ πάλιν λέ-
 “ οῖλος παρατυχόντος ὁ μὲν αὖ ἡμαρτεν,
 “ (ἔδεν, οἶμαι, θαυμαστὸν παθὼν) ὁ δ’ αὖ
 “ ἐμὸς παῖς αὖθις τυχὼν καίειργάσατο
 “ τὸν λέοντα, καὶ εἶπεν, Ἀρα βέβληκα δις
 “ ἐφεξῆς, καὶ καὶ βέβληκα θήρας ἑκατερά-
 “ κισ· ἐν τούτῳ δὲ ἔκτετι κατέχεν ὁ ἀνό-
 “ σιος τὸν φθόνον, ἀλλ’ αἰχμὴν παρά τι-
 “ νος τῶν ἐπομένων ἀρπάσας, παύσας εἰς
 “ τὰ σέφρα, τὸν μόνον μοι καὶ φίλον παῖ-
 “ δα ἀφείλετο τὴν ψυχὴν. Καὶ γὰρ μὲν
 “ ὁ τάλας νεκρὸν ἀντὶ νυμφίῳ ἐκομισά-
 “ μην, καὶ ἔθαψα τηλικῶτος ὢν ἄρτι γε-
 “ νειάσκοντα τὸν ἄριστον παῖδα τὸν ἀγα-
 “ πηλόν· ὁ δὲ κατακτανὼν, ὥσπερ ἐχθρὸν
 “ ἀπολέσας, ἔτε, μείαμελόμενος πώποτε

CYRI INSTIT. IV. 261

“ cumque in conspectum prodiisset urfa,
 “ et uterque hanc insequeretur, iste mo-
 “ dò princeps emissio jaculo aberravit;
 “ (quod utinam nè unquam accidisset) at
 “ meus *ille* filius, telo coniecto, (quod
 “ minimè factum oportuit) ursam sternit.
 “ Et tunc quidem ille licèt graviter rem
 “ ferret, invidiam tamen occultè repres-
 “ sit: cùm autem leone fortè excitato hic
 “ rursus aberrâisset, (quod ei accidisse mi-
 “ rum, ut mea fert opinio, videri non
 “ debuit) filius verò meus ictu denuò
 “ non aberrante leonem confecisset, di-
 “ ceretque, Profectò bina emissi jacula,
 “ uno sub alterum statim emissio, et u-
 “ tràque vice feram prostravi, tum verò
 “ sceleratus ille non ampliùs invidiam
 “ cohibuit, sed è *manibus* cujusdem ex
 “ comitibus ereptâ cuspide, et in pectus
 “ adaectâ, meo *illi* unico caroque filio
 “ animam abstulit. Ego verò miser mor-
 “ tuum pro sponso retuli, et natu adeò
 “ grandis filium optimum, dilectissimum,
 “ cujus vestire genas jam prima incepte-
 “ rat lanugo, sepelii: at interfector ille,
 “ quasi inimicum aliquem peremisset, ne-
 “ que poenitentiam agere visus est un-

262 CYRI INSTIT. IV.

“ quam, neque pro atroci *hoc* facinore
 “ terrâ conditum honore ullo dignatus
 “ est. Pater sanè ejus et misertus mei
 “ fuit, et palam declaravit, se quoque
 “ casum meum lugere. Itaque, si ille vi-
 “ veret, nunquam ego ad te cum ipsius
 “ damno venissem: (nam multis amici
 “ muneribus erga me functus est; et à
 “ me *vicissim* ipsi inservitum est) quoni-
 “ am verò ad interfectorem filii mei per-
 “ venit imperium, non equidem animo
 “ in illum unquam esse benevolo possim,
 “ nec ipse me unquam, sat scio, amicum
 “ duxerit. Scit enim quae mens in eum
 “ mea sit, meque adeò antehac hilariter
 “ vivere solitum, *miserâ* nunc orbitate
 “ adfectum esse, senectutemque in luctu
 “ degere, Quapropter tu si me recepe-
 “ ris, et aliqua mihi filii cari *mortem* per
 “ te ulciscendi spes offeratur, etiam re-
 “ viviscere mihi videbor, neque vitam
 “ ampliùs cum dedecore traham, neque
 “ mortem me cum luctu obiturum pu-
 “ to.” Sic ille cùm locutus esset respon-
 dit Cyrus,

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄. 263

“ φανερός ἐγένετο, ὅτε ἀντὶ τῷ κακῷ ἔρ-
 “ γος τιμῆς τινος ἤξιωσε τὸν κατὰ γῆς.
 “ Ὁ γεμὴν πατήρ αὐτῷ καὶ συνώκτισέ με,
 “ καὶ δῆλος ἦν συναχθόμενός με τῇ συμφο-
 “ ρᾷ. Ἐγὼ μὲν ἔν, εἰ μὲν ἔζη ἐκεῖνος,
 “ ἔκ ἂν ποτε ἦλθον πρὸς σε ἐπὶ τῷ ἐκεί-
 “ νος κακῷ· (πολλὰ γὰρ φιλικὰ ἔπαθον
 “ ὑπ’ ἐκείνου, καὶ ὑπηρέτησα ἐκείνῳ) ἐπεὶ
 “ δὲ εἰς τὸν τῷ ἐμῷ παιδὸς φονέα ἡ ἀρχὴ
 “ αὕτη περιήκει, ἔκ ἂν ποτε ἐγὼ τέτω
 “ δυναίμην εὖναι γενέσθαι, ὅδε ἔτος με εὔ-
 “ οῖδ’ ὅτι φίλον ἂν ποτε ἡγήσαίλο. Οἷ-
 “ δε γὰρ ὡς ἐγὼ πρὸς αὐτὸν ἔχω, καὶ ὡς
 “ πρόοθεν παιδρῶς βιολέων, νυνὶ διάκειμαι
 “ ἔρημος ὢν, καὶ διὰ πένθους τὸ γῆρας διά-
 “ γων. Εἰ μὲν ἔν ἐμέ σὺ δέχη, καὶ ἐλπί-
 “ दा τινὰ λάβοιμι τῷ φίλῳ παιδί τιμω-
 “ ρίας ἂν τινος μετὰ σὺ τυχεῖν, καὶ ἀνη-
 “ βῆσαι ἂν πάλιν δοκῶ μοι, καὶ οὕτ’ ἂν ζῶν
 “ ἔτι αἰχουνοίμην, ὅτε ἀποθνήσκων, ἀνι-
 “ ὤμενος ἂν τελευτῶν δοκῶ.” Ὁ μὲν οὕ-
 τως εἶπε· Κῦρος δ’ ἀπεκρίναίλο,

264 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ΄

ΑΛΛ' ἥνπερ, ὦ Γωβρύα, καὶ φρονῶν
 φαίῃ ὅσαπερ λέγεις πρὸς ἡμᾶς δέχομαί
 τε ἰκέτην σε, καὶ τιμωρήσιν τὸν φονέα σὺν
 θεῶις ὑπιχθῆμαι. Λέξον δέ μοι, ἔφη, ἐάν
 σοι ταῦτα ποῶμεν, καὶ τὰ τεῖχῃ ἐῷμεν
 ἔχειν σε, καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ ὄπλα καὶ
 τὴν δύναμιν ἥνπερ πρόσθεν εἶχες, σὺ ἡμῖν
 τί ἀντὶ τούτων ὑπηρετήσεις; Ὁ δὲ εἶπε,
 Τὰ μὲν τεῖχῃ, ὅταν θέλῃς, οἶκόν σοι πα-
 ρέξω· δασμόν τε τῆς χώρας ὅνπερ ἔφερον
 ἐκείνω, σοὶ ἀποίσω· καὶ ὅπῃ ἂν δεῖσιν στρα-
 τεύειν, συστρατεύσομαί σοι, τὴν ἐκ τῆς
 χώρας δύναμιν ἔχων. Ἐσι δέ μοι, ἔφη, καὶ
 θυγάτηρ παρθένος, ἀγαπητὴ, γάμῳ ἤδη
 ὡραία, ἣν ἐγὼ πρόσθεν μὲν ὥομην τῷ νῦν
 βασιλεῦσιν γυναικᾷ τρέφειν· νῦν δέ με αὐ-
 τή τε ἢ θυγάτηρ, πολλὰ γοωμένη, ἰκέ-
 τευσε μὴ δῆναι αὐτὴν τῷ τῷ ἀδελφεῷ φο-
 νεῖ, ἐγὼ τε ὡσαύτως γιγνώσκω. Νῦν δέ
 σοι δίδωμι βελεύσασθαι καὶ περὶ ταύτης
 ἔτῳ, ὥσπερ ἂν καὶ ἐγὼ βελεύω περὶ αὐ-

CYRI INSTIT. IV. 265

Si constet ea te sentire, Gobrya, quae nobis narras, et te supplicem recipio, et de interfectore *illo* me poenas sumptuum, diis juvantibus, polliceor. Verùm dic mihi, ait, si tibi haec praestemus, et castella retinere te sinamus, et regionem, et arma, et potestatem cum quâ fuisti haecenus, quidnam tu pro his in nos officii conferes? Ille verò dixit, Castella, ubi voles, tradam tibi in domum: et tributum, quod illi ex agro *meo* pendebam, ad te deferam: et ubi necesse fuerit expeditionem suscipere, tuo cum exercitu me quoque regionis vires in eam unà educam. Praeterea mihi, inquit, filia est, *eaque* virgo, quam unicè diligo, aetate jam nubili, quam me antehac quidem regi rerum nunc potienti putabam conjugem *futuram* educare: verum ipsa me nunc filia, largo cum fletu, suppliciter orat, nè se fratris interfectori tradam; atque mea quoque haec est *eâ de re* sententia. De hac etiam tibi nunc permitto ut irà consulas, quemadmodum me de te consulere manifestum sit. Itaque Cyrus,

266 CYRI INSTIT. IV.

His conditionibus, ait, ego verè et ex animo meam tibi do, tuamque accipio, dextram; dii nobis testes sunt. Actis his rebus, Gobryam arma retinentem abire iussit; et sciscitatus est, quantum itineris ad ipsum esset, quòd *eo* venire vellet. Et ille, Si cras manè, inquit, proficiscaris, postridiè apud nos pernoctare poteris. Itaque Gobryas, itineris duce relicto, discessit:

Et Medi *jam* aderant, qui ea quae magis diis seligenda dixerant, magis traderunt; Cyro pulcherrimum selegerant tabernaculum, et mulierem Susianam, quae omnium quas habuit Asia formosissima fuisse perhibetur, et duas musicae peritissimas; secundo autem loco, Cyaxari *quae istis erant* secunda: aliorumque hujusmodi, quibus ipsis opus erat, supplementum sibi sumpserunt, ut rei nullius indigi militarent: nam magna erat omnium copia. Quin et Hyrcanii acceperunt ea, quibus ipsis opus erat: et Cyaxaris quoque nuntium ad aequam

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'. 267

φαίνωμαι. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἐπὶ
 τέτοισ, ἔφη, ἐγὼ ἀληθεύόμενος δίδωμί τέ
 σοι τὴν ἐμὴν καὶ λαμβάνω τὴν σὴν δεξιάν·
 θεοὶ δὲ ἡμῖν μάρτυρες ἔσωσαν. Ἐπεὶ δὲ
 ταῦτα ἐπράχθη, ἀπιέναι τε ἐκέλευσε τὸν
 Γωβρύαν ἔχοντα τὰ ὄπλα, καὶ ἐπήρετο
 πόση τις ὁδὸς ὡς αὐτὸν εἴη, ὡς ἦζων. Ὁ
 δ' ἔλεγεν, Ἦν αὖριον ἴης πρωΐ, τῇ ἐτέρᾳ
 ἂν αὐλίζοιο παρ' ἡμῖν. Ὁ μὲν δὴ Γωβρύ-
 ας ὥχλειο, ἡγεμόνα καταλιπών.

Οἱ δὲ Μῆδοι παρῆσαν, αἱ μὲν οἱ μάγοι
 ἔφασαν τοῖς θεοῖς ἐξελεῖν, ἀποδόντες τοῖς
 μάγοις· Κύρω δ' ἐξηρηκότες τὴν καλλίσ-
 την σκηνὴν, καὶ τὴν Συσίδα γυναῖκα, ἣ καλ-
 λίστη δὴ λέγεται τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ γεγε-
 νῆσθαι, καὶ μισοργῆς δὲ δύο τὰς κρατίστας·
 δεῦτερον δὲ, Κυαζάρει τὰ δεύτερα· τοιαῦ-
 τα δ' ἄλλα, ὧν ἐδέοντο, ἐκπληρώσαντες
 ἑαυτοῖς, ὡς μηδενὸς δεόμενοι στρατεύοντο·
 πάντα γὰρ ἦν πολλὰ. Προέλαβον δὲ καὶ
 οἱ Ὑρκάνιοι, ὧν ἐδέοντο· ἰσόμοιρον δ' ἐποι-

268 ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔ. Δ'.

ἦσαντο κὶ τὸν Κυαζάρης ἄγγελον· τὰς δὲ
περιστὰς σκηναίς, ὅσαι ἦσαν Κύρῳ παρέδο-
σαν, ὡς τοῖς Πέρσαις γένοιτο. Τὸ δὲ νό-
μισμα ἔφασαν, ἐπειδὴν ἅπαν συναχθῇ,
διαδώσειν· κὶ διέδωκαν.

Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραζάν τε κὶ ἔλε-
ξαν· ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευσε τὰ μὲν Κυαζά-
ρης διαλαβόντας φυλάττειν, ὅς ἥδει οἰκειο-
τάτης αὐτῷ ὄντας· κὶ ὅσα δὲ ἐμοὶ δίδοτε,
ἡδέως, ἔφη, δέχομαι· χρήσεται δ' αὐτοῖς
ὕμῶν ὁ μάλισα δεόμενος. Φιλόμυθος δέ
τις τῶν Μήδων εἶπε, Καὶ μὴν ἐγὼ, ὦ Κῦ-
ρε, τῶν μισθργῶν ἀκίστας ἐσπέρας, ὧν σὺ
νῦν ἔχεις, ἥκιστα τε ἡδέως, κὶ ἥν μοι δῶς
αὐτῶν μίαν, στρατεύεσθαι ἂν μοι δοκῶ ἡδι-
ον ἢ οἴκοι μένειν. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ'
ἔγωγε, ἔφη, κὶ δίδωμι, κὶ χάριν οἶμαί σοι
πλείω ἔχειν ὅτι με ἤτησας, ἢ σὺ ἐμοὶ ὅτι
λαμβάνεις· ὥς ἐγὼ ὑμῖν δηλῶ χαρίζεσ-
θαι. Ταύτην μὲν ἔν ἔλαβεν ὁ αἰτήσας,

CYRI INSTIT. IV. 269

cum caeteris partem admiserunt: tabernacula verò, quae supererant, Cyro tradiderunt, ut ea Persae haberent. Nummos tum se distributuros aiebant, ubi collegissent universos; eosque *adeò deinde* distribuerunt.

Et haec illi quidem egerunt dixeruntque: Cyrus autem Cyaxari *selecta* eos accipere et custodire iussit, quos ei maximè familiares esse nòrat: ac mihi quae datis, inquit, libens accipio; utetur autem his vestrùm quilibet, qui eis potissimum indigebit. Et Medus quidam musicae studiosus, Ego verò, inquit, cùm audirem vespere musicas istas mulieres, quas tu nunc habes, voluptatem audiendo percepi; ac si *quidem* harum unam mihi dederis, in castris versari, quàm domi manere, jucundius esse existimabò. Ego verò, subjecit Cyrus, hanc tibi dono, et majorem tibi videor habere gratiam, qui à me petieris; quàm tu mihi, qui *eam* acceperis: usque adeò vobis gratificari sitio. Atque ità quidem mulierem accepit is qui petierat.

TOMI SECUNDI

FINIS.

